สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
National Research Council of Thailand (NRCT)

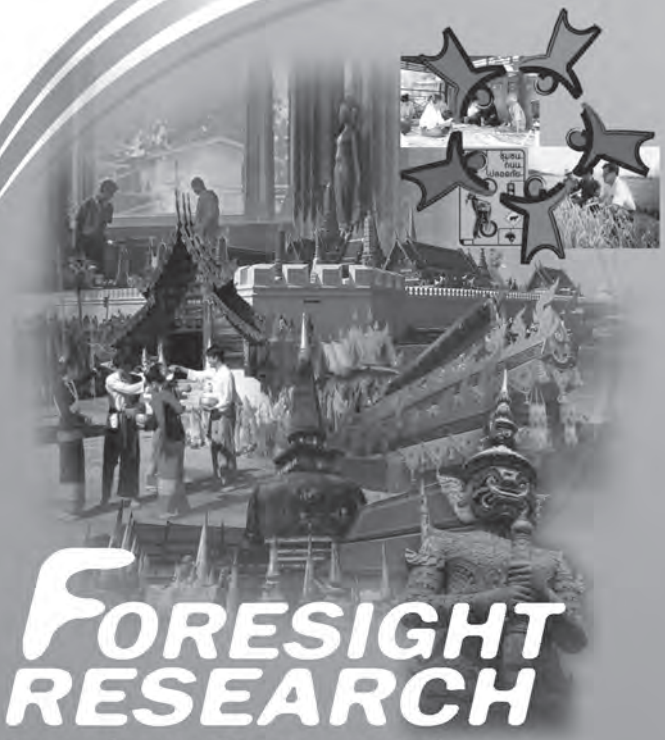

FORESIGHT RESEARCH

โดยการสังเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์ จากผลงานวิจัย

สาขาสังคมท้องถิ่น

Website: http://www.nrdb.info
http://www.vijai.net

Foresight Research โดยการสังเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์
จากผลงานวิจัย สาขาสังคมท้องถิ่น

พิมพ์ครั้งที่ **1** จำนวน 1,000 เล่ม

ลิขสิทธิ์ **:** สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หมายเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ

ISBN : 978-974-326-581-5

พิมพ์ที่ : หจก. อรุณการพิมพ์
99/2 ซอยพระศุลี ถนนดินสอ แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
โทร. 0-2282-6033-4 โทรสาร 0-2280-2187-8
E-mail : aroonprinting@yahoo.com, www.aroonprinting.com

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) โดยดำริของ ศาสตราจารย์ ดร.อานนท์ บุญยะรัตเวช เลขาธิการคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ได้ริเริ่มให้มีการจัดทำโครงการระบบฐานข้อมูลการวิจัยของประเทศ (National Reseach Database : NRDB) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมผลงานวิจัยของประเทศไทยที่มีอยู่เป็นจำนวนมากมาจัดหมวดหมู่ในรูปแบบที่ช่วยให้ผู้ใช้ประโยชน์สามารถสืบค้นได้ง่าย รวมทั้งดำเนินการให้มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลงานวิจัยเพื่อจัดทำเป็นสารสนเทศสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารและนักวิจัยในแง่มุมต่าง ๆ

Foresight Research โดยการสังเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์ จากผลงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ ใน 4 สาขา คือ การศึกษา สาธารณสุข ความมั่นคงปลอดภัย และสังคมท้องถิ่น เป็นผลงานด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลงานวิจัยชุดที่สองของโครงการฯ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นสารสนเทศสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารในการพิจารณาทิศทางการลงทุนทำวิจัย และเป็นสารสนเทศสนับสนุนนักวิจัยในการพิจารณาทิศทางการทำงานวิจัยที่มีศักยภาพเชิงเศรษฐกิจตามนโยบายการวิจัยของรัฐบาล ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ได้พิจารณามอบหมายให้บริษัท มาร์เก็ตติ้ง กูรู แอสโซซิเอชั่น จำกัด เป็นผู้ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลงานวิจัยในกรอบงานดังกล่าว

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า Foresight Research โดยการสังเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์ จากผลงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ ซึ่งจัดพิมพ์เป็นหนังสือชุดที่สอง จำนวน 4 ชื่อเรื่องนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มบุคคลเป้าหมาย รวมทั้งเป็นประโยชน์ในด้านการเผยแพร่ความรู้ด้านการวิจัยให้แก่สาธารณชนโดยทั่วไปด้วย

กลุ่มกิจการพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
กันยายน 2552

สารบัญ

หน้า

คำนำ

บทนำ

บทที่ 1 การจัดหมวดหมู่งานวิจัย 1

บทที่ 2 การคำนวณมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ 80

บทที่ 3 แนวโน้มงานวิจัยของไทยและต่างประเทศ 152

ภาคผนวก

การประชุมเรื่อง Foresight Research โดยการสังเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์จากผลงานวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ ในงาน Thailand Research Expo 2009 เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2552 ณ ศูนย์ประชุมบางกอกคอนเวนชั่นเซ็นเตอร์ เซ็นทรัลเวิลด์ ราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร

บทนำ

วัตถุประสงค์ของการจัดทำ Foresight Research **โดยการสังเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์**

- การจัดทำ Foresight Research โดยการสังเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาทิศทางและแนวโน้มศักยภาพงานวิจัยที่จะดำเนินต่อไปหรือมีโอกาสต่อยอดที่อาจใช้เป็นเกณฑ์หรือขอบข่ายการพิจารณาในการเลือกทำโครงการวิจัยในอนาคต หรือนำไปใช้ประโยชน์เชิงอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ เพื่อตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาหรือยุทธศาสตร์ของชาติโดยวิธีการสังเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์

ขอบข่ายการดำเนินงาน

- ศึกษาผลงานวิจัยที่อยู่ในฐานข้อมูลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และศึกษาข้อมูลผลงานวิจัยเพิ่มเติมจากฐานข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยใช้ข้อมูลผลงานวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2546 – 2551
- รวบรวมและจัดข้อมูลผลงานวิจัยเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้นและนำไปใช้ตอบสนองยุทธศาสตร์ของชาติในเรื่อง
  - ❍ ทุนเศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐาน ระบบการเงินการคลัง การขนส่งและโทรคมนาคม
  - ❍ ทุนสังคม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เศรษฐกิจพอเพียง วัฒนธรรม เศรษฐกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน
  - ❍ ทุนทรัพยากร ในเรื่องพลังงานสะอาด การประหยัดพลังงาน พลังงานทดแทน ปัจจัยการผลิต การเกษตร ทรัพยากรท้องถิ่น นวัตกรรม เทคโนโลยีเกิดใหม่ และข่าวสารสนเทศ
- จัดข้อมูลผลงานวิจัยเป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ
  - ❍ การศึกษา (Education) ประกอบด้วยการปฏิรูปการศึกษา การ

ศึกษาในท้องถิ่นหรือภูมิภาค วัฒนธรรมและศาสนา จำนวน 1,116 โครงการ

- ❍ สาธารณสุข (Public Health) ประกอบด้วย หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ประกันสังคม มาตรฐานคุณภาพโรงพยาบาล กีฬาและโภชนาการ การส่งเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรคอุบัติใหม่ การแพทย์แผนไทย แพทย์แผนไทยประยุกต์ จำนวน 1,497 โครงการ
- ❍ ความมั่นคงปลอดภัย (Security) ประกอบด้วย ความมั่นคง ความปลอดภัย กฎหมายและความยุติธรรม ธรรมาภิบาล ความสมานฉันท์ ความมั่นคงของประเทศ แรงงานต่างด้าว ประสิทธิภาพการข่าว จำนวน 1,119 โครงการ
- ❍ สังคมท้องถิ่น (Local Society) ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของประชาชน การส่งเสริมการออม ความมั่นคงในครัวเรือน การพัฒนาศักยภาพเยาวชน ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส การขจัดความยากจน การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันท้องถิ่น จำนวน 1,281 โครงการ

- วิเคราะห์ Cost Benefit Analysis (CBA) และ Net Present Value (NPV) ของข้อมูลผลงานวิจัยทั้งสี่กลุ่ม

- สังเคราะห์ข้อมูลผลงานวิจัยทั้งสี่กลุ่มโดยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เพื่อให้ได้ทิศทางและแนวโน้มศักยภาพงานวิจัยที่จะดำเนินการต่อไป หรือมีโอกาสต่อยอดที่อาจใช้เป็นเกณฑ์หรือขอบข่ายในการพิจารณาเลือกทำโครงการวิจัยในอนาคต หรือนำไปใช้ประโยชน์เชิงอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ เพื่อตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาหรือยุทธศาสตร์ของชาติ

การนำเสนอผลงาน

- การนำเสนอผลงานจากการดำเนินงานตามขอบข่ายข้างต้นได้จัดทำเป็นหนังสือ 1 ชุด มีทั้งหมด 4 เล่ม
- หนังสือแต่ละเล่ม นำเสนอการรวบรวมข้อมูลผลงานวิจัย การวิเคราะห์ Cost-Benefit Analysis และ Net Present Value และการสังเคราะห์ข้อมูลผลงานวิจัยเปรียบเทียบกับต่างประเทศเพื่อให้ได้ทิศทางและแนวโน้มศักยภาพงานวิจัยในแต่ละกลุ่มข้อมูล
- หนังสือเล่มนี้ นำเสนอผลการสังเคราะห์ในกลุ่มข้อมูลผลงานวิจัยสาขาสังคมท้องถิ่น ซึ่งเป็นสาขาที่ 4 ของการสังเคราะห์ข้อมูลผลงานวิจัยกลุ่มนี้ซึ่งมีทั้งหมด 4 สาขา ดังนั้น ลำดับตัวเลขในหนังสือจึงเป็นการอ้างอิงลำดับจากฐานข้อมูล มิใช่การเรียงลำดับเลขข้อ

1

การจัดหมวดหมู่งานวิจัย

งานวิจัยที่เกี่ยวกับท้องถิ่น ในสาขานี้ ตามแนวทางที่เสนอจะทำการแบ่งเป็น 4 สาขาหลัก ได้แก่ สาขาการมีส่วนร่วมของประชาชน สาขาการออม ความมั่นคงในครัวเรือน การสร้างหลักประกันรายได้ สาขาการพัฒนาศักยภาพกลุ่มคนพิเศษ เช่น เยาวชน ผู้พิการ ฯลฯ และสาขาการขจัดความยากจน การว่างงาน

4.1 สาขาย่อยการมีส่วนร่วมของประชาชน พัฒนาระเบียบชุมชน ส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่น ทั้งด้านการปกครอง การเมือง สิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ทรัพยากร การเกษตร ต้นแบบชุมชนน่าอยู่และมีความสุข มีโครงการวิจัย 513 โครงการ

4.2 สาขาย่อยการส่งเสริมการออม ความมั่นคงในครัวเรือน การสร้างหลักประกันรายได้ เพื่อให้มีฐานะความเป็นอยู่และมีรายได้ ด้วยการออม

การสร้างความสุขจากการได้รับการช่วยเหลือ หรือส่งเสริม พัฒนาวิถีชีวิตท้องถิ่น หรือชุมชนแบบยั่งยืน มี 161 โครงการ

4.3 สาขาย่อยพัฒนาศักยภาพ กลุ่มบุคคลพิเศษ ได้แก่ เยาวชน อันเป็นอนาคตของชาติ กลุ่มผู้พิการ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งควรได้รับการดูแลมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ เพื่อป้องกันปัญหาสังคม และความเหลื่อมล้ำในสังคม พฤติกรรมการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา โครงการวิจัยมีทั้งสิ้น 317 โครงการ

4.4 สาขาย่อยความรู้เพื่อขจัดความยากจน และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นและสังคม ความรู้ในการประกอบอาชีพ การดูแล อนุรักษ์ฟื้นฟู ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา และระบบเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการขจัดความยากจน และให้สังคมท้องถิ่นน่าอยู่ มีภูมิคุ้มกันจากปัญหาที่จะเกิดขึ้น ดังตารางที่ 4A โดยแยกเป็นงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ในสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ กลุ่มละเกือบ 50% ตารางสรุป 4B

ตารางที่ 4A โครงการวิจัยแยกรายสาขาย่อย

สาขาย่อย	จำนวนโครงการ
4.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน พัฒนาระเบียบชุมชน ส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่น	513
4.2 การส่งเสริมการออมความมั่นคงในครัวเรือน สร้างหลักประกันรายได้	161
4.3 พัฒนาศักยภาพเยาวชน ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส	317
4.4 ความรู้ขจัดความยากจน ประชาสังคม เสริมสร้างภูมิคุ้มกันท้องถิ่น และสังคม	290
รวม	**1,281**

ตาราง 4B ใบสรุปโครงการ 4 ท้องถิ่น (Local)

ลำดับ	รายละเอียดโครงการ	วิจัย	วิทยานิพนธ์	เอกสารอื่น	ฐานข้อมูลอื่นๆ	ไม่มีสังกัด	Total	Keyword
4.1	**การมีส่วนร่วมของประชาชน**							
4.1.1	**พัฒนาระเบียบชุมชนส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่นการมีส่วนร่วมของประชาชน**							
	4.1.1.1 สิ่งแวดล้อม	73	72	0	0	0	**145**	การปกครอง, สิ่งแวดล้อม, ภูมิทัศน์, การท่องเที่ยว
	4.1.1.2 การปกครอง	72	66	2	0	0	**140**	การมีส่วนร่วมของประชาชน, การเมือง,
	4.1.1.3 การศึกษา	24	33	2	0	0	**59**	ขยะ, การอนุรักษ์, การศึกษา, สังคม
	4.1.1.4 สังคม	28	20	0	1	0	**49**	ศาสนา,พิธีกรรม,ปลอดภัย,
	4.1.1.5 อาชีพ	21	12	0	0	0	**33**	อาชญากรรม,อาชีพ, เกษตร OTOP
	รวม 4.1.1	**218**	**203**	**4**	**1**	**0**	**426**	
4.1.2	**พัฒนาระเบียบชุมชน**							
	4.1.2.1 พัฒนาจัดระเบียบท้องถิ่น	5	12	2	0	0	19	พัฒนาชุมชน
	4.1.2.2 ระเบียบข้อบังคับ	3	5	0	0	0	8	ระเบียบชุมชน, จัดระเบียบชุมชน,
	รวม 4.1.2	**8**	**17**	**2**	**0**	**0**	**27**	
4.1.3	ส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่น							
	4.1.3.1 ส่งเสริมการปกครอง	22	11	0	0	0	33	ส่งเสริมการปกครอง, ส่งเสริมเกษตร,
	4.1.3.2 ส่งเสริมการเรียนรู้	8	5	3	0	0	16	ส่งเสริมการเรียนรู้
	4.1.3.3 ส่งเสริมเกษตร	7	4	0	0	0	11	
	รวม 4.1.3	**37**	**20**	**3**	**0**	**0**	**60**	
	รวมสาขา 4.1	**513**						
4.2	**การส่งเสริมการออม, ความมั่นคงในครัวเรือนสร้างหลักประกันรายได้**							
4.2.1	**กระบวนการออม**							

ลำดับ	รายละเอียดโครงการ	วิจัย	วิทยานิพนธ์	เอกสารอื่น	ฐานข้อมูลอื่นๆ	ไม่มีสังกัด	Total	Keyword
	4.2.1.1 กองทุนหมู่บ้าน	44	46	0	0	0	**90**	กระบวนการออม, กองทุนหมู่บ้าน,
	4.2.1.2 การออม	13	12	0	0	0	**25**	การประหยัด, การออม,
	รวม 4.2.1	**57**	**58**	**0**	**0**	**0**	**115**	สหกรณ์การเกษตร, สหกรณ์ออมทรัพย์
4.2.2	**การสร้างหลักประกันรายได้**							
	4.2.2.1 รายได้	3	2	1	0	0	**6**	การสร้างหลักประกันรายได้, รายได้,
	4.2.2.2 ส่งเสริมอาชีพ	4	0	0	0	0	**4**	การตลาด, ส่งเสริมรายได้, พัฒนา,
	รวม 4.2.2	**7**	**2**	**1**	**0**	**0**	**10**	พัฒนาอาชีพ
4.2.3	**ความมั่นคงในครัวเรือน**							
	4.2.3.1 วัฒนธรรม	8	4	0	0	0	**12**	
	4.2.3.2 วิถีชีวิต	5	7	2	0	0	**14**	ความมั่นคงในครัวเรือน, วิถีชีวิต
	4.2.3.3 เศรษฐกิจ	5	4	1	0	0	**10**	ความเป็นอยู่, เศรษฐกิจ, วัฒนธรรม
	รวม 4.2.3	**18**	**15**	**3**	**0**	**0**	**36**	
	รวมสาขา 4.2	**161**						
4.3	**พัฒนาศักยภาพเยาวชน, ผู้พิการ, ผู้สูงอายุ, ผู้ด้อยโอกาส**							
4.3.1	**เยาวชน**							
	4.3.1.1 การศึกษา	6	10	1	6	0	**23**	เยาวชน, การศึกษาของเยาวชน,
	4.3.1.2 การพัฒนา	7	9	0	7	0	**23**	การอนุรักษ์ธรรมชาติของเยาวชน
	4.3.1.3 ปัญหา	4	10	0	7	0	**21**	พฤติกรรมทางเพศของเยาวชน,
	4.3.1.4 วัฒนธรรม	18	2	0	0	0	**20**	การมีส่วนร่วมของเยาวชน,
	4.3.1.5 สิ่งแวดล้อม	2	6	2	0	0	**10**	ยาเสพติดกับเยาวชน, การพัฒนาเยาวชน, คุณภาพศึกษาของเยาวชน,
	รวม 4.3.1	**37**	**37**	**3**	**20**	**0**	**97**	

ลำดับ	รายละเอียดโครงการ	วิจัย	วิทยานิพนธ์	เอกสารอื่น	ฐานข้อมูลอื่นๆ	ไม่มีสังกัด	Total	Keyword
4.3.2	**ผู้พิการ**							
	4.3.2.1 การศึกษา	3	13	0	0	0	**16**	ผู้พิการ, เด็กพิเศษ, คนหูหนวก,
	4.3.2.2 วิถีชีวิต	0	13	0	0	0	**13**	ออทิสติก, คุณภาพชีวิตของผู้พิการ,
	4.3.2.3 สุขภาพ	3	2	0	0	0	**5**	คนตาบอด, พัฒนาอาชีพคนพิการ
	รวม 4.3.2	**6**	**28**	**0**	**0**	**0**	**34**	
4.3.3	**ผู้ด้อยโอกาส**							
	4.3.3.1 การพัฒนา	10	14	0	1	0	**25**	ชาวเล, ม้ง, ชาวไทยภูเขา, ชนกลุ่มน้อย
	4.3.3.2 วิถีชีวิต	6	1	0	1	0	**8**	ผู้ด้อยโอกาส, ชาวเขา, กะเหรี่ยง,
	4.3.3.3 การเรียนรู้	5	3	0	0	0	**8**	
	รวม 4.3.3	**21**	**18**	**0**	**2**	**0**	**41**	
4.3.4	**ผู้สูงอายุ**							
	4.3.4.1 วิถีชีวิต	32	34	0	2	0	**68**	ผู้สูงอายุ, สุขภาพ, โรคภัย
	4.3.4.2 สุขภาพ	20	37	8	0	0	**65**	อาชีพผู้สูงอายุ
	4.3.4.3 การศึกษา	3	9	0	0	0	**12**	ความเป็นอยู่ผู้สูงอายุ
	รวม 4.3.4	**55**	**80**	**8**	**2**	**0**	**145**	การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ
	รวมสาขา 4.3	**317**						
4.4	**ขจัดความยากจน เสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่น**							
4.4.1	**ความรู้ด้านประชาสังคม**							
	4.4.1.1 การพัฒนา	3	2	0	2	0	**7**	การกระจายอำนาจ, ขีดความสามารถ
	4.4.1.2 การเรียนรู้	0	2	0	4	0	**6**	ประชาสังคม, ปัญหาสังคม
	4.4.1.3 การสื่อสาร	0	2	0	0	0	**2**	
	รวม 4.4.1	**3**	**6**	**0**	**6**	**0**	**15**	
4.4.2	**ความรู้ขจัดความยากจน**							
	4.4.2.1 ยุทธศาสตร์	8	1	0	7	0	16	การเรียนรู้, การตลาด, การส่งเสริมอาชีพ
	4.4.2.2 อาชีพ	3	7	0	0	0	10	ขจัดความยากจน, อาชีพ, การผลิต,

ลำดับ	รายละเอียดโครงการ	วิจัย	วิทยานิพนธ์	เอกสารอื่น	ฐานข้อมูลอื่นๆ	ไม่มีสังกัด	Total	Keyword
	4.4.2.3 การเรียนรู้	5	0	0	3	0	**8**	การเรียนรู้, การตลาด, การส่งเสริมอาชีพ
	รวม 4.4.2	**16**	**8**	**0**	**10**	**0**	**34**	
4.4.3	**เสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นและสังคม**							
	4.4.3.1 ทรัพยากรธรรมชาติ	48	49	3	0	0	**100**	ทรัพยากรท้องถิ่นชุมชน
	4.4.3.2 เศรษฐกิจพอเพียง/ภูมิปัญญาท้องถิ่น	40	27	2	0	0	**69**	การอนุรักษ์, การฟื้นฟู
	4.4.3.3 ท่องเที่ยว	16	23	1	0	0	**40**	การรักษา, การจัดการ, การบริหาร
	4.4.3.4 เกษตร	10	11	0	0	0	**21**	ระดับชุมชน/หมู่บ้าน, ระดับท้องถิ่น/อบต./อบจ.
	4.4.3.5 OTOP/แปรรูป	9	2	0	0	0	**11**	เศรษฐกิจพอเพียง (ระดับครอบครัว/ครัวเรือน)
	รวม 4.4.3	**123**	**112**	**6**	**0**	**0**	**241**	
	รวมสาขา 4.4	**290**						
รวม		**1,281**						

※ ภาพรวมสรุปจำนวนโครงการ ที่ทำในสาขานี้ ย้อนหลัง ตั้งแต่ปี 2547 ถึง 2550 มี 1,281 โครงการ ดังตาราง4C และกราฟ4C

4C ท้องถิ่น

นับจำนวนของหัวข้อย่อย		พ.ศ.						
สาขาย่อย	**หัวข้อย่อย**	**2546**	**2547**	**2548**	**2549**	**2550**	**2551**	**ผลรวมทั้งหมด**
4.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน	การมีส่วนร่วมของประชาชน		106	154	112	54		426
	พัฒนาระเบียบชุมชน		8	8	7	4		27
	ส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่น		28	12	12	8		60
4.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน ผลรวม			142	174	131	66		513
4.2 การส่งเสริมการออม ความมั่นคงในครัวเรือน	กระบวนการออม		44	51	15	5		115
	การสร้างหลักประกันรายได้	1	5	1	3			10
	ความมั่นคงในครัวเรือน		15	7	8	6		36
4.2 การส่งเสริมการออม ความมั่นคงในครัวเรือน ประกันรายได้ ผลรวม		1	64	59	26	11		161
4.3 พัฒนาศักยภาพเยาวชน ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส	พัฒนาศักยภาพเยาวชน ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส	2	90	91	92	42		317
4.3 พัฒนาศักยภาพเยาวชน ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ผลรวม		2	90	91	92	42		317
4.4 ขจัดความยากจน เสริมสร้างภูมิคุ้มกันท้องถิ่น	ความรู้ขจัดความยากจน		4	9	15	5	1	34
	ความรู้ด้านประชาสังคม		3	4	6	2		15
	เสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นและสังคม		76	47	65	53		241
4.4 ขจัดความยากจน เสริมสร้างภูมิคุ้มกันท้องถิ่น ผลรวม			83	60	86	60	1	290
ผลรวมทั้งหมด		**3**	**379**	**384**	**335**	**179**	**1**	**1281**

กราฟที่ 4C ท้องถิ่น

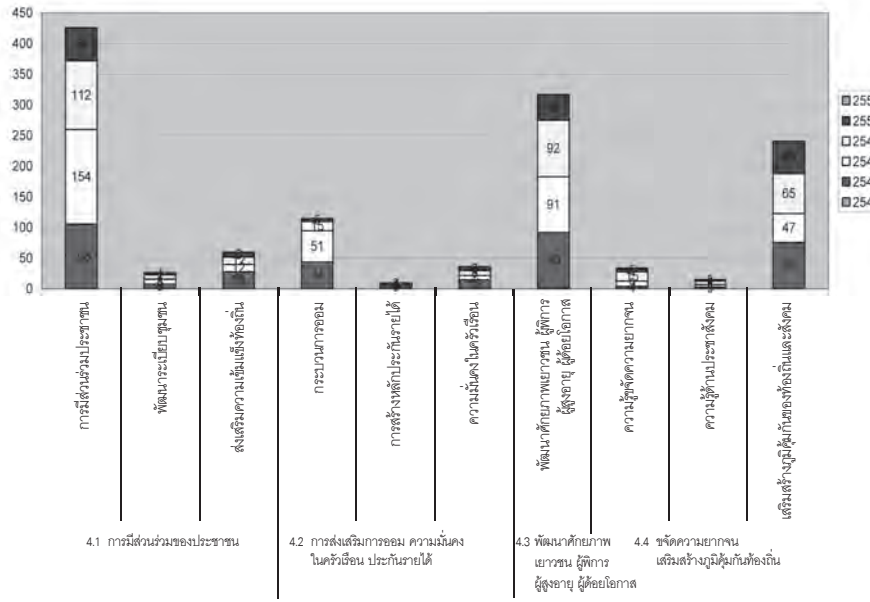

※ สังกัดที่ทำวิจัย ในสาขาท้องถิ่นนี้ เมื่อจัดอันดับ Top 10 คิดเป็น 905 โครงการ จากทั้งสิ้น 1,281 โครงการคิดเป็น 71% โดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นสังกัดที่ทำงานวิจัยสาขาท้องถิ่นมากที่สุด เป็นจำนวน 221 โครงการ รองลงมาได้แก่ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 135 โครงการ และกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ 127 โครงการ ดังตาราง 4D และกราฟ 4D

4D Top 10 สังกัดผู้ทำวิจัยในสาขาท้องถิ่น (Local)

นับจำนวนของสังกัด	หัวข้อย่อย				
สังกัด 2	4.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน	4.4 ขจัดความยากจน เสริมสร้างภูมิคุ้มกันท้องถิ่น	4.3 พัฒนาศักยภาพเยาวชน ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส	4.2 การส่งเสริมการออม ความมั่นคงในครัวเรือน ประกันรายได้	ผลรวมทั้งหมด
ม.เชียงใหม่	88	54	60	19	221
นิด้า	73	31	13	18	135
ม.ราชภัฏ	69	23	9	26	127
ม.เกษตร	60	25	12	13	110
จุฬาฯ	14	10	54	4	82
ม.แม่โจ้	21	23	3	16	63
ม.สุโขทัย	31		6	10	47
ม.ขอนแก่น	13	13	14	5	45
ม.บูรพา	27	3		8	38
ม.ป.พ.	7	11	12	7	37
ผลรวมทั้งหมด	**403**	**193**	**183**	**126**	**905**

4D Top 10 สังกัดผู้ทำวิจัยในสาขาท้องถิ่น (Local)

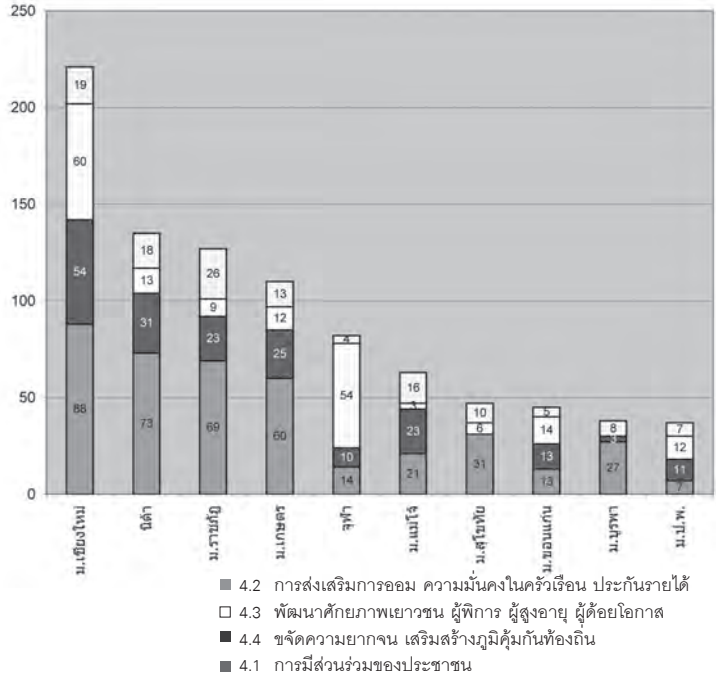

สาขาย่อย 4.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน พัฒนาระเบียบชุมชน ส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญ และเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจเพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุก ๆ ฝ่าย

ในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 จึงต่างให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการนั้น International Association for Public Participation ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. **การให้ข้อมูลข่าวสาร** ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสาร สิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

2. การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

3. การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

4. ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจทำได้หลายระดับและหลายวิธี ซึ่งบางวิธีสามารถทำได้อย่างง่าย ๆ แต่บางวิธีก็ต้องใช้เวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ค่าใช้จ่ายและความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย

จากหลักการและความจำเป็นดังกล่าวทำให้การพัฒนาระบบราชการที่ผ่านมาได้รับการพัฒนากระบวนการบริหารราชการที่สนับสนุนการปรับกระบวนการทำงานของส่วนราชการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น หรือที่เรียกว่า **"การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม"**

ในส่วนภาคราชการ การส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมถือได้ว่าเป็นเงื่อนไข และเป็นกุญแจสำคัญของความสำเร็จของการพัฒนาระบบราชการให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและเอื้อต่อประโยชน์สุขของประชาชนเพราะกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนและส่งเสริมให้ระบบราชการมีพลังในการพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์อันเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาราชการยุคใหม่ที่เป็นราชการระบบเปิด

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาคราชการที่มาจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และชุมชนท้องถิ่นจะช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนได้รับทราบความต้องการและปัญหาที่แท้จริง ลดความขัดแย้งและต่อต้าน ทั้งยังเป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เสริมสร้างให้ประชาชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ ซึ่งเป็นบทบาทที่หน่วยงานภาคราชการจะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนและเครือข่ายภาคประชาสังคมทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับหน่วยงานราชการต่าง ๆ จะสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนมากน้อยเพียงใด รวมทั้งต้องอาศัยกระบวนการความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคมที่เป็นพันธมิตรของภาคราชการ ซึ่งถึงเวลาแล้วที่ภาคราชการจะต้องร่วมมือกันเปิดระบบราชการให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อทำให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เกิดการแบ่งสรรทรัพยากรอย่างยุติธรรม และลดความขัดแย้งในสังคม และที่สำคัญที่สุดคือการสร้างกลไกของการพัฒนาระบบราชการที่ยั่งยืน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนนั่นเอง ดังกรณีการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่นได้มีการนิยามการมีส่วนร่วมดังนี้

คำว่า "การมีส่วนร่วมของประชาชน" มาจากภาษาอังกฤษว่า "Public Participation" ดังนั้นคำว่า "ประชาชน" ในความหมายที่แท้จริงของประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น แคนาดา และออสเตรเลีย จะหมายถึงหน่วยงานของภาครัฐบาล ภาคเอกชน องค์กรเอกชน กลุ่มคน และประชาชนทั่วไปที่อาจได้รับประโยชน์หรือเสียประโยชน์จากการมีโครงการหรือกิจการ ซึ่งได้มีการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ในประเทศที่พัฒนาแล้วต่างก็มีวิธีการ "การมีส่วนร่วมของประชาชน" แตกต่างกัน แต่โดยหลักการแล้วจะเหมือนกันคือ ให้ประชาชนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นคัดค้านหรือเห็นด้วยสำหรับโครงการหรือกิจการ โดยเริ่มจากระหว่างการทำการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะมีการให้หน่วยงาน องค์กรหรือกลุ่มคนที่มีความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ เข้ามาพิจารณาวิธีการดำเนินโครงการด้านเทคนิค ซึ่งในขั้นตอนนี้โดยทั่วไปจะเรียกว่าการรับฟังความคิดเห็นทางด้านเทคนิค (Technical Hearing) ในช่วงพิจารณานี้จะมีการเสนอสนับสนุนและข้อโต้แย้งถึงผลดีและผลกระทบของระบบดำเนินงานหรือขั้นตอนทางเทคนิคต่าง ๆ ซึ่งเจ้าของโครงการจะต้องพยายามชี้แจงถึงข้อดีต่าง ๆ หรือมาตรการในการลดความเสียหายจากผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เป็นที่ยอมรับ รวมทั้งมาตรการในการติดตามตรวจสอบเพื่อเป็นการยืนยันว่าโครงการหรือกิจการนั้น ๆ จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมไม่ว่าด้านใด

เมื่อเป็นที่ยอมรับด้านเทคนิคแล้วผู้จัดทำรายงานและเจ้าของโครงการก็จะเริ่มเรียบเรียงเอกสารตามข้อแม้หรือการยอมรับ ซึ่งเรียกว่า การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม หลังจากนั้นจะต้องจัดประชุมทำการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนโดยทั่วไป ที่เรียกว่า "ประชาพิจารณ์" (Public Hearing) ในขั้นตอนนี้จะเน้นถึงผลดีและผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคม (Economic and Social Impact Assessment) เป็นหลัก ซึ่งผู้ประกอบการหรือเจ้าของโครงการจะต้องอธิบายนำถึงวิธีการดำเนินการทางด้านเทคนิค ข้อโต้แย้งและการยอมรับจากประชาชนหรือผลกระทบต่อคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลัก ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมหรือโครงการจะ

โต้แย้งจนกว่าเจ้าของโครงการหรือผู้ประกอบการจะจัดหาสิ่งทดแทนหรือชดเชยจนเป็นที่ยอมรับต่อไป จึงสรุปผลการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 2 ขั้นตอน รวมเล่มแล้วประกาศให้ประชาชนได้ทราบถึงผลลัพธ์ที่ได้รับ ซึ่งเรียกว่า Environmental Impact Statement, EIS

สำหรับประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมาหลังจากที่ประชาชนได้เริ่มเรียนรู้ถึงขั้นตอนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมปรากฏว่าได้มีการจัด Public Hearing โดยใช้คำว่า "ไต่สวนสาธารณะ" หรือ "ประชาพิจารณ์" และอื่น ๆ ซึ่งการจัดแต่ละครั้งนั้นไม่ได้แยกขั้นตอนของการมีส่วนร่วม จะพยายามโยงเรื่องด้านเทคนิคต่อเนื่องกับด้านเศรษฐกิจและสังคมซึ่งทุกครั้งที่มีการจัดประชาพิจารณ์จะไม่สามารถสรุปถึงผลดีหรือผลเสียอย่างแท้จริงของโครงการหรือกิจการนั้น ๆ ได้ เพราะในการจัดประชาพิจารณ์หลายครั้ง จะมีการเตรียมผู้ฟัง โดยในบางครั้งเจ้าของโครงการหรือผู้ประกอบการจะได้เตรียมผู้เข้าร่วมฟังไว้เป็นการล่วงหน้า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สนับสนุนโครงการ แต่เมื่อผู้คัดค้านโครงการหรือกิจการเป็นผู้จัดการประชาพิจารณ์ก็จะพยายามเชิญองค์กรหรือประชาชนที่มีแนวโน้มคัดค้านโครงการหรือกิจการเข้าร่วม เป็นผลให้สรุปสุดท้ายคัดค้านโครงการหรือกิจการนั้น ๆ ทำให้บางครั้งการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชนก็เป็นเสมือนเครื่องมือของผู้ที่ได้รับผลประโยชน์และเสียประโยชน์แต่ละกลุ่ม และที่สำคัญคือการให้ข่าวสารหลังจากมีการประชาพิจารณ์แต่ละครั้ง จะเป็นผู้จัดการประชาพิจารณ์เป็นผู้ให้ข่าว ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปที่สนใจในโครงการหรือกิจการดังกล่าวเกิดความสับสน เพราะการจัดประชาพิจารณ์บางครั้งเป็นการสนับสนุน บางครั้งเป็นการคัดค้านโครงการหรือกิจการนั้น ๆ

ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญและมีความจำเป็นมากต่อการพัฒนาหรือการคุ้มครองและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศต่อไปในอนาคต เพราะการที่จะให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม จำเป็นจะต้องมีการให้ข่าวสารที่แท้จริงและถูกต้อง โดยมีการกำหนดขั้นตอนการมีส่วนร่วมอย่างถูกวิธีและมีประสิทธิภาพ

ที่สำคัญที่สุดที่ผู้ตัดสินใจจะต้องเข้าใจและยอมรับสำหรับสังคมไทย คือ เมื่อมีผู้เสียผลประโยชน์ คนเหล่านั้นจะออกมาคัดค้านและต่อต้านโครงการหรือกิจการทุกรูปแบบและทุกวิถีทาง โดยจะพยายามชี้นำให้ประชาชนอื่นหรือกลุ่มอื่นได้เห็นถึงผลกระทบหรือความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือกลุ่มของตนเองซึ่งในบางครั้งอาจจะมีผู้เสียประโยชน์จากโครงการไม่มากเมื่อเทียบกับจำนวนประชาชนที่ได้รับประโยชน์และคนกลุ่มนี้สามารถสร้างการคัดค้านให้เป็นข่าวใหญ่โตตามสื่อประเภทต่าง ๆ ในขณะเดียวกันผู้ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการจะนิ่งเฉยเพราะทราบดีอยู่แล้วว่าอย่างไรเสียตนเองก็ได้รับผลประโยชน์ จึงไม่ยอมออกมาชี้แจงหรือสนับสนุนโครงการหรือกิจการนั้น ๆ ทำให้ประชาชนกลุ่มอื่น หรือในพื้นที่อื่นจะได้ยินและฟังข่าวสารของผู้ได้รับผลกระทบหรือผู้เสียประโยชน์เท่านั้น ซึ่งจะเป็นการเบี่ยงเบนความเข้าใจและการยอมรับในกิจการหรือโครงการนั้น ๆ

ภาพรวมการแบ่งกลุ่ม สาขา 4.1

※ ภาพรวมสรุปจำนวนโครงการวิจัยที่ทำในสาขานี้ย้อนหลัง ตั้งแต่ปี 2547 - 2550 มี 513 โครงการ แยกเป็นในสาขานี้ มีการแบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อยคือ ดังตาราง 4.1a และกราฟ 4.1a

4.1.1 การมีส่วนร่วมประชาชน ในด้านนี้มี 426 โครงการ ซึ่งมากที่สุด แยกเป็นการมีส่วนร่วมในสิ่งแวดล้อมมากที่สุด 145 โครงการ รองมาคือ การมีส่วนร่วมในการปกครอง 140 โครงการ และการศึกษา สังคม อาชีพ ที่ 59 49 33 โครงการตามลำดับ

4.1.2 การพัฒนาระเบียบชุมชน มีเพียง 27 โครงการ เป็นเรื่องพัฒนาชุมชน 19 โครงการ

4.1.3 ส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่นหรือชุมชน ทั้งชุมชน หมู่บ้าน ตำบล ชุมชนเมือง มีมากเป็นอันดับสอง มีโครงการ 60 โครงการ เป็นเรื่องส่งเสริมการปกครองมากที่สุด 33 โครงการ ส่งเสริมการเรียนรู้ 16 โครงการ ส่งเสริมด้านการเกษตร 11 โครงการ

โดยทั้ง 3 กลุ่มย่อย ได้สรุปตามลำดับมากน้อยของโครงการวิจัยที่ทำมีดังตารางสรุป 4.1a และกราฟ 4.1a

4.1a การมีส่วนร่วมของประชาชน

นับจำนวนของหัวเรื่อง		พ.ศ.				
หัวข้อย่อย	**หัวเรื่อง**	**2547**	**2548**	**2549**	**2550**	**ผลรวมทั้งหมด**
4.1.1 การมีส่วนร่วมประชาชน	สิ่งแวดล้อม	48	44	35	18	145
	การปกครอง	33	54	38	15	140
	การศึกษา	9	32	15	3	59
	สังคม	10	14	15	10	49
	อาชีพ	6	10	9	8	33
4.1.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน	ผลรวม	106	154	112	54	426
4.1.3 ส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่น	ส่งเสริมการปกครอง	12	8	6	7	33
	ส่งเสริมการเรียนรู้	8	3	5		16
	ส่งเสริมการเกษตร	8	1	1	1	11
4.1.3 ส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่น	ผลรวม	28	12	12	8	60
4.1.2 พัฒนาระเบียบชุมชน	พัฒนาชุมชน	3	6	7	3	19
	ระเบียบข้อบังคับ	5	2		1	8
4.1.2 พัฒนาระเบียบชุมชน ผลรวม		8	8	7	4	27
ผลรวมทั้งหมด		**142**	**174**	**131**	**66**	**513**

4.1a การมีส่วนร่วมของประชาชน

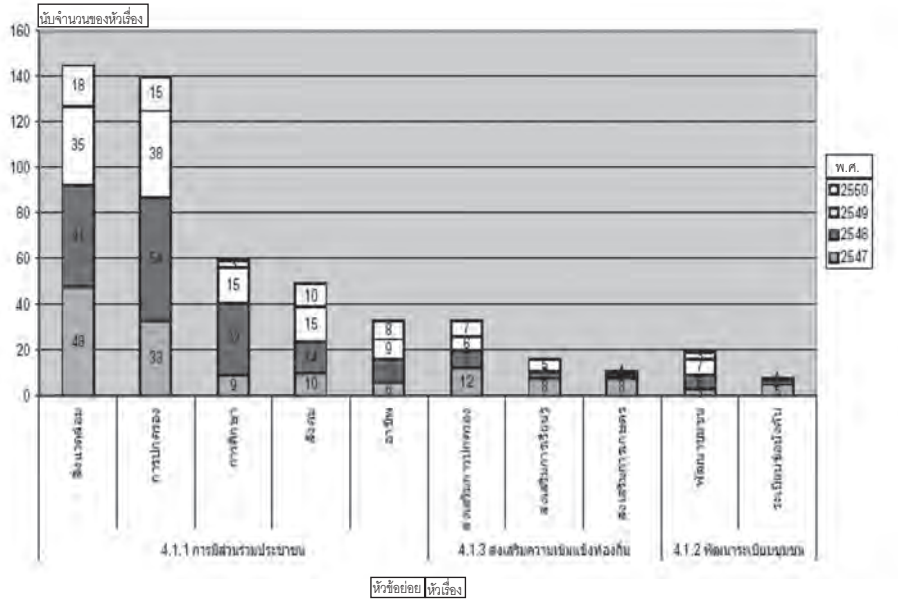

※ **สังกัดที่ทำวิจัย**ในสาขาย่อย 4.1 นี้ ได้นำมาสรุป จำนวนสูงสุด 15 สังกัด คิดเป็น 454 โครงการ จากทั้งสิ้น 513 โครงการ คิดเป็น 88.5% โดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นสังกัดที่ทำงานวิจัยสาขาย่อย 4.1 นี้มากที่สุด 88 โครงการ ตามมาด้วย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 73 โครงการ กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ 68 โครงการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 60 โครงการ สรุปได้ดังตารางที่ 4.1b และกราฟ 4.1b

4.1b Top 15 สังกัดผู้ทำวิจัยในสาขา การมีส่วนร่วมของประชาชน

นับจำนวนของสังกัด	หัวเรื่อง			ผลรวม
สังกัด	การมีส่วนร่วมประชาชน	ส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่น	พัฒนาระเบียบชุมชน	ทั้งหมด
ม.เชียงใหม่	74	9	5	88
นิด้า	66	6	1	73
ม.ราชภัฏ	56	6	6	68
ม.เกษตร	56	3	1	60
ม.สุโขทัย	25	4	2	31
ม.บูรพา	25	2		27
ม.แม่โจ้	20	1		21
ม.รามคำแหง	10	7	2	19
จุฬาฯ	10	2	2	14
ม.ขอนแก่น	10	3		13
ม.เกริก	10			10
ม.ธรรมศาสตร์	7	1	1	9
สนง.กองทุนสนับสนุนการวิจัย	6	1	1	8
ม.ป.พ.	4	3		7
ม.ศิลปากร	6			6
ผลรวมทั้งหมด	**385**	**48**	**21**	**454**

4.1b Top 15 สังกัดวิจัย สาขา การมีส่วนร่วมของประชาชน
ระเบียบชุมชนส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่น

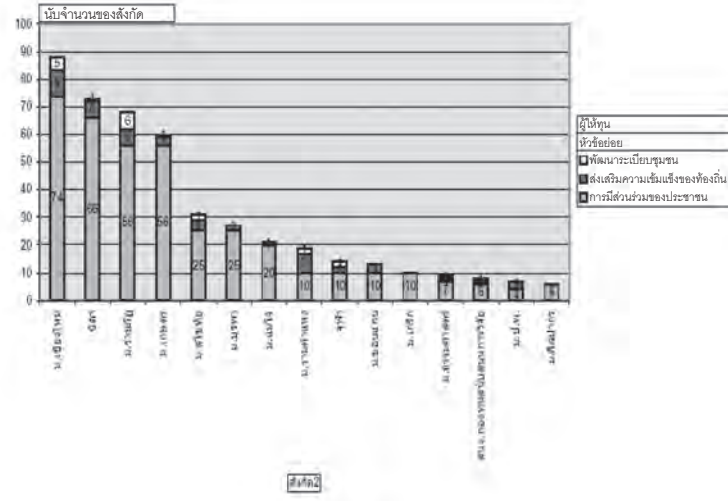

4.1.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคมความเป็นอยู่ ที่เรียกว่าทุนสังคม การมีส่วนร่วมกับทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมกับการปกครอง และการเมืองท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมกับการส่งเสริมทุนทางเศรษฐกิจ อาชีพ ซึ่งมุ่งหวังให้เกิดความยั่งยืนของสังคมและชุมชนท้องถิ่น แยกประเด็นสรุปเป็น 5 แนวทางวิจัย รวม 426 โครงการ ซึ่งมีจำนวนงานวิจัยกลุ่มนี้มากที่สุด แยกเป็น กลุ่มต่าง ๆ ดังตาราง 4.1.1 โดยสาขาที่ทำวิจัยมากสุดคือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 74 โครงการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 66 โครงการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 56 โครงการ กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ 56 โครงการ สรุปดังตาราง 4.1.1

4.1.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน

นับจำนวนของสังกัด	หัวเรื่อง					ผลรวมทั้งหมด
สังกัด	สิ่งแวดล้อม	การปกครอง	การศึกษา	สังคม	อาชีพ	
ม.เชียงใหม่	30	23	4	12	5	74
นิด้า	24	26	4	7	5	66
ม.ราชภัฏ	13	14	20	3	6	56
ม.เกษตร	32	18	2	3	1	56
ม.สุโขทัย	4	10	5	3	3	25
ม.บูรพา	5	14	2	4		25
ม.แม่โจ้	5	6		2	7	20
จุฬาฯ	4	2	2	1	1	10
ม.เกริก	2	4		4		10
ม.รามคำแหง	2	6	1		1	10
ม.ขอนแก่น	6	1	2	1		10
ม.ธรรมศาสตร์	3	1	1	2		7
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	2	1	1	1	1	6
ม.ศิลปากร	1	1	3	1		6
ม.ธุรกิจบัณฑิตย์		4		1		5
ม.นเรศวร	3	1				4
มหามกุฏราชวิทยาลัย		2		2		4
ม.ป.พ.	2		1		1	4
พระจอมเกล้าลาดกระบัง	1	2				3
สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน		1	1			2
อื่น ๆ	6	3	10	2	2	13
ผลรวมทั้งหมด	**145**	**140**	**59**	**49**	**33**	**423**

- **สิ่งแวดล้อม** ระบบการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้กำหนดขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นดังนี้

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ให้ความสำคัญในการปรับปรุงระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นประธาน และมีผู้ทรงคุณวุฒิภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชนเข้าร่วมในคณะกรรมการ ทั้งนี้คณะกรรมการปรับปรุงระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการและคณะทำงานเข้ามาช่วยปฏิบัติราชการซึ่งคณะอนุกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหนึ่งในคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการได้แต่งตั้งขึ้น เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้

1. ศึกษาและจัดทำข้อเสนอเพื่อปรับปรุงระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ให้อยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. จัดให้มีการประชาพิจารณ์หรือกระบวนการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ เพื่อการปรับปรุงระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในทุกด้านและประมวลสังเคราะห์ข้อเสนอต่อคณะกรรมการปรับปรุงระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

หลักการและแนวทางการมีส่วนร่วม

ในการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชนได้เห็นชอบร่วมกันในการกำหนดหลักการและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. ยึดหลักประชาชนทุกคนมีสิทธิเข้าร่วมในกระบวนการ ทั้งนี้ การเข้าร่วมควรที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นและเน้นการมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการด้วย อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมจะอยู่ในระดับใดขึ้นอยู่กับขั้นตอนของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

2. เพื่อทำให้เกิดความชัดเจนถึงองค์ประกอบของ **"ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง"** ทั้งหมดในกระบวนการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จึงกำหนดให้จำแนกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องออกเป็นดังนี้

1) ชุมชนท้องถิ่น (ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบโดยตรงในพื้นที่)
2) เจ้าของโครงการ
3) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)
4) หน่วยงานอนุญาต
5) ผู้จัดทำรายงานฯ
6) คณะกรรมการผู้ชำนาญการการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมส่วนกลาง (คชก.ส่วนกลาง)
7) คณะกรรมการผู้ชำนาญการการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจังหวัด (คชก.จังหวัด)
8) สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค (สสภ.) และ/หรือทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด (ทสจ.)
9) หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลทรัพยากรหรือหน่วยงานในพื้นที่
10) หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค
11) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล, องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.), องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)
12) องค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อม (ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 56 วรรค 2)
13) สถาบันการศึกษา
14) องค์กรภาคประชาสังคม (Civil Society Organizations) อันอาจประกอบด้วย NGOs, NPOs, POs, CBOs และรวมถึงองค์กร/การรวมตัวใน รูปแบบต่าง ๆ เช่น หอการค้า สภาอุตสาหกรรม สมาคมธุรกิจการค้าต่าง ๆ สมาคมวิชาชีพ มูลนิธิ กลุ่มสนใจ/อาสาสมัครต่าง ๆ เป็นต้น

15) สื่อมวลชน

16) ประชาชนผู้สนใจ (concerned people)

17) ประชาชนทั่วไป

18) นิติบุคคล ผู้ทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบ

19) คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

20) ครม.

3. ชุมชนท้องถิ่น ตาม 1) หมายถึง ชุมชนท้องถิ่นที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบโดยตรงในพื้นที่ ซึ่งชุมชนเหล่านี้จะถูกระบุโดยผู้เสนอโครงการ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ประกอบการกำหนดว่าชุมชนท้องถิ่นในที่นี้หมายถึงอะไรดังนี้

1) **<u>พื้นที่หรือที่ตั้งโครงการ</u>** กำหนดจำนวนชุมชนโดยใช้ระยะทางเป็นเกณฑ์ โดยพิจารณาว่าตามประเภทและขนาดของโครงการนั้น ๆ ควรครอบคลุมพื้นที่ในรัศมีเท่าใด

2) **<u>ผลกระทบของกิจกรรม</u>** กำหนดจำนวนชุมชนที่เข้าร่วมโดยประเมินจากขนาดและลักษณะของผลกระทบของโครงการที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

3) **<u>เงื่อนไขทางวัฒนธรรม</u>** กำหนดจำนวนชุมชนที่เข้าร่วมโดยประเมินจากลักษณะและเงื่อนไขทางวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน

4. ประชาชนผู้สนใจ (concerned people) ตามข้อที่ 16) หมายถึงบุคคล/องค์กรทั่วไปที่มีความสนใจ เข้าร่วมเป็นผู้ที่มีความห่วงกังวล ที่ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่โครงการ เช่น กลุ่มเลี้ยงนกเขา กลุ่มรักช้าง เป็นต้น

5. ประชาชนทั่วไป ตามข้อ 17) หมายถึง ประชาชนที่โครงการสามารถส่งข่าวสารข้อมูลการรับรู้ไปถึงได้ในทางสื่อมวลชนด้านกว้าง

6. การดำเนินการด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องวางอยู่บน

พื้นฐานของการคำนึงถึงและให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับกลุ่มคนพิการ คนด้อยโอกาส ชนกลุ่มน้อย ผู้ด้อยการศึกษา และอื่น ๆ (underprivileged people) และความเท่าเทียมทางเพศ (gender sensitivity)

7. การดำเนินการด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน พึงต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับกลุ่มคน/องค์กรที่ได้รับผลกระทบทางลบสูง

8. การดำเนินการด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องยึดหลักความยุติธรรมและความถูกต้องเป็นหลัก

9. การดำเนินการด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ว่าจะดำเนินการด้วยวิธีการ/เทคนิคเช่นไร พึงดำเนินการโดยให้สามารถมีผลลัพธ์ที่มีความหมายอย่างแท้จริง (meaningful participation)

10. ในกระบวนการมีส่วนร่วมนั้น แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ 1. รับรู้ 2. ปรึกษาหารือ 3. ร่วมตัดสินใจ 4. ประชามติ ดังนั้น ในแต่ละขั้นตอนของการทำ EIA การมีส่วนร่วมจะต่างกัน

11. ในด้านเทคนิควิธีการนั้น มีหลากหลายวิธีที่ผู้ดำเนินการจะต้องไปดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการ (โดยเฉพาะข้อ 9) จะต้องรับรู้ความเข้าใจและความชำนาญในด้านการมีส่วนร่วม

12. การตระหนักในเรื่องการมีส่วนร่วมของสังคมไทยนั้น ยังมีความจำกัดอยู่มาก ดังนั้น การเพิ่มขีดความสามารถและศักยภาพของทุกฝ่าย (capacity building) จึงมีความสำคัญและพึงส่งเสริมทั้งระยะสั้นและระยะยาว

ขั้นตอน	**ระดับการเข้าร่วม** **1. ร่วมรับรู้** **2. ร่วมปรึกษาหารือ** **3. ร่วมตัดสินใจ**	**ผู้เข้าร่วม** (Participants)	**วิธีการ / เทคนิค** (Methods / Techniques)	**เจ้าของเรื่อง / ผู้รับผิดชอบ**	**หมายเหตุ**
ขั้นกลั่นกรอง (Screening)	- ร่วมรับรู้ - ร่วมปรึกษาหารือ	1. ชุมชนท้องถิ่น (ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบโดยตรงในพื้นที่) 2. เจ้าของโครงการ 3. หน่วยงานอนุญาต 4. สสภ., ทสจ. 5. หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลทรัพยากรหรือหน่วยงานในพื้นที่ 6. หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค 7. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	- เวทีสาธารณะ - การปรึกษาหารือ - เอกสารข้อเท็จจริงและอื่นๆ ตามความเหมาะสม	- หน่วยงานอนุญาตหรือหน่วยงานของรัฐเจ้าของโครงการแจ้งผลให้ประชาชนทราบ	
	- ร่วมตัดสินใจ	1. ชุมชนท้องถิ่น (ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบโดยตรงในพื้นที่) 2. เจ้าของโครงการ 3. หน่วยงานอนุญาต	-		

ขั้นตอน	**ระดับการเข้าร่วม** **1. ร่วมรับรู้** **2. ร่วมปรึกษาหารือ** **3. ร่วมตัดสินใจ**	**ผู้เข้าร่วม** (Participants)	**วิธีการ / เทคนิค** (Methods / Techniques)	**เจ้าของเรื่อง / ผู้รับผิดชอบ**	**หมายเหตุ**
		4. สสภ., ทสจ.	-		
ขั้นกำหนดขอบเขต (Scoping)	- ร่วมรับรู้ - ร่วมปรึกษาหารือ	1. ชุมชนท้องถิ่น (ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบโดยตรงในพื้นที่) 2. เจ้าของโครงการ 3. สผ. 4. หน่วยงานอนุญาต 5. ผู้จัดทำรายงานฯ 6. คชก. ส่วนกลาง 7. คชก. จังหวัด 8. สสภ., ทสจ. 9. หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลทรัพยากรหรือหน่วยงานในพื้นที่ 10. หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค 11. อบจ., อบต. 12. องค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อม (ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 56 วรรค 2)	- เวทีสาธารณะ - การปรึกษาหารือ หรือ - เอกสารข้อเท็จจริง และอื่น ๆ ตามความเหมาะสม	- หน่วยงานอนุญาต หน่วยงานของรัฐ เจ้าของโครงการ แจ้งผลให้ประชาชนทราบ	

ขั้นตอน	ระดับการเข้าร่วม 1. ร่วมรับรู้ 2. ร่วมปรึกษาหารือ 3. ร่วมตัดสินใจ	ผู้เข้าร่วม (Participants)	วิธีการ / เทคนิค (Methods / Techniques)	เจ้าของเรื่อง / ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
		13. สถาบันการศึกษา 14. องค์การภาคประชาสังคม 15. สื่อมวลชน 16. ประชาชนผู้สนใจ 17. ประชาชนทั่วไป			
	- ร่วมตัดสินใจ	1. ชุมชนท้องถิ่น (ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบโดยตรงในพื้นที่) 2. เจ้าของโครงการ 3. สผ. 4. หน่วยงานอนุญาต 5. ผู้จัดทำรายงานฯ 6. คชก. ส่วนกลาง 7. คชก. จังหวัด 8. สสภ., ทสจ. 9. หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลทรัพยากรหรือหน่วยงานในพื้นที่ 10. หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค	- เข้าร่วมตัดสินใจในรูปแบบของคณะกรรมการ		

ขั้นตอน	**ระดับการเข้าร่วม** **1. ร่วมรับรู้** **2. ร่วมปรึกษาหารือ** **3. ร่วมตัดสินใจ**	**ผู้เข้าร่วม** **(Participants)**	**วิธีการ / เทคนิค** **(Methods / Techniques)**	**เจ้าของเรื่อง / ผู้รับผิดชอบ**	**หมายเหตุ**
		11. อบจ., อบต. 12. องค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อม (ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 56 วรรค 2)			
ขั้นการคัดเลือกบริษัทที่ปรึกษา	- ร่วมปรึกษาหารือ	1. ชุมชนท้องถิ่น (ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบโดยตรงในพื้นที่) 2. ประชาชนผู้สนใจ 3. ประชาชนทั่วไป 4. เจ้าของโครงการ		โครงการคัดเลือกที่ปรึกษา - สผ. ช่วยคัดเลือกที่ปรึกษากรณีโครงการของรัฐขนาดใหญ่	
	- ร่วมตัดสินใจ	1. เจ้าของโครงการ 2. หน่วยงานอนุญาต 3. ผู้จัดทำรายงานฯ			
ขั้นจัดทำรายงาน EIA (EIA Report Preparation)	- ร่วมรับรู้ - ร่วมปรึกษาหารือ	1. ชุมชนท้องถิ่น (ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบโดยตรงในพื้นที่)	- ไม่ต้องมีการมีส่วนร่วมของประชาชน	- ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมให้	

ขั้นตอน	ระดับการเข้าร่วม 1. ร่วมรับรู้ 2. ร่วมปรึกษาหารือ 3. ร่วมตัดสินใจ	ผู้เข้าร่วม (Participants)	วิธีการ / เทคนิค (Methods / Techniques)	เจ้าของเรื่อง / ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
		2. ประชาชนผู้สนใจ 3. ประชาชนทั่วไป	อย่างเป็นทางการ - เสนอผลรายงานฯ - นำเสนอข้อมูลต่อสาธารณชนอย่างน้อย 1 ครั้ง โดยจัดเวทีสาธารณะ	ข้อมูลและข้อคิดเห็นต่อรายงาน	
	- ร่วมตัดสินใจ	1. เจ้าของโครงการ 2. ผู้จัดทำรายงานฯ			
ขั้นพิจารณารายงาน (EIA Review)	- ร่วมรับรู้ - ร่วมปรึกษาหารือ	1. ชุมชนท้องถิ่น (ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบโดยตรงในพื้นที่) 2. เจ้าของโครงการ 3. สผ. 4. หน่วยงานอนุญาต 5. ผู้จัดทำรายงานฯ 6. คชก.ส่วนกลาง 7. คชก.จังหวัด	- ให้บันทึกความเห็นอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรในรายงานฉบับต่อไปทุกครั้ง	- หน่วยงานอนุญาตประกาศผลการตัดสินใจ	

ขั้นตอน	ระดับการเข้าร่วม 1. ร่วมรับรู้ 2. ร่วมปรึกษาหารือ 3. ร่วมตัดสินใจ	ผู้เข้าร่วม (Participants)	วิธีการ / เทคนิค (Methods / Techniques)	เจ้าของเรื่อง / ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
		8. สสภ., ทสจ. 9. หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลทรัพยากรหรือหน่วยงานในพื้นที่ 10. หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค 11. อบจ., อบต. 12. องค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อม (ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 56 วรรค 2) 13. สถาบันการศึกษา 14. องค์การภาคประชาสังคม 15. สื่อมวลชน 16. ประชาชนผู้สนใจ 17. ประชาชนทั่วไป			
	- ร่วมตัดสินใจ	1. คชก.ส่วนกลาง 2. คชก.จังหวัด			

ขั้นตอน	**ระดับการเข้าร่วม** **1. ร่วมรับรู้** **2. ร่วมปรึกษาหารือ** **3. ร่วมตัดสินใจ**	**ผู้เข้าร่วม** (Participants)	**วิธีการ / เทคนิค** (Methods / Techniques)	**เจ้าของเรื่อง / ผู้รับผิดชอบ**	**หมายเหตุ**
ขั้นติดตามตรวจสอบ (Monitoring)	- ร่วมรับรู้ - ร่วมปรึกษาหารือ	1. ชุมชนท้องถิ่น (ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบโดยตรงในพื้นที่) 2. เจ้าของโครงการ 3. สผ. 4. หน่วยงานอนุญาต 5. สสภ., ทสจ. 6. หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลทรัพยากรหรือหน่วยงานในพื้นที่ 7. หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค 8. อบจ., อบต. 9. สถาบันการศึกษา 10. องค์การภาคประชาสังคม 11. สื่อมวลชน 12. ประชาชนผู้สนใจ	1.คณะกรรมการร่วมติดตามแบบไตรภาคี (tri-partite committee) 2.เปิดเผยผลการติดตามต่อสาธารณชน (public disclosure)	- เจ้าของโครงการรายงานผลการติดตามตรวจสอบ	
	- ร่วมตัดสินใจ	1. สผ. 2. หน่วยงานอนุญาต			

เทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชน

เพื่อให้เห็นความแตกต่างในลักษณะการมีส่วนร่วม จึงแบ่งกลุ่มเทคนิคการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. เทคนิคการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลแก่ประชาชน เป็นกลุ่มเทคนิคที่เป็นการสื่อสารทางเดียวเพื่อให้ประชาชนรับทราบข้อมูล ประกอบด้วย 13 เทคนิค โดยจำแนกเรื่องสื่อประเภทต่าง ๆ สื่อเอกสาร เช่น การจัดทำเอกสารข้อเท็จจริง จดหมายข่าวและรายงานการศึกษา การจัดทำสื่อวีดิทัศน์ การจัดตั้งศูนย์ข้อมูล เทคนิคในกลุ่มนี้ยังรวมรูปแบบการสื่อสารกับประชาชนผ่านทางสื่อมวลชนรูปแบบต่าง ๆ เช่น วิทยุ การแถลงข่าว การสัมมนาวิชาการ ให้กับสื่อมวลชน รวมทั้งการจัดทัศนศึกษา เทคนิคการนำเสนอ และการชี้แจงข้อมูลในการประชุมของทางการ

2. เทคนิคการมีส่วนร่วมที่เน้นการรับฟังความคิดเห็น ซึ่งประกอบด้วย 6 เทคนิค คือ 1) การสัมภาษณ์รายบุคคล 2) การสนทนากลุ่มย่อย 3) การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ 4) การสำรวจความคิดเห็น 5) สายด่วนสายตรง และ 6) ประชาพิจารณ์ หลายเทคนิคในกลุ่มนี้สามารถเป็นการสื่อสารสองทางมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็นได้ แต่จุดเน้นหรือวัตถุประสงค์หลักของเทคนิคอยู่ที่การได้ข้อมูลและความคิดเห็นประชาชน เช่น ประชาพิจารณ์มีการตอบคำถามหรือข้อสงสัยได้ หากแต่หลักการจริง ๆ ของประชาพิจารณ์เป็นเทคนิคที่เป็นทางการในการรับฟังความคิดเห็นข้อห่วงกังวลของประชาชน การสัมภาษณ์รายบุคคลก็เช่นเดียวกัน ผู้สัมภาษณ์อาจมีการพูดคุยให้ข้อมูล แต่จุดมุ่งหมายอยู่ที่การรับฟังความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนการแสดงความคิดเห็นผ่านทางเว็บไซต์เป็นได้ทั้งการสื่อสารแบบทางเดียวและสองทางได้ ซึ่งการแสดงความคิดเห็นของประชาชนย่อมทำได้ดี เมื่อมีการรับรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาหรือข้อมูลโครงการ

3. เทคนิคการมีส่วนร่วมแบบปรึกษาหารือ ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นการ

สื่อสารสองทาง มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นในเนื้อหาของเทคนิคอย่างชัดเจน เป็นกลุ่มเทคนิคการมีส่วนร่วมที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับค่อนข้างสูง ประกอบด้วย 5 เทคนิคการมีส่วนร่วม คือ

1) เวทีสาธารณะ

2) การพบปะแบบไม่เป็นทางการ

3) การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนแก่ชุมชน

4) การประชุมเชิงปฏิบัติการ และ

5) คณะที่ปรึกษา แต่ละเทคนิคมีลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น เวทีสาธารณะเหมาะสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับคนจำนวนมาก ส่วนการพบปะแบบไม่เป็นทางการมีความเป็นกันเองและสามารถพูดคุยแบบเป็นส่วนตัว ขณะที่เทคนิคการมีส่วนร่วมแบบคณะที่ปรึกษา มีความเป็นทางการและจำกัดบุคคลเข้าร่วมเฉพาะตัวแทนที่ได้รับการแต่งตั้ง หากแต่มีความต่อเนื่องมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ ที่เป็นการจัดเป็นครั้งคราว

การแบ่งเทคนิคการมีส่วนร่วมดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในการนำเสนอและสร้างความเข้าใจ ในความจริงทั้ง 3 กลุ่มมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน การให้ข้อมูลแก่ประชาชนและการรับฟังความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการปรึกษาหารือ ในกระบวนการมีส่วนร่วมหนึ่งควรเป็นการผสมผสานเทคนิคการมีส่วนร่วมทั้ง 3 กลุ่ม เพื่อทำให้การมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างกว้างขวางและส่งผลให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น

※ สำหรับงานวิจัยกลุ่มสิ่งแวดล้อมนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 145 โครงการ โดยเป็นเรื่องทรัพยากร 69 โครงการ น้ำแม่น้ำ ดินป่าไม้ ป่าชุมชน ป่าชายเลนและการควบคุมไฟป่า สิ่งแวดล้อม 32 โครงการ เป็นเรื่องสิ่งแวดล้อมชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อม การปรับภูมิทัศน์ของเมือง การควบคุมสารพิษ เป็นเรื่องวิจัยเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกษตร ดูแลสภาพเกาะ อุทยานและเมืองเก่าเพื่อการท่องเที่ยว 23 โครงการ เรื่องการจัดการขยะ 21 โครงการ ดังตาราง 4.1.1 a

4.1.1 a การมีส่วนร่วมของประชาชน สิ่งแวดล้อม

นับจำนวนของหัวเรื่อง	หัวเรื่อง				
สังกัด	**ทรัพยากร**	**สิ่งแวดล้อม**	**ท่องเที่ยว**	**ขยะ**	**ผลรวมทั้งหมด**
ม.เกษตร	19	6	7		32
ม.เชียงใหม่	10	4	3	13	30
นิด้า	9	7	4	4	24
ม.ราชภัฏ	8	2	2	1	13
ม.ขอนแก่น	6				6
ม.บูรพา	3	2			5
ม.แม่โจ้	2	1	2		5
จุฬาฯ	1	1		2	4
ม.สุโขทัย	2	2			4
ม.ธรรมศาสตร์		3			3
ม.นเรศวร		2	1		3
ม.เกริก			2		2
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	1		1		2
ม.รามคำแหง	1	1			2
ม.ศิลปากร	1				1
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่	1				1
ม.ป.พ.	2				2
สำนักงานทรัพยากรน้ำ ภาค 5	1				1
สถาบันแสนผะหญา		1			1
อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	1				1
ม.มหิดล	1				1
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ			1		1
พระจอมเกล้าลาดกระบัง				1	1
ผลรวมทั้งหมด	**69**	**32**	**23**	**21**	**145**

• **การปกครอง** มี 140 โครงการ เป็นเรื่องการพัฒนาชุมชน 60 โครงการ เกี่ยวกับเรื่องกองทุนหมู่บ้าน การพัฒนาตำบลหมู่บ้าน ชุมชน แผนพัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชน สุขภาวะคุ้มครองผู้บริโภค การพัฒนาชุมชนโดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการศึกษา อาชีพเสริม ชุมชนเข้มแข็ง ความเป็นอยู่ชุมชน และสวัสดิการสังคม โดยความหมายของ “ชุมชน” มีผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นและคำจำกัดความ ดังนี้ **สุวิทย์ ยิ่งวรพันธ์** ให้ความหมายของชุมชนว่า “กลุ่มชนซึ่งรวมกันโดยความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะอาศัยหลักผูกพันทางเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ ศาสนาเดียวกันก็ตามที่ทำให้แต่ละคนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น” ในความหมายดังกล่าว “เป็นการที่กลุ่มชนมีความรู้สึก

นึกคิด ผลประโยชน์และผูกพันตามเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมร่วมกันโดยอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกัน ตลอดจนการใช้ประโยชน์และบริการทางสังคมร่วมกัน" **สัญญา สัญญาวิวัฒน์** ให้ความหมายของชุมชนว่า "ชุมชน หมายถึง องค์กรทางสังคมอย่างหนึ่งและปวงสมาชิกสามารถบรรลุถึงความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ได้และสามารถแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ในชุมชนของตนได้" **ไพฑูรย์ เครือแก้ว** ได้กล่าวว่า "ชุมชน หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ตั้งอยู่เป็นที่เป็นทาง มีขอบเขตอันเดียวกันและผู้คนเหล่านั้นมีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความสนใจร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่งมีแนวพฤติกรรมเป็นอย่างเดียวกัน"

ในปัจจุบันคำว่า "ชุมชน" ได้ถูกนำไปใช้ในความหมายที่กว้างออกไปจากเดิม เพราะชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว และมีผลกระทบต่อโครงสร้างชุมชนเดิม ดังที่ **ชนินทร์ เจริญกุล** ได้ให้ทัศนะว่า "ลักษณะของชุมชนปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะของชุมชนตามลักษณะหน้าที่ (Functional Community) มากกว่าที่จะเป็นชุมชนลักษณะทางภูมิศาสตร์ (Geographical Community) กล่าวคือ ความสัมพันธ์ของคนในขอบเขตพื้นที่ (area) จะเปลี่ยนไปเป็นลักษณะของเครือข่ายของกลุ่มที่มีกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ คล้ายคลึงกัน มีความสนใจร่วมกัน มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน เช่น ชุมชนมุสลิม ชุมชน จส.100 ในกรุงเทพฯ เราไม่สามารถบอกได้ว่าชุมชนนี้อยู่ตรงไหน แต่ทุกคนมีความรู้สึกถึงความเป็นพวกเดียวกันชุมชนก็เกิดขึ้นได้"

ตามทัศนะของ**ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี** ชุมชน หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความพยายาม ทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ ซึ่งรวมถึงการติดต่อสื่อสารกัน (communicate) ความเป็นชุมชนอยู่ที่ความร่วมกัน ความเป็นชุมชนอาจเกิดขึ้นในสถานที่และสถานการณ์ต่าง ๆ กันเช่น

1. มีความเป็นชุมชนในครอบครัว
2. มีความเป็นชุมชนในที่ทำงาน
3. มีความเป็นชุมชนวิชาการ (academic community)

4. มีความเป็นชุมชนสงฆ์

5. มีความเป็นชุมชนทางอากาศเนื่องจากรวมตัวกันโดยใช้วิทยุติดต่อสื่อสารกัน

6. มีความเป็นชุมชนทางอินเทอร์เน็ต (Internet) เป็นต้น

ความเป็นกลุ่มก้อนหรือความเป็นชุมชนทำให้กลุ่มมีศักยภาพสูงมาก เพราะเป็นกลุ่มก้อนที่มีวัตถุประสงค์ร่วม มีความรัก มีการกระทำร่วมกัน และมีการเรียนรู้ร่วมกัน จากทัศนะของนักวิชาการข้างต้น ความหมายของคำว่าชุมชนมีความแตกต่างกันบ้างคล้ายคลึงกันบ้าง แต่เนื่องจากสภาพทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา ความหมายของคำว่า **"ชุมชน"** จึงควรจะมีความหมายว่า **"ชุมชน** หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันหรือต่างพื้นที่ก็ได้ แต่กลุ่มบุคคลเหล่านั้น จะต้องมีความสนใจร่วมกัน (Common Interest) มีความสัมพันธ์กัน (Relationship) มีการกระทำระหว่างกัน (Interaction) มีความรู้สึก (Sense) และมีพื้นฐานชีวิตอย่างเดียวกัน**"**

คำว่า **"มีพื้นฐานชีวิตอย่างเดียวกัน"** นั้นหมายความว่า มีสถาบันสังคมหรือมีระบบวัฒนธรรมที่ตอบสนองความจำเป็นเพื่อการดำรงอยู่ของมนุษย์ ได้แก่ สถาบันครอบครัว เครือญาติ การเมืองการปกครอง ศาสนา ศิลปะ เป็นต้น เมื่อพิจารณาจากความหมายนี้ก็พอจะมองเห็นได้ว่าความเป็น **"ชุมชน"** นั้นไม่ได้อยู่ที่ลักษณะกายภาพ (ต้องอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน) หรือขึ้นอยู่กับตัวคนเท่านั้น แต่ปัจจัยชี้ขาดความเป็นชุมชนก็คือ **"ความสัมพันธ์ระหว่างคนต่อคนในชุมชนนั้น"** ฉะนั้นหากกล่าวโดยสรุป **"ความเป็นชุมชน"** จะพิจารณาได้จากการที่คนในชุมชนมีความสัมพันธ์แบบประสานสอดคล้อง กลมกลืนกัน (harmonious) คือความเป็นหนึ่งเดียวกัน (unity) ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปสู่ระดับเครือญาติจนกระทั่งถึงระดับหมู่บ้านและระดับเกินหมู่บ้าน หรือที่เรียกว่า Supra-village

ชุมชนที่มีพลังเข้มแข็งนั้นมีความหมายมากยิ่งไปกว่าเพียงแค่การมีหมู่คนมาก ๆ มารวมตัวกัน แต่สิ่งที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือ จะทำอย่างไรให้กลุ่มคนที่หลากหลายของสังคมไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรืออยู่ในชนบท ได้มาร่วมคิด

ร่วมสร้างร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง การสร้างชุมชนให้เกิดมีพลังที่เข้มแข็งจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น หากมองย้อนกลับให้ลึกลงไปก็จะพบว่า ชุมชนที่มีพลังเข้มแข็งนั้น เกิดจากความสมานฉันท์ของปัจเจกบุคคลในชุมชน ระดับปัจเจกบุคคลจึงเปรียบเสมือนฟันเฟืองหนึ่งในระบบจักรกลทั้งหมด ที่ทำงานกันอย่างประสานสอดคล้องและหนุนเนื่องกับฟันเฟืองอื่น ๆ เพื่อให้ระบบจักรกลทั้งระบบทำงานได้ นั่นก็หมายความว่า ฟันเฟืองแต่ละตัวต้องรู้บทบาทหน้าที่ของตัวเอง และขณะเดียวกันก็ต้องรู้ว่าฟันเฟืองตัวอื่น ๆ มีบทบาทหน้าที่อย่างไร ระดับปัจเจกบุคคลจึงมีความสำคัญ มีคุณค่าต่อมวลสมาชิกในชุมชน

และด้านการปกครองยังรวมถึงการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องกองทุน SML ความหมายของ **"กองทุน SML"** จากทัศนะของ กฤษณา บัวเข็มทอง ให้ความเห็นไว้ว่า จากนโยบายและแนวคิดของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้ให้แนวคิดไว้ว่า การที่จะฟื้นฟูหมู่บ้าน/ชุมชน (Empowerment) ให้มีพลังในการขับเคลื่อนสู่การแก้ปัญหาความยากจน และสร้างโอกาสให้แก่ประชาชนอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จึงก่อให้เกิดโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณโดยตรงให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนนำไปแก้ไขปัญหาส่วนรวมเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพที่มั่นคง ยั่งยืน โดยประชาชนในท้องถิ่นเป็น ผู้บริหารจัดการเอง (ร่วมคิด-ร่วมทำ) ซึ่งถือเป็นขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาประชาธิปไตย โดยมีหลักการสำคัญดังนี้

1. เพื่อพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้มีความพร้อมในกระบวนการสร้างสรรค์ความคิด และนำไปสู่แนวทางปฏิบัติในด้านการดำรงชีวิตและมีอาชีพอย่างมีคุณภาพมั่นคงและยั่งยืน

2. เป็นเครื่องมือในการสร้างปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ ที่เกิดจากกระบวนการสร้างศักยภาพของประชาชนในการดำรงชีวิตและมีอาชีพ (Supply) ซึ่งจะทำให้เห็นทิศทางและความต้องการที่แท้จริงของประชาชน (Demand) ในการจัดทำโครงสร้างพื้นฐานและให้บริการต่าง ๆ (Infrastructure and Service) ของหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่นที่ต้องสนองตอบอย่างมีบูรณาการ

3. เป็นรูปแบบในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในภาคประชาชน จากการมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างสรรค์ความคิด สร้างปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีพและเป็นการเตรียมความพร้อมของประชาชนในหมู่บ้าน ก่อให้เกิดการสร้างผู้นำในท้องถิ่นที่มาจากภาคประชาชนอย่างแท้จริง (Natural Leader) เพื่อการพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่นและการกระจายอำนาจที่มีประสิทธิภาพในอนาคต

ส่วนกลุ่มงานวิจัยการมีส่วนร่วมด้านการเมืองมี 41 โครงการ ซึ่งประเด็นวิจัยเน้นการมีส่วนร่วมในการเมืองท้องถิ่น การเลือกตั้ง เทศบาล อบต. การปกครองท้องถิ่น 39 โครงการ เน้นเรื่องการกำกับดูแล การบริหาร การจัดทำงบประมาณ อบต. หน่วยงานท้องถิ่น ดังตาราง 4.1.1a การปกครอง

4.1.1 a การมีส่วนร่วมของประชาชน การปกครอง

นับจำนวนของหัวเรื่อง	หัวเรื่อง			
สังกัด	**พัฒนาชุมชน**	**การเมือง**	**ปกครองท้องถิ่น**	**ผลรวมทั้งหมด**
นิด้า	16	3	7	26
ม.เชียงใหม่	10	6	7	23
ม.เกษตร	7	8	3	18
ม.ราชภัฏ	8	2	4	14
ม.บูรพา	8	2	4	14
ม.สุโขทัย	2	7	1	10
ม.รามคำแหง		6		6
ม.แม่โจ้	3		3	6
ม.เกริก			4	4
ม.ธุรกิจบัณฑิตย์	2		2	4
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย		2		2
จุฬาฯ	1		1	2
พระจอมเกล้าลาดกระบัง	2			2
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	1			1
ม.ศิลปากร		1		1
ม.ขอนแก่น			1	1
ม.ธรรมศาสตร์		1		1
ม.นเรศวร		1		1
สถาพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครพนม			1	1
สถาบันพระปกเกล้า		1		1
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย		1		1
สหมิตรพริ้นติ้ง			1	1
รวมทั้งหมด	**60**	**41**	**39**	**140**

4.1.1b การมีส่วนร่วมของประชาชน การศึกษา

นับจำนวนของหัวเรื่อง	หัวเรื่อง						
สังกัด	**ผู้ปกครอง**	**ศึกษาพื้นฐาน**	**ครูอาจารย์**	**การจัดการ**	**ท้องถิ่น**	**วัด**	**ผลรวมทั้งหมด**
ม.ราชภัฏ	3	7	8	1			19
ม.สุโขทัย	3	1		1			5
นิด้า	3	1					4
ม.เชียงใหม่	4						4
ม.ศิลปกร	2				1		3
จุฬาฯ			1	1			2
ม.เกษตร		1				1	2
ม.บูรพา			1	1			2
ม.ขอนแก่น		2					2
สำนักปลัด สำนักนายกรัฐมนตรี	1						1
ม.รามคำแหง		1					1
ม.ป.พ.						1	1
ม.ธรรมศาสตร์						1	1
ม.ราชภัฏวไลยอลงกรณ์					1		1
โรงเรียนชุมชนบ้านวังดิน				1			1
โรงเรียนบ้านจองคำ					1		1
โรงเรียนบ้านต้นผึ้ง				1			1
โรงเรียนบ้านเตาบ่า	1						1
โรงเรียนวัดยั้งเมิน				1			1
วิทยาลัยอาชีวศึกษาลพบุรี				1			1
ศูนย์พัฒนาอนามัยพื้นที่สูง		1					1
สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดร้อยเอ็ด					1		1
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย					1		1
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต 1					1		1
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 2					1		1
ผลรวมทั้งหมด	**17**	**14**	**10**	**8**	**7**	**3**	**59**

- **การศึกษา** มี 59 โครงการ เป็นโครงการวิจัยด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการศึกษาของสถาบันการศึกษา และการช่วยประคับประคองคุณภาพชีวิตนักศึกษา คุณภาพการศึกษา หลักสูตรเสริม มี 17 โครงการ ด้านการศึกษาพื้นฐาน การศึกษาปฐมวัย 14 โครงการ การมีส่วนร่วมข้าราชการครูอาจารย์ ในการวางหลักสูตร วิชาการ คุณภาพการเรียนการสอน 10 โครงการ คุณธรรมและจริยธรรม การจัดการด้านการศึกษา 8 โครงการ กลุ่มเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลักสูตรท้องถิ่น สื่อการสอนท้องถิ่น 7 โครงการ ดังตาราง 4.1.1b
- **สังคม** มี 49 โครงการ เป็นประเด็นวิจัยการมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยการควบคุมยาเสพติด อุบัติเหตุบนท้องถนนและอาชญากรรม

19 โครงการประเด็นด้านสุขภาพชุมชน 10 โครงการ คุณธรรมและศาสนา 8 โครงการ ด้านสื่อ 7 โครงการ สาธารณประโยชน์ 5 โครงการ

- **อาชีพ** มี 33 โครงการ โดยการมีส่วนร่วมด้านอาชีพการเกษตร สหกรณ์การเกษตร การศึกษาเกษตร ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน สหกรณ์ออมทรัพย์ จัดหาอาชีพเสริมพัฒนาแรงงาน

4.1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาระเบียบชุมชนที่ดี จัดระเบียบสังคมท้องถิ่น ในสาขานี้มีโครงการวิจัยรวม 27 โครงการ แยกประเด็นกลุ่มวิจัยเป็น ดังตาราง 4.1.2

4.1.2 พัฒนา และระเบียบ ชุมชน

นับจำนวนของหัวเรื่อง	หัวเรื่อง		
สังกัด	**พัฒนาท้องถิ่น**	**ระเบียบข้อบังคับ**	**ผลรวมทั้งหมด**
ม.ราชภัฏ	5	1	6
ม.เชียงใหม่	3	2	5
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	2		2
จุฬาฯ	2		2
ม.สุโขทัย	2		2
ม.รามคำแหง		2	2
นิด้า		1	1
ม.นเรศวร	1		1
ม.ธรรมศาสตร์	1		1
ม.เทคโนฯ พระจอมเกล้าพระนครเหนือ		1	1
มหามกุฏราชวิทยาลัย	1		1
ม.ราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์	1		1
ศูนย์อนามัยที่ 4 ราชบุรี	1		1
ผลรวมทั้งหมด	**19**	**8**	**27**

- **การพัฒนาจัดระเบียบท้องถิ่น** 19 โครงการ ประกอบด้วยการวางชุมชนต้นแบบ ชุมชนแนวใหม่ ชุมชนน่าอยู่ แผนพัฒนา
- **กลุ่มประเด็นระเบียบข้อบังคับ** 8 โครงการ ด้านการก่อสร้าง น้ำเสีย สวัสดิการสังคม กฎหมายท่องเที่ยว

4.1.3 การมีส่วนร่วมประชาชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่นตนเอง ในสาขาย่อยกลุ่มนี้ มีโครงการวิจัย ทั้งสิ้น 60 โครงการ เป็นการส่งเสริมการปกครอง 33 โครงการ ส่งเสริมการเรียนรู้ 16 โครงการ ส่งเสริมการเกษตร 11 โครงการ ดังตารางสรุป 4.1.3

4.1.3 ส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่น

นับจำนวนของหัวเรื่อง	หัวเรื่อง			ผลรวมทั้งหมด
สังกัด	ส่งเสริมการปกครอง	ส่งเสริมการเรียนรู้	ส่งเสริมการเกษตร	
อื่นๆ	2	5	2	9
ม.ราชภัฏ	4	2	1	7
ม.รามคำแหง	6	1		7
นิด้า	4	2		6
สำนักงานเกษตรจังหวัด			4	4
ม.สุโขทัย	1	1	2	4
ม.เกษตร	3			3
ม.ป.พ.	1	2		3
ม.ขอนแก่น				3
จุฬาฯ	1	1		2
ม.บูรพา	2			2
ม.แม่โจ้	1			1
ผลรวมทั้งหมด	**33**	**16**	**11**	**60**

- **ส่งเสริมการปกครอง** มี 33 โครงการ แยกเป็น ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การแก้ปัญหาการบริหารจัดการ การถ่ายโอนอำนาจ 18 โครงการ อนุรักษ์ทรัพยากร รักษาป่า บริหารจัดการ 7 โครงการ การท่องเที่ยวชุมชน โฮมสเตย์ 5 โครงการ ความปลอดภัย และสุขภาพ 3 โครงการดังตารางสรุป 4.1.3a

4.1.3a ส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่น ส่งเสริมการปกครอง

นับจำนวนของหัวเรื่อง	หัวเรื่อง				
สังกัด	**การปกครองในท้องถิ่น**	**ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม**	**ท่องเที่ยว**	**ปลอดภัย**	**ผลรวมทั้งหมด**
ม.รามคำแหง	5	1			6
ม.เชียงใหม่	5				5
นิด้า	2	1	1		4
ม.ราชภัฏ	1	2	1		4
ม.เกษตร	2	1			3
ม.ขอนแก่น			1	2	3
ม.บูรพา	1	1			2
กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ				1	1
ม.สุโขทัย	1				1
ม.ป.พ. กำแพงเพชร			1		1
ม.แม่โจ้	1				1
สกอ.		1			1
จุฬาฯ			1		1
ผลรวมทั้งหมด	**18**	**7**	**5**	**3**	**33**

- **ส่งเสริมการเรียนรู้** 16 โครงการ เป็นโครงการวิจัยในเรื่องนวัตกรรม กระบวนการเรียนรู้ ปรับทัศนคติการเรียนรู้ ต้นแบบการพัฒนาการเรียนรู้
- **ส่งเสริมการเกษตร** 11 โครงการ เน้นประเด็น ต้นแบบส่งเสริมเกษตร การส่งเสริมพันธุ์พืช

สาขาย่อย 4.2 การส่งเสริมการออม ความมั่นคงในครัวเรือน หลักประกันรายได้

ภาพรวมการแบ่งกลุ่ม สาขา 4.2

※ ภาพรวมสรุปจำนวนโครงการวิจัยที่ทำในสาขานี้ย้อนหลัง ตั้งแต่ ปี 2547 - 2550 มี 161 โครงการ แยกเป็น

4.2.1 กระบวนการออม มี 115 โครงการ แยกเป็น โครงการกองทุนหมู่บ้าน 90 โครงการ ส่งเสริมการออม 25 โครงการ ตามลำดับ

4.2.2 การสร้างหลักประกันรายได้ 10 โครงการ เป็นเรื่องรายได้ 6 โครงการ เรื่องส่งเสริมอาชีพ 4 โครงการ

4.2.3 ความมั่นคงในครัวเรือน เป็นประเด็นวิจัย เรื่อง วิถีชีวิต วัฒนธรรม เศรษฐกิจ 14 12 และ 10 โครงการ ตามลำดับ

ในสาขานี้ มีการแบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย โดยทั้ง 3 กลุ่มย่อย ได้สรุปตามลำดับมากน้อยของโครงการวิจัยที่ทำ มีดังตารางสรุป 4.2a และกราฟ 4.2a

4.2 a การส่งเสริม การออม ความมั่นคงในครัวเรือน หลักประกันรายได้

นับจำนวนของหัวเรื่อง		พ.ศ.					
หัวข้อย่อย	**หัวเรื่อง**	**2546**	**2547**	**2548**	**2549**	**2550**	**ผลรวมทั้งหมด**
4.2.1 กระบวนการออม	กองทุนหมู่บ้าน		33	42	12	3	90
	การออม		11	9	3	2	25
4.2.1 กระบวนการออม ผลรวม			44	51	15	5	115
4.2.3 ความมั่นคงในครัวเรือน	วิถีชีวิต		8	2	2	2	14
	วัฒนธรรม		5	4	2	1	12
	เศรษฐกิจ		2	1	4	3	10
4.2.3 ความมั่นคงในครัวเรือน ผลรวม			15	7	8	6	36
4.2.2 การสร้างหลักประกันรายได้	รายได้	1	3	1	1		6
	ส่งเสริมอาชีพ		2		2		4
4.2.2 การสร้างหลักประกันรายได้ ผลรวม		1	5	1	3		10
ผลรวมทั้งหมด		**1**	**64**	**59**	**26**	**11**	**161**

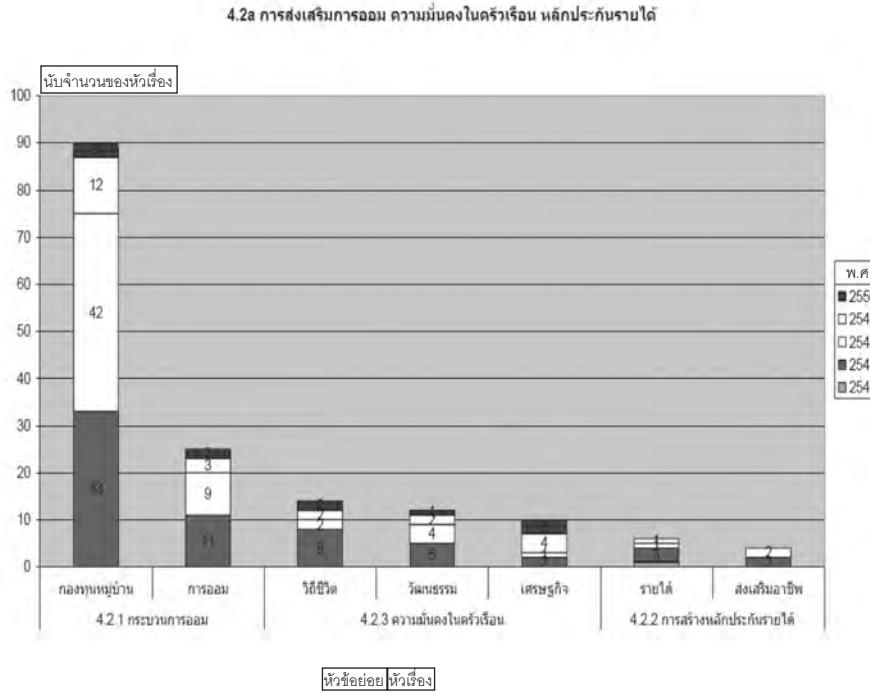

※ **สังกัดนักวิจัย** ในสาขาการออม การประกันรายได้ และสร้างความมั่นคงในครัวเรือน มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีโครงการวิจัยมากที่สุด 26 โครงการ รองมาคือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 19 โครงการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 18 โครงการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 16 โครงการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 13 โครงการ 10 สังกัดแรกที่ทำงานวิจัยมากที่สุดรวม 130 โครงการ จาก 161 โครงการ คิดเป็น 80.7% ของโครงการวิจัยทั้งหมดของสาขาย่อยนี้ ดังตารางที่ 4.2b และ กราฟ 4.2b

4.2b Top 10 สังกัดนักวิจัย การส่งเสริมการออม ความมั่นคงในครัวเรือน หลักประกันรายได้

จำนวนของสังกัด	หัวข้อย่อย			
สังกัด	**กระบวนการออม**	**ความมั่นคงในครัวเรือน**	**การสร้างหลักประกันรายได้**	**ผลรวมทั้งหมด**
ม.ราชภัฏ	23	3		26
ม.เชียงใหม่	17	1	1	19
นิด้า	14	4		18
ม.แม่โจ้	12	4		16
ม.เกษตร	9	1	3	13
ม.สุโขทัย	8	2		10
ม.บูรพา	6	2		8
ม.ป.พ.	1	4	2	7
ม.รามคำแหง	5	1	1	7
ม.เกริก	6			6
ผลรวมทั้งหมด	**101**	**22**	**7**	**130**

4.2b Top 10 สังกัดนักวิจัย การส่งเสริมการออม ความมั่นคงในครัวเรือน หลักประกันรายได้

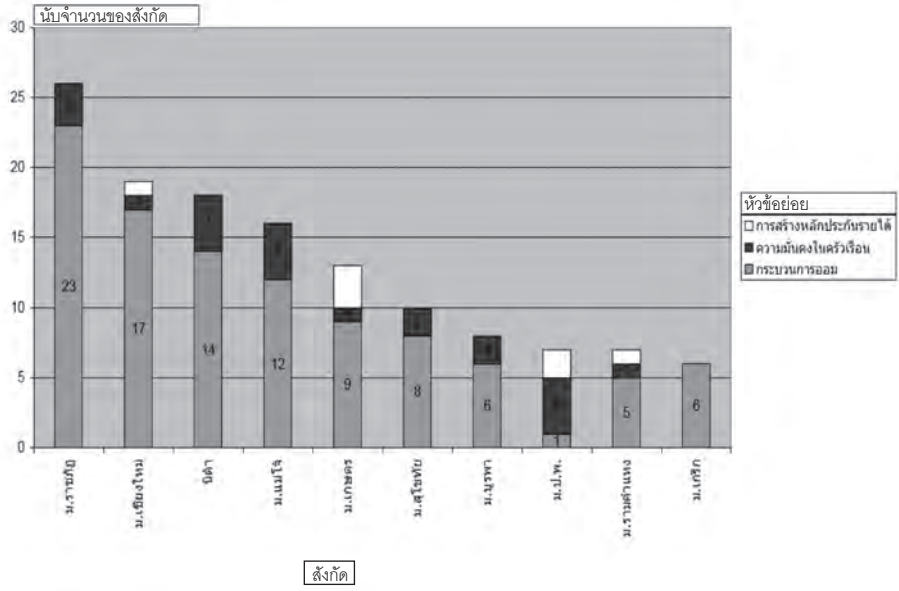

4.2.1 กระบวนการออม เมื่อดูที่ภาษา หรือที่คำศัพท์พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ให้นิยามไว้ว่า ออม ก.ประหยัด เก็บหอมรอมริบ, เช่น ออมทรัพย์; ถนอม, สงวน, เช่น ออมแรง จากความหมายนี้แสดงว่า การออม คือ การประหยัด การเก็บหอมรอมริบ การถนอม และการสงวน สิ่งที่จะประหยัด หรือเก็บหอมรอมริบ ได้แก่ ทรัพย์สินเงินทอง เช่น คำว่า ออมสิน ซึ่งเป็นชื่อธนาคารไทยธนาคารหนึ่งที่เรารู้จักดี, การถนอม การสงวน ได้แก่ การถนอมอาหาร การสงวนแรง การสงวนทรัพยากรป่าไม้ เช่น ป่าสงวน

จึงเห็นได้ว่า การออมนั้นมีความหมายกว้าง คือหมายถึง การใช้สิ่งมีค่ามีคุณทั้งหลายอย่างระมัดระวัง อย่างไม่ประมาท อย่างมีเหตุมีผล ทั้งในตนและนอกตน คือ ตนเอง ชีวิตของตนเอง ซึ่งแต่ละคนจะต้องถือว่ามีความหมายสูงสุด สำคัญสูงสุด จึงต้องรู้จักตระหนักถึงคุณค่าของชีวิต ไม่ปล่อยปละละเลยให้ตกต่ำให้ไร้ค่า พยายามรักษาและพัฒนาให้เจริญให้ได้ ในขณะเดียวกันการออมมิได้มุ่งที่ออมเงินอย่างเดียว แต่หมายถึง การออมชีวิตตนเอง และปัจจัยในการดำรงชีพทุกอย่างด้วย การออมชีวิต ออมเงิน ออมทรัพยากรธรรมชาติมีป่าไม้ แหล่งน้ำ แหล่งดิน ก็ต้องเริ่มต้นที่การเรียนรู้ การคิดและการปฏิบัติเช่นเดียวกัน ปัจจุบันเรารู้จักการออมกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการออมเงิน ทั้งภาครัฐและภาคประชาชน มีการส่งเสริมการออม ตัวอย่างกลุ่มการออมชุมชน เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสัจจะออมทรัพย์พัฒนาครบวงจรชีวิต กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น และล่าสุด คือ กลุ่มออมทรัพย์ที่ชื่อว่า กลุ่มสัจจะลดรายจ่ายวันละ 1 บาท เพื่อจัดสวัสดิการภาคประชาชน ซึ่งเป็นการออมเพื่อนำเงินมาจัดสวัสดิการชีวิตโดยตรงตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งเกิดขึ้นและขยายเครือข่ายอยู่ในจังหวัดสงขลา และเมื่อจังหวัดอื่นทราบข่าวก็มาเรียนรู้เอาไปขยายผลต่อในจังหวัดของตนภาครัฐเห็นว่าเป็นสิ่งดีมีประโยชน์ จึงนำไปกำหนดเป็นนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้ทำกันอย่างกว้างขวางมากขึ้น และยิ่งไปกว่านั้น ได้จัดสรรเงินงบประมาณเข้าสนับสนุนกิจกรรมนี้กับภาคประชาชนด้วย

กล่าวโดยรวมการออมให้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาชีวิตของเรา ไม่ว่าจะเป็นการออมเงินและออมทรัพยากรอื่น รวมทั้งการออมชีวิต หากจะแยกให้เห็นเป็นเรื่อง ๆ ก็แยกได้ดังนี้

1) **<u>ด้านเศรษฐกิจ</u>** เศรษฐกิจ แปลว่า กิจที่ประเสริฐ คือ เป็นกิจที่ช่วยให้ชีวิตดำรงอยู่และเปิดโอกาสให้คนได้พัฒนาชีวิตคนให้เจริญ ให้สูงขึ้นได้ การประกอบอาชีพ เช่น การปลูกพืชผัก เพื่อบริโภค เพื่อแจกจ่ายแก่เพื่อนบ้าน หรือเพื่อจำหน่ายให้ได้เงินมา เพื่อนำไปแลกกับปัจจัยด้านอื่น เช่น ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ เป็นต้น เรียกกันว่า เป็นเรื่องกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ คือ เรื่องการผลิต การแจกจ่าย และการบริโภค เงินเป็นตัวกลางของการแลกเปลี่ยน หรือซื้อขายปัจจัยทั้งหลาย จึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีพสูงมาก โดยเฉพาะปัจจุบัน การจะมีเงินได้ก็เป็นเรื่องยาก ดังนั้น เมื่อได้มาก็ต้องรู้จักประหยัดรู้จักออม เพื่อแลกเปลี่ยนสิ่งของปัจจัยในการดำรงชีพต่อไป

2) **<u>ด้านสังคม</u>** ในกระบวนการออม ถ้ารวมกลุ่มการออมตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล ถึงจังหวัด ที่ปฏิบัติกันอยู่ขณะนี้ เห็นได้ชัดว่ามีผลดีด้านสังคม คือ เป็นกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ให้คนคิดถึงกัน เอื้ออาทรต่อกัน หรือรักกันมากขึ้น อย่างกรณีการออมสัจจะลดรายจ่ายวันละ 1 บาท เป็นเครื่องมือให้คนที่เป็นสมาชิกคิดเอื้ออาทรต่อเพื่อนสมาชิกต่อผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการช่วยตัวเองไม่ได้ และได้มีส่วนช่วยเพื่อนตั้งแต่วันลืมตามาดูโลกจนถึงวันตาย ถ้าได้ปฏิบัติกันอย่างจริงจังก็จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและชุมชนได้ทางหนึ่ง

3) **<u>ด้านวัฒนธรรม</u>** กิจกรรมที่คนส่วนใหญ่ถือปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายมีสาระทั้งที่เป็นความรู้ ความคิด การปฏิบัติที่มีแบบแผนแน่นอน และทำอย่างต่อเนื่อง และให้ผลเป็นความดีแก่ผู้ปฏิบัติ เราจัดว่าเป็นวัฒนธรรม พฤติกรรมการออม กิจกรรมการออม ผลการออมมีลักษณะเช่นว่านี้ จึงจัดว่าเป็นวัฒนธรรมสำคัญของชุมชนได้อย่างหนึ่ง ถ้าได้ปฏิบัติกันอย่างจริงจังตลอดไป เพราะเนื้อในของการออมนั้นมีองค์ประกอบของความเป็นวัฒนธรรมครบถ้วน คือ มีทั้งองค์

ความรู้ วิธีปฏิบัติ และผลการปฏิบัติที่ชัดเจน ให้ประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติดีได้ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านกาย ด้านสังคม ด้านใจ และด้านจิตวิญญาณ

4) **<u>ด้านการศึกษา</u>** ภาพรวมทางกระบวนการการออมเป็นเรื่องของการเรียนรู้ การฝึกตนเอง ผู้ทำการออม หรือเป็นสมาชิกกลุ่ม ต้องรู้หลักคิด หลักการและหลักปฏิบัติ ตลอดถึงผลลัพธ์ที่พึงได้พึงมี การที่ทุกคนเดินเข้าสู่กระบวนการนี้ได้ชื่อว่าเดินเข้าสู่กระบวนการทางการศึกษา เพื่อพัฒนาตนเอง ดังได้กล่าวแล้วในตอนต้น ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนี้ อย่างตั้งใจจะเรียนรู้ก็จะได้รับประโยชน์ส่วนนี้อย่างครบถ้วน โดยไม่รู้ตัว และจะพบว่าตนเองเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งด้านการรู้ การคิด การพูด และการทำ

5) **<u>ด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม</u>** ดิน น้ำ ป่า เขา สัตว์ พืช ที่เราได้เห็นอยู่รอบ ๆ ตัวเรา บ้านเรา ชุมชนเรา คือ ชีวิตเรา เพราะว่า เราต้องอาศัยดิน น้ำ ป่า เขา พืช สัตว์เหล่านั้น จึงมีชีวิตอยู่ได้ ดินหด น้ำแห้ง ฝนแล้ง ป่าถูกเผา ภูเขาพัง สัตว์ล้มตายด้วยโรคบางชนิด ภาวะเช่นนี้คือสัญญาณเตือนภัยอันใหญ่หลวง ได้เกิดขึ้นแก่มนุษย์แล้ว เพราะเราเป็นอยู่ได้ พัฒนาได้ ก็โดยอาศัยสิ่งเหล่านี้ การพูดถึงการออมทรัพย์สินหรือทรัพยากรธรรมชาติ จึงเป็นเรื่องใหญ่ยิ่งเท่ากับออมชีวิต เงินทองจะมีความหมายก็เมื่อมีสิ่งนี้ เมื่อไม่มีสิ่งนี้ เงินทองก็หมดความหมาย กลายเป็นเศษกระดาษ เศษโลหะที่กินไม่ได้ ช่วยชีวิตมนุษย์ไม่ได้เลย การใช้เงินเพื่อจัดการทรัพยากรให้คงอยู่ในภาวะปกติจึงเป็นเรื่องต้องคิดต้องทำ

6) **<u>ด้านการพัฒนาชีวิต</u>** การออมเป็นเรื่องการรู้ การคิด และการทำ การออมที่เริ่มด้วยการเรียนรู้เรื่องสัจจะ คือ ความจริงที่รู้ ที่คิด ที่พูด ที่ทำของตนเอง ว่าจะต้องพูดจริง ทำจริง คิดจริง และรู้จริงนั้น นับเป็นการเรียนรู้เพื่อรู้จักตนเอง รู้จักความสัมพันธ์ระหว่างคนกับผู้คนในครอบครัว ในชุมชน เป็นต้น โดยเฉพาะคนในครอบครัว มีภรรยา หรือสามี และลูก ๆ รวมปู่ย่าตายาย ถ้าคนในครอบครัวรู้จักสัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ ซื่อตรง จริงใจ จริงวาจา จริงการทำต่อกัน รู้จักข่มใจในบางโอกาสบางกรณี รู้จักอดทน อดกลั้น รู้จักสละสิ่งของให้แก่กัน และรู้จักสลัดอารมณ์มัวหมอง เป็นต้น ก็มีคุณต่อชีวิตของคนในครอบครัว

อย่างมากมายแล้ว ยิ่งไปกว่านั้น ถ้าได้ศึกษาให้ลึกลงไปในสัจจะของชีวิตทั้งที่ตนเอง ผู้อื่น สิ่งอื่น รอบ ๆ ตัวอีกด้วยแล้ว ก็จะยังเพิ่มคุณประโยชน์ให้อีกมากมาย จนถึงขั้นเข้าใจสัจธรรม ทั้งที่ตนเอง ผู้อื่น และสิ่งอื่นก็ถือว่า ถึงขั้นสุดยอดของการพัฒนาชีวิตแล้ว

➤ โครงการวิจัยที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการออม ทั้งในระดับครัวเรือนและระดับชุมชนซึ่งมักมีความสัมพันธ์กันจากการให้เงินกองทุนหมู่บ้าน กองทุนชุมชน ได้เป็นโครงการริเริ่ม เป็นเงินทุนในการกู้ยืม และผูกพันกับการออม ภาคครัวเรือน ที่เรียกการเงินระดับจุลภาค หรือ Micro Finance ซึ่งกลุ่มงานวิจัยนี้ มีโครงการวิจัยอยู่ 90 โครงการ เป็นประเด็นด้านกองทุนหมู่บ้านอีก 25 โครงการ เป็นประเด็นวิจัยด้านการส่งเสริมการออมภาคครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 115 โครงการ ดังตาราง 4.2.1

4.2.1 กระบวนการออม

สังกัด	กองทุนหมู่บ้าน	การออม	ผลรวมทั้งหมด
ม.ราชภัฏ	22	1	23
ม.เชียงใหม่	15	2	17
นิด้า	13	1	14
ม.แม่โจ้	1	11	12
ม.เกษตร	3	6	9
ม.สุโขทัย	8		8
ม.เกริก	5	1	6
ม.บูรพา	6		6
ม.รามคำแหง	4	1	5
ม.ขอนแก่น	4		4
ม.นเรศวร	1	1	2
ม.ธุรกิจบัณฑิตย์	1	1	2
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	1		1
ธนาคารหมู่บ้านกะปาง	1		1
ม.ป.พ.	1		1
ม.ศิลปากร	1		1
ม.ธรรมศาสตร์	1		1
กองทุนหมู่บ้านตาหมอ	1		1
สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	1		1
ผลรวมทั้งหมด	**90**	**25**	**115**

• **<u>กองทุนหมู่บ้าน</u>** กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายเร่งด่วนสำคัญของรัฐบาลที่มุ่งขจัดปัญหาความยากจน โดย สนับสนุนเงินทุนให้หมู่บ้าน/ชุมชนละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็น “กองทุน” หมุนเวียนให้เกิดการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉิน ส่งเสริมและพัฒนาให้หมู่บ้านมีขีดความสามารถในการบริหารจัดการ เสริมสร้าง กระบวนการพึ่งพาตนเอง กระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศ ที่นำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของชาติในระยะยาว กรมการพัฒนาชุมชน ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้เป็นหน่วยงานรับผิดชอบการขับเคลื่อนนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพราะในระดับประเทศ อธิบดีฯ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) ในระดับจังหวัดพัฒนาการจังหวัดเป็นอนุกรรมการและเลขานุการของคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด และในระดับอำเภอพัฒนาการอำเภอ เป็นอนุกรรมการและเลขานุการคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ และร่วมเป็นคณะอนุกรรมการฯ คณะทำงานด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านในส่วนกลางอีกหลายชุด

กรมการพัฒนาชุมชน จึงเป็นหน่วยงานหลักที่ต้องรับผิดชอบการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประเทศ จังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ภายใต้การขับเคลื่อนของรัฐบาล ที่ขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) และสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.)

นโยบายกองทุนหมู่บ้านของรัฐบาล ดำเนินงานครอบคลุมทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ จึงจำเป็นที่จะต้องมีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานถึงระดับตำบลและหมู่บ้านทั่วประเทศเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถติดตามช่วยเหลือ ให้คำแนะนำสนับสนุน และแก้ปัญหาการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านได้ทั่วถึงอย่างมีประสิทธิภาพสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาล ดังนั้น กว่า 4 ปีที่ผ่านมา เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

ได้ให้คำแนะนำ สนับสนุน ช่วยเหลือ และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานกองทุนในระดับหมู่บ้านทุกหมู่บ้านทั่วประเทศโดยได้ดำเนินการในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. สนับสนุน ให้คำแนะนำ และเป็นที่ปรึกษา ในกระบวนการจัดเวทีประชาคมของทุกกองทุน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจการดำเนินงานกองทุน การสร้างจิตสำนึกร่วมกัน การเลือกกรรมการกองทุน การร่างระเบียบกองทุน และการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับกองทุน

2. ให้คำแนะนำการพัฒนาอาชีพ การจัดทำบัญชี กระบวนการบริหารจัดการกองทุน และการแก้ปัญหาสมาชิกไม่คืนเงินโดยใช้มาตรการทางสังคมและทางกฎหมาย

3. ประชุม/อบรมสมาชิกกองทุนและกรรมการกองทุน ทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับอำเภออย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถให้กรรมการกองทุน สร้างความรู้ความเข้าใจแนวทางการดำเนินงาน และปลูกฝังจิตสำนึกให้รักและหวงแหนเงินกองทุนหมู่บ้าน ตามปรัชญากองทุนหมู่บ้าน

4. พัฒนากระบวนการเรียนรู้ ให้ความรู้ความเข้าใจ และสร้างขวัญกำลังใจให้กรรมการกองทุน เพื่อให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับกองทุนหมู่บ้านทุกกองทุนให้เกิดความเรียบร้อย ทั้งเรื่องที่เกี่ยวกับกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน กระบวนการบริหารกองทุน ระบบบัญชี ระเบียบข้อบังคับกองทุน การตรวจสอบ และเรื่องร้องเรียนปัญหาการดำเนินงาน

6. จัดทำรายงานผลการดำเนินงานกองทุนเป็นประจำทุก 3 เดือน และรายงานเฉพาะกิจอื่น ๆ รวมทั้งตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีปัญหา รายงานผู้บังคับบัญชาโดยตรงและรายงานให้ สทบ.ทราบ จัดทำข้อมูลการจัดระดับกองทุนการประกวดกองทุน สนับสนุนให้มีการสร้างและพัฒนาเครือข่ายระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด

7. ประสานหน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กรเครือข่าย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

8. ติดตามเยี่ยมเยียน ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ ทั้งแก่กรรมการ และสมาชิกกองทุนทุกหมู่บ้าน

9. จัดตั้งคลินิกระดับอำเภอ จังหวัด เขต และกรมฯ เพื่อให้คำแนะนำ คำปรึกษา ตอบปัญหาข้อข้องใจ เกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่โดยตรงและทาง INTERNET

กลุ่มงานวิจัยนี้ แยกเป็นประเด็นงานวิจัย ด้านการประเมินผลความพึงพอใจ ประสิทธิผล ความคิดเห็นที่ประชาชนท้องถิ่นมีต่อโครงการกองทุนหมู่บ้าน 39 โครงการ ประเด็นด้านการบริหารกองทุน 27 โครงการ ว่ามีการบูรณาการ มีระบบบริหารจัดการกองทุน หรือมีปัจจัยความสำเร็จอะไร ประเด็นด้านการพัฒนากองทุน 16 โครงการ เน้นเรื่องยุทธศาสตร์ ศักยภาพการวิจัยและพัฒนา พัฒนาการของกองทุน ประเด็นด้านความรู้ความเข้าใจ 8 โครงการ เกี่ยวข้องกับการรับรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมในกองทุน ดังตารางที่ 4.2.1a

4.2.1 a กระบวนการออม (กองทุน)

นับจำนวนของหัวเรื่อง	หัวข้อเรื่อง				
สังกัด	**การประเมินผล**	**การบริหารกองทุน**	**การพัฒนากองทุน**	**ความรู้ความเข้าใจ**	**ผลรวมทั้งหมด**
ม.ราชภัฏ	6	7	8	1	22
ม.เชียงใหม่	6	8	1		15
นิด้า	5	5		3	13
ม.สุโขทัย	5	1	2		8
ม.บูรพา	3	1	1	1	6
ม.เกริก	5				5
ม.ขอนแก่น	2	2			4
ม.รามคำแหง	2	1		1	4
ม.เกษตร	3				3
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ			1		1
ม.นเรศวร			1		1
ม.ธุรกิจบัณฑิต	1				1
ม.ป.พ.		1			1
ม.แม่โจ้	1				1
ม.ธรรมศาสตร์				1	1
ม.ศิลปากร				1	
ธนาคารหมู่บ้านกะปาง		1			1
กองทุนหมู่บ้านตาหมอ			1		1
สำนักปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม			1		1
ผลรวมทั้งหมด	**39**	**27**	**16**	**8**	**90**

- **การออม** เป็นโครงการวิจัยศึกษาการออมภาคประชาชน โดยมีโครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์การเกษตรและออมทรัพย์เครดิตยูเนี่ยน 17 โครงการ โครงการที่เกี่ยวกับการประหยัด 8 โครงการ เป็นโครงการวิจัยด้านการออมภาคครัวเรือน ออมในรูปแบบประกันชีวิต

4.2.2 การสร้างหลักประกันรายได้ มีโครงการวิจัยเพียง 10 โครงการเกี่ยวข้องกับ

- โครงการวิจัยศึกษารายได้ของครัวเรือน ชาวสวน ผู้สูงอายุ 6 โครงการ
- โครงการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพ ว่าอาชีพเสริมที่เหมาะสม การวิเคราะห์แหล่งที่มาของรายได้ 4 โครงการ ตามตาราง 4.2.2

4.2.2 การสร้างหลักประกันรายได้

สังกัด	รายได้	ส่งเสริมอาชีพ	รวม
ม.เกษตร	2	1	3
ม.ป.พ.		2	2
สถาบันอินทรีย์จันทรสถิตย์เพื่อการค้นคว้าและพัฒนาด้านพืชศาสตร์	1		1
ม.ธุรกิจบัณฑิตย์	1		1
ม.เชียงใหม่		1	1
ม.รามคำแหง	1		1
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย	1		1
ผลรวมทั้งหมด	**6**	**4**	**10**

4.2.3 ความมั่นคงในครัวเรือน มีทั้งสิ้น 36 โครงการ แยกเป็น 3 กลุ่มประเด็น ตามตารางที่ 4.2.3

- กลุ่มวิจัยประเด็นวิถีชีวิต 14 โครงการ ว่าด้วยศิลปะ เพลง แกะสลัก วิถีชีวิตเกษตรยั่งยืน ภูมิปัญญา วิถีความเชื่อดั้งเดิม คุณธรรม ความเป็นอยู่
- ประเด็นวิจัยกลุ่มวัฒนธรรม 12 โครงการ ว่าด้วยเรื่อง ความเชื่อ ภาษาท้องถิ่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม และประวัติศาสตร์

• ประเด็นด้านเศรษฐกิจ มี 10 โครงการ ประกอบด้วย การทำบัญชีครัวเรือน สภาพคล่องการเงินครัวเรือน การบริโภคครัวเรือน พักหนี้เกษตรกร ความมั่นคงรายได้ เศรษฐกิจเพียงพอในครัวเรือน การทำบัญชีครัวเรือนในด้านเศรษฐกิจ หรือการบันทึกรายรับรายจ่ายที่ทางราชการพยายามส่งเสริมให้เราได้ทำกันนั้น เป็นเรื่องการบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันประจำเดือนว่าเรามีรายรับจากอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด มีรายจ่ายอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด ในแต่ละวัน สัปดาห์ เดือน และปี เพื่อจะได้เห็นภาพรวมว่า เรารับเท่าใด จ่ายเท่าใด เหลือเท่าใด หรือเกิน คือ จ่ายเกินรับเท่าใด รายการใดจ่ายน้อยจ่ายมากจำเป็นน้อยจำเป็นมาก จำเป็นน้อยอาจลดลงจ่ายเฉพาะที่จำเป็นมาก เช่น ซื้อกับข้าว ซื้อยา ซื้อเสื้อผ้า ซ่อมแซมบ้าน การศึกษา เป็นต้น เท่าใด ซื้อบุหรี่ ซื้อเหล้า เข้าบาร์ บ้าหวย เป็นต้น จำนวนเท่าใด เมื่อนำมาบวกลบคูณหารกันแล้ว ขาดดุล เกินดุลไปเท่าใด เมื่อเห็นตัวเลข เราก็อาจคิดได้ว่าไอ้สิ่งไม่จำเป็นนั้นมันก็จ่ายเยอะ ลดมันได้ไหม เลิกมันได้ไหม ถ้าไม่ลดไม่เลิก มันจะเกิดอะไรกับเรา กับครอบครัวเรา กับประเทศเรา ถ้าคิดได้ก็เท่ากับว่ารู้จักความเป็นคนได้พัฒนาตนเอง ให้เป็นคนมีเหตุมีผล เป็นคนรู้จักพอประมาณ เป็นคนรักตนเอง รักครอบครัว รักชุมชน และรักประเทศชาติมากขึ้นจึงเห็นได้ว่า การทำบัญชีครัวเรือน ในเรื่องรายรับรายจ่ายก็ดี เรื่องอื่น ๆ ก็ดี ก็คือวิถีแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง

4.2.3 ความมั่นคงในครัวเรือน

นับจำนวนของหัวข้อเรื่อง				
สังกัด	**วิถีชีวิต**	**วัฒนธรรม**	**เศรษฐกิจ**	**ผลรวมทั้งหมด**
ม.แม่โจ้	1	1	2	4
จุฬาฯ	1	2	1	4
นิด้า		4		4
ม.ป.พ.	2	2		4
สกว.	1		2	3
ม.ราชภัฏ	2		1	3
ม.สุโขทัย	1	1		2
ม.ศิลปากร	2			2
ม.บูรพา			2	2
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย	1			1
ม.มหิดล		1		1
ม.เกษตร			1	1
ม.รามคำแหง	1			1
ม.นเรศวร	1			1
ม.ธรรมศาสตร์			1	1
ม.เชียงใหม่		1		1
ผลรวมทั้งหมด	**14**	**12**	**10**	**36**

สาขาย่อย 4.3 การพัฒนาศักยภาพเยาวชน ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ

ภาพรวมการแบ่งกลุ่มสาขา 4.3

※ ภาพรวมสรุปจำนวนโครงการวิจัย ที่ทำในสาขานี้ย้อนหลัง ตั้งแต่ ปี 2547 - 2550 มี 317 โครงการ แยกเป็น

4.3.1 โครงการพัฒนาเยาวชน มี 97 โครงการ มีจำนวนงานวิจัยมากเป็นอันดับสอง ในสาขาย่อยนี้ แยกเป็น โครงการด้านการศึกษา 23 โครงการ ด้านการพัฒนา 23 โครงการ ด้านปัญหาเยาวชน 21 โครงการ วัฒนธรรม 20 โครงการ สิ่งแวดล้อมกับเยาวชน 10 โครงการ

4.3.2 ผู้พิการ มีทั้งสิ้น 34 โครงการ แยกเป็น วิจัยกลุ่มประเด็นเรื่องการศึกษาผู้พิการ 16 โครงการ วิถีชีวิตของผู้พิการ 13 โครงการ สุขภาพ 5 โครงการ

4.3.3 ผู้ด้อยโอกาส มีทั้งสิ้น 41 โครงการ แยกเป็นชาวเขา ชนกลุ่มน้อย ม้ง ชาวเล เป็นประเด็นวิจัย เรื่อง การศึกษา 25 โครงการ วิถีชีวิต 8 โครงการ การเรียนรู้ 8 โครงการ

4.3.4 ผู้สูงอายุ มีทั้งสิ้น 145 โครงการ ถือว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มนี้มากที่สุด แยกเป็น ประเด็นเกี่ยวกับวิถีชีวิตผู้สูงอายุ 68 โครงการ สุขภาพผู้สูงอายุ 65 โครงการ การศึกษาของผู้สูงอายุ 12 โครงการ

สาขาย่อย 4.3 นี้ มีการแบ่งเป็น 4 กลุ่มย่อยคือ โดยทั้ง 4 กลุ่มย่อยได้สรุปตามลำดับมากน้อยของโครงการวิจัยที่ทำ มีดังตารางสรุป 4.3a และกราฟ 4.3 a

4.3a พัฒนาศักยภาพเยาวชน ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส

นับจำนวนของหัวเรื่อง		พ.ศ.					
หัวข้อย่อย	**หัวเรื่อง**	**2546**	**2547**	**2548**	**2549**	**2550**	**ผลรวมทั้งหมด**
4.3.4 ผู้สูงอายุ	วิถีชีวิต		16	16	25	11	68
	สุขภาพ		18	20	19	8	65
	การศึกษา		7	5			12
4.3.4 ผู้สูงอายุ ผลรวม			41	41	44	19	145
4.3.1 เยาวชน	การศึกษา		5	6	7	5	23
	การพัฒนา		7	10	4	2	23
	ปัญหา	2	5	7	3	4	21
	วัฒนธรรม		7	6	5	2	20
	สิ่งแวดล้อม		3	2	4	1	10
4.3.1 เยาวชน ผลรวม		2	27	31	23	14	97
4.3.3 ผู้ด้อยโอกาส	การพัฒนา		6	5	9	5	25
	วิถีชีวิต		3	3	1	1	8
	การเรียนรู้		4	2	2		8
4.3.3 ผู้ด้อยโอกาส ผลรวม			13	10	12	6	41
4.3.2 ผู้พิการ	การศึกษา		3	6	5	2	16
	วิถีชีวิต		2	2	8	1	13
	สุขภาพ		4	1			5
4.3.2 ผู้พิการ ผลรวม			9	9	13	3	34
ผลรวมทั้งหมด		**2**	**90**	**91**	**92**	**42**	**317**

4.3a พัฒนาศักยภาพเยาวชน ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส

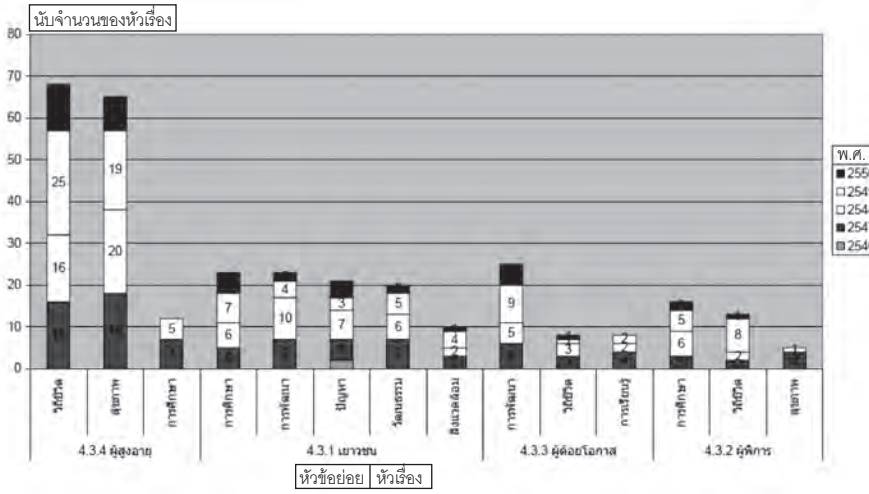

※ **สังกัดนักวิจัย** สังกัดนักวิจัยที่ทำโครงการวิจัยสาขานี้ คือการพัฒนาศักยภาพ เยาวชน ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ มีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 60 โครงการ มีโครงการวิจัยมากที่สุด โครงการรองมาคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 54 โครงการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 14 โครงการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ที่ละ 13 โครงการ 15 สังกัดแรกที่ทำงานวิจัยมากที่สุดรวม 283 โครงการ จาก 317 โครงการ คิดเป็น 89.3% ของโครงการวิจัยทั้งหมดของสาขาย่อยนี้ดังตารางที่ 4.3b และกราฟ 4.3b ดังแสดง

4.3b Top 15 สังกัดนักวิจัย พัฒนาศักยภาพ เยาวชน ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ

นับจำนวนของสังกัด	หัวข้อย่อย				
สังกัด	ผู้สูงอายุ	เยาวชน	ผู้ด้อยโอกาส	ผู้พิการ	ผลรวมทั้งหมด
ม.เชียงใหม่	33	9	16	2	60
จุฬาฯ	35	10	5	4	54
ม.ขอนแก่น	7	5		2	14
ม.ธรรมศาสตร์	8	1		4	13
นิด้า	9	2	2		13
ม.มหิดล	4	7		1	12
ม.ป.พ.	1	9	2		12
ม.เกษตร	3	5	2	2	12
พระจอมเกล้าลาดกระบัง	1	1	1	7	10
ม.ราชภัฏ	4	4		1	9
ม.ศิลปากร	5	1		2	8
ม.รามคำแหง	6	2			8
ม.ธุรกิจบัณฑิตย์	1	2	1	2	6
ม.นเรศวร	3		2	1	6
ม.สุโขทัย	3	3			6
ผลรวมทั้งหมด	**123**	**61**	**31**	**28**	**243**

4.3b Top 15 พัฒนาศักยภาพ เยาวชน ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ

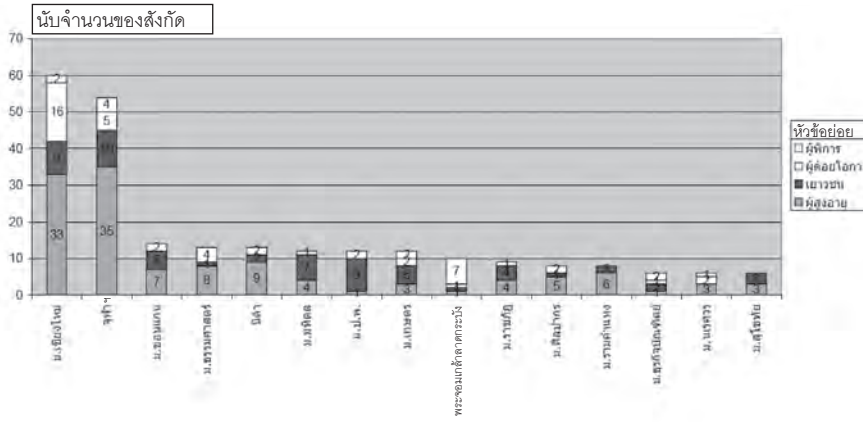

4.3.1 การพัฒนาศักยภาพเยาวชน มีทั้งสิ้น 97 โครงการ โดยแยกเป็นประเด็นการวิจัยต่าง ๆ เป็นกลุ่มวิจัย 5 กลุ่ม ดังตารางที่ 4.3.1

4.3.1 พัฒนาศักยภาพเยาวชน

นับจำนวนของหัวเรื่อง	หัวเรื่อง					
สังกัด	**การศึกษา**	**การพัฒนา**	**ปัญหา**	**วัฒนธรรม**	**สิ่งแวดล้อม**	**ผลรวมทั้งหมด**
อื่น ๆ	8	3	3	1	2	17
จุฬา ฯ	3	2	1	3	1	10
ไม่ระบุสังกัด	3		5		2	10
ม.ป.พ.		2	1	6		9
ม.เชียงใหม่	1	2	3	3		9
ม.มหิดล	1	3		2	1	7
ม.ขอนแก่น	1	2	1		1	5
ม.เกษตร	1		2		2	5
ม.ราชภัฏ	1	2			1	4
ม.ศรีนครินทรวิโรฒ	1	1		2		4
ม.สุโขทัย		2		1		3
นิด้า		1		1		2
ม.ทักษิณ	1			1		2
ม.รามคำแหง	1		1			2
ม.ธุรกิจบัณฑิตย์	1		1			2
โรงพยาบาลลำพูน			2			2
สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข		2				2
ม.เกริก		1	1			2
ผลรวมทั้งหมด	**23**	**23**	**21**	**20**	**10**	**97**

• **<u>การศึกษา</u>** มี 23 โครงการ เป็นประเด็นด้านคอมพิวเตอร์ ไอที สื่อการศึกษา การเรียนการสอน การป้องกันเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมผ่านทางสื่อสารสนเทศ และการมีส่วนร่วมของเยาวชนต่อชุมชนท้องถิ่น

• **<u>การพัฒนาเยาวชน</u>** ด้านสุขภาพจิต จิตพิสัย คุณภาพชีวิต อนามัย พฤติกรรมกลุ่ม การบริโภคอาหาร มีรวมกันทั้งสิ้น 23 โครงการ

• **<u>ปัญหาเยาวชน</u>** ด้านยาเสพติด สถานพินิจ การพนัน ทะเลาะวิวาท และการล่วงละเมิดทางเพศกับกลุ่มเยาวชน มีทั้งสิ้น 21 โครงการ

• **<u>วัฒนธรรม</u>** เน้นด้านจริยธรรม พุทธธรรม คุณธรรม ทัศนเพศ และการนิยมวัฒนธรรมตะวันตก 20 โครงการ

• **<u>สิ่งแวดล้อมกับเยาวชน</u>** เป็นเรื่อง ขยะ การอนุรักษ์ป่า ลำน้ำ ฟื้นฟูป่า และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 10 โครงการ

4.3.2 การพัฒนาศักยภาพผู้พิการ มีโครงการวิจัยทั้งสิ้น 34 โครงการ แยกประเด็นได้ 3 กลุ่ม <u>ดังตารางที่ 4.3.2</u>

4.3.2 การพัฒนาศักยภาพ ผู้พิการ

นับจำนวนของหัวเรื่อง	หัวเรื่อง			ผลรวมทั้งหมด
สังกัด	การศึกษา	วิถีชีวิต	สุขภาพ	
พระจอมเกล้าลาดกระบัง	5	1	1	7
จุฬาฯ	2	2		4
ม.ธรรมศาสตร์	1	3		4
ม.เทคโนฯ พระจอมเกล้าพระนครเหนือ	2			2
ม.เกษตร		2		2
ม.ศิลปากร	1	1		2
ม.ขอนแก่น			2	2
ม.เชียงใหม่	1		1	2
ม.ธุรกิจบัณฑิตย์		2		2
ม.ราชภัฏพระนคร	1			1
มหิดล	1			1
ม.นเรศวร			1	1
ม.มหิดล		1		1
ม.หอการค้าไทย		1		1
ม.เทคโนฯ พระจอมเกล้าธนบุรี	1			1
สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 4	1			1
ผลรวมทั้งหมด	**16**	**13**	**5**	**34**

• **<u>การศึกษา</u>** ประกอบด้วย สื่อคนตาบอด อักษรเบรล ระบบพิมพ์ดีดคนตาบอด บทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับคนตาบอดการร่วมเรียนของผู้พิการกับคนปกติ ว่ามีปัญหาหรือไม่ รวมทั้งสิ้น 16 โครงการ

• **<u>วิถีชีวิต</u>** ผู้พิการ มี 13 โครงการ ว่าด้วย สิทธิเสรีภาพ การทำงานของผู้พิการ การสื่อสารผู้พิการ สื่อต่าง ๆ ชีวิตสมรสของคนพิการ

• **<u>สุขภาพ</u>** มี 5 โครงการ ประกอบด้วย การบำบัดอัมพาต ธาราบำบัด เครื่องช่วยเคลื่อนไหว อุปกรณ์กายภาพ การใช้สมาธิบำบัด การรักษาตัวในโรงพยาบาลของผู้พิการ

4.4.3 การพัฒนาศักยภาพ ผู้ด้อยโอกาส เช่น ชาวเขา ม้ง ชนกลุ่มน้อย ไทยใหญ่ ชาวเล มีโครงการวิจัยทั้งสิ้น 41 โครงการ แยกกลุ่มได้ 3 กลุ่ม คือ การพัฒนาการเรียนรู้ และวิถีชีวิต สรุปดัง<u>ตารางที่ 4.3.3</u>

4.3.3 การพัฒนาผู้ด้อยโอกาส ชาวเขา ม้ง ชนกลุ่มน้อย ไทยใหญ่ ชาวเล

นับจำนวนของหัวเรื่อง	หัวเรื่อง			
สังกัด	**การพัฒนา**	**วิถีชีวิต**	**การเรียนรู้**	**ผลรวมทั้งหมด**
ม.เชียงใหม่	9	3	4	16
จุฬาฯ	4		4	5
ศูนย์พัฒนาอนามัยพื้นที่สูง	2	1		3
ม.แม่โจ้	1	1		2
นิด้า	1	1		2
ม.เกษตร	2			2
ม.ป.พ.	2			2
ม.นเรศวร	2			2
สกว.	1			1
ม.ธุรกิจบัณฑิตย์	1			1
พระจอมเกล้าลาดกระบัง		1		1
โรงพยาบาลเวียงแก่น		1		1
โรงเรียนบ้านห้วยน้ำไซ			1	1
โรงเรียนบ้านห้วยแม่เลี่ยม			1	1
ม.เทคโนฯ พระจอมเกล้าพระนครเหนือ			1	1
ผลรวมทั้งหมด	**25**	**8**	**8**	**41**

• **<u>การพัฒนา</u>** ผู้ด้อยโอกาส มีโครงการวิจัย 25 โครงการ ว่าด้วย การสร้างพื้นฐานสังคม สมุนไพร พฤกษศาสตร์ โครงสร้างประชากร อนามัย สุขภาพ การคุมกำเนิด ชาวเขา ส่งเสริมอาชีพ การย้ายถิ่นฐาน สวัสดิการและสวัสดิภาพผู้ด้อยโอกาส จิตสำนึกความเป็นไทย

• **<u>วิถีชีวิต</u>** 8 โครงการ ประกอบด้วย ความเชื่อ วัฒนธรรมท้องถิ่น สังคม การบริโภค ของผู้ด้อยโอกาส

• **<u>การเรียนรู้</u>** 8 โครงการ ว่าด้วยเรื่อง ภาษาไทย การเรียนขั้นพื้นฐาน การศึกษานอกระบบ มนุษยสัมพันธ์

4.3.4 การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ มีโครงการวิจัยมากที่สุดในสาขาย่อยนี้ มีมากถึง 145 โครงการ โดยแยกเป็น 3 กลุ่มงานวิจัย ประกอบด้วย งานวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิต ผู้สูงอายุ 68 โครงการ สุขภาพผู้สูงอายุ 65 โครงการ การศึกษา 12 โครงการ ดัง<u>ตาราง ที่ 4.3.4</u>

4.3.4 การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ

นับจำนวนของหัวเรื่อง	**หัวเรื่อง**			
สังกัด	**วิถีชีวิต**	**สุขภาพ**	**การศึกษา**	**ผลรวมทั้งหมด**
จุฬาฯ	14	17	4	35
ม.เชียงใหม่	13	19	1	33
นิด้า	8	1		9
ม.ธรรมศาสตร์	8			8
วิทยาลัยพยาบาล	1	5	1	7
ม.ขอนแก่น		4	3	7
ม.รามคำแหง	5	1		6
สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ		5		5
ม.ศิลปากร	3	2		5
ม.ราชภัฏ	4			4
ม.มหิดล	1	3		4
ม.สุโขทัย	2		1	3
ม.นเรศวร	1	2		3
ม.เกษตร	2		1	3
ไม่ระบุสังกัด	2			2
สภากาชาดไทย		1		1
ม.นเรศวร		1		1
ม.ศรีนครินทรวิโรฒ	1			1
ม.ธุรกิจบัณฑิตย์	1			1
ม.สงขลา	1			1
ม.ป.พ.		1		1
พระจอมเกล้าลาดกระบัง	1			1
เทคโนฯ พระจอมเกล้าพระนครเหนือ		1		1
สถาบัน		1		1
สถาบันราชประชาสมาสัย			1	1
ม.ป.พ.		1		1
ผลรวมทั้งหมด	**68**	**65**	**12**	**145**

• **วิถีชีวิต** มี 68 โครงการ ประกอบด้วย โครงการด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ การปรับตัวของผู้สูงอายุกับสังคม การยอมรับภาวะสูงอายุ นันทนาการ การออกกำลังกายสำหรับผู้สูงวัย คุณภาพชีวิต และการร่วมกิจกรรมสังคม โดยมีประเด็นเรื่องการดูแลและความสัมพันธ์กับผู้ดูแลที่เป็นญาติ ลูกหลาน หรือคนใกล้ชิด พยาบาล และการดูแลตัวเอง มีงานวิจัยจำนวน 22 โครงการ รองมาคืองานวิจัยด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ 13 โครงการ นันทนาการ 12 โครงการ ดังตาราง 4.3.4a

4.3.4a ผู้สูงอายุ วิถีชีวิต

นับจำนวนหัวเรื่อง	หัวเรื่อง						
สังกัด	ความสัมพันธ์	การดูแลสวัสดิการสังคม	นันทนาการ	คุณภาพชีวิต	การปรับตัว	กิจกรรมสังคม	ผลรวมทั้งหมด
จุฬาฯ	5	2	6	1			14
ม.เชียงใหม่	2	3	1	2	3	2	13
ม.ธรรมศาสตร์	4	3			1		8
นิด้า	5	2		1			8
ม.รามคำแหง				1	2	2	5
ม.ราชภัฏ	1	1	2				4
ม.ศิลปากร	1				1	1	3
ไม่ระบุสังกัด				2			2
ม.สุโขทัย	1			1			2
ม.เกษตร	1		1				2
วิทยาลัยพยาบาลราชชนนีฯ	1						1
ม.มหิดล			1				1
ม.ศรีนครินทรวิโรฒ						1	1
พระจอมเกล้าลาดกระบัง		1					1
ม.สงขลา			1				1
ม.นเรศวร	1						1
ม.ธุรกิจบัณฑิตย์		1					1
ผลรวมทั้งหมด	22	13	12	8	7	6	68

• **สุขภาพผู้สูงอายุ** มี 65 โครงการประกอบด้วย โครงการวิจัยด้านการเสริมสร้างสุขภาพ มี 28 โครงการ ว่าด้วยการส่งเสริมป้องกัน หรือทำนายพฤติกรรม ปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพผู้สูงอายุ จิตหรือการรักษาแนวใหม่ New Age มี 19 โครงการ ประกอบด้วย โครงการวิจัยเกี่ยวกับพุทธธรรม การใช้สมาธิ ดนตรีชีวจิต จิตเวช แพทย์ทางเลือกในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ โครงการวิจัยด้านการรักษา 18 โครงการ ประกอบด้วย โครงการวิจัยด้านเวชปฏิบัติ ข้อเสื่อม หัวใจ หลอดเลือดในสมอง สุขภาพตา การบริโภค ดังตารางที่ 4.3.4b

4.3.4b ผู้สูงอายุ สุขภาพ

ผลรวมทั้งหมด	หัวเรื่อง			ผลรวมทั้งหมด
สังกัด	เสริมสร้าง	จิต แนวใหม่	การรักษา	
ม.ป.พ.	1			1
จุฬาฯ	4	12	1	17
เทคโนฯ พระจอมเกล้าพระนครเหนือ	1			1
นิด้า	1			1
ม.ขอนแก่น	1	1	2	4
ม.เชียงใหม่	8	3	8	19
ม.นเรศวร	2			2
ม.ป.พ.			1	1
ม.มหิดล	2		1	3
ม.รามคำแหง		1		1
ม.นเรศวร	1			1
ม.ศิลปากร	2			2
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีพุทธชินราช		1		1
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสระบุรี	2			2
วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้าเพชรบุรี		1		1
วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้าจันทบุรี	1			1
สถาบัน			1	1
สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ	1		4	5
สภากาชาดไทย	1			1
ผลรวมทั้งหมด	**28**	**19**	**18**	**65**

- **<u>การศึกษา</u>** ผู้สูงอายุ มี 12 โครงการ มีโครงการวิจัยด้านการศึกษาตลอดชีวิต การฝึกพยาบาลวิชาชีพดูแลผู้สูงอายุ ความรู้เรื่องโรคและยา การศึกษานอกระบบ สุขศึกษา การฝึกการดูแลผู้สูงอายุ

สาขาย่อย 4.4 การขจัดความยากจน เสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่น

ภาพรวมการแบ่งกลุ่ม สาขา 4.4

※ ภาพรวมสรุปจำนวนโครงการวิจัย ที่ทำในสาขานี้ย้อนหลัง ตั้งแต่ปี 2547 - 2550 มี จำนวน 290 โครงการ แยกเป็น

4.4.1 ความรู้ด้านประชาสังคม หรือกลุ่มประชาชนที่มารวมตัวกันเพื่อสร้างความชอบธรรม หรือแก้ไขปัญหาสังคม จัดระเบียบสังคม มีโครงการวิจัยทั้งสิ้น 15 โครงการ มีจำนวน งานวิจัยค่อนข้างน้อย ในสาขาย่อยนี้ แยกเป็นโครงการด้านการพัฒนา 7 โครงการ ด้านการเรียนรู้ 6 โครงการ ด้านการสื่อสาร 2 โครงการ

4.4.2 ความรู้เพื่อขจัดความยากจน มีทั้งสิ้น 34 โครงการ แยกเป็นวิจัยกลุ่มประเด็นเรื่อง ยุทธศาสตร์ขจัดความยากจน 16 โครงการ อาชีพเพื่อขจัดความยากจน 10 โครงการ การเรียนรู้ 8 โครงการ

4.4.3 เสริมสร้างภูมิคุ้มกันท้องถิ่นและสังคม มีจำนวนโครงการวิจัยทั้งสิ้น 241 โครงการ มากที่สุดในสาขาย่อย 4.4 งานวิจัยด้านขจัดความยากจนและภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ แยกกลุ่ม เป็นทรัพยากรธรรมชาติ 100 โครงการ เศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น 69 โครงการ โดยเฉพาะปี 2550 มีโครงการวิจัยด้านนี้มากกว่าปีอื่น ๆ อย่างชัดเจนคือ 26 โครงการ ตามนโยบายของรัฐบาลนายกรัฐมนตรี สุรยุทธ์ จุลานนท์ การท่องเที่ยว 40 โครงการ ด้านเกษตร 21 โครงการ ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนและการแปรรูป 11 โครงการ โครงการทั้ง 3 กลุ่มหลังนี้มีการทำวิจัยมากในปี 2547 - 2548 ตามนโยบายประชานิยมของรัฐบาลชุดก่อน

สาขาย่อย 4.4 นี้ มีการแบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อยคือ โดยทั้ง 3 กลุ่มย่อย ได้สรุปตามลำดับมากน้อยของโครงการวิจัยที่ทำ มีดัง<u>ตารางสรุป 4.4a</u> และ <u>กราฟ 4.4a</u>

4.4a ขจัดความยากจน

นับจำนวนของหัวเรื่อง		พ.ศ.					
หัวข้อย่อย	**หัวเรื่อง**	**2547**	**2548**	**2549**	**2550**	**2551**	**ผลรวมทั้งหมด**
4.4.3 เสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นและสังคม	ทรัพยากรธรรมชาติ	27	23	28	22		100
	เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาท้องถิ่น	16	8	19	26		69
	ท่องเที่ยว	16	10	10	4		40
	เกษตร	9	6	5	1		21
	OTOP แปรรูป	8		3			11
4.4.3 เสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่น ผลรวม		76	47	65	53		241
4.4.2 ความรู้ขจัดความยากจน	ยุทธศาสตร์		6	6	3	1	16
	อาชีพ	4		4	2		10
	การเรียนรู้		3	5			8
4.4.2 ความรู้ขจัดความยากจน ผลรวม		4	9	15	5	1	34
4.4.1 ความรู้ด้านประชาสังคม	การพัฒนา		2	4	1		7
	การเรียนรู้	2	2	2			6
	การสื่อสาร	1			1		2
4.4.1 ความรู้ด้านประชาสังคม ผลรวม		3	4	6	2		15
ผลรวมทั้งหมด		**83**	**60**	**86**	**60**	**1**	**290**

4.4a ขจัดความยากจนเสริมภูมิคุ้มกันท้องถิ่น

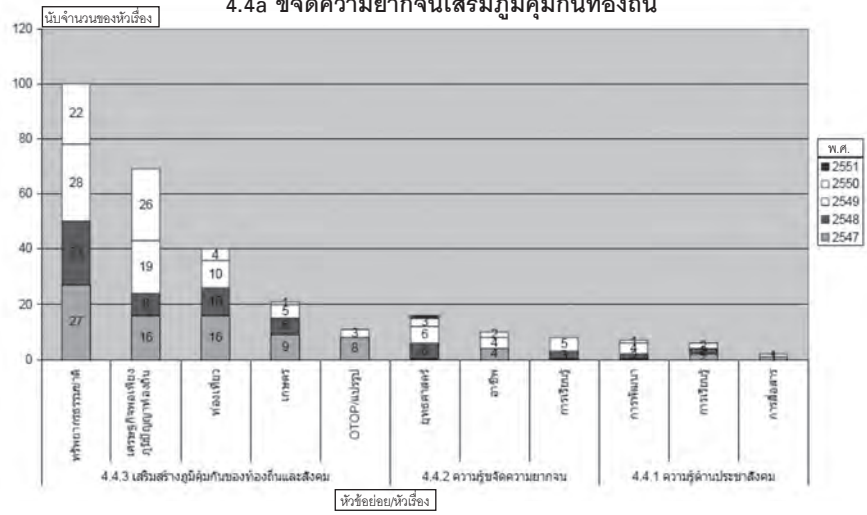

• **สังกัดนักวิจัย** สังกัดนักวิจัยที่ทำโครงการวิจัยสาขานี้ คือการขจัดความยากจน มีสังกัดวิจัยของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 54 โครงการ มีโครงการวิจัยมากที่สุด โครงการรองมาคือ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 31 โครงการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 25 โครงการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ 23 โครงการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 23 โครงการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ละ 13 โครงการ 10 สังกัดแรกที่ทำงานวิจัยมากที่สุดรวม 246 โครงการ จาก 290 โครงการ คิดเป็น 84.8% ของโครงการวิจัยทั้งหมดของสาขาย่อยนี้ และโครงการจะให้น้ำหนักด้านกลุ่มเสริมสร้างภูมิคุ้มกันท้องถิ่นและสังคม ดังตารางที่ 4.3b และ กราฟ 4.3b ดังแสดง

4.4b Top 15 หน่วยงานวิจัย ขจัดความยากจน เสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่น

นับจำนวนของสังกัด	หัวข้อย่อย			
สังกัด	เสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นและสังคม	ความรู้ขจัดความยากจน	ความรู้ด้านประชาสังคม	ผลรวมทั้งหมด
ม.เชียงใหม่	45	7	2	54
นิด้า	29	2		31
ม.เกษตร	24		1	25
ม.ราชภัฏ	19	4		23
ม.แม่โจ้	20	2	1	23
ม.ขอนแก่น	13			13
ม.ธรรมศาสตร์	12		1	13
ม.ป.พ.	9	2		11
สกว.	8		2	10
ม.นเรศวร	7	2	1	10
จุฬาฯ	8		2	10
พระจอมเกล้าลาดกระบัง	9			9
ม.ศิลปากร	6			6
ม.มหิดล	3	1		4
วิทยาลัยอิสลามศึกษา	4			4
ผลรวมทั้งหมด	**216**	**20**	**10**	**246**

4.4b Top 15 ขจัดความยากจน เสริมสร้างภูมิคุ้มกันท้องถิ่น

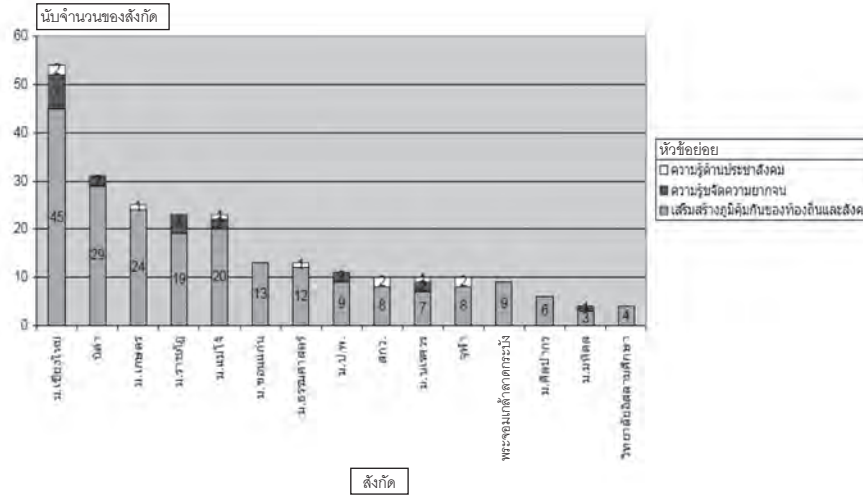

4.4.1 ความรู้ด้านประชาสังคม แนวคิดเรื่องประชาสังคม (Civil Society) จากเอกสารเรื่อง **"**จากปัจเจกสู่สาธารณะ : กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เดวิท แมทิวส์ ได้เสนอแนวคิดการสร้าง **"**ชีวิตสาธารณะที่มีสุขภาพดี (healthy public life) หรือประชาสังคมที่เข้มแข็ง (a strong civil society) แนวคิดนี้ เดวิท แมทิวส์ ได้จากการรวบรวมและวิเคราะห์งานวิจัยของโรเบิร์ต พัทแนม (Robert Putnam) ได้เสนอว่าการปกครองที่มีประสิทธิภาพและเศรษฐกิจที่มั่นคงของชุมชนในอิตาลีที่เขาศึกษานั้น แยกไม่ขาดจากชีวิตสาธารณะที่มีสุขภาพดี (healthy public life) หรือจากความเป็น **"**ประชาสังคม**"** พัทแนม พบว่าองค์ประกอบที่สำคัญของประชาสังคมที่เข้มแข็งและสามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดความเข้มแข็งของประชาสังคมได้จากองค์ประกอบ 6 ประการคือ

1. โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและช่องทางการสื่อสาร ชีวิตสาธารณะต้องการโอกาส ต้องการพบปะและพื้นที่ที่จะทำงานรวมไปถึงต้องการช่องทางหรือเครือข่ายการสื่อสาร ชุมชนที่มีชีวิตสาธารณะที่มีสุขภาพดีต้องการ

สถานที่ที่ผู้คนสามารถพูดถึงปัญหาร่วม ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยที่เป็นทางการ เช่น เวที หรือการประชุมของชุมชน และการพบปะพูดคุยที่ไม่เป็นทางการ เช่นการสนทนาของคนสองคน หรือการสนทนาของคนกลุ่มเล็ก สถานที่ดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการก่อกำเนิดเจตจำนงทางการเมือง (political will) การแก้ไขปัญหาสาธารณะ และที่สำคัญมากที่สุดก็คือเป็นที่ที่สร้างความเป็น "พลเมือง" ให้กับประชาชน ดังนั้น การตรวจสอบความเข้มแข็งของประชาสังคมหรือชีวิตสาธารณะที่มีสุขภาพดีประการหนึ่งก็คือ ให้ดูว่าชุมชนที่กำลังศึกษานั้นมีพื้นที่สาธารณะ (public space) มากน้อยเพียงใด และองค์รวมของที่สาธารณะนี้ก็คือโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะ (civic infrastructure) ของชุมชน

2. กระบวนการสำคัญของชุมชน กระบวนการสำคัญของชุมชน ในที่นี้หมายถึง กระบวนการตัดสินใจภายในชุมชน หรือพฤติกรรมการตัดสินใจในเรื่องสาธารณะของชุมชน นั่นคือการตัดสินใจกิจการสาธารณะ จะต้องดำเนินไปอย่างไม่รีบร้อน และบังคับให้คนในชุมชนตัดสินใจ แต่ต้องดำเนินการหลัง "กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน" ซึ่งหมายถึง การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน เช่น อะไรคือสิ่งที่มีคุณค่าต่อเราในฐานะที่เป็นชุมชน อะไรคือผลประโยชน์ร่วมของเรา ในฐานะที่เป็นชุมชน เรามีเป้าหมายตรงกันหรือไม่ อะไรคือสิ่งที่เรา (ชุมชน) คิดเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น กระบวนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนระหว่างคนในชุมชนและสาธารณะจะทำให้เรารู้ในสิ่งที่เราต้องการจะรู้ซึ่งไม่สามารถรู้ได้โดยลำพังการเรียนรู้ของชุมชน แยกไม่ขาดจากการสร้างสำนึกสาธารณะ การเรียนรู้ของชุมชนเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาชุมชนในวิถีทางที่ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน การสร้างความเป็นชุมชนจึงเป็นหนึ่งเดียวกับการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ชุมชนที่อุดมไปด้วยชีวิตสาธารณะที่มีสุขภาพดี หรือชุมชนที่มีประชาสังคมที่เข้มแข็งจึงมิได้เป็นอะไรอื่นนอกจากชุมชนแห่งการเรียนรู้

3. ภาวะนำและผู้นำชุมชนในชุมชนที่ชีวิตสาธารณะเข้มแข็งชุมชนเต็มไปด้วย "ภาวะการนำ" ที่แต่ละคนสามารถจะริเริ่มนำในสิ่งที่สร้างสรรค์ ผู้นำมิได้มีไว้เพื่อทำหน้าที่เป็นคนปิดประตู แต่เป็นคนเปิดประตูดึง

การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้คนอย่างมากล้น และไม่ผูกขาดการเป็นเจ้าของปัญหาหรือเจ้าของชุมชน ผู้นำของชุมชนที่อ่อนแอและชุมชนที่ชีวิตสาธารณะเข้มแข็งมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ผู้นำในชุมชนประเภทแรก คอยแต่ปกป้องสถานะของตนเองและควบคุมการกระทำและไม่กระทำของคนอื่นอย่างเข้มงวด ส่วนผู้นำในชุมชนประเภทหลัง พร้อมเสมอที่จะปล่อยให้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อสิ่งที่ดีกว่า และเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างและไกล และเป็นผู้ที่พร้อมเรียนรู้จากความล้มเหลวอย่างไม่ยอมจำนน

4. กรอบแนวคิดหรือโลกทัศน์ของคนในชุมชนปัจจัยอีกประการที่สำคัญมากต่อการนำชุมชนไปสู่ชีวิตสาธารณะที่มีสุขภาพดีหรือไม่ดีก็คือกรอบแนวคิด โดยเฉพาะกรอบแนวคิดในการแก้ปัญหาและการมองความเป็นไปของสรรพสิ่ง วอน กรีสแฮม เรียกกรอบแนวคิดนี้ว่า **"หลักนำการปฏิบัติ"** (guiding principles) ในชุมชนที่อุดมด้วยชีวิตสาธารณะนั้น เป็นกรอบแนวคิดที่เน้นการมีส่วนร่วมของภาคสาธารณะและการทำงานเพื่อส่วนรวม และจอห์น แมคไนท์ ผู้ศึกษาองค์กรชุมชน อธิบายว่าหลักนำการปฏิบัติที่มีความสำคัญ อย่างยิ่งคือ **"จงถือว่ามนุษย์ทุกคน คือ ทรัพยากรที่ล้ำค่า"** เป็นหลักนำที่มองชุมชนในฐานะองค์รวมของศักยภาพของปัจเจกบุคคลในชุมชน และมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาคม เพราะเมื่อชุมชนให้ความสำคัญต่อศักยภาพของคนในชุมชน ๆ นั้นย่อมตระหนักถึงความเป็นไปได้ของการริเริ่มดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในเรื่องแนวคิดต่อพลังในชุมชน ชุมชนที่มีชีวิตสาธารณะที่ดี จะมีกรอบแนวคิดว่าพลังที่แท้จริงเป็นพลังที่มาจากประชาชน **"ประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้น ที่จะสามารถแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น"** และวิถีทางเดียวที่จะทำให้ชุมชน เป็นชุมชนที่น่าอยู่ก็คือ ประชาชนในชุมชนต้องเข้าใจและยอมรับความรับผิดชอบของตนต่อทุก ๆ เรื่องที่เกิดขึ้นกับชุมชน

5. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถาบัน ในชุมชนที่ชีวิตสาธารณะที่เข้มแข็งนั้น คนในชุมชนมักไม่พึ่งพาสถาบันของรัฐ แม้ว่าสถาบันดังกล่าวจะดีและมีประสิทธิภาพ แต่ในชุมชนที่ไม่มีชีวิตสาธารณะนั้น คนในชุมชนมักจะพึ่งพาสถาบันของรัฐ ส่งผลให้รัฐมีภาระรับผิดชอบชุมชนในทุกด้าน

จนไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ทั้งหมด และนำมาซึ่งความไร้ประสิทธิภาพในที่สุด พัทแนมพบว่า ในเมืองที่ชีวิตสาธารณะเข้มแข็งนั้น ความสัมพันธ์ของคนไม่ว่าจะเป็นสัมพันธ์ในรูปองค์กรหรือเครือข่าย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มักเป็นความสัมพันธ์ต่อกันในแนวระนาบ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มักก่อให้เกิดความซื่อสัตย์และไว้วางใจต่อกัน แต่ในเมืองที่ค่อนข้างไร้ชีวิตสาธารณะนั้นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน ระหว่างคนกับสถาบันทางสังคมมักเป็นความสัมพันธ์ในแนวตั้ง ที่ทั้งสองเอื้อประโยชน์ต่อกัน แต่ฝ่ายหนึ่งต้องพึ่งพาอีกฝ่าย ความสัมพันธ์ทั้งสองแบบต่างก่อให้เกิดการสื่อสาร แต่ข้อมูลที่ไหลตามช่องความสัมพันธ์ในแนวตั้ง มักเป็นข้อมูลที่เชื่อได้น้อย และความสัมพันธ์กันในแนวระนาบ (เท่าเทียม) นำไปสู่เมืองที่มีระบบการปกครองที่ดีและเศรษฐกิจมั่งคั่ง ความสัมพันธ์ในแนวตั้งก่อให้เกิดการปกครองแบบมาเฟียและทำให้เศรษฐกิจของเมืองล้าหลัง

6. ความสำนึกความเป็นชุมชน และธรรมเนียมแห่งการแบ่งปันโดยมีส่วนร่วมกันในการแก้ไขปัญหาชุมชน และมีอะไรเป็นตัวกระตุ้น ให้ประชาชน อยากมีการทำงานร่วมกันในอนาคต โดยความร่วมไม้ร่วมมือจะเกิดขึ้นหลังจากคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันแล้ว **ประชาสังคม**เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากตะวันตก เป็นส่วนร่วมของสังคมที่ไม่ใช่รัฐ ในขณะเดียวกันก็ไม่ใช่ความเป็นปัจเจกหรือความเป็นส่วนตัว แต่**เป็นส่วนของสังคมที่เชื่อมอยู่ระหว่างภาครัฐกับภาคปัจเจกบุคคล** เช่น กลุ่ม องค์กร สมาคม มูลนิธิ กลุ่มอาชีพ วัด โรงเรียน สถาบันต่าง ๆ ที่ซึ่งไม่ได้ถูกครอบงำโดยรัฐ เมื่อมีการนำแนวคิดประชาสังคมเข้ามาใช้ในบริบทของสังคมไทย ซึ่งมีพัฒนาการที่แตกต่างจากทางตะวันตก (เป็นอย่างมาก) ความหมายและวัตถุประสงค์จึงแตกต่างไปตามผู้ใช้ ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า **ประชาสังคม** Civil Society เป็นการรวมกลุ่มของกลุ่มคนเพื่อแก้ปัญหาภายใต้จิตสำนึกร่วมในการแก้ปัญหาสังคมให้หมดไป เน้นการแก้ปัญหามวลรวมของสังคมเป็นใหญ่ โดยไม่สนว่าจะสร้างความพอใจหรือไม่ โดยมุ่งเน้นถึงประโยชน์ระยะยาวของชาติและประชาชนเป็นสำคัญ เมื่อใดที่มวลชนเกิดความคิดว่า พวกเขาไม่สามารถพึ่งพาอำนาจของรัฐหรือผู้ปกครอง เพราะความไม่มีระบบ

ในระบอบการปกครองของผู้นำ หรือความไม่มีเหตุผลของผู้กุมอำนาจหรือด้วยสาเหตุใดก็ตาม จากความคิดกลายเป็นแรงผลักดัน จากแรงผลักดันเมื่อถูกกระตุ้นก่อให้เกิดพลังมวลชนที่มีอำนาจต่อรองกับรัฐด้วยความกล้า...**กล้าที่จะต่อสู้ด้วยสันติวิธี** วิธีการแก้ปัญหานี้อาจสร้างความไม่พอใจให้แก่ประชาชนบางกลุ่ม แต่**แนวนโยบายนี้เน้นการขับเคลื่อนของประชาชนมวลรวมเป็นหลัก**ในการมีส่วนร่วมเข้ามาแก้ปัญหา ไม่ใช่ให้เพียงกลุ่มคนใดเข้ามาแก้ไขเพียงกลุ่มเดียว ... ซึ่งน่าจับตามองในทิศทางอนาคตของประเทศไทยต่อไปว่า แท้จริงแล้วสังคมไทยเหมาะที่จะใช้นโยบายประชาสังคมหรือไม่

งานวิจัยในสาขาย่อยกลุ่มนี้มี 15 โครงการ แยกเป็น 3 สาขา คือ การพัฒนาการเรียนรู้ การสื่อสาร ดังตาราง 4.4.1

4.4.1 ความรู้ด้านประชาสังคม

นับจำนวนของหัวเรื่อง	หัวเรื่อง			
สังกัด	การพัฒนา	การเรียนรู้	การสื่อสาร	ผลรวมทั้งหมด
สกว.	2			2
ม.เชียงใหม่	2			2
จุฬาฯ		1	1	2
สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข		1		1
ม.เกษตร		1		1
กรมส่งเสริมสหกรณ์	1			1
ม.ธรรมศาสตร์			1	1
ม.นเรศวร		1		1
ม.แม่โจ้	1			1
ม.รามคำแหง		1		1
ไม่ระบุสังกัด		1		1
สถาบันพัฒนาสยาม	1			1
ผลรวมทั้งหมด	**7**	**6**	**2**	**15**

- **การพัฒนา** 7 โครงการ เน้นการแก้ไขปัญหาสังคม กิจกรรมกลุ่มสังคม เครือข่ายกลุ่มทางสังคม ความสัมพันธ์ทางสังคม
- **การเรียนรู้** 6 โครงการ เน้นด้านประชาสังคมท้องถิ่น แนวคิดประชาสังคม แนวคิดการจัดที่ดินทำกิน
- **การสื่อสาร** 2 โครงการ เน้นการสื่อสารสุขภาพประชาสังคม หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

4.4.2 ความรู้ขจัดความยากจน มี 34 โครงการ แยกเป็น 3 กลุ่มงานวิจัย คือ ประเด็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ขจัดความยากจนอาชีพเพื่อสร้างรายได้ การเรียนรู้ ดังตารางที่ 4.4.2

4.4.2 ความรู้ขจัดความยากจน

นับจำนวนของหัวเรื่อง	หัวเรื่อง			
สังกัด	ยุทธศาสตร์	อาชีพ	การเรียนรู้	รวมทั้งหมด
ม.เชียงใหม่	2	5		7
ม.ราชภัฏ	2	2		4
กระทรวงมหาดไทย	3			3
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย	1		1	2
นิด้า	1		1	2
ม.นเรศวร	2			2
ม.แม่โจ้		1	1	2
ม.ป.พ.	1	1		2
ม.ศรินทรวิโรฒ 2	1			1
ม.มหิดล			1	1
ม.รามคำแหง		1		1
ม.อุบลราชธานี	1			1
ม.บูรพา			1	1
ที่ทำการปกครอง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	1			1
ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน			1	1
ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะปัญหาความยากจน			1	1
สถาบันเพื่อการวิจัยและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง			1	1
สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพัทลุง	1			1
ผลรวมทั้งหมด	**16**	**10**	**8**	**34**

- **ประเด็นยุทธศาสตร์ขจัดความยากจน** มีโครงการวิจัย 16 โครงการ ว่าด้วยเรื่อง การบูรณาการแผนตัวแบบการนำร่อง ขจัดความยากจน นโยบาย ฐานข้อมูลพื้นที่ กลไก การปฏิบัติงาน
- **อาชีพ** 10 โครงการ เน้นการทำวิจัยด้านอาชีพอิสระ อาชีพท้องถิ่น ผ้าทอ จักสาน ดอกไม้ เครื่องถม
- **การเรียนรู้** 8 โครงการ ในประเด็นการวิจัย เรื่อง วิจัยแก้ปัญหาความยากจน อบรมเสริมวิชาชีพ สร้างความเชื่อมั่น ความรู้แก้ความจน

4.4.3 เสริมสร้างภูมิคุ้มกันท้องถิ่น และสังคม มีจำนวนโครงการวิจัย ในกลุ่มย่อยนี้ รวมทั้งสิ้น 241 โครงการ ซึ่งมากที่สุด โดยจัดแบ่งเป็น 5 กลุ่ม

คือ ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจพอเพียงภูมิปัญญาท้องถิ่น การท่องเที่ยว การเกษตร และผลิตภัณฑ์ชุมชนและการแปรรูป ดังแสดงในตารางที่ 4.4.3

4.4.3 เสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นและสังคม

นับจำนวนของหัวเรื่อง	หัวเรื่อง					ผลรวมทั้งหมด
สังกัด	ทรัพยากรธรรมชาติ	เศรษฐกิจพอเพียง/ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ท่องเที่ยว	เกษตร	OTOP/แปรรูป	
ม.เชียงใหม่	22	8	9	3	3	45
นิด้า	11	16	1	1		29
ม.เกษตร	14	2	3	5		24
ม.แม่โจ้	7	10	3			20
ม.ราชภัฏ	4	7	6	1	1	19
ม.ขอนแก่น	1	1		6	5	13
ม.ธรรมศาสตร์	6	4	2			12
พระจอมเกล้าลาดกระบัง	4	1	4			9
ม.ป.พ.	4	3	1		1	9
สกว.	4	4				8
จุฬาฯ	4	1	2	1		8
ม.นเรศวร	4	2	1			7
ม.ศิลปากร	4	2				6
วิทยาลัยอิสลามศึกษา		4				4
กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	2		1			3
ม.มหิดล	1		2			3
ม.เกริก	1		1	1		3
ม.ธุรกิจบัณฑิตย์		3				3
ม.บูรพา			1	1		2
อื่น ๆ	7	1	3	2	1	14
ผลรวมทั้งหมด	**100**	**69**	**40**	**21**	**11**	**241**

- **ทรัพยากรธรรมชาติ** มีจำนวนงานวิจัย 100 โครงการ แยกเป็นกลุ่มงานวิจัยด้านอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา ป่าไม้ 30 โครงการ ซึ่งเน้นด้านการจัดการการมีส่วนร่วมชุมชน และ อบต. การดูแลป่าท้องถิ่น การสื่อสาร การอนุรักษ์ป่าชุมชน กลุ่มสองคือกลุ่ม งานวิจัยทั่วไป 28 โครงการ ซึ่งจะเน้นด้านการอนุรักษ์ การพัฒนา การจัดการ เรียนรู้สิ่งแวดล้อม กลุ่มสามเรื่องวัฒนธรรมที่ถือเป็นทรัพยากรชาติที่สำคัญจำนวน 19 โครงการ เน้นด้านการอนุรักษ์ชุมชนดั้งเดิม ระบบนิเวศวิทยา ประวัติศาสตร์ สถาปัตย์ การอนุรักษ์ลุ่มน้ำและแหล่งน้ำชุมชน 12 โครงการ เน้นด้านการอนุรักษ์ การจัดการน้ำ การฟื้นฟูแหล่งน้ำ การอนุรักษ์สัตว์น้ำ 5 โครงการ การดูแลรักษาความอุดมของดิน 4 โครงการ ด้านการอนุรักษ์จัดการและฟื้นฟูระบบนิเวศ 2 โครงการ ดังตาราง 4.4.3a

4.4.3a เสริมสร้างภูมิคุ้มกันท้องถิ่นและสังคม ทรัพยากรธรรมชาติ

นับจำนวนของหัวเรื่อง	หัวเรื่อง							
สังกัด	ป่าไม้	ทั่วไป	วัฒนธรรม	น้ำ	สัตว์น้ำ	ดิน	ระบบนิเวศ	ผลรวมทั้งหมด
ม.เชียงใหม่	7	8		3	2	1	1	22
ม.เกษตร	6	2		3	1	2		14
นิด้า	4	6			1			11
อื่น ๆ	3	2	3	2				10
ม.แม่โจ้	5		1	1				7
ม.ธรรมศาสตร์		2	2	1		1		6
พระจอมเกล้าลาดกระบัง		1	3					4
สกว.	1	1	1	1				4
ม.นเรศวร	2	1					1	4
ม.ป.ท.	2	1	1					4
จุฬาฯ		1	3					4
ม.ศิลปากร			4					4
ม.ราชภัฏ		2	1	1				4
กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง		1			1			2
ผลรวมทั้งหมด	**30**	**28**	**19**	**12**	**5**	**4**	**2**	**100**

- **<u>เศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น</u>**

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ วิธีรู้ วิธีคิด และวิธีปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนของทุกคน ทุกอาชีพ ทุกชุมชน เพื่อความอยู่ดีมีสุขร่วมกันของทุกคน เรียกคืนความดีงามที่เราเคยมีอยู่กลับมาและค้นหาทางเดินที่ถูกต้องกันใหม่ โดยการศึกษาให้มีความรู้จริงในสิ่งที่มี สิ่งที่ทำให้มีคุณธรรม คือ ความขยัน อดทน ซื่อสัตย์สุจริต มีความรู้ ความคิด และการกระทำที่พอประมาณ พอดี มีเหตุ มีผล มีการระวังตน ไม่ประมาท รู้จักระวังภัยในชีวิต การรู้ การคิด และการกระทำ ลักษณะนี้แหละเรียกว่า การปฏิบัติตามปรัชญาความคิดเศรษฐกิจพอเพียง หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ผู้รู้ทั้งหลายนำมาพูดมาสอนกันขณะนี้มีโดยสรุป ดังนี้

1. ให้ทุกคน ทุกชุมชนดำเนินชีวิตไปในทางสายกลาง ซึ่งเป็นแนวทางที่ปราชญ์ทั้งหลายเขาสอนกันมานาน เช่น พระพุทธเจ้าก็สอนเรื่องนี้ที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทาหรือ มัชเฌนธรรม คือ มรรคมีองค์ 8 มีสัมมาทิฐิ คือ ความเห็นถูกเห็นชอบ เป็นต้น

2. หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ พอดี ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน ผลกระทบทั้งจากภายนอกและภายใน

3. เป้าประสงค์ คือ ให้เกิดความสมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากภายนอกได้เป็นอย่างดี

4. เงื่อนไขโดย 1) จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม 2) ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติ และความรอบคอบ 3) จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอน

ทั้งหมดนี้สรุปให้สั้นได้ดังนี้

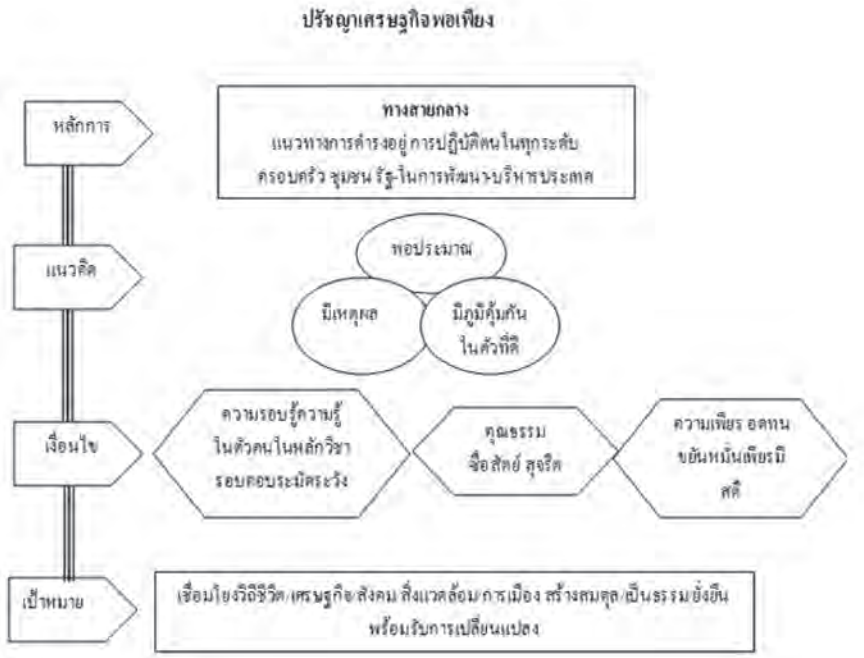

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาฉบับ 10, 2550 : หน้า 34

จึงเห็นได้ว่า แท้จริงแล้วปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ ปรัชญาชีวิตที่พอเพียง เพราะปรัชญา เป็นความรักความรู้ที่จะนำสู่การพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นเจริญขึ้นนั่นเอง

ภูมิปัญญาท้องถิ่น คำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้ของชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้าน รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับ ประยุกต์และเปลี่ยนแปลงจนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

ภูมิปัญญาเป็นความรู้ที่ประกอบไปด้วยคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านในวิถีดั้งเดิมนั้น ชีวิตของชาวบ้านไม่ได้แบ่งแยกเป็นส่วน ๆ หากแต่ทุกอย่างมีความสัมพันธ์กัน การทำมาหากิน การอยู่ร่วมกันในชุมชน การปฏิบัติศาสนา พิธีกรรมและประเพณี ความรู้เป็นคุณธรรม เมื่อผู้คนใช้ความรู้นั้นเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง คนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ความสัมพันธ์ที่ดีเป็นความสัมพันธ์ที่มีความสมดุลที่เคารพกันและกัน ไม่ทำร้ายทำลายกัน ทำให้ทุกฝ่ายทุกส่วนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ชุมชนดั้งเดิมจึงมีกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกัน มีคนเฒ่าคนแก่เป็นผู้นำคอยให้คำแนะนำตักเตือน ตัดสิน และลงโทษหากมีการละเมิด ชาวบ้านเคารพธรรมชาติรอบตัว ดิน น้ำ ป่า เขา ข้าว แดด ลม ฝน โลก และจักรวาล ชาวบ้านเคารพผู้หลักผู้ใหญ่ พ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ทั้งที่มีชีวิตอยู่และล่วงลับไปแล้ว

<u>ความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น</u>

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้ของชาวบ้านซึ่งเรียนรู้มาจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ญาติพี่น้อง หรือผู้มีความรู้ในหมู่บ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ความรู้เหล่านี้สอนให้เด็กเคารพผู้ใหญ่ มีความกตัญญูรู้คุณพ่อแม่และผู้มีพระคุณ มีความเอื้ออาทรต่อคนอื่น รู้จักช่วยเหลือแบ่งปันข้าวของของตนให้แก่ผู้อื่น ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาเป็นความรู้ที่มีคุณธรรม สอนให้คนเป็นคนดี สอนให้คนเคารพธรรมชาติ รู้จักพึ่งพาอาศัยธรรมชาติโดยไม่ทำลายให้เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และคนที่ล่วงลับไปแล้ว

ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นความรู้เรื่องการทำมาหากิน เช่น การจับปลา การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การทอผ้า ทอเสื่อ การสานตะกร้าและเครื่องใช้ด้วยไม้ไผ่ ด้วยหวาย การทำเครื่องปั้นดินเผา การทำเครื่องมือทางการเกษตร นอกจากนั้น ยังมีศิลปะ ดนตรี การฟ้อนรำ และการละเล่นต่าง ๆ การรักษาโรคด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การใช้ยาสมุนไพร การนวด เป็นต้น ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นความรู้ความสามารถที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ และถ่ายทอดมาให้เรา มีวิธีการหลายอย่างที่ทำให้ความรู้เหล่านี้เกิดประโยชน์แก่สังคมปัจจุบันด้วย คือ

- **การอนุรักษ์** คือ การบำรุงรักษาสิ่งที่ดีงามไว้
- **การฟื้นฟู** คือ การรื้อฟื้นสิ่งที่ดีงามที่หายไป เลิกไป หรือกำลังจะเลิกให้กลับมาเป็นประโยชน์ เช่น การรื้อฟื้นดนตรีไทย
- **การประยุกต์** คือ การปรับ หรือการผสมผสานความรู้เก่ากับความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน ให้เหมาะสมกับสมัยใหม่ เช่น การใช้ยาสมุนไพรในโรงพยาบาล ประสานกับการรักษาสมัยใหม่ การทำพิธีบวชต้นไม้ เพื่อให้คนร่วมมือกันอนุรักษ์ป่า

แนวคิดเรื่องความสมดุลของชีวิต เป็นอย่างไร

แนวคิดเรื่องความสมดุลของชีวิต เป็นแนวคิดพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน การแพทย์แผนไทยหรือที่เคยเรียกกันว่า การแพทย์แผนโบราณนั้น มีหลักการว่า คนมีสุขภาพดีเมื่อร่างกายมีความสมดุลระหว่างธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ คนเจ็บไข้ได้ป่วยเพราะธาตุขาดความสมดุล จะมีการปรับธาตุ โดยใช้ยาสมุนไพรหรือวิธีการอื่น ๆ คนเป็นไข้ตัวร้อน หมอยาพื้นบ้านจะให้ยาเย็นเพื่อลดไข้ เป็นต้น การดำเนินชีวิตประจำวันก็เช่นเดียวกัน ชาวบ้านเชื่อว่าจะต้องรักษาความสมดุลในความสัมพันธ์สามด้าน คือ ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านในชุมชน ความสัมพันธ์ที่ดี มีหลักเกณฑ์ที่บรรพบุรุษได้สั่งสอนมา เช่น ลูกควรปฏิบัติอย่างไรกับพ่อแม่ กับญาติพี่น้อง กับผู้สูงอายุ คนเฒ่าคนแก่ กับเพื่อนบ้าน พ่อแม่ควรเลี้ยงดูลูกอย่างไร ความเอื้ออาทร ต่อกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะในยามทุกข์ยากหรือมีปัญหา ใครมีความสามารถ

พิเศษก็ใช้ความสามารถนั้นช่วยเหลือผู้อื่น เช่น บางคนเป็นหมอยาก็ช่วยดูแลรักษาคนเจ็บป่วยไม่สบายโดยไม่คิดค่ารักษา มีแต่เพียงการยกครูหรือการรำลึกถึงครูบาอาจารย์ที่ประสาทวิชามาให้เท่านั้น หมอยาต้องทำมาหากินโดยการทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์เหมือนกับชาวบ้านอื่น ๆ บางคนมีความสามารถพิเศษด้านการทำมาหากินก็ช่วยสอนลูกหลานให้มีวิชาไปด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนในครอบครัวในชุมชน มีกฎเกณฑ์เป็นข้อปฏิบัติและข้อห้ามอย่างชัดเจน มีการแสดงออกทางประเพณี พิธีกรรม และกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ การบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น

ความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ผู้คนสมัยก่อนพึ่งพาอาศัยธรรมชาติแทบทุกด้าน ตั้งแต่อาหารการกิน เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังไม่พัฒนาก้าวหน้าเหมือนทุกวันนี้ ยังไม่มีระบบการค้าแบบสมัยใหม่ไม่มีตลาด คนไปจับปลาล่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารไปวัน ๆ ตัดไม้เพื่อสร้างบ้านและใช้สอยตามความจำเป็นเท่านั้น ไม่ได้ทำเพื่อการค้า ชาวบ้านมีหลักเกณฑ์ในการใช้สิ่งของในธรรมชาติ ไม่ตัดไม้อ่อน ทำให้ต้นไม้ในป่าขึ้นแทนต้นที่ถูกตัดไปได้ตลอดเวลา

กลุ่มงานวิจัยเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมีจำนวนงานวิจัยรวมทั้งสิ้น 69 โครงการ เป็นกลุ่มวิจัยประเด็นเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง 47 โครงการ โดยเน้นด้านวิถีชีวิต การประยุกต์ใช้ในองค์กร รัฐเอกชน ทัศนคติ การรับรู้ การเรียนรู้ การพึ่งตนเอง การมีส่วนร่วม กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น 22 โครงการ การเรียนรู้ การจัดการ การพัฒนา สืบทอด ฟื้นฟู ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดั้งเดิม ดังตารางที่ 4.4.3b

4.4.3b เศรษฐกิจพอเพียง/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

นับจำนวนของหัวเรื่อง	หัวเรื่อง		
สังกัด	**เศรษฐกิจพอเพียง**	**ภูมิปัญญาท้องถิ่น**	**ผลรวมทั้งหมด**
นิด้า	15	1	16
ม.แม่โจ้	9	1	10
ม.เชียงใหม่	4	4	8
ม.ราชภัฏ	5	2	7
สกว.	3	1	4
วิทยาลัยอิสลามศึกษา	4		4
ม.ธรรมศาสตร์	3	1	4
ม.ป.พ.		3	3
ม.ธุรกิจบัณฑิตย์	1	2	3
ม.เกษตร	1	1	2
ม.นเรศวร	1	1	2
ม.ศิลปากร		2	2
สมาคมนักวิจัย		1	1
พระจอมเกล้าลาดกระบัง		1	1
จุฬาฯ	1		1
ม.ขอนแก่น		1	1
ผลรวมทั้งหมด	**47**	**22**	**69**

• **ท่องเที่ยว** รวมทั้งสิ้น 40 โครงการ เป็นกลุ่มงานวิจัยด้านเชิงนิเวศมากสุดคือ 17 โครงการ เน้นด้านป่า ทะเล ภูเขา กลุ่มงานวิจัยการท่องเที่ยวชุมชน 15 โครงการ ที่ท่องเที่ยวลุ่มน้ำ ท่องเที่ยวริมฝั่งคลอง ท่องเที่ยวทางน้ำ กลุ่มงานวิจัยวัฒนธรรม 5 โครงการ โดยเฉพาะการรักษาความเป็นชุมชนดั้งเดิม หมู่บ้านไทย โฮมสเตย์ 3 โครงการ ดังตารางสรุปที่ 4.4.3c

4.4.3c ท่องเที่ยว

นับจำนวนของหัวเรื่อง	หัวเรื่อง				
สังกัด	**เชิงนิเวศ**	**ท่องเที่ยวชุมชน**	**วัฒนธรรม**	**โฮมสเตย์**	**ผลรวมทั้งหมด**
ม.เชียงใหม่	5	2	1	1	9
ม.ราชภัฏ	2	3		1	6
พระจอมเกล้าลาดกระบัง		4			4
ม.แม่โจ้		2	1		3
ม.เกษตร	1	1	1		3
จุฬาฯ	1			1	2
ม.มหิดล	1		1		2
ม.ธรรมศาสตร์	1	1			2
สถานีอนามัยบ้านรักไทย	1				1
ม.นเรศวร	1				1
ม.บูรพา	1				1
ม.ป.พ.อุตรดิตถ์	1				1
กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	1				1
นิด้า		1			1
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่		1			1
ม.เกริก			1		1
ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขา	1				1
ผลรวมทั้งหมด	**17**	**15**	**5**	**3**	**40**

- **เกษตร** 21 โครงการ เน้นด้านประมง กุ้ง ปลา
- **ผลิตภัณฑ์ชุมชนและการแปรรูป**ผลเม่างามะม่วงหัตถกรรมไม้ปลาร้าบอง ไก่หมูแปรรูป

2

การคำนวณมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์

ในส่วนงานสาขาสังคมท้องถิ่น (Localization) มีการแยกงานเป็น 4 สาขาย่อยดังนี้ คือ

สาขาย่อย 4.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน พัฒนาระเบียบชุมชน และส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะเรื่องทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การเมืองและการปกครองในรูปแบบการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การพัฒนาระเบียบชุมชนและจัดระบบชุมชน

สาขาย่อย 4.2 การส่งเสริมการออม การสร้างความมั่นคงในครัวเรือนและสร้างหลักประกันรายได้

ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบการเงินรากหญ้า Micro

Finance ไม่ว่าเป็น กองทุนหมู่บ้าน กองทุน SML การกู้ยืมเกษตรกร การกู้ยืมจากรากหญ้า

สาขาย่อย 4.3 การพัฒนาศักยภาพ เยาวชน ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส

ให้สามารถเข้าถึงการศึกษา การทำงาน ได้รับความเท่าเทียมในการดำรงชีวิตในสังคม และการได้รับการยอมรับคุณค่า

สาขาย่อย 4.4 การขจัดความยากจน

ด้วยความรู้ การพึ่งพาตนเอง เสริมภูมิคุ้มกันท้องถิ่นและสังคม ด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การท่องเที่ยววิถีชุมชน ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การผลิตในท้องถิ่น OTOP ชุมชนผู้ผลิตแม่บ้าน

โดยในส่วนนี้ได้มีการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ (Economic Value) ออกมาในส่วนของมูลค่าเพิ่ม (Value) และส่วนของรายจ่ายงบประมาณภาครัฐ (Government Budget) โดยมีรายละเอียดแสดงดังต่อไปนี้

4.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน พัฒนาระเบียบชุมชน ส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่น ในสาขานี้ มีประเด็นหลักอยู่ 2 สาขาย่อย คือ การมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรท้องถิ่นของชุมชนเอง และการดูแลสภาพแวดล้อมชุมชน ระเบียบชุมชนในเรื่องการกำจัดขยะ ปฏิกูล สารพิษต่าง ๆ ในสาขาย่อย 4.1.1.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมในการเมืองท้องถิ่นและการปกครองในสาขาย่อย 4.1.1.2

<u>สาขาย่อย 4.1.1.1</u> การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแล พิทักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรชุมชน โดยมีหลักการประเมิน EIA (Environment Impact Assessment) โดยได้มีการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Value) โดยแยกเป็น 3 ส่วนใหญ่ ดัง<u>ภาพแสดง ที่ 4.1.1.1</u>

ภาพที่ 4.1.1.1 : แสดงมูลค่ารวมทางเศรษฐศาสตร์

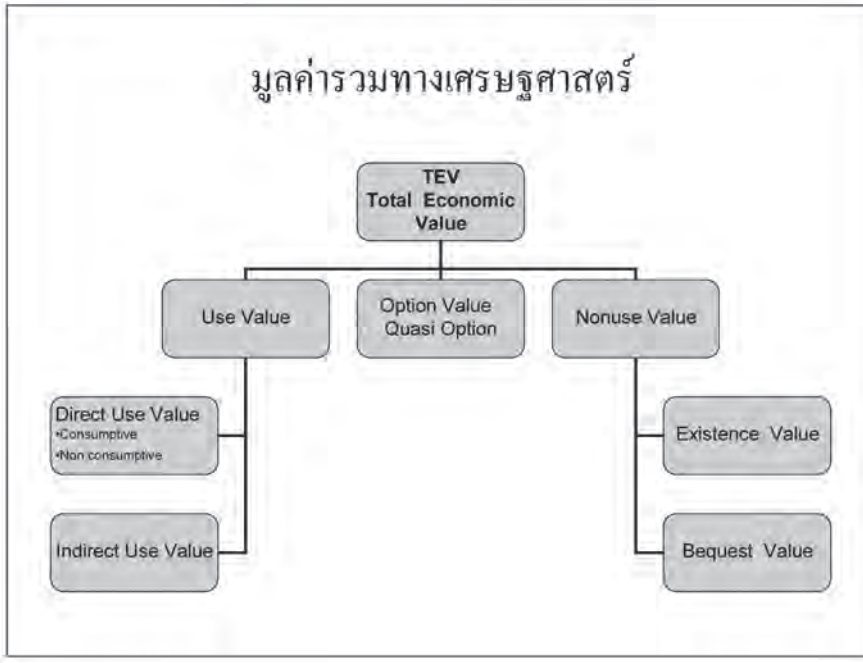

ในที่นี้จะได้กล่าวถึงการประเมินมูลค่าเศรษฐกิจ ที่นำมาใช้ในการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อม ได้แบ่งเป็น 3 มูลค่าใหญ่ ๆ คือ

1. Use Value

1.1 Direct Use Value เป็นมูลค่าที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยจะต้องมีการเก็บเกี่ยว (Extractive Resource) โดยการอุปโภคบริโภคนั้น ในขณะที่คนหนึ่งมีการอุปโภคบริโภคอีกคนหนึ่งก็ยังคงสามารถอุปโภคบริโภคได้ ทรัพยากรเช่นนี้เรียกว่า Public Goods กล่าวคือทุก ๆ คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการอุปโภคบริโภคได้ โดยการใช้ทรัพยากรนั้น จะมีอุปโภคบริโภคอย่างชัดเจนหรืออุปโภคทางอ้อมนั้น จึงแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1.1.1 Consumptive เป็นการอุปโภคบริโภค ทรัพยากรประเมินมูลค่าหรือราคาได้ง่าย ๆ เช่น การใช้ป่าไม้ การเก็บเกี่ยวพืชผลจากป่าธรรมชาติ ผลไม้ สมุนไพร ผัก เห็ด การล่าสัตว์ การจับสัตว์น้ำ การใช้ประโยชน์จากพลังงาน

1.1.2 Non Consumptive เป็นการใช้ทรัพยากรที่มักประเมินเป็นมูลค่าหรือราคาตรง ๆ ได้ยาก เช่น การใช้ประโยชน์ป่าในการตั้งแค้มปิ้ง Camping การปีนเขา ว่ายน้ำ ชมไพร เป็นการใช้ประโยชน์โดยตรง แต่อาจอยู่ในรูปเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ สันทนาการต่าง ๆ เป็นต้น

1.2 Indirect Use Value เป็นการใช้ที่ไม่ต้องเก็บเกี่ยวผลผลิต (Non Extractive) หรือมักอยู่ในรูปที่ธรรมชาติให้บริการ เช่น สร้างสมดุลระบบนิเวศ (Ecology System) ช่วยกรองน้ำหรือของเสีย ลดสารพิษ (Toxic reduction) เพิ่มคุณค่าอาหารแร่ธาตุในดิน ป้องกันการเซาะพังทลายของดินและหน้าดิน หรือทำให้มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม ช่วยเก็บรักษาคาร์บอนในดิน (Carbon Sequestration) ป้องกันน้ำท่วม ป้องกันการเกิดพายุ เป็นสถานที่พักพิงของสัตว์ป่า (Habitat for Wildlife) รักษาสภาพดินฟ้าอากาศ (Micro Climatic Stabilization)

2. Non-Use Value เป็นมูลค่าที่ไม่ได้ใช้โดยผู้ให้มูลค่า โดยเป็นความต้องการของชุมชนที่ไม่เห็นแก่ตัว มีใจบุญเผื่อแผ่ให้กับผู้อื่น ตัวเองไม่ได้ใช้ แต่ยินดีถ้าสิ่งดี ๆ จากทรัพยากรหรือธรรมชาติจะคงอยู่ต่อไปในอนาคต โดยแยกเป็น

2.1 Existence Value คือยินดีที่ทราบว่ามันยังมีอยู่ เช่นทราบว่าสัตว์บางชนิดที่หายากยังมีตัวตนอยู่ คนอื่นยังได้เห็นได้พบ ทั้ง ๆ ที่ตนเองอาจไม่ได้พบได้เห็นแต่ก็พอใจที่มันยังดำรงอยู่ให้คนอื่น ๆ ได้เห็น ทั้งเรื่องโบราณสถานวัดวาอาราม สถานที่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ความหลากหลายทางชีวภาพ

2.2 Bequest Value เป็นการปกป้อง รักษาไว้ให้ลูกหลานในอนาคต (Future Generation) ได้มีโอกาสได้เห็นได้สัมผัส เช่น สัตว์สงวนที่ใกล้สูญพันธุ์ได้รับการคุ้มครองและยังมีอยู่ในโลก ป่าสงวนยังคงมีอยู่ เพียงได้ทราบก็มีความพอใจ ยินดีที่จะจ่ายเงิน หรืออุทิศ บริจาคเงินเพื่อให้มันยังคงดำรงอยู่ต่อไป ไม่สาบสูญไป

3. Option Value เป็นคุณค่าเผื่อที่จะใช้ โดยเก็บรักษาไว้ก่อนเพื่อที่จะใช้ประโยชน์ในอนาคต โดยรู้อย่างแน่ชัดว่าตนเองจะต้องได้ใช้แน่ ๆ เช่น การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ และพันธุกรรม เพื่อให้มั่นใจว่าจะมีทรัพยากรที่หลากหลายเหล่านี้เก็บไว้ใช้ในอนาคต เช่น รักษาหรือปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพสมุนไพร เพื่อประโยชน์ในการผลิตเวชภัณฑ์ หรือใช้ความหลากหลายทางพันธุกรรมเป็น จะได้เป็นประโยชน์ในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร

การวิเคราะห์มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์

การวิเคราะห์มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้มูลเชิงวิเคราะห์และเชื่อมโยงงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาถึงผลได้ ผลเสีย ผลกระทบต่อทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม ทุนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

Definition **และหลักการคำนวณ**

1. Benefit ผลได้ที่เกิดขึ้น กับสังคม หรือการป้องกัน การสูญเสียของสังคม เช่น การสูญเสีย ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความไม่โปร่งใส และการขาดประสิทธิภาพของการใช้งบประมาณท้องถิ่น แยกรายสาขา และสาขาย่อย ตัวเลขพยากรณ์ใช้การเติบโตเฉลี่ยในอดีตมาเป็นตั้งโมเดลพยากรณ์ (Projection) ถึงปี 2554

2. Cost ต้นทุนปัจจัย นำเข้าในที่นี้ หมายถึง งบประมาณภาครัฐจากกระทรวง กรม กองต่าง ๆ ที่ตั้งจากสำนักงบประมาณ ที่ได้จากปีงบประมาณ 2549 2550 2551 นำมาคำนวณแยกรายสาขา และสาขาย่อย

การพยากรณ์ : ใช้ค่าเติบโตเฉลี่ย (CAGR : Compound Average Growth Rate) มาพยากรณ์ค่าการเติบโตถึงปี 2554

3. **มูลค่าปัจจุบัน** (NPV-Net Present Value) คือมูลค่าปัจจุบันที่ประเมินค่า ผลได้ที่เกิดขึ้น ปี 2552 - 2553 แล้วคำนวณเป็นปี ฐาน 2551

4. **งบประมาณสนับสนุนงานวิจัย** ที่กำหนดตามยุทธศาสตร์การวิจัยของประเทศสำหรับปี 2551 - 2553

5. Lag factor ประเมินว่างบสนับสนุนงานวิจัยที่ใช้ไป ปี 2551 จะส่ง

ผลให้เกิดประโยชน์ ปี 2552 และงบวิจัยปี 2552 จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ ปี 2553 Lag factor คือ 1 ปี

งบประมาณสนับสนุนวิจัยที่ใช้ปี ⟹	ส่งให้เกิดผลได้ ปี
2551 ⟹	2552
2552 ⟹	2553
2553 ⟹	2554

6. Attribution Value

การให้เกิดผลประโยชน์ทั้งระบบมิได้มาจากงานวิจัยเพียงอย่างเดียว ยังมีผลมาจากการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐ ของหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งจะส่งผลได้รวมเป็น 100%

> **Attribution** คือ การคำนวณเฉพาะสัดส่วนที่งานวิจัยจะส่งผลคือ
>
> <u>งบวิจัยปี 51 หารด้วย งบประมาณภาครัฐรวมปี 51</u>
>
> จะเป็นสัดส่วนของ Attribution
>
> เมื่อคูณ กับผลได้ (Benefit) ปี 52 ได้ Attribution ปี 52

7. **Benefit Cost Ratio (BCR)** หมายถึง สัดส่วนผลได้ (Outflow) หารด้วยงบประมาณ

$$BCR = \frac{NPV \sum (\text{Attribution Value})_{52\text{-}53@51}}{NPV \sum (\text{งบประมาณวิจัย วช. ตามยุทธศาสตร์})_{51\text{-}53}}$$

คือ Multiplier factor ของงบประมาณหรือปัจจัยนำเข้า (Input factor) เมื่อมีเม็ดเงินเข้าไป 1 ส่วนจะก่อให้เกิดผลได้ออกมา (Outflow) กี่เท่า เช่น BCR = 4 คือเป็น 4 เท่า ของปัจจัยนำเข้า

8. BCR เป็นตามนิยามเดิม ของ Cost Benefit Analysis (CBA) หากจะใช้ตามนิยามใหม่ของ the new economics foundation's หรือ nef; 2nd Edition, 2008 จะเรียกว่า SROI หรือ Social Return On Investment โดยนำผลกระทบ (Impact) จากทุกภาคส่วนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มารวมกัน ทั้งฝั่งต้นทุนเงินลงทุน และฝั่งรายรับหรือผลได้

$$[\text{SROI}] = \frac{[\text{Net Present Value of Benefits}]}{[\text{Net Present Value of Investment}]}$$

มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของสังคมท้องถิ่นคำนวณได้เป็น 2 ประเด็นดังนี้

1) มูลค่าเศรษฐกิจที่เป็นผลประโยชน์ของสาขานี้ แยกดังนี้

- สาขาย่อย 4.1 การมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม และการปกครองพัฒนาระเบียบชุมชน ปี 2551 มีค่าเท่ากับ 548,881.3 ล้านบาท และปี 2554 มีค่าเท่ากับ 638,847.2 ล้านบาท มีมูลค่า ปัจจุบัน NPV จาก 2552 - 2554 ณ ฐานปี 2551 เท่ากับ 1.74 ล้านล้านบาท และ 1.52 ล้านล้านบาท สำหรับอัตราลดที่ดอกเบี้ย 2% 9% ตามลำดับ
- สาขาย่อย 4.2 ส่งเสริมการออมความมั่นคงในครัวเรือน หลักประกันรายได้ กองทุนหมู่บ้าน กองทุน SML ปี 2551 มีค่าเท่ากับ 102,466 ล้านบาท และปี 2554 มีค่าเท่ากับ 145,299 ล้านบาท มีมูลค่า ปัจจุบัน NPV จาก 2552 - 2554 ณ ฐานปี 2551 เท่ากับ 373,354 ล้านบาท และ 326,010 ล้านบาท สำหรับอัตราลดที่ดอกเบี้ย 2% 9% ตามลำดับ

- สาขาย่อย 4.3 การพัฒนาศักยภาพ เยาวชน คนพิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ปี 2551 มีค่าเท่ากับ 1,185,460 ล้านบาท และปี 2554 มีค่าเท่ากับ 1,463,639 ล้านบาท มีมูลค่า ปัจจุบัน NPV จาก 2552 - 2554 ณ ฐานปี 2551 เท่ากับ 3.9 ล้านล้านบาท และ 3.41 ล้านล้านบาท สำหรับอัตราลดที่ ดอกเบี้ย 2% 9% ตามลำดับ
- สาขาย่อย 4.4 ขจัดความยากจน ส่งเสริมความเข้มแข็งในท้องถิ่นเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2551 มีค่าเท่ากับ 368,573 ล้านบาท และปี 2554 มีค่าเท่ากับ 466,198 ล้านบาท มีมูลค่า ปัจจุบัน NPV จาก 2552 - 2554 ณ ฐานปี 2551 เท่ากับ 1.24 ล้านล้านบาท และ 1.08 ล้านล้านบาท สำหรับอัตราลดที่ ดอกเบี้ย 2% 9% ตามลำดับ

สรุปสาขาสังคมท้องถิ่นมีมูลค่าเศรษฐกิจรวมทุกสาขาย่อย ปี 2551 มีค่าเท่ากับ 2.2 ล้านล้านบาท และปี 2554 มีค่าเท่ากับ 2.7 ล้านล้านบาท มีมูลค่าปัจจุบัน NPV จาก 2552 - 2554 ณ ฐานปี 2551 เท่ากับ 7.27 ล้านล้านบาท และ 6.36 ล้านล้านบาท สำหรับอัตราลดที่ ดอกเบี้ย 2% 9% ตามลำดับ

2) มูลค่าเศรษฐกิจที่เป็นงบประมาณภาครัฐตามสำนักงบประมาณของสาขานี้ แยกดังนี้

- สาขาย่อยการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อม และการปกครอง พัฒนาระเบียบชุมชน ปี 2551 มีค่าเท่ากับ 398,353 ล้านบาท และปี 2554 มีค่าเท่ากับ 482,789.3 ล้านบาท มีมูลค่าปัจจุบัน (NPV) จาก 2552 - 2554 ณ ฐานปี 2551 เท่ากับ 1.3 ล้านล้านบาท และ 1.14 ล้านล้านบาท สำหรับอัตราลดที่ ดอกเบี้ย 2% 9% ตามลำดับ
- สาขาย่อยส่งเสริมการออมความมั่นคงในครัวเรือน ปี 2551 มีค่าเท่ากับ 33,030 ล้านบาท และปี 2554 มีค่าเท่ากับ 49,961 ล้านบาท มีมูลค่าปัจจุบัน (NPV) จาก 2552 - 2554 ณ ฐานปี 2551

เท่ากับ 145,697 ล้านบาท และ 119,581 ล้านบาท สำหรับอัตราลดที่ดอกเบี้ย 2% 9% ตามลำดับ

- สาขาย่อยการพัฒนาศักยภาพ เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ ผู้สูงอายุ ปี 2551 มีค่าเท่ากับ 10,165 ล้านบาท และปี 2554 มีค่าเท่ากับ 13,103 ล้านบาท มีมูลค่า ปัจจุบัน NPV จาก 2552 - 2554 ณ ฐานปี 2551 เท่ากับ 35,117 ล้านบาท และ 30,723 ล้านบาท สำหรับอัตราลดที่ ดอกเบี้ย 2% 9% ตามลำดับ
- สาขาย่อยขจัดความยากจนเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2551 มีค่าเท่ากับ 32,359 ล้านบาท และปี 2554 มีค่าเท่ากับ 38,296 ล้านบาท มีมูลค่า ปัจจุบัน NPV จาก 2552 - 2554 ณ ฐานปี 2551 เท่ากับ 102,563 ล้านบาท และ 89,792 ล้านบาท สำหรับอัตราลดที่ดอกเบี้ย 2% 9% ตามลำดับ

สรุปภาพรวมสาขาสังคมท้องถิ่น

1) ผลประโยชน์ของสาขาพัฒนาสังคมท้องถิ่นทั้งหมด ปี 2551 มีมูลค่ารวม 2.2 ล้านล้านบาท และเพิ่มค่าเป็น 2.7 ล้านล้านบาทในปี 2554 คิดมูลค่าปัจจุบัน (NPV) จากปี 2551 - 2554 ณ ฐานปี 2551 ที่อัตราส่วนลด 2% และ 9% ได้ 7.27 ล้านล้านบาท และ 6.36 ล้านล้านบาท ตามลำดับ

2) งบประมาณภาครัฐรวมของสาขาพัฒนาสังคมท้องถิ่น ปี 2551 มีค่าเท่ากับ 473,908 ล้านบาท และปี 2554 มีค่าเท่ากับ 584,150 ล้านบาท มีมูลค่า ปัจจุบัน NPV จาก 2552 - 2554 ณ ฐานปี 2551 เท่ากับ 1.59 ล้านล้านบาท และ 1.39 ล้านล้านบาท สำหรับอัตราลดที่ ดอกเบี้ย 2% 9% ตามลำดับ

3) BCR Ratio Benefit Cost Ratio มูลค่าทางเศรษฐกิจ ต่องบประมาณภาครัฐทั้งหมด เท่ากับ 4.6 ทั้งที่อัตราส่วนลด 2% 9%

4) งบประมาณสนับสนุนงานวิจัย ที่กำหนดไว้ตามยุทธศาสตร์การวิจัย ปี 2551 - 2553 ของสาขาสังคมท้องถิ่น อยู่ปีละ 4,500 ล้านบาท

5) Attribution Value โดยนำงบประมาณสนับสนุนงานวิจัยปี 2551 หารด้วยงบประมาณวิจัยภาครัฐทั้งหมด 2551 จะส่งผลให้ได้มูลค่าผลได้ปี 2552 จากสมมติฐาน คือ Lag Factor 1 ปี เงินงบประมาณปี 2551 จะส่งผลให้เกิดคุณค่า Value ปี 2552 ซึ่งจะทำให้ Attribution Value ปี 2552 - 2554 อยู่ที่ 22,228.1 21,821.8 และ 22,010.1 ล้านบาทตามลำดับ ซึ่งคำนวณมูลค่าปัจจุบัน NPV 2552 - 2554 ณ ฐานปี 2551 ที่อัตราส่วนลดที่ 2% 9% ที่ 63,507.4 ล้านบาท และ 55,755.6 ล้านบาท ตามลำดับ

6) BCR อัตราส่วนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของ Attribution Value หารด้วย งบประมาณสนับสนุนงานวิจัย วช. ได้อัตราส่วนเท่ากับ 4.9 เท่า ทั้งที่ส่วนลด 2% 9%

ตารางแสดงสรุปมูลค่ารวมทางเศรษฐศาสตร์สาขาสังคมท้องถิ่น (localization)

	2551	2552	2553	2554	$NPV_{51-54\ i=2\%}$	$NPV_{51-54\ i=9\%}$
B4.1 รวมมูลค่าสาขาการมีส่วนรวม พัฒนาระเบียบชุมชนทั้งสิน	548,881.3	574,261.3	602,728.0	638,847.2	1,744,324.6	1,527,456.6
B4.2 รวมผลประโยชน์ การปล่อยกู้และรายได้ดอกเบี้ย	102,466.6	114,905.7	128,784.1	145,299.2	373,354.6	326,010.7
B4.3 รวมมูลค่าเศรษฐศาสตร์ ผู้ด้อยโอกาสทุกประเภท	1,185,460.8	1,251,703.6	1,352,174.1	1,463,639.6	3,906,048.2	3,416,648.2
B4.4 รวมมูลค่าเศรษฐศาสตร์ ขจัดความยากจน	368,573.9	397,488.1	429,783.7	466,198.3	1,242,098.0	1,086,399.0
รวมมูลค่าทุกสาขาย่อยของสาขาสังคมท้องถิ่น	**2,205,382.6**	**2,340,910.8**	**2,516,022.9**	**2,716,538.2**	**7,273,187.9**	**6,362,976.6**
T4.1.1)งบประมาณภาครัฐสาขาการมีส่วนร่วม	398,353.4	424,988.7	452,647.8	482,789.3	1,306,669.7	1,143,684.4
T4.2 งบ ส่งเสริมการออม ความมั่นคงครัวเรือน	33,030.5	48,451.3	56,213.4	49,961.0	145,697.2	119,581.2
T4.3รวมงบการพัฒนาศักยภาพผู้ด้อยโอกาสทุกกลุ่ม	10,165.2	11,310.7	12,152.0	13,103.9	35,117.1	30,723.5
T4.4 งบประมาณขจัดความยากจน	32,359.1	34,092.6	34,387.4	38,296.2	102,563.5	89,792.5
รวมงบประมาณรัฐทุกสาขาสังคมท้องถิ่น	**473,908.1**	**518,843.3**	**555,400.6**	**584,150.3**	**1,592,961.5**	**1,394,543.8**
BCR มูลค่าต่องบประมาณรัฐทั้งสิน					4.6	4.6
ต้นทุนงบประมาณสนับสนุนด้านการวิจัย วช น้ำ	900	900.0	900.0			
ต้นทุนงบประมาณด้านการวิจัย สิงแวดล้อมความหลากหลายชีวภาพ	800	800.0	800.0			
งบวิจัย ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	2,000.0	2,000.0	2,000.0			
งบวิจัย การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และมีส่วนร่วมชุมชน	800.0	800.0	800.0			
รวมงบประมาณวิจัยสาขา สังคมท้องถิ่น	4,500.0	4,500.0	4,500.0		**12,977.5**	**11,390.8**
Attribution Value สาขาสังคมท้องถิ่น		**22,228.1**	**21,821.8**	**22,010.1**	**63,507.4**	**55,755.6**
BCR มูลค่าต่องบประมาณวิจัยทั้งสิน					4.9	4.9

โครงการ 4 ท้องถิ่น (Local) จำนวน 1,281 โครงการ

4.1.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน	426	83%	มช.74 ,นิด้า 66 , มก.56,ราชภัฏ 56
4.1.2 พัฒนาระเบียบชุมชน	27	5%	ราชภัฏ 6, มช.5 , ตวก. 2
4.1.3 ส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่น	60	12%	ราชภัฏ 7,มร7, นิด้า 6

4.2.1 กระบวนการถอน	115	71%	มช.17 ,นิด้า 7 , แม่โจ้ 7
4.2.2 หลักประกันรายได้	10	6%	มก. 3, มปพ. 2
4.2.3 ความมั่นคงในครัวเรือน	36	22%	นิด้า 4, แม่โจ้ 4 , มปพ.4

4.4.1 ความรู้ด้านประชาสังคม	15	5%	ตวก. 2 , มช. 2, จุฬา 2
4.4.2 ความรู้พื้นฐานความยากจน	34	11%	มช.7 ,ราชภัฏ 4 ,มก.3
4.4.3เสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นและสังคม	241	83%	มช 45, นิด้า 29 ,มก 24 , แม่โจ้ 20

4.3.1 เยาวชน	97	30%	จุฬา 10,มปพ.9,มช.9
4.3.2 ผู้พิการ	34	10%	เทคโน 7,จุฬา 4,มช.4
4.3.3 ผู้ด้อยโอกาส	41	21%	มช.16 ,จุฬา5,ศูนย์พัฒนาอนามัยฯ3
4.3.4 ผู้สูงอายุ	145	45%	จุฬา 35,มช.33,นิด้า 9, มช 8

วิธีประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อม

วิธีประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อม สามารถทำได้หลายวิธีการ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

1. การประเมินทางตรงนั้น (Direct Method) ได้แก่ Contingent Value Methods (CVM) เป็นวิธีประเมินโดยถามประชาชนว่าผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นมีมูลค่าเท่าไร หรือมูลค่าที่ประชาชนยอมจ่ายเพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม หรือที่เรียกว่ายินดีจ่าย ซึ่งอาจจะสอบถามในส่วนว่าท่านยอมเสียภาษีมากขึ้นเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมที่กำลังศึกษา หรือยอมบริจาคเท่าไร ซึ่งมักเป็นการสมมติว่าจ่ายเงินเพื่อการนี้เพียงครั้งเดียวจะเป็นยอมจ่ายเงินเท่าไร เรียกว่า Willingness To Pay-WTP

2. ส่วนการประเมินทางอ้อม (Indirect Methods) เป็นการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีการซื้อขายกันโดยตรง แต่มูลค่าจะซ่อนอยู่ในสินค้าอื่น ๆ เช่น Travel Cost Methods TCM มักใช้ในการประเมินสิ่งแวดล้อมเชิงสันทนาการ เช่นสถานที่ท่องเที่ยว วัฒนธรรม โบราณสถาน สวนหย่อม หรือสวนสุขภาพสำหรับออกกำลังกาย โดยประเมินค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าผ่านประตู ค่าเสียโอกาสของเวลา Hedonic Price Method ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในแง่ Proximity มักเกี่ยวข้องกับราคาอสังหาริมทรัพย์หรือค่าจ้าง หรือการอยู่ใกล้สิ่งแวดล้อมหรือในสภาพแวดล้อมนั้น ตัวอย่างเช่น คนในชุมชนยอมเสียเงินมากขึ้นที่จะอยู่ใกล้สถานที่ท่องเที่ยว ดังนั้น ราคาอสังหาริมทรัพย์นั้นจะต้องมีราคาสูงกว่าที่ที่ไม่อยู่ใกล้โดยคนยินยอมจ่ายค่าเช่า หรือมูลค่าที่สูงกว่าสิ่งแวดล้อมนั้นทำให้สภาพอากาศและบรรยากาศที่ดีคนยินยอมจ่ายเงินมากขึ้น หรือยอมรับค่าแรงที่ต่ำลงในการทำงานใกล้สภาพแวดล้อมที่เป็นที่ต้องการ ในทางตรงกันข้าม คนอาจต้องการ

ค่าแรงมากขึ้นในการที่จะไปอยู่หรือทำงานในที่สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม เพื่อชดเชยกับสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ต้องเสียไป

3. นอกจากวิธีประเมินทางตรงและทางอ้อม เรายังประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อปัจจัยนำเข้าในระบบผลิต ภาคธุรกิจ (Environmental Quality as a Factor Input) ซึ่งทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น เช่น น้ำเสียทำให้ต้นทุนประปาสำหรับการบำบัดน้ำดีสูงขึ้น การชะล้างของดินทำให้แร่ธาตุในดินน้อยทำให้ผลผลิตต่อไร่พืชผลนั้นลดลง ต้นทุนต่อหน่วยการผลิตสูงขึ้น หรือประเมินค่าใช้จ่ายของผู้บริโภคเมื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป เช่น เกษตรกรใช้สารเคมีในไร่ข้าวโพดเพื่อป้องกันแมลง ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพตนเองสูงขึ้น ดังนั้นต้นทุนการผลิตต้องรวมค่าใช้จ่ายเรื่องสุขภาพเกษตรกรด้วย

4. Benefit Transfer Approach เป็นวิธีที่ไม่ต้องอาศัยข้อมูลเก็บภาคสนามจริง โดยสามารถอาศัยโครงการที่เคยทำมาแล้วมีลักษณะใกล้เคียงกัน โดยอ้างอิงมูลค่าสิ่งแวดล้อมจากสถานที่ที่มีคนศึกษาแล้วมาใช้ โดยดูว่าโครงการที่กำลังพิจารณามีผลต่อสิ่งแวดล้อมในเชิงประโยชน์และความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร วิธีนี้มีประโยชน์มากสำหรับกรณีเร่งด่วน ต้องการตัดสินใจดำเนินการรวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่ายในการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงทางอ้อมใหม่ จึงสามารถมาประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมเป็นตัวเลขคร่าว ๆ โดยสามารถทำได้สองวิธี คือ โอนสมการจากโครงการศึกษา Study Site มาใช้ทั้งโครงการ ที่เรียกวิธี Transfer Of Function กับวิธีการโอนเฉพาะตัวเลขมาใช้ Transfer Of Value สำหรับการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมในการศึกษานี้จะมีการใช้วิธีโอนตัวเลขจากโครงการที่เคยมีการศึกษามาแล้วในประเทศไทยมาใช้ในโมเดลพยากรณ์

การพิจารณาด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้พิจารณาแยกกลุ่มเป็น 4 กลุ่มหลัก ดังภาพที่ 4.1.1.1-1 คือกลุ่มทรัพยากร ประกอบด้วยน้ำ ป่าไม้ ดิน และสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย ขยะของเสีย สารพิษอันตรายที่เกิดขึ้น สภาพมลพิษในอากาศ

ภาพที่ 4.1.1.1-1 แสดงส่วนประกอบสภาพแวดล้อมประกอบไปด้วย ป่า ดิน น้ำ และมลพิษ

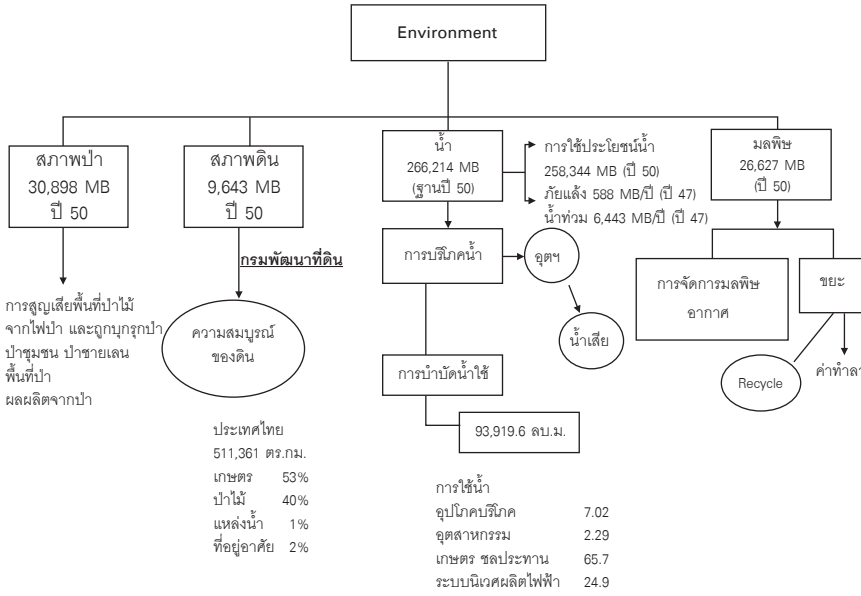

- **น้ำ** มีการพิจารณามูลค่าต้นทุนน้ำที่ใช้ไปในแต่ละปีโดยแยกเป็นน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภค รวมถึงการต้องบำบัดน้ำที่ใช้ไปแล้ว ซึ่งมีน้ำใช้ในการอุปโภคบริโภค 7% อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว 2.3% ใช้เพื่อการเกษตรและชลประทาน 65.7% ใช้ในระบบนิเวศและใช้ผลิตไฟฟ้าประมาณ 25% มีมูลค่าการใช้น้ำทั้งระบบเท่ากับ 258,344 ล้านบาท นอกจากนี้ยังพิจารณาปัญหาที่เกิดจากน้ำ คือภัยแล้งมีมูลค่าความเสียหาย 588 ล้านบาทต่อปีและอุทกภัยน้ำท่วมมีมูลค่าความเสียหาย 6,443 ล้านบาทต่อปี รวมมูลค่าทรัพยากรน้ำ มูลค่า 266,214 ล้านบาทในปี 2550
- **ป่าไม้** มีการพิจารณามูลค่าความเสียหายจากป่าไม้ ที่ถูกไฟไหม้ป่าและการถูกบุกรุกถางป่าไม้ รวมถึงการพิจารณามูลค่าผลผลิตจากป่าไม้ ที่ได้รับสัมปทานป่า ค่าภาคหลวง องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ มูลค่าป่าชุมชน มูลค่า

ป่าชายเลน รวมมูลค่าประมาณ 30,898 ล้านบาท ปี 2550

- **ดิน** ทรัพยากรดินที่ถูกทำลายด้วยการชะล้างพังทลายของดินจากน้ำพัดพาดินไป ปัญหาดินเค็มทำให้ผลผลิตพืชต่อไร่ลดลงโดยพิจารณาความเสียหายจากดินเค็มปานกลางถึงดินเค็มมาก และความเสียหายจากภัยพิบัติดินถล่ม มูลค่าความเสียหายประมาณ 9,643.5 ล้านบาท ในปี 2550

- **สภาพแวดล้อม** มูลค่าความเสียหายจากการกำจัดขยะชุมชน ของเสียอันตรายชุมชนและอุตสาหกรรม มลพิษสิ่งแวดล้อมในอากาศ ในน้ำ และเคมีเกษตรมูลค่าความเสียหาย ประมาณ 26,627 ล้านบาทปี 2550

สาขาย่อย 4.1.1.1 ก : ทรัพยากรน้ำ ประเทศไทยมีพื้นที่ทั้งสิ้น 320 ล้านไร่ มีการใช้ประโยชน์ที่ดินทางเกษตรกรรม 130 ล้านไร่ ในจำนวนนี้มีศักยภาพพัฒนาเป็นพื้นที่ชลประทานได้ 60 ล้านไร่ เป็นพื้นที่พัฒนาชลประทานแล้ว 28 ล้านไร่ เป็นป่าไม้ 105 ไร่ มีสภาพความเป็นป่าอยู่ประมาณ 84 ล้านไร่ ดังภาพที่ 4.1.1.1 ก

รูปที่ 4.1.1.1 ก การใช้ประโยชน์จากพื้นที่

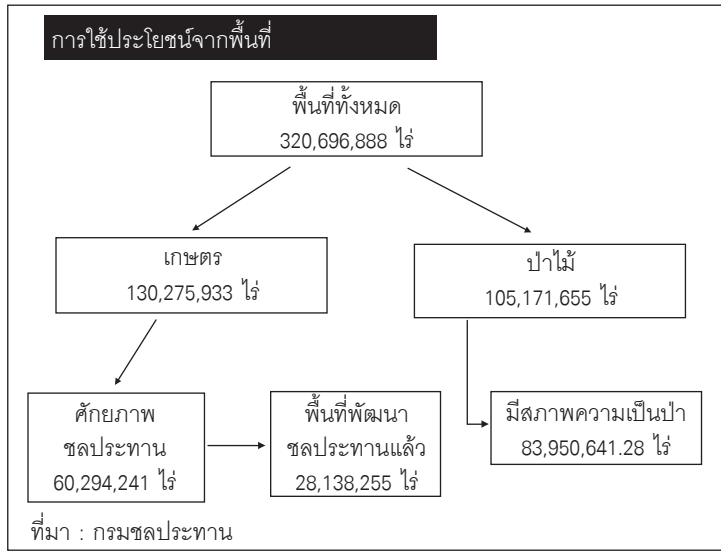

ที่มา : กรมชลประทาน

รูป 4.4 ทรัพยากรน้ำประเทศไทย

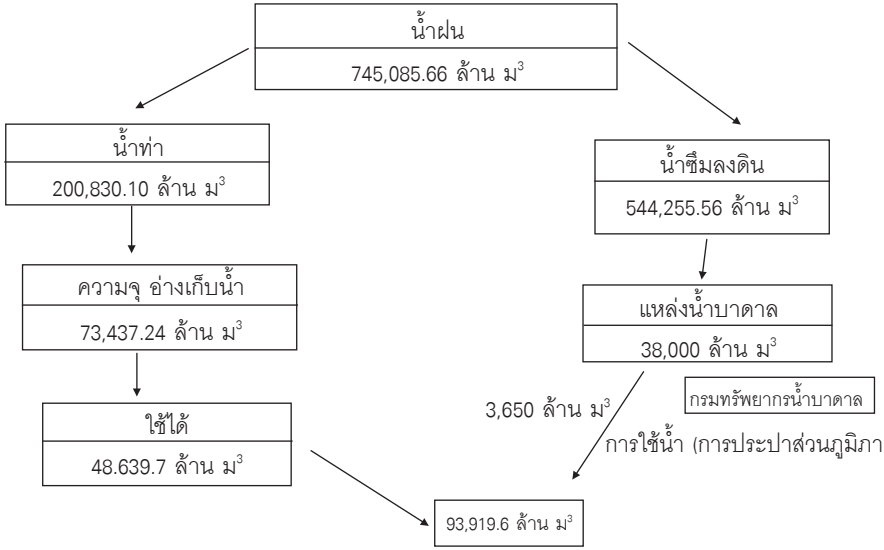

บริโภค/อุปโภค 6,593.2 ล้าน ลบ.ม.	เกษตรกรรม ล้าน ลบ.ม.	ท่องเที่ยว/อุตสาหกรรม ล้าน ลบ.ม.	ผลิตไฟฟ้า ล้าน ลบ.ม.
2,020 (ประปา) 3,650 (น้ำบ่อ)	61,746.64	2,154.4	23,425.3
7.02%	65.7%	2.29%	24.9%

ทรัพยากรน้ำประเทศไทยมีฝนตกลงมาต่อปี 745.085.6 ล้านลบ.ม. เป็นน้ำผิวดินหรือน้ำท่าตามแหล่งเก็บน้ำ แม่น้ำลำคลอง จำนวน 200,830 ล้านลบ.ม. ดังตารางแสดงปริมาณน้ำในเขต 25 ลุ่มน้ำ

ปริมาณน้ำในเขต 25 ลุ่มน้ำประธานของประเทศไทย

ภาค	ลุ่มน้ำ	ปริมาณฝนเฉลี่ย (มบ.)	ปริมาณน้ำ (ล้าน ม.3)	ปริมาณฝนน้ำท่า (ล้าน ม.^{3})
เหนือ	สาละวิน กก ปิง วัง ยม น่าน	1,451.37	185,957.36	45,747.66
ตะวันออกเฉียงเหนือ	โขง ชี มูล	1,438.32	252,816.31	48,804.64
กลาง	เจ้าพระยา สะแกกรัง ป่าสัก ท่าจีน แม่กลอง เพชรบุรี ชายฝั่งทะเลตะวันตก	1,155.44	120,301.11	33,120.42
ตะวันออก	ปราจีนบุรี บางปะกง โตนเลสาบ ชายฝั่งทะเลตะวันออก	1,761.80	68,177.18	26.703.53
ใต้	ภาคใต้ฝั่งตะวันออก ตาปี ,ทะเลสาบสงขลา ปัตตานี ภาคใต้ฝั่งตะวันตก	1,604.93	117,833.70	46,453.85
รวม		**1,482.37**	**745,085.66**	**200,830.10**

ปริมาณน้ำ สามารถเก็บกักไว้ในแหล่งเก็บน้ำความดูแลของกรมชลประทานและการไฟฟ้าฝ่ายผลิต (กฟผ.) จำนวน 73,437.24 ล้านลบ.ม. น้ำไปใช้ได้ในการเกษตร อุปโภคบริโภค จำนวน 48,639 ล้านลบ.ม.

หน่วยงาน/โครงการ	ความจุเก็บกัก (ล้าน ม.^{3})	ความจุเก็บกักน้ำใช้การได้ (ล้าน ม.^{3})
4.1) ความจุเก็บกักน้ำ ที่อยู่ในความดูแลของกรมชลประทาน	8,281.80	5,797.26
- โครงการชลประทานขนาดใหญ่	3,951.96	3,161.57
- โครงการชลประทานขนาดกลาง		
4.2) ความจุเก็บกักน้ำ ที่อยู่ในการดูแลของ กฟผ.	61,203.48	42,842.44
- โครงการชลประทานขนาดใหญ่		
รวมโครงการชลประทานขนาดใหญ่กรมฯ และ กฟผ.	**73,437.24**	**48,639.70**

จากปริมาณน้ำฝนกว่า 700,000 ลบ.ม. ซึมลงในชั้นดินเป็นน้ำใต้ดิน ปริมาณกว่า 500,000 ลบ.ม. กักเก็บน้ำในแหล่งน้ำบาดาลจำนวน 38,000 ล้าน ลบ.ม. (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล) และจากข้อมูลการใช้น้ำของการประปาภูมิภาค มีการสูบน้ำจากแหล่งน้ำใต้ดินไปใช้วันละไม่ต่ำกว่า 1,000 ลบ.ม. หรือประมาณ 3,650 ล้านลบ.ม.ต่อปี เมื่อแยกการใช้ทรัพยากรน้ำตามกิจกรรม น้ำมีการใช้ในการอุปโภคบริโภค จำนวน 6,593 ล้าน ลบ.ม. หรือคิดเป็น 7% ของน้ำที่ใช้ต่อปี ใช้ในอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว จำนวน 2,154 ล้านลบ.ม. หรือ 2.3% ใช้ในเกษตรและชลประทาน จำนวน 61,746 ล้าน ลบ.ม. 65.7% ใช้ในระบบนิเวศและใช้ผลิตไฟฟ้าประมาณ จำนวน 23,425 ล้าน ลบ.ม. หรือ 25%

ก1.1) จากตัวเลขการใช้น้ำบริโภคอุปโภค เป็นการใช้น้ำผ่านการประปานครหลวง 1,224 ล้าน ลบ.ม. มูลค่า 14,724 ล้านบาท หากบวกต้นทุนค่าบำบัดน้ำหลังใช้แล้วอีก 4 บาทต่อ ลบ.ม. จะต้องมีมูลค่าจริง 19,620 ล้านบาท

ค่าบำบัดน้ำเสีย
สำหรับอัตราค่าธรรมเนียมบำบัดน้ำเสียเป็นไปตามบัญชีแนบท้าย
ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การจัดเก็บค่าธรรมเนียมบำบัดน้ำเสีย พ.ศ. 2547

ประเภทอาคาร	อัตราค่าธรรมเนียมบำบัดน้ำเสีย (บาท/ลูกบาศก์เมตร)
1. ที่อยู่อาศัยที่มีปริมาณน้ำเสียเกิน 10 ลบ.ม./เดือน	2
2. สถานที่ราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ สำนักงาน และที่ทำการ	2
3. ศาสนสถาน สถานสาธารณสุข สถานศึกษา	2
4. โรงพยาบาล สถานพยาบาล	4
5. โรงแรม	4
6. ห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้า อาคารแสดงสินค้า	4
7. ตลาด	4
8. ภัตตาคารหรือร้านอาหารที่มีพื้นที่บริการรวมกันของทุกชั้นไม่เกิน 100 ตร.ม. ภัตตาคารหรือร้านอาหารที่มีพื้นที่บริการรวมกันของทุกชั้นเกิน 100 ตร.ม.	2 4
9. สถานอาบ อบ นวด	4
10. อาคารเพื่อประกอบการธุรกิจ หรือกิจการพาณิชยกรรมที่มีพื้นที่ประกอบการไม่เกิน 100 ตร.ม. อาคารเพื่อประกอบการธุรกิจ หรือ กิจการพาณิชยกรรมที่มีพื้นที่ประกอบการเกิน 100 ตร.ม.	2 4

เป็นการใช้น้ำผ่านการประปาภูมิภาค จำนวน 794.68 ล้าน ลบ.ม. คิดเป็นมูลค่าจำหน่าย 13,310 ล้านบาทหากบวกด้วยค่าบำบัดน้ำเสียจากการใช้แล้วอีก 4 บาทต่อ ลบ.ม. จะมีมูลค่า 16,489.61 ล้านบาท ต้นทุนน้ำบาดาลต่อ ลบ.ม. มีค่าน้ำ 3.5 บาท ต้นทุนผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากดินทรุดตัวและต้องถมลงชดเชย 33.86 บาท บวกค่าบำบัดน้ำใช้แล้วอีก 4 บาท รวม 41.36 บาทต่อ ลบ.ม. เป็นต้นทุนน้ำบาดาลที่แท้จริง หากคูณด้วยการใช้ 3,650 ล้าน ลบ.ม. สำหรับคนใช้ 35 ล้านคน จะมีมูลค่าการใช้น้ำบาดาล 150,964 ล้านบาท รวมมูลค่าจากการบริโภคอุปโภค ผ่านสาธารณูปโภคน้ำ 187,074 ล้านบาทในปี 2550 เป็นมูลค่า 222,981 ล้านบาท ในปี 2554 โดยมีการรวมตัวเลขจาก 3 แหล่งผลิตน้ำอุปโภคบริโภค คือ การประปานครหลวง การประปาภูมิภาค กรมทรัพยากรน้ำบาดาล ดังรายละเอียดดังนี้

- อัตราเติบโตเฉลี่ยการใช้น้ำประปานครหลวง 4.8% มีมูลค่าจาก 19,620 ล้านบาท ในปี 2550 เป็น 23,688 ล้านบาท ในปี 2554
- อัตราเติบโตเฉลี่ย การประปาภูมิภาค 14.9% มีมูลค่าจาก 16,489 ล้านบาท ในปี 2550 เป็น 28,717 ล้านบาท ในปี 2554
- อัตราเติบโตเฉลี่ย การใช้น้ำในชนบท 3.1% มีมูลค่าจาก 150,964 ล้านบาท ในปี 2550 เป็น 170,575 ล้านบาท ในปี 2554

ก1.2) น้ำที่ใช้ในการชลประทานและเกษตรกรรมประมาณการไว้ที่ 62,545 ล้าน ลบ.ม. อัตราเติบโตเฉลี่ย 1.3% มีมูลค่าจาก 8,881 ล้านบาทในปี 2550 เป็น 9,340 ล้านบาท ในปี 2554 โดยประเมินมูลค่าที่เกษตรกรยอมจ่ายค่าน้ำเพื่อใช้สำหรับการเพาะปลูกที่ อ.แม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยวราภรณ์ ปัญญาวดี 2541 มีมูลค่า 142 - 172 บาทต่อ ลบ.ม.

ก1.3) น้ำที่ใช้ในอุตสาหกรรมเพื่อการผลิตและน้ำใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว มีปริมาณการใช้ที่ 2,204 ล้าน ลบ.ม.ในปี 2550 ปริมาณการใช้น้ำ 2,352 ล้าน ลบ.ม.ในปี 2553 อัตราเติบโต ต่อปี 2.3% โดยมีการประเมินมูลค่า 44,079 ล้านบาทในปี 2550 เป็น มูลค่า 48,137 ล้านบาทในปี 2554

ก1.4) น้ำที่ใช้ในระบบนิเวศและที่ใช้ในการปั่นไฟฟ้า โดยประมาณการใช้น้ำในกิจกรรมนี้ 18,309 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2550 เป็น 18,696 ล้าน ลบ.ม. ในปี 2553 โดยน้ำปริมาณ 500 ล้าน ลบ.ม. ผลิตไฟฟ้าได้ 80 ล้านหน่วย หรือน้ำ 1 ลบ.ม. ผลิตไฟฟ้าได้ 0.16 หน่วย ความสามารถในการผลิตไฟฟ้าจากน้ำ 7,960 ล้านหน่วยในปี 2550 เป็น 8,129 ล้านหน่วยในปี 2553 และต้นทุนน้ำโดยเฉลี่ยสำหรับการผลิตไฟฟ้าต่อหน่วย เท่ากับ 2.3 บาท จึงประมาณต้นทุนน้ำที่ใช้ในการผลิตไฟฟ้าในปี 2550 มีมูลค่า 18,309 ล้านบาทเป็น 18,827.5 ล้านบาท ในปี 2554

สรุปรวมมูลค่าการใช้จ่ายน้ำทั้งระบบ (ก1) จะมีมูลค่า 258,344 ล้านบาท ในปี 2550 เป็น 299,287 ล้านบาท ในปี 2554 ดังตารางแสดงคำนวณ

ก2) มูลค่าความเสียหายจากอุทกภัย ซึ่งมีรายงานของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ต่อมูลค่าความเสียหายทรัพย์สินและพื้นที่เกษตรจากภัยน้ำท่วมอุทกภัยต่อปีมีมูลค่า 6,443 ล้านบาท ซึ่งเป็นฐานของปี 2547 จึงได้ปรับฐานเป็นมูลค่าในปีถัดไปด้วยดัชนีเงินเฟ้อของธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อปรับเป็นฐานปีปัจจุบัน ได้มูลค่าความเสียหายในปี 2550 คือ 7,211 ล้านบาท เป็น 9,347 ล้านบาทในปี 2554

ก3) มูลค่าความเสียหายจากภัยแล้ง ซึ่งมีรายงานของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ต่อมูลค่าความเสียหายจากภัยน้ำแล้งทำให้พืชผลเกษตรเสียหายต่อปีมีมูลค่า 588 ล้านบาท ซึ่งเป็นฐานของปี 2547 จึงได้ปรับฐานเป็นมูลค่าในปีถัดไปด้วยดัชนีเงินเฟ้อของธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อปรับเป็นฐานปีปัจจุบัน ได้มูลค่าความเสียหายใน ปี 2550 คือ 658 ล้านบาท เป็น 853 ล้านบาทในปี 2554

รวมมูลค่าทรัพยากรน้ำทั้งระบบ จะมีมูลค่า 266,214 ล้านบาท ในปี 2550 เป็น 309,487.5 ล้านบาท ในปี 2554 ดังตารางแสดงคำนวณ

ตารางคำนวนการบริโภคน้ำ ชุมชน

รายการ	2547	2548	2549	2550		2547	2548	2549	2550
1) อัตราการใช้น้ำของชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร (1)									
ผู้ใช้น้ำ (ล้านคน)	1,607,921	1,684.506	1,749,013	1,804,324	รายได้ ยังไม่รวมค่าบำบัดน้ำ	12,836.7	13,549.4	14,076.0	14,724.7
ปริมาณน้ำผลิตจ่าย (ล้าน ลบ.ม.)	1,538.30	1,628.10	1,699.70	1,739.30	Growth (%)		5.6	3.9	4.6
ปริมาณน้ำจำหน่าย (ล้าน ลบ.ม.)	1,076.00	1,131.00	1,173.00	1,224.00	รายได้ รวมค่าบำบัดน้ำ	17,140.7	18,073.4	18,768.0	19,620.7
เราคาค่าน้ำเฉลี่ย (บาท/ลบ.ม.) + ค่าบำบัดน้ำเสีย (4.-)	15.93	15.98	16.00	16.03	Growth (%)		5.4	3.8	4.5
2) อัตราการใช้น้ำของชุมชนในเขตเมือง (2)									
ผู้ใช้น้ำ (ล้านคน)	2,124.103	2,306.962	2,479.776	2,628,470	รายได้ ยังไม่รวมค่าบำบัดน้ำ	8,982.55	10,822.32	12,702.85	13,310.89
ปริมาณน้ำผลิตจ่าย (ล้าน ลบ.ม.)	827.11	909.43	981.18	1077.13	Growth (%)	13,310.89	20.5	17.4	4.8
ปริมาณน้ำจำหน่าย (ล้าน ลบ.ม.)	606.11	678.09	772.21	794.68	รายได้ รวมค่าบำบัดน้ำ	11,406.99	13,534.68	15,791.69	16,489.61
ราคาค่าน้ำเฉลี่ย (บาท / ลบ.ม.) + ค่าบัดบัดน้ำเสีย (4.-)	18.82	19.96	20.45	20.75	Growth (%)		18.7	16.7	4.4
3) อัตราการใช้น้ำของประชาชนในชนบท (3)									
ผู้ใช้น้ำ (ล้านคน)				35	ต้นทุนน้ำบาดาล				150,964
ปริมาณการใช้น้ำเฉลี่ยต่อคนต่อวัน (ลิตร)	50	50	50	50					
ปริมาณการใช้น้ำเฉลี่ยต่อคนต่อวัน (ลบ.ม.)	0.05	0.05	0.05	0.05					
ปริมาณการใช้น้ำเฉลี่ยรวม (ล้าน ลบ.ม.)				3,650					
น้ำดื่ม (ปี 50) (ต่อคน : ลิตร)	5	5	5	5					
น้ำใช้ (ปี 50) (ต่อคน : ลิตร)	45	45	45	45					
ต้นทุนการบริหารจัดการน้ำ (ลบ.ม.)	41.36	41.36	41.36	41.36					
(ค่าน้ำ) 3.50.-+ต้นทุนถมดินทรุดตัว 33.86.-+ค่าบำบัด4.-)									

(1) การประปานครหลวง

ตารางแสดงมูลค่าของน้ำที่ใช้ทั่วประเทศไทย แยกตาม กิจกรรมการใช้น้ำ

	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	CAGR
1.1.น้ำบริโภค[1]									
ปริมาณใช้(ล้านลบม)			6,593.3	6,797.7	7,008.5	7,225.8	7,411.0	7,640.8	3.1%
น้ำประปา กทม(ล้านบาท)	17,140.7	18,073.4	18,768.0	19,620.7	20,567.0	21,558.9	22,598.6	23,688.5	4.8%
น้ำประปา ภูมิภาค(ล้านบาท)	11,401.0	13,534.7	15,791.7	16,489.6	18,942.9	21,761.1	24,998.7	28,717.9	14.9%
การใช้น้ำในชนบท(ล้านบาท)			146,424.8	150,964.0	155,644.6	160,470.2	165,445.5	170,575.1	3.1%
รวมมูลค่าการบริโภค			180,984.5	187,074.3	195,154.4	203,790.3	213,042.9	222,981.5	
1.2ชลประทาน เกษตรกรรม[3]									
ปริมาณใช้(ล้านลบม)			61,746.6	62,545.2	63,354.0	64,173.3	64,940.7	65,780.5	1.3%
มูลค่า WTP ..142-.172 บาท/ลบม[2]			8,768.0	8,881.4	8,996.3	9,112.6	9,221.6	9,340.8	0.142%
1.3น้ำอุตสาหกรรมและท่องเที่ยว[3]									
ปริมาณใช้(ล้านลบม)			2,154.4	2,204.0	2,254.7	2,306.6	2,352.7	2,406.9	2.3%
มูลค่าน้ำที่ใช้ในอุตสาหกรรม ท่องเที่ยว			43,088.0	44,079.6	45,094.0	46,131.8	47,054.4	48,137.3	
1.4ระบบนิเวศ ผลิตกระแสไฟฟ้า[3]									
ปริมาณใช้(ล้านลบม)[4]			23,425.3	23,581.7	23,739.1	23,897.5	24,050.7	24,211.3	0.7%
ผลิตไฟฟ้าจ่ายจากพลังน้ำ ล้านหน่วย			3,424.2	7,960.6	8,016.3	8,072.5	8,129.0	8,185.9	0.7%
มูลค่าต้นทุนน้ำที่ใช้ผลิตไฟฟ้า[5]			7,875.6	18,309.4	18,437.6	18,566.7	18,696.6	18,827.5	
ก1.รวมมูลค่าน้ำที่ถูกใช้			240,716.1	258,344.7	267,682.3	277,601.3	288,015.5	299,287.1	
ก2.รวมมูลค่าความเสียหายจากอุทกภัย[6]	6,443.0	6,732.9	7,049.4	7,211.5	7,694.7	8,210.2	8,760.3	9,347.3	
ก3.รวมมูลค่าความเสียหายจากน้ำแล้ง[6]	588.0	614.5	643.3	658.1	702.2	749.3	799.5	853.0	
ดัชนีเงินเฟ้อ		4.5%	4.7%	2.3%	6.7%	6.7%	6.7%	6.7%	
รวมมูลค่าน้ำทั้งระบบ			248,408.9	266,214.4	276,079.2	286,560.8	297,575.3	309,487.5	

1. ข้อมูลจากตารางคำนวณการบริโภคน้ำชุมชน
2.วรากรณ์ ปัญญาวดี 2541 โครงการชลประทาน แม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
3.ข้อมูลการใช้น้ำแยกตามกิจกรรม การประปาส่วนภูมิภาคพยากรณ์ ปี 2549 ปี 2553
4. น้ำ 500 ล้านลบม ผลิตไฟฟ้าได้ 80 ล้านหน่วย หรือ น้ำ 1 ลบม ผลิต 0.16 หน่วย ปี2551 เพิ่มกำลังผลิตอีก 388 ล้านหน่วย
5. การผลิตไฟฟ้าจากน้ำ ต้นทุนน้ำ ต่อหน่วยประมาณ 2.3 บาท จากราคาไฟฟ้าต่อหน่วย 2.5 บาท
6. ข้อมูลความเสียหาย ของ น้ำท่วมอุทกภัย และ น้ำแล้ง ประเมินมูลค่าความเสียหายทรัพยสินและพื้นที่เกษตร จากTDRI 2547 ปรับเป็นฐานปี 2548-2551

4.1.1.1ข ทรัพยากรป่าไม้ ได้จำแนกกลุ่มมูลค่าทรัพยากรป่าไม้เป็น 5 กลุ่ม คือกลุ่มความเสียหายจากป่าที่สูญเสียไป มูลค่าที่ป่าไม้มีผลผลิตได้จากภาคเอกชน และจากภาครัฐ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ มูลค่าจากป่าชุมชน มูลค่าจากป่าชายเลน

ข1) มูลค่าป่าไม้ที่สูญเสียไปจากการถูกทำลาย จากข้อมูลป่าไม้ที่ถูกทำลายในแต่ละปี ด้วยสาเหตุไฟป่า จากสำนักควบคุมไฟป่า กรมป่าไม้ ในปี 2550 ปริมาณป่าถูกทำลายด้วยไฟป่า จำนวน 117,395 ไร่ และในปี 2551 มีป่าถูกทำลายด้วยไฟป่าพื้นที่ จำนวน 70,777 ไร่ และตัวเลขพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุก ในปี 2549 จำนวน 25,978 ไร่ ในปี 2551 จำนวน 18,022 ไร่ ทั้งนี้ได้มีการประเมินมูลค่าเศรษฐกิจทั้งหมดของป่าต่อไร่ที่ 3,167.88 บาทต่อไร่ โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และ HIID ปี 1995 นำมาปรับฐานดัชนีในแต่ละปี เป็นมูลค่าความเสียหายจากป่า ปี 2550 มีมูลค่า 447.4 ล้านบาท ปี 2551 มูลค่า 302.7 ล้านบาท

ตารางสรุปการประเมินพื้นที่ป่าที่สูญเสียไปจากไฟฟ่าและถูกบุกรุกในระหว่างปี 2535-2550

ปี (พ.ศ.)	พื้นที่ไฟไหม้ป่า (ไร่)	พื้นที่ป่าถูกบุกรุก (ไร่)	รวมพื้นที่ป่าเสียหาย (ไร่)	ดัชนีเงินเฟ้อ	มูลค่าตามดัชนีแต่ละปี	ประเมินค่าความเสียหาย (ล้านบาท)
2547	201,758.00		201,758.00	1,000	3,167.88[1]	639.1
2548	189,276.00		189,276.00	1,016	3,218.57	609.2
2549	53,885.00	25,978.00	79,863.00	1,023	3,292.59	263.0
2550	117,395.00	17,020.00	134,415.00	1,011	3,328.81	447.4
2551	70,777.00	18.022.00	88.799.00	1,024	3,408.70	302.7

หมายเหตุ :

ปี พ.ศ.2547-2550 พื้นที่ไฟไหม้ป่า สำรวจโดยการรายงานจากสำนักควบคุมไฟป่า www.dnp.go.th

[1] ตัวเลข 3,167.88 บาท/ไร่ เป็น Total Economic Value ที่สูญเสียไปของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ รวมมูลค่าการใช้ (Use Value) ในส่วนสันทนาการ (Recreation Value) และมูลค่าที่มิได้ใช้ (Non-use Value) ในส่วนของมูลค่าการดำรงอยู่ (Existence Value) และมูลค่าเพื่อลูกหลาน (Bequest Value) และมูลค่าเผื่อจะใช้ในอนาคต (Option Value) ปรับเป็นฐานปี 2547=3,167.88 บาท จากการประเมินของ TDRI และ HIID (1995)

ข2) ผลผลิตจากป่า โดยเอกชนได้รับอนุญาตให้สัมปทานไม้ ซึ่งไม้หลักได้แก่ ไม้สัก ไม้ยาง เมื่อนำไปรวมกับรายได้รัฐ ได้แก่ ค่าภาคหลวง ค่าธรรมเนียม ค่าอนุญาต ค่าปรับ จะมีมูลค่าผลผลิตป่าภาคเอกชน 237.4 ล้านบาท ในปี 2549 เป็น 337.2 ล้านบาท ในปี 2551

มูลค่าผลผลิตจากป่าไม้ที่อนุญาตให้ตัด

ปี	สัก		ยาง		ไม้อื่น ๆ		รวม		รวมรายได้	Total
	ปริมาตร (Volume)	มูลค่า (Value)	ปริมาตร (Volume)	มูลค่า (Value)	ปริมาตร (Volume)	มูลค่า (Value)	ปริมาตร (Volume)	มูลค่า (Value)	ของรัฐบาล(บาท)	(X 1000)
2547	6,409	128,180	7,081	49,567	13,531	54,124	27,021	231,871	46,416	278,287
2548	4,392	87,840	1,013	7,091	12,933	51,732	18,338	146,663	35,897	182,560
2549 [1]	-	102,421	-	8,268	-	60,320	-	171,009	66,451	237,460
2550 [1]	-	119,423	-	9,641	-	70,333	-	199,397	78,113	277,510
2551 [2]		145,134		11,716		85,475.7		242,327.1	94,903.7	337,231
								991,267	321,781	1,313,047

NB ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และกรมป่าไม้

หมายเหตุ [1] NESDB : Growth of Agriculture Hunting & Forest 2549,2550 16.6% ทั้งสองปี

[2] 2551 Growth = 21.53% สาขาเกษตร ป่าไม้ ล่าสัตว์ ครึ่งปี 2551 NESDB

ข3) ผลผลิตจากป่าของภาครัฐผ่านองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ได้มีรายงานรายได้ประจำปี ทั้งการจำหน่ายไม้ซุง ไม้แปรรูป จำหน่ายไม้สวนป่าน้ำยางพารา มีมูลค่ารวมปี 2549 มูลค่า 1,386 ล้านบาท ในปี 2550 มูลค่า 1,476 ล้านบาท ดังตารางแสดงโครงสร้างรายได้จากการประกอบธุรกิจ

ตารางแสดงโครงสร้างรายได้จากการประกอบธุรกิจ (มูลค่าอุตสาหกรรมป่าไม้)

กลุ่มธุรกิจ	**2549**		**2550**	
องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%
- ธุรกิจป่าไม้	1,058.66	76%	1,055.78	71%
- ธุรกิจอุตสาหกรรมป่าไม้	130.29	9%	185.46	13%
- ธุรกิจบริการ	28.7	2%	27.52	2%
- อื่น ๆ	169.32	12%	207.26	14%
รวมมูลค่าการจำหน่าย	1,386.97	100%	1,476.2	100%
- เงินอุดหนุนจากรัฐบาล			43.49	

ที่มา : ข้อมูลจากองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

ข4) มูลค่าของป่าชุมชนที่มีการขึ้นทะเบียนในแต่ละปี รวมตัวเลขสะสมเป็นพื้นที่ป่าชุมชนทั้งประเทศในแต่ละปี โดยปี 2547 พื้นที่ป่าชุมชนจำนวน 1.9 ล้านไร่ มูลค่า 912 ล้านบาท ในปี 2549 รายงานพื้นที่ป่าชุมชนจำนวน 3.4 ล้านไร่ มูลค่า 1,588 ล้านบาทโดยประเมิน มูลค่าพื้นที่ป่าชุมชน จะให้ผลผลิต 467.22 บาทต่อไร่จากผลงานวิจัย ปราณี แก้วสุริยธำรง 2537 ป่าชุมชนบ้านห้วยโป่ง อ.แม่งาว จังหวัดเชียงใหม่ ได้ใช้ค่านี้ในการประเมินมูลค่าพื้นที่ป่าชุมชนที่มีต่อปี

ข5) ป่าชายเลน ปี 2545 มีพื้นที่ 1.5 ล้านไร่ มูลค่า 20,051 ล้านบาท ปี 2549 มีพื้นที่ป่าชายเลน 1.95 ล้านไร่ มูลค่า 25,680 ล้านบาท มีการประเมินมูลค่าของ Use Value จากผลผลิตประมงชายฝั่งและการช่วยป้องกันชายฝั่ง จำนวนเงิน 13,139 บาทต่อไร่ โดยสุธาวัลย์ เสถียรไทย 2541[4]

มูลค่าป่าชุมชนและป่าชายเลน

รายละเอียด	2545	2546	2547	2548	2549	p2550	p2551	45-47 CAGR%
พื้นที่ป่าชุมชน (ไร่) [1]	762768	863,494	1,953,493		3,400,869	6,055,345.68	10,781,718.24	78%
มูลค่าป่าชุมชน (บาท) [2] ฿ 467.22/ไร่	356,380,465	403,441.667	912.710,999	-	1,588,954,014	2,829,178,610	5,037,434,397	
พื้นที่ป่าชายเลน (ไร่) [3]	1,528.008	1,507,258	1,723,781	1,835,485	1,954,427	2,081,076,62	2,215,933.54	6%
มูลค่าป่าชายเลน (บาท) [4] ฿ 13,139.68/ไร่	20,051,230,518	19,804,861,518	22,649,930,730	24,117,680,546	25,680,542,772	27,344,680,838	29,116,657,571	

[1] สำนักจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้

[2] ปราณี แก้วสุริยธำรง (2537) ป่าชุมชนบ้านห้วยโป่ง อ.แม่งาว จ.เชียงใหม่ มูลค่าผลผลิตจากป่าชุมชน (467.22 บาท/ไร่)

[3] สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

[4] สุธาวัลย์ เสถียรไทย (2541) พื้นที่ป่าชายเลน ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี Use Value มูลค่าผลผลิตประมงชายฝั่งและการช่วยป้องกันชายฝั่ง 13,139.68 บาท/ไร่

ข1) พื้นที่ป่าที่ถูกทำลาย มีมูลค่าประเมินความเสียหาย ในปี 2550 เท่ากับ 447.4 ล้านบาท อัตราเติบโตเฉลี่ย 8% มีมูลค่า 376 ล้านบาท ในปี 2554

ข2) มูลค่าผลผลิตจากป่าที่ได้สัมปทาน มีมูลค่าประเมิน ในปี 2550 เท่ากับ 277.5 ล้านบาท อัตราเติบโตเฉลี่ย 21% มีมูลค่า 597.7 ล้านบาท ในปี 2554

ข3) มูลค่าผลผลิตจากป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ มีมูลค่าประเมิน ในปี 2550 เท่ากับ 1,476.2 ล้านบาท อัตราเติบโตเฉลี่ย 6% และมีมูลค่า 1,894.3 ล้านบาทในปี 2554

ข4) มูลค่าผลผลิตจากป่าชุมชน มีมูลค่าประเมิน ในปี 2550 เท่ากับ 2,829 ล้านบาท อัตราเติบโตเฉลี่ย 78% มีมูลค่า 28,410 ล้านบาท ในปี 2554

ข5) มูลค่าผลผลิตจากป่าชายเลน มีมูลค่าประเมิน ในปี 2550 เท่ากับ 27,344 ล้านบาท อัตราเติบโตเฉลี่ย 6% มีมูลค่า 34,678 ล้านบาท ในปี 2554

สรุป มูลค่าป่าไม้ทั้งระบบ โดยการมีส่วนร่วมอาจช่วยลดความเสียหายของป่าไม้และทำให้ผลผลิตจากป่าไม้มากขึ้น ทั้งในส่วนภาครัฐและเอกชน และส่วนป่าชุมชนและป่าชายเลนที่เพิ่มขึ้นทำให้มีรายได้สูงขึ้น โดยปี 2550 มูลค่าป่าทั้งระบบจะมีมูลค่า 30,898 ล้านบาท และปี 2554 มูลค่าจะมีเท่ากับ 64,062 ล้านบาท

มูลค่าป่าไม้

รายการ	2547	2548	2549	2550	2551	P2552	P2553	P2554	%CAGR
พื้นที่ป่าที่ถูกทำลาย (ไร่) /1	201,758	189,276	79,863	134,415	88,799	93,767	99,013	104,552	6%
มูลค่าความเสียหายป่าถูกบุกรุกไฟป่า (ล้านบาท) /1	639.1	609.2	263	447.4	302.7	325.5	350.1	376.5	8%
มูลค่าผลผลิตจากป่าไม้ที่อนุญาตรวมค่าภาคหลวง /2	278.2	182.5	237.7	277.5	337.2	408.1	493.9	597.7	21%
รายได้จากการประกอบธุรกิจ (องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้)	na	na	1.386.97	1.476.20	1,571.17	1,672.25	1,779.83	1,894.3	6%
พื้นที่ป่าชุมชน (ล้านไร่) /3	1,953,493	na	3,400,869	6,055,346	10,781,718	19,191,458	34,160,796	60,806,217	78%
มูลค่าป่าชุมชน (ล้านบาท) /4	912	na	1,588	2,829	5,037	8,967	15.961	28,410	
พื้นที่ป่าชายเลน (ล้านไร่) /5	1,723,781	1,835,485	1,954,427	2,081,077	2,215,934	,2,348,890	2,489,823	2,639.212	6%
มูลค่าป่าชายเลน (ล้านบาท) /6	22,649	24,117	25,680	27,344	29,116	30,864	32,715	34,678	
รวมมูลค่าป่าทั้งสิ้น	**24,478**	**24,909**	**27,768**	**30,898**	**34,793**	**40,564**	**49,520**	**64,062.5**	

ไฟไหม้ป่า สำรวจโดยการรายงานจากหน่วยควบคุมไฟป่า www.dnp.go.th

/2 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และกรมป่าไม้

/3 สำนักจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้

/4 ปราณี แก้วสุริยธำรง (2537) ป่าชุมชนบ้านห้วยโป่ง อ.แม่งาว จ.เชียงใหม่ มูลค่าผลผลิตจากป่าชุมชน (467.22 บาท/ไร่)

/5 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

/6 สุธาวัลย์ เสถียรไทย (2541) พื้นที่ป่าชายเลน ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี Use Value มูลค่า ผลผลิตประมงชายฝั่งและการช่างป้องกันชายฝั่ง 13,139.68 บาท/ไร่

4.1.1.1ค ทรัพยากรดิน ปัญหาสภาพแวดล้อมด้านทรัพยากรดิน มี 3 ประเด็นคือ ปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน เนื่องจากการตัดไม้ทำลายป่า การสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำไหล ปัญหาความเค็มของดินที่ทำให้ความอุดมสมบรูณ์ดินสูญเสียไปและทำให้ผลผลิตต่อไร่ลดน้อยลง เกิดจากการทำลายป่า การตัดถนน การสร้างอ่างเก็บน้ำ ปัญหาสุดท้ายคือกรณีธรณีพิบัติ ได้แก่ ดินถล่ม แผ่นดินไหว หล่มยุบ การกัดเซาะชายฝั่งทะเล

ค1) การชะล้างพังทลายของดิน มีตัวเลขล่าสุดที่หาได้คือในปี 2545 มี 108.9 ล้านไร่ มีมูลค่าความเสียหาย 5,015 ล้านบาท ต่อปี โดยวิธี Replacement Cost คือการเติมปุ๋ยเพื่อชดเชยความสมบูรณ์ของดินที่สูญเสียไป โดยเดชา และคณะ 2540 หากประเมินความเสียหายว่าเท่าเดิม จึงประเมินมูลค่าความเสียหายเท่าเดิมแต่มีการปรับด้วยดัชนีเงินเฟ้อในแต่ละปี 2550 จะมีมูลค่า 5,868.5 ล้านบาท และในปี 2554 มีมูลค่า 7,145.6 ล้านบาท

ค2) ปัญหาดินเค็ม มีตัวเลขล่าสุดที่หาได้คือในปี 2545 มี 21.7 ล้านไร่ แต่พื้นที่มีดินเค็มปานกลางถึงมากจะมีผลต่อผลผลิตมาก ซึ่งมีพื้นที่อยู่ 6.3 ล้านไร่ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในภาคอีสาน (Hall, N. et all 2004) ประเมินมูลค่าความเสียหายต่อไร่คิดเป็น 484.14 บาท คิดเป็นมูลค่า 3,069 ล้านบาทต่อปี สำหรับฐานปี 2545 หากประเมินความเสียหายว่าเท่าเดิม จึงประเมินมูลค่าความเสียหายเท่าเดิมแต่มีการปรับด้วยดัชนีเงินเฟ้อในแต่ละปี 2550 จะมีมูลค่า 3,591.3 ล้านบาท และในปี 2554 มีมูลค่า 4,371.9 ล้านบาท

ค3) ความเสียหายจากภัยพิบัติ ดินถล่ม มีการประเมินมูลค่าความเสียหายของทรัพย์สิน บ้านเรือน สิ่งปลูกสร้าง จากดินถล่ม โดยกรมทรัพยากรธรณี มีมูลค่าเท่ากับ 157 ล้านบาทต่อปี สำหรับฐานปี 2545 หากประเมินความเสียหายว่าเท่าเดิม จึงประเมินมูลค่าความเสียหายเท่าเดิมแต่มีการปรับด้วยดัชนีเงินเฟ้อในแต่ละปี 2550 จะมีมูลค่า 183.7 ล้านบาท และในปี 2554 มีมูลค่า 223.7 ล้านบาท

สรุป รวมมูลค่าความเสียหายจากทรัพยากรดินที่ถูกทำลาย จากการทำลายป่า สร้างสิ่งปลูกสร้างกีดขวางทางน้ำ การสร้างถนน สร้างอ่างเก็บน้ำ การตั้งบ้านเรือนในหุบเขา การปลูกพืชในที่ลาดชัน การเปลี่ยนแปลงการใช้ดิน มีมูลค่า 9,643.5 ล้านบาท ในปี 2550 และเพิ่มขึ้นโดยการปรับฐานปี เป็น 11,742.2 ล้านบาท ในปี 2554 ดังตาราง

มูลค่าความเสียหายจากทรัพยากรดิน	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554
1. การชะล้างพังทลายของดิน ล้านไร่	108.9	na	na	na	na	na	na	na	na	na
มูลค่าความเสียหายชดเชยความสมบูรณ์ดิน [1]	5,015.0	5,105.3	5,243,1	5,479.1	5,736.6	5.868.5	6,261.7	6,543.5	6,837.9	7,145.6
2. ดินเค็ม พื้นที่ดินเค็มทั้งหมด	21.7	na	na	na	na	na	na	na	na	na
พื้นที่ดินเค็มมากและปานกลาง	6.3	na	na	na	na	na	na	na	na	na
มูลค่าความเสียหายดินเค็ม[2]	3,069.0	3,124.2	3,208.6	3,353.0	3,510.6	3,591.3	3,831.9	4,004.4	4,184.6	4,372.9
3. มูลค่าความเสียหายธรณีพิบัติภัย ดินถล่ม[3]	157.0	159.8	164.1	171.5	179.6	183.7	196.0	204.9	214.1	223.7
ดัชนีเงินเฟ้อ	0.7%	1.8%	2.7%	4.5%	4.7%	2.3%	6.7%	4.5%	4.5%	4.5%
รวมมูลค่าความเสียหายจากดิน	8,241.0	8,389.3	8,615.9	9,003.6	9,426.7	9,643.5	10,289.7	10,752.7	11,236.6	11,742.2

ฐานปีคำนวณปี 2545 ข้อมูล TDRI

1. ประเมินการสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของดิน ด้วย Replacement cost โดยศึกษาเฉพาะพื้นที่ปลูกพืชไร่ ด้วยการชดเชยธาตุอาหารด้วยปุ๋ย NPK เดชาและคณะ 2540
2. ดินเค็มปานกลางถึงมาก มีผลกระทบต่อผลผลิตเกษตรและรายได้ จังหวัดกาฬสินธุ์ นครราชสีมา (Hall, N. et all 2004) คิดเป็น 484.14 บาท ต่อไร่
3. ประเมินมูลค่าความเสียหายทรัพย์สิน บ้านเรือน สิ่งปลูกสร้างจากดินถล่ม กรมทรัพยากรธรณี

4.1.1ง1) สภาวะแวดล้อม การกำจัดขยะ สารพิษอันตราย มลภาวะต่าง ๆ ทั้งทางอากาศ ทางน้ำ สารเคมีเกษตร แบ่งออกเป็น 6 หมวด คือ

ง1) ขยะชุมชน ข้อมูลจากกรมควบคุมมลพิษ ปริมาณขยะชุมชน มี 14.85 ล้านตัน ในปี 2550 และพยากรณ์ด้วยอัตราเติบโตเฉลี่ยที่ 0.57% จะมีปริมาณขยะ 15.19 ล้านตัน ในปี 2554

- โดยขยะมีการนำกลับไปใช้เป็นประโยชน์ใหม่ (Recycle) ปี 2550 ปริมาณ 3.4 ล้านตันมูลค่า 7,082 ล้านบาท (จากมูลค่ารีไซเคิล ที่ 2.112 บาทต่อตัน จากตัวเลขของกรุงเทพมหานคร) พบอัตราเติบโตเฉลี่ยที่ 4.76% จนกระทั่งถึงปี 2554 จะมีปริมาณขยะนำกลับไปใช้ใหม่ให้เป็นประโยชน์ 4.0 ล้านตัน มูลค่า 8,531.0 ล้านบาท
- นำไปใช้ผลิตไฟฟ้า 100 เมกะวัตต์ ในปี 2553 คิดเป็นการใช้ขยะ 3.7 ล้านตัน ผลิตไฟฟ้า 10 ชั่วโมงต่อวัน ต้นทุนการผลิต 4.63 บาท แต่ขายไฟได้หน่วยละ 2.5 บาท เท่ากับต้นทุนส่วนเกินถือเป็นค่ากำจัดขยะ มีต้นทุนกำจัดที่ 777.5 ล้านบาทซึ่งจะเกิดขึ้นในปี 2553 และ 2554
- ขยะในส่วนที่เหลือที่ต้องทำลาย มี 11.5 ล้านตัน ในปี 2550 แยกเป็นส่วนที่มีการกำจัดอย่างถูกต้องคือฝังกลบตามหลักวิชาการซึ่งมีต้นทุนการกำจัดสูงกว่าคือที่ 515.33 บาทต่อตัน 4.1 ล้านตัน (36%) และกำจัดไม่ถูกต้อง คือเทลงบนพื้นแล้วเผากลางแจ้ง 7.4 ล้านตัน (64%) มีค่ากำจัดที่ 350 บาทต่อตัน ในปี 2550 มีค่ากำจัดขยะที่ 4,708.5 ล้านบาท และในปี 2553 มีต้นทุนกำจัดขยะที่ 3,073 ล้านบาท จากขยะเหลือกำจัด 7.6 ล้านตัน

ง2) ของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรม และชุมชน แยกเป็นของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรม 0.8 ตัน ของเสียอันตรายจากชุมชน 1.4 ล้านตัน โดยมีต้นทุนการกำจัดอยู่ 2,500 - 6,000 บาท ปรับด้วยดัชนีเงินเฟ้อ เป็นมูลค่าปี 2550 เท่ากับ 6,156 ล้านบาท และมีมูลค่าต้นทุนการกำจัดปี 2554 ที่ 7,495.7 ล้านบาท

รวมมูลค่า ต้นทุนการกำจัดขยะทั้งระบบ ปี 2550 มีต้นทุน 17,947 ล้านบาท ในปี 2550 และมีมูลค่าเท่ากับ 19,877.2 ล้านบาท ในปี 2554

ง3) มูลค่าความเสียหายจากมลพิษทางอากาศ เป็นต้นทุนสุขภาพ จากข้อมูล TDRI 2547 เท่ากับ 5,866 ล้านบาท แล้วปรับฐานปีด้วยดัชนีเงินเฟ้อ ปี 2550 มีมูลค่า 6,565.7 ล้านบาท ปี 2554 มีมูลค่า 7,994.5 ล้านบาท

ง4) มูลค่าความเสียหายจากมลพิษสารอันตราย เป็นต้นทุนความเสียหายจากอุบัติภัยสารพิษอันตราย จากข้อมูล TDRI 2547 เท่ากับ 374 ล้านบาท แล้วปรับฐานปีด้วยดัชนีเงินเฟ้อ ปี 2550 มีมูลค่า 418.6 ล้านบาท ปี 2554 มีมูลค่า 509.7 ล้านบาท

ง5) มูลค่าความเสียหายจากมลพิษทางน้ำ เป็นต้นทุนสุขภาพจากมลพิษทางน้ำ จากข้อมูล TDRI 2547 เท่ากับ 1,515 ล้านบาท แล้วปรับฐานปีด้วยดัชนีเงินเฟ้อ ปี 2550 มีมูลค่า 1,695.7 ล้านบาท ปี 2554 มีมูลค่า 2,064.7 ล้านบาท

ง6) มลพิษสารเคมีเกษตร คาดว่ามีพื้นที่พืชไร่ที่ต้องใช้สารเคมีเกษตรแล้วก่อให้เกิดต้นทุนในการใช้ คือค่ารักษา หรือต้นทุนสุขภาพของเกษตรกรที่ต้องเพิ่มขึ้น คิดเป็นอัตราต่อไร่ที่ 29.64 บาท ด้วยวิธี Cost Of Illness approach จีรภา ฉวีวงศ์ 2536 จังหวัดสระบุรี โดยปริมาณไร่ที่ใช้สารเคมีเกษตรในปี 2550 ประมาณ 27.8 ล้านไร่ มีต้นทุนสุขภาพเกิดขึ้น 823.2 ล้านบาท ในปี 2554 ประมาณการไว้ที่ 28.5 ล้านไร่ มีต้นทุนสุขภาพเกิดขึ้น 845.7 ล้านบาท

โดยสรุปต้นทุนทั้งระบบของการกำจัดขยะชุมชน ของเสียอันตราย มลพิษในอากาศ น้ำ สารพิษอันตราย เคมีเกษตร มีมูลค่าต้นทุนที่สังคมต้องสูญเสียไป มูลค่า 26,627 ล้านบาท ในปี 2550 และมูลค่า 30,446.2 ล้านบาท ในปี 2554 ดังแสดงในตาราง

มูลค่าเศรษฐกิจ ขยะชุมชนและของเสียอันตรายชุมชนและอุตสาหกรรมมลพิษ

	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	%CARG
ง1) ขยะชุมชน ล้านตัน	14.6	14.3	14.6	14.9	14.9	15.0	15.1	15.2	0.57%
ขยะรีไซเคิล ล้านตัน	3.1	3.2	3.2	3.4	3.5	3.7	3.9	4.0	4.76%
มูลค่า รีไซเคิล ตันละ 2,112 บาท-กทม.	6,549.3	6,654.9	6.,760.5	7,082.5	7,419.7	7,773.1	8,143.2	8,531.0	
ขยะรีไซเคิลปั่นไฟฟ้า 100MW[1]							3.7	3.7	
มูลค่า ไฟฟ้า ล้านบาท							777.5	777.5	
ขยะที่ต้องกำจัดคงเหลือ ล้านตัน	11.5	11.2	11.4	11.5	11.4	11.3	7.6	7.5	
กำจัดถูกต้อง 36% ล้านตัน	4.1	4.0	4.1	4.1	4.1	4.1	2.7	2.7	36%
มูลค่าต้นทุนกำจัดขยะ ล้านบาท[2]	2,133.5	2,068.5	2,114.9	2.133.0	2,119.1	2,103.9	1,410.2	1,392.1	
กำจัดไม่ถูกต้อง 64%	7.4	7.1	7.3	7.4	7.3	7.3	4.9	4.8	64%
มูลค่าต้นทุนการทำลายขยะ[2]	2,576.0	2,497.6	2,553.6	2,575.5	2,558.7	2,540.3	1,702.7	1,680.9	
รวมมูลค่าต้นทุนทำลายขยะ	4,709.5	4,566.1	4,668.5	4,708.5	4,677.8	4,644.2	3,112.9	3,073.0	
ง2) ของเสียอันตราย									
ของเสียอุตสาหกรรม	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	
ของเสียจากชุมชน	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4	
ดัชนีเงินเฟ้อ	2.7%	4.5%	4.7%	2.3%	6.7%	4.5%	4.5%	4.5%	
มูลค่าความเสียหาย ล้านบาท[3]	5,500.0	5,747.5	6,017.6	6,156.0	6,658.5	6,864.1	7,173.0	7,495.7	
ง1-2) รวมมูลค่าขยะของเสียทั้งระบบ	16,758.7	16,968.5	17,446.7	17,947.0	18,666.1	19,281.4	19,206.5	19,877.2	
ง3) มูลค่าความเสียหายมลพิษในอากาศ[4]	5.866.0	6,130.0	6,418.1	6,565.7	7,005.6	7,320.8	7,650.3	7,994.5	
ง4) มูลค่าความเสียหายมลพิษสารอันตราย[5]	374.0	390.8	409.2	418.6	446.7	466.8	487.8	509.7	
ง5) มูลค่าความเสียหายมลพิษทางน้ำ[6]	1,515.0	1,583.2	1,657.6	1,695.7	1,809.3	1,890.7	1,975.8	2,064.7	
ง6) มลพิษเคมีเกษตรในพื้นที่พืชไร่ ล้านไร่	27.8	27.4	27.6	27.8	28.0	28.1	28.3	28.5	0.68%
มูลค่าความเสียหายมลพิษในเกษตร[7]	823.4	812.1	817.6	823.2	828.7	834.4	840.0	845.7	29.64
รวมมูลค่า ขยะมลพิษทั้งระบบ	24,541.5	25,072.5	25,931.6	26,627.0	27,927.6	28,959.7	29,320.3	30,446.2	

ที่มา : ข้อมูล กรมควบคุมมลพิษ

1. ในปี 2553 เป้าหมายผลิตไฟฟ้า 100 เมกะวัตต์ เดินเครื่อง 10 ชั่วโมง ต้นทุนผลิตต่อหน่วย 4.63 บาท ขายได้ 2.5 บาท ดังนั้นต้นทุนกำจัดขยะจิง =2.13
2. ต้นทุนกำจัดขยะ แบบถูกต้อง 515.33 บาทต่อตัน แบบไม่ถูกต้อง 350 บาทต่อตัน
3. TDRI ต้นทุนในการกำจัดกากอันตราย ตันละ 2,500-6,000 บาท โดยตัวเลขปริมาณของเสียอันตรายปี 2547-2550 มีปริมาณคงเดิม ปรับด้วยมูลค่าตามฐานปี
4. ต้นทุนสุขภาพจากมลพิษในอากาศ TDRI 2547 แล้ว ปรับฐานแต่ละปี ด้วยดัชนีเงินเฟ้อ
5. ต้นทุนความเสียหายจากอุบัติเหตุภัยสารอันตราย TDRI 2547 แล้วปรับฐานแต่ละปีด้วยดัชนีเงินเฟ้อ
6. ต้นทุนสุขภาพจากมลพิษทางน้ำ TDRI 2547 แล้วปรับฐานปีด้วยดัชนีเงินเฟ้อ
7. มลพิษเคมีเกษตรมีต้นทุนสุขภาพเกษตรที่ 29.64 บาทต่อไร่ Cost of lilness Approach จิรภา ฉวีวงศ์ 2536 จังหวัดสระบุรี

หากสรุปตัวเลขมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ทรัพยากรไป หรือทำให้เกิดความเสียหาย และงบประมาณภาครัฐที่ต้องอัดฉีดลงไปเกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อบรรเทาความเสียหาย ในปี 2551 รัฐใช้งบเพื่อบรรเทาความเสียหายและจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม 39,099.8 ล้านบาท ปี 2554 เป็น 48,808.7 ล้านบาท ส่วนมูลค่าสิ่งแวดล้อมที่สูญเสียไปในปี 2551 เท่ากับ 351,640.7 ล้านบาท ในปี 2554 เป็น 418,292.3 ล้านบาท มูลค่าปัจจุบันของความเสียหายและสูญเสียและสิ่งแวดล้อมที่อัตราลด 2% และ 9% จากปี 2552 - 2554 เป็นฐานปี 2551 คือ 1.13 ล้านบาท และ 0.99 ล้านบาท

- ***งบประมาณสนับสนุนงานวิจัยของประเทศ*** ที่จัดสรรไว้ตั้งแต่ปี 2551 - 2553 เป็นงบสนับสนุนงานวิจัยด้านสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพปีละ 800 ล้านบาท รวมงบประมาณสนับสนุนงานวิจัยตามยุทธศาสตร์วช. 1,700 ล้านบาทต่อปี คิดเป็นมูลค่าปัจจุบัน ณ ฐานปี 2551 เท่ากับ 44,902 และ 4,303 ล้านบาท สำหรับการคำนวณอัตราลดที่ 2% และ 9% ตามลำดับ

- *Attribution Value* คือ สัดส่วนของงบประมาณสนับสนุนงานวิจัย วช. หารด้วยงบประมาณด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทั้งหมดของปีนั้น คูณด้วยมูลค่าความสูญเสียทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสุทธิในปีถัดไป (เนื่องจาก Lag Factor ประมาณไว้ 1 ปี) เช่น งบประมาณสนับสนุนงานวิจัย วช. ปี 2551 1,700 ล้านบาท หารด้วยงบภาครัฐทั้งหมด ปี 2551 มูลค่า 39,099.8 ล้านบาท คูณด้วยค่าความสูญเสียสุทธิจากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทั้งหมดของปี 2552 คือ 328,142.7 ล้านบาท เท่ากับ 16,060.5 ล้านบาท แปลความหมายว่างบสนับสนุนงานวิจัยที่ใช้ปี 2551 คาดหวังว่าจะช่วยปกป้องบรรเทาความเสียหายและสูญเสียทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในปี 2552 เต็มที่ไม่เกิน 16,060.5 ล้านบาท เพื่อคำนวณมูลค่า NPV ได้ 46,221.8 และ 40,577.4 ล้านบาท อัตราส่วนลด (Discount Rate) ที่ 2% และ 9% ตามลำดับ

- ***Benefit Cost*** Ration-BCR เท่ากับ NPV ของ Attribution Value หารด้วย NPV งบประมาณสนับสนุนงานวิจัย วช. ตามยุทธศาสตร์ปี 2551 - 2553 ได้ 9.43 เท่า ทั้งในกรณีส่วนลดที่ 2% และ 9%

4.1.1.1 สรุปมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	2551	2552	2553	2554	NPV51-54 i=2%	NPV51-54 i=9%
4.1.1ก) รวมมูลค่าต้นทุนน้ำที่เสียไปทั้งระบบ	276,079.2	286,560.8	297,575.3	309,487.5	฿858,598.98	฿752,344.08
4.1.1ข) รวมมูลค่าป่าที่ถูกเก็บเกี่ยวไปทั้งระบบ	34,792.9	40,563.9	49,520.1	64,062	฿147,733.18	฿128,362.63
4.1.1ค) รวมความเสียหายจากดิน	10,289.7	10,752.7	11,236.6	11,742.2	฿32,407.05	฿28,389.60
4.1.1ง) ความเสียหายสารพิษ ขยะ มลพิษ	27,927.6	28.959.7	29,320.3	30,446.2	฿85,263.79	฿74,756.93
รวมมูลค่าทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่สูญเสีย	351,640.4	369,389.2	390,205.2	418,292.3	฿1,131,365.52	฿990,315.50
งบประมาณภาครัฐที่ใช้เรื่องสิ่งแวดล้อม	39,099.8	41,246.5	44,618.0	48,868.7	฿129,373,24	฿113,130.51
ต้นทุนงบประมาณด้านการวิจัย วช. น้ำ	900.0	900.0	900.0			
ต้นทุนงบประมาณด้านการวิจัย สิ่งแวดล้อมความหลากหลายชีวภาพ	800.0	800.0	800.0			
รวมงบประมาณวิจัยด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม (R&D)	1,700.0	1,700.0	1,700.0		฿4,902.60	฿4,303.20
Attribuition Value		16,060.5	16,082.5	15,937.4	฿46,221.84	฿40,577.39
Benefit Cost Ratio-BCR					**9.43**	**9.43**

1.Lag Factor 1 ปี งานวิจัยปี 51 ส่งผลไปยังมูลค่าทรัพยากรปี 52
2.NPV คำนวณเป็นฐานปี 51 โดยคิดมูลค่าจากปี 2552 ถึงปี 2554 โดยคิดอัตราลดตัวต่ำ 2% ตัวสูง 9%
3.งบประมาณภาครัฐ เป็นตัวไปลดมูลค่าความเสียหายจากสิ่งแวดล้อม
4.งบประมาณวิจัย เป็น R&D ถือเป็นงบลงทุน Investment

<u>สรุปสาขา 4.1.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน</u>

- <u>รวมมูลค่าความสูญเสียจากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสุทธิ</u> กับการสูญเสียเนื่องจากการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นขาดประสิทธิภาพจะได้ตัวเลขผลรวมมูลค่าเศรษฐกิจที่สูญเสียไป สาขาการมีส่วนร่วมของประชาชน (4.1) ปี 2551 เท่ากับ 423,491 ล้านบาท และปี 2554 เท่ากับ 505,076 ล้านบาท คำนวณ NPV ฐานปี 2551 คิดมูลค่าจากปี 2552 - 2554 ได้ 1.36 ล้านล้านบาท และ 1.19 ล้านล้านบาท สำหรับอัตราลดที่ 2% และ 9% ตามลำดับ

- <u>งบประมาณภาครัฐ</u> ทั้งด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมด้านการปกครองและกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ปี 2551 มีงบประมาณ 398,353.4 ล้านบาท และค่าประมาณการปี 2554 482,789.3 ล้านบาท คิดมูลค่า NPV ปี 2552 - 2554 ณ ปี 2551 ที่อัตราลด 2% และ 9% เท่ากับ 1.3 ล้านล้านบาท และ 1.14 ล้านล้านบาท ตามลำดับ

- <u>Attribution Value</u> สาขา 4.1 เท่ากับ 1,903, 1,887 และ 1,896 ล้านบาท สำหรับปี 2552 - 2554 ตามลำดับ คำนวณ NPV ได้ 5,468 และ 4,799 ล้านบาท สำหรับอัตราลดที่ 2% และ 9% ตามลำดับ

- <u>BCR-คำนวณผลรายได้ต่อรายจ่ายภาครัฐ</u>ทั้งหมดได้ 1.0 เท่า และ BCR ส่วนงบสนับสนุนงานวิจัย วช. สาขา 4.1 ที่ 1.12 เท่า

4.1.1 สรุปมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์สาขาการมีส่วนร่วมของประชาชน

ล้านบาท

ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	2551	2552	2553	2554	NPV 51-54 i=2%	NPV 51-54 i=9%
4.1.1ก)รวมมูลค่าต้นทุนน้ำที่เสียไปทั้งระบบ	276,079.2	286,560.8	297,575.3	309,487.5		
4.1.1ข) รวมมูลค่าป่าที่ถูกเก็บเกี่ยวไปทั้งระบบ	34,792.9	40,563.9	49,520.1	64,062		
4.1.1ค)รวมความเสียหายจากดิน	10,289.7	10,752.7	11,236.6	11,742.2		
4.1.1ง)รวมความเสียหายสารพิษ ขยะ มลพิษ	27,927.6	28,959.7	29,320.3	30,446.2		
4.1.1.1รวมมูลค่าทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่สูญเสีย	351,640.4	369,389.2	390,205.2	418,292.3	฿1,131,365.52	฿990,315.50
4.1.1.1)งบประมาณภาครัฐที่ใช้บรรเทาความเสียหายสิ่งแวดล้อม	39,099.8	41,246.5	*44,618.0*	48,868.7	฿129,373.24	฿113,130.51
4.1.1.2)งบประมาณที่ใช้ในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นทั้งหมด	359,253.6	383,742.2	408,029.8	฿433,920.61	฿1,177,296.41	1030553.892
4.1.1.2)ประเมินการเพิ่มประสิทธิภาพการกระจากอำนาจสู่ท้องถิ่น	71,850.7	76,748.4	81,606.0	฿86,784.12	฿230,842.43	189092.4572
4.1.1)ผลรวมมูลค่าเศรษฐกิจที่สูญเสีย สาขาการมีส่วนร่วม	423,491.1	446,137.6	471,811.2	505,076.4	฿1,366,824.80	฿1,196,426.28
4.1.1)งบประมาณภาครัฐทั้งสิ้น	398,353.4	424,988.7	452,647.8	482,789.3	1,306,669.7	1,143,684.4
BCR ต่องบประมาณภาครัฐทั้งสิ้น					1.0	1.0
ต้นทุนงบประมาณด้านการวิจัย วช นำ	900	900.0	900.0		฿2,595.49	฿2,278.17
ต้นทุนงบประมาณด้านการวิจัย สิ่งแวดล้อมความหลากหลายชีวภาพ	800	800.0	800.0		฿2,307.11	฿2,025.04
รวมงบประมาณวิจัยด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม(R&D)	1,700.0	1,700.0	1,700.0		฿4,902.60	฿4,303.20
Attribution value รวมสาขา 4.1 ทั้งหมด		1,903.9	1,887.3	1,896.9	฿5,468.10	฿4,799.98
Benefit cost Ratio BCR ต่องบการวิจัย วช					**1.12**	**1.12**

1. Lag Factor 1 ปี งานวิจัยปี 51 ส่งผลไปยังมูลค่าทรัพยากรปี 52
2. NPV คำนวณเป็นฐานปี 51 โดยคิดมูลค่าจากปี 2552 ถึง 2554 โดยคิดอัตราลดตัวต่ำ 2% ตัวสูง 9%
3. งบประมาณภาครัฐ เป็นตัวไปลดมูลค่าความเสียหายจากสิ่งแวดล้อม
4. งบประมาณวิจัย เป็น R&D ถือเป็นงบลงทุน Investment

สาขาย่อย 4.1.1.2 การมีส่วนร่วมในการปกครอง ซึ่งอยู่ในรูปแบบการมีส่วนร่วมในการเมืองและการปกครองท้องถิ่น เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อบจ. อบต. ชุมชน ตำบล หมู่บ้าน ทั้งนี้มุ่งหวังให้สามารถบริหารพัฒนาพื้นที่ท้องถิ่นและชุมชนให้ตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่นและชุมชนเมืองและสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่นอย่างแท้จริง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัด และยุทธศาสตร์ชาติแบบบูรณาการ

- การกระจายอำนาจการปกครองไปยังท้องถิ่น มีงบประมาณจากส่วนกลาง คือ กรมการปกครองที่จัดสรรลงไปยังท้องถิ่น ปี 2551 เป็นจำนวนเงิน 130,334 ล้านบาท ในปี 2554 ประเมินเป็นเงิน 146,306.8 ล้านบาท
- เป็นงบประมาณรายได้ที่ทางองค์การบริหารท้องถิ่นจัดเก็บเองในปี 2551 เป็นจำนวนเงิน 228,900 ล้านบาท และประมาณปี 2554 เป็นจำนวนเงิน 287,589 ล้านบาท
- งบสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย 19 ล้านในปี 2551 และ 24.3 ล้านในปี 2554
- รวมงบประมาณที่องค์กรท้องถิ่นจะมีใช้ในปี 2551 เท่ากับ 359,253.6 ล้านบาท ในปี 2554 เท่ากับ 433,920.6 ล้านบาท คิดเป็นมูลค่าปัจจุบัน โดยคำนวณงบจากปี 2552 - 2554 เป็นฐานปี 2551 คือ 1,177,296 ล้านบาท สำหรับอัตราลดที่ 2% และที่ 1,030,533 ล้านบาท ที่อัตราลดที่ 9%
- หากประเมินว่าการมีส่วนร่วม ทำให้เกิดความโปร่งใสและธรรมาภิบาล รวมถึงการใช้จ่ายงบอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ทำให้มีผลิตภาพมากขึ้น 30% ซึ่งจะทำให้มีมูลค่ามากขึ้นในปี 2551 เท่ากับ 71,850 ล้านบาท ในปี 2554 เท่ากับ 86,784 ล้านบาท คิดเป็นมูลค่าปัจจุบัน ที่อัตราลด 2% 235,459 ล้านบาท สำหรับปีงบประมาณ 2552 - 2554 เป็นฐานปี 2551 และที่อัตราลด 9% จะได้ มูลค่าปัจจุบันปีฐาน 2551 ที่ 206,110 ล้านบาท
- ส่วนมูลค่าบริการสังคม บริการสาธารณะ ได้แก่ งานส่งเสริมคุณภาพชีวิตและจัดระเบียบชุมชนหรือสังคม การกำจัดขยะมูลฝอย และปฏิกูล สุขาภิบาล บริการที่คล้ายคลึงกัน บริการสังคม และบริการชุมชนที่เกี่ยวข้อง

- ที่จัดทำโดยองค์กรท้องถิ่นได้มีการประเมินมูลค่าเฉพาะส่วนบริการสังคม ชุมชน เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและจัดระเบียบสังคม ได้แก่ งานกำจัดขยะมูลฝอย และปฏิกูล งานสุขาภิบาลบริการที่คล้ายคลึงกัน บริการสังคม และบริการชุมชนที่เกี่ยวข้อง นันทนาการ วัฒนธรรมและกีฬาบริการส่วนบุคคล ที่ประเมินออกมาโดยสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ NESDB พบว่า ในปี 2550 มีมูลค่าการบริการที่ 122,715 ล้านบาท ซึ่งพอ ๆ งบประมาณส่วนกลางที่ภาครัฐจัดสรรให้ ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าหากการบริหารงานในชุมชนองค์กรปกครองท้องถิ่นดี มีประสิทธิภาพเพิ่มอีก 20% ก็สามารถลดภาระภาครัฐส่วนกลางที่ต้องกระจายเงินไปให้ โดยเงินที่ท้องถิ่นจัดเก็บเองจะมีความสามารถนำเงินนี้ไปบริหารงานจัดการท้องถิ่นได้เอง และหากมีประสิทธิภาพในการบริหารงบประมาณให้มีศักยภาพ ลดการสูญเสีย เพิ่มผลิตภาพในการบริหารจัดการงบ ที่ 30% งบประมาณส่วนนี้สามารถนำไปใช้จ่ายด้านสุขาภิบาลท้องถิ่นและบริการสังคมได้ โดยมิต้องพึ่งเงินอัดฉีดจากส่วนกลางเลย องค์กรปกครองท้องถิ่นก็สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน เช่น ปี 2552 เท่ากับ 115,122 ล้านบาท ขณะที่งบประมาณส่วนกลางจากกรมส่งเสริมการปกครองกระจายมายังท้องถิ่น เท่ากับ 133,883.2 ล้านบาท

4.1.1.2 การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพิ่มประสิทธิภาพการใช้งบประมาณ ที่ 20% และ 30%

งบประมาณภาครัฐ	2550	2551	2552	2553	2554	NPV51-54 i=2%	NPV51-54 i=9%
กรมส่งเสริมการปกครอง	120,959.3	130,334.6	133,883.2	139,957.2	146,306.8	฿403,648.68	฿353,603.47
จัดเก็บรายได้เอง	218,050.0	228,900.0	249,838.8	268,050.4	287,589.5	฿773,583.68	฿676,894.42
สนง ปลัดกระทรวงมหาดไทย	21.0	19.0	20.2	22.2	24.3	฿64.06	฿56.00
Total 4.1.1.2	339,030.3	359,253.6	383,742.2	408,029.8	433,920.6	฿1,177,296.41	฿1,030,553,89
4.1.1.2a ประเมินการเพิ่มประสิทธิภาพการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น (20%)[1]	67,806.1	71,850.7	76,748.4	81,606.0	86,784.4	฿230,842.43	฿189,092.46
4.1.1.2b เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงาน 30%	101,709.1	107,776.1	115,122.7	122,408.9	130,176.2	฿346,263.65	฿283,638.69
4.1.2 มูลค่าการบริการสังคมท้องถิ่น[2]	122,715.0	125,390.2	128,123.7	130,916.8	133.700.8	฿377.499.78	฿331,030.30
งบประมาณวิจัย วช	na	na	na	na	na	na	na

ที่มา สำนักงบประมาณ 2550 2551

NPV ประเมิน ตัวเลขงบประมาณ 2552 - 2554 ปรับเป็นฐานปี 2551

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน ตรวจสอบ โปร่งใส คุณธรรม เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณที่กระจายสู่ท้องถิ่น 30%

2. NESDB มูลค่าการบริการสังคม เช่น กำจัดขยะ ปฏิกูล สุขภิบาล บริการสังคมและบริการชุมชนที่เกี่ยวข้อง สันทนาการ วัฒนธรรม กีฬา

สรุปสาขา 4.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนและพัฒนาระเบียบชุมชน

- รวมมูลค่าความสูญเสียจากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสุทธิ กับการสูญเสียเนื่องจากการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นขาดประสิทธิภาพ และพัฒนาระเบียบชุมชนจะได้ตัวเลขผลรวมมูลค่าเศรษฐกิจ สาขาการมีส่วนร่วมของประชาชน และพัฒนาระเบียบชุมชน (4.1) ปี 2551 เท่ากับ 548,881.3 ล้านบาท และปี 2554 เท่ากับ 638,847.2 ล้านบาท คำนวณ NPV ฐานปี 2551 คิดมูลค่าจากปี 2552 - 2554 ได้ 1.3 ล้านล้านบาท และ 1.4 ล้านล้านบาท สำหรับอัตราลดที่ 2% และ 9% ตามลำดับ

- งบประมาณภาครัฐ ทั้งด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมด้านการปกครองและกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ปี 2551 มีงบประมาณ 398,353.4 ล้านบาท และค่าประมาณการปี 2554 482,789.3 ล้านบาท คิดมูลค่า NPV ปี 2552 - 2554 ณ ปี 2551 ที่อัตราลด 2% และ 9% เท่ากับ 1.3 ล้านล้านบาท และ 1.14 ล้านล้านบาท ตามลำดับ (เนื่องจากงบประมาณพัฒนาระเบียบชุมชนที่แยกมาต่างหากไม่ได้แสดงในงบประมาณของสำนักงบประมาณ)

- Attribution Value สาขา 4.1 เท่ากับ 2,450.7 2,411.0 และ 2,399.3 ล้านบาท สำหรับปี 2552 - 2554 ตามลำดับ คำนวณ NPV ได้ 6,980.9 และ 5,6130.3 ล้านบาทสำหรับอัตราลดที่ 2% และ 9% ตามลำดับ

- BCR-คำนวณผลได้ต่อรายจ่ายภาครัฐทั้งหมดได้ 1.3 เท่า และ BCR ส่วนงบสนับสนุนงานวิจัย วช.สาขา 4.1 ที่ 1.4 เท่า

4.1 สรุปมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์สาขาการมีส่วนร่วมของประชาชน พัฒนาระเบียบชุมชน

ล้านบาท

ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	2551	2552	2553	2554	$NPV_{51-54\ i=2\%}$	$NPV_{51-54\ i=9\%}$
4.1.1ก) รวมมูลค่าต้นทุนน้ำที่เสียไปทั้งระบบ	276,079.2	286,560.8	297,575.3	309,487.5		
4.1.1ข) รวมมูลค่าป่าที่ถูกเก็บเกี่ยวไปทั้งระบบ	34,792.9	40,563.9	49,520.1	64,062		
4.1.1ค) รวมความเสียหายจากดิน	10,289.7	10,752.7	11,236.6	11,742.2		
4.1.1ง) รวมความเสียหายสารพิษ ขยะ มลพิษ	27,927.6	28,959.7	29,320.3	30,446.2		
4.1.1.1 รวมมูลค่าทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่สูญเสีย	351,640.4	369,389.2	390,205.2	418,292.3	1,131,365.5	990,315.5
4.1.1.1) งบประมาณภาครัฐที่ใช้บรรเทาความเสียหายสิ่งแวดล้อม	39,099.8	41,246.5	*44,618.0*	48,868.7	129,373.2	113,130.5
4.1.1.2) งบประมาณที่ใช้ในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นทั้งหมด	359,253.6	383,742.2	408,029.8	฿433,920.61	1,177,296.4	1,030,553.9
4.1.1.2) ประเมินการเพิ่มประสิทธิภาพการกระจากอำนาจสู่ท้องถิ่น	71,850.7	76,748.4	81,606.0	฿86,784.12	230,842.4	189,092.5
4.1.1) ผลรวมมูลค่าเศรษฐกิจที่สูญเสีย สาขาการมีส่วนร่วม	423,491.1	446,137.6	471,811.2	505,076.4	1,366,824.8	1,196,426.3
4.1.2 มูลค่าการบริการสังคมท้องถิ่น[2]	125,390.2	128,123.7	130,916.8	133,770.8	377,499.8	331,030.3
4.1 รวมมูลค่าสาขาการมีส่วนรวม พัฒนาระเบียบชุมชนทั้งสิน	548,881.3	574,261.3	602,728.0	638,847.2	1,744,324.6	1,527,456.6
4.1.1) งบประมาณภาครัฐทั้งสิน	398,353.4	424,988.7	452,647.8	482,789.3	1,306,669.7	1,143,684.4
BCR ต่องบประมาณภาครัฐทั้งสิน					1.3	1.3
ต้นทุนงบประมาณด้านการวิจัย วช น่า	900	900.0	900.0		2,595.5	2,278.2
ต้นทุนงบประมาณด้านการวิจัย สิงแวดล้อมความหลากหลายชีวภาพ	800	800.0	800.0		2,307.1	2,025.0
รวมงบประมาณวิจัยด้านทรัพยากรสิงแวดล้อม(R&D)	1,700.0	1,700.0	1,700.0		4,902.6	4,303.2
Attribution value รวมสาขา 4.1 ทั้งหมด		2,450.7	2,411.0	2,399.3	6,980.9	6,130.3
Benefit cost Ratio BCR ต่องบการวิจัย วช					**1.4**	**1.4**

การส่งเสริมการออมการสร้างหลักประกันรายได้และความมั่นคงในครัวเรือน

มุ่งเน้นในการเสริมสร้างโอกาสให้กับชุมชน ในการเข้าถึงแหล่งทุน แหล่งเงินเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนารายได้ความเป็นอยู่และความมั่นคงในครัวเรือน ซึ่งได้เคยมีงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาสังคม (TDRI) เกี่ยวกับการเงินจุลภาคหรือ Micro Finance ซึ่งเป็นการเงินที่นำไปเปิดโอกาสให้รากหญ้าสามารถเข้าถึงได้ หรือสามารถระดมเงินออม เพื่อนำไปใช้เป็นแหล่งทุนสำหรับส่วนรวมหรือผู้ที่ต้องการลงทุนรายอื่น ๆ ได้ อันถือเป็นการเสริมสร้างทุนทางสังคมควบคู่ไปกับทุนทางเศรษฐกิจ เป็นการพัฒนาสวัสดิการชุมชน ควบคู่ไปกับวิสาหกิจชุมชนและความมั่นคงทางรายได้

สาขาย่อย 4.2.1.1 กองทุนหมู่บ้าน กองทุน SML สถาบันการเงินชุมชน

- กองทุนหมู่บ้าน ได้พัฒนามาเป็นกองทุนหมู่บ้านนิติบุคคล (2550 - 2551) และกลายมาเป็นสถาบันการเงินชุมชนต่อจากปี 2551 โดยจะนำร่องอย่างน้อยอำเภอละ 1 แห่ง ในส่วนนี้มีความเกี่ยวข้องกับการเงินจุลภาค หรือการเงินฐานราก เพื่อให้โอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนสำหรับชุมชนท้องถิ่น และรากหญ้า ซึ่งจะได้กล่าวถึงแหล่งเงินกู้สำหรับเกษตรกร และกองทุนหมู่บ้าน และพัฒนามาเป็นสถาบันการเงินชุมชน โดยการสนับสนุนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) ธนาคารออมสิน และธนาคารกรุงไทย หากพิจารณาเฉพาะกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเน้นในการช่วยเหลือสมาชิกชุมชนในด้านการผลิต โดยเฉพาะสินค้าเกษตรเรื่องสวัสดิการ โดยเป็นราย ๆ กองทุนหมู่บ้านถือเป็นฐานรากของระบบการเงินภาคชุมชนที่ทำให้สมาชิกชุมชนมีการออมสะสมทรัพย์ และมีการกู้เพื่อนำเงินไปใช้ประโยชน์ในการสร้างความมั่นคงของครัวเรือน มีหลักประกันรายได้ และทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง โดยระยะแรกมีการตั้ง

โครงการกองทุนหมู่บ้านหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท มูลค่า 78,031 ล้านบาท จากนั้นมีการตั้งงบสนับสนุน ในปี 2550 เพิ่มเงินสะสมกองทุนเป็น 131,533.5 ล้านบาท ในส่วนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) มีการวางโครงการปล่อยกู้เพิ่ม ปี 2551 - 2553 ปีแรก มูลค่า 10,000 ล้านบาท ปี 2552 มูลค่า 20,000 ล้านบาท ปี 2553 อีก 10,000 ล้านบาท โครงการธนาคารเพื่อประชาชนของธนาคารออมสินปล่อยกู้มูลค่า 5,000 ล้านบาท สินเชื่อเพื่อพัฒนาองค์กรชุมชน ผ่านสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนแห่งชาติ มูลค่า 1,000 ล้านบาท

- กองทุน SML ในขณะที่กองทุนหมู่บ้านเน้นการปล่อยสินเชื่อรายบุคคล กองทุน SML จะเน้นที่สาธารณประโยชน์ส่วนกลางของชุมชน หรือหมู่บ้านไม่ได้เน้นการปล่อยรายย่อย เช่น การปล่อยกู้กับชุมชนในเรื่องสาธารณะภายในชุมชน และระหว่างชุมชน โดยมีธนาคารมาร่วมดูแลคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มูลค่า 16,000 ล้านบาท ธนาคารออมสินในรูปสินเชื่อพัฒนาชนบท มูลค่า 4,000 ล้านบาท และธนาคารกรุงไทยในรูปแบบธนาคารชุมชน มูลค่า 6,000 ล้านบาท
- รวมกองทุนหมู่บ้านและกองทุน SML ในปี 2551 มียอดเงินกู้ 173,533 ล้านบาท ในปี 2552 มี 193,533 ล้านบาท และในปี 2554 จะมีประมาณ 213,533 ล้านบาท

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

	2545	2550	2551	2552	2553	2554
ธนาคารเพื่อการเกษตร ธกส						
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	78,031.0	131,533.5	141,533.5	161,533.5	171,533.5	181,533.5
กองทุนหมู่บ้าน SML			16,000.0	16,000.0	16,000.0	16,000.0
ธนาคารออมสิน						
ธนาคารประชาชน	5,642.0		5,000.0	5,000.0	5,000.0	5,000.0
สินเชื่อพัฒนาชนบท สพช กองทุน SML	1,803.8		4,000.0	4,000.0	4,000.0	4,000.0
ธนาคารกรุงไทย ธนาคารชุมชน SML	85.3		6,000.0	6,000.0	6,000.0	6,000.0
สินเชื่อเพื่อพัฒนาองค์กรชุมชน พอช.	1,661.5		1,000.0	1,000.0	1,000.0	1,000.0
รวมกองทุนหมู่บ้านและกองทุน SML	87,223.6		173,533.5	193,533.5	203,533.5	213,533.5

หากพิจารณายอดกู้ที่ได้รับนโยบายจากภาครัฐในการปล่อยกู้ ช่วยรากหญ้าของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มียอด 325,000 ล้านบาท เป็นยอดการปล่อยกู้เกษตรกร มูลค่า 216,000 ล้านบาท เป็นรายย่อย 180,000 ล้านบาท (ไม่เกินวงเงิน 100,000 ล้านบาทต่อราย) สถาบันเกษตรกร 36,000 บาท ซึ่งยอดนี้ได้นำไปรวมกับยอดปล่อยกู้สหกรณ์ทุกประเภท สินเชื่อเพื่อการสร้างงานในชนบท 32,000 ล้านบาท สินเชื่อเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน 55,000 ล้านบาท เป็นการปล่อยกู้สหกรณ์นอกภาคเกษตร องค์กรปกครองท้องถิ่น (อปท.) วิสาหกิจชุมชน 9,000 ล้านบาท พัฒนาศักยภาพกองทุนหมู่บ้าน SML 16,000 ล้านบาท สนับสนุนสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อโอนให้กองทุนหมู่บ้าน 30,000 ล้านบาทใน 3 ปี จำนำผลิตผลเกษตร 22,000 ล้านบาท

สินเชื่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

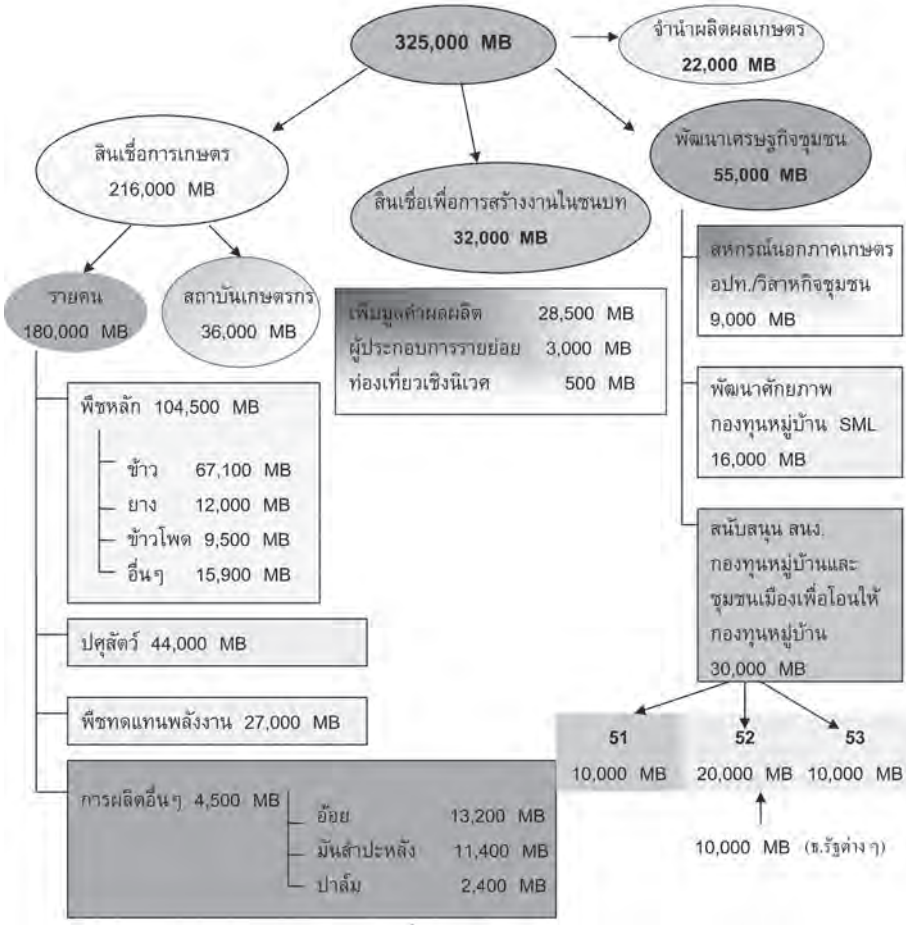

- การปล่อยกู้จากธนาคารเพื่อพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อม (ธพว.) ภายใต้โครงการ Fast Track มีแผนปล่อยกู้ 30,000 - 50,000 ล้านบาท

- การปล่อยกู้จากธนาคารเพื่อพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อม (ธพว.) ภายใต้โครงการ Fast Track มีแผนปล่อยกู้ 30,000 - 50,000 ล้านบาท
- การปล่อยกู้จากสหกรณ์ทั้งระบบ เช่น สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ประมง เครดิตยูเนี่ยน รายงานโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ มียอดการปล่อยกู้ทั้งสิ้นในปี 2549 เป็นยอดกู้ 590,892.7 ล้านบาท และยอดกู้ในปี 2550 เท่ากับ 617,165.5 ล้านบาท
- กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นการริเริ่มจากภาคประชาชนมียอดเงินสะสมที่สามารถปล่อยกู้ได้ 16,000 ล้านบาท
- เมื่อรวมภาพการเงินฐานรากในฝั่งการกู้ ในระดับชุมชนจะมียอดการปล่อยกู้ในระบบ 1.1 ล้านล้านบาท ในปี 2551 เพิ่มเป็น 1.34 ล้านล้านบาท ในปี 2554 คิดเป็นมูลค่าปัจจุบันที่ 3.63 ล้านล้านบาท จากปี 2550 - 2554 ที่ฐานปี 2551 ที่อัตราส่วนลด 2% และคิดเป็นมูลค่าปัจจุบันที่ 3.18 ล้านล้านบาทที่อัตราลด 9% หากคิดดอกเบี้ยเงินกู้ตามกองทุนหมู่บ้านที่ปล่อยกู้ในอัตรา 6.6% จะมีรายได้ดอกเบี้ยจาก 73,071 ล้านบาทในปี 2551 เป็น 88,276 ล้านบาท ในปี 2554 มีมูลค่าเพิ่ม ที่อัตราลด 2% เท่ากับ 239,935 ล้านบาท อัตราลด 9% เท่ากับ 210,044 ล้านบาท
- การพิจารณาเทียบกับงบประมาณภาครัฐ ที่มีการใช้จ่ายด้านกองทุนหมู่บ้าน และกองทุน SML ที่อัดฉีดเงินลงไปในระบบรากหญ้าในปี 2551 มีงบประมาณ 13,158 ล้านบาท ปี 2554 ประมาณการเป็น 34,366 ล้านบาท คิดเป็นมูลค่าปัจจุบัน ที่ส่วนลด 2% และ 9% ได้ 98,383 ล้านบาท 86,037 ล้านบาทตามลำดับ สำหรับฐานปี 2551 งบประมาณตั้งแต่ปี 2552 - 2554 เทียบกับมูลค่าเศรษฐกิจที่ได้ คือรายได้ดอกเบี้ยจากการปล่อยกู้ที่จะเข้าไปในสถาบันการเงินชุมชน BCR Benefit Cost Ratio ที่ 2.44

สาขาย่อย 4.2.1.2 ระบบการออม มีการส่งเสริมให้เกิดการออมโดย การออมสามารถแบ่งเป็นการออมภาคครัวเรือน และการออมผ่านทางสถาบัน เกษตรกร เช่น สหกรณ์ทุกประเภท เครดิตยูเนี่ยน

- การออมภาคครัวเรือน จากตัวเลขรายงานของสภาพัฒน์ (NESDB) รายงานยอดออมเงินของครัวเรือนไทยปี 2549 มียอดการออม 446,487 ล้านบาท และมีการเติบโตจากปี 2548 คิดเป็น 20% และ ได้ใช้อัตรานี้ในการพยากรณ์ยอดการออมครัวเรือน ปี 2550 - 2554 ซึ่งจะได้ยอดออมครัวเรือนปี 2554 ที่ 1,104,812.9 ล้านบาท
- เงินออมในสหกรณ์ทุกประเภท รายงานโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ พบว่ามียอดการออม ปี 2549 ที่ 191,279.1 ล้านบาท และมียอด ปี 2550 ที่ 254,396.5 ล้านบาท และใช้โมเดลพยากรณ์การเติบโต ที่ 33% ทำให้ยอดการออมผ่านสถาบันการเกษตรปี 2554 ที่ 795,949 ล้านบาท
- รวมเงินออมภาคประชาชนทั้งระบบ มียอดรวมปี 2551 มูลค่า 979,847.1 ล้านบาท มียอดปี 2552 ที่ 1,218,932.7 ล้านบาท จนถึง ปี 2554 มียอดเท่ากับ 1,900,761.9 ล้านบาท คิดเป็นมูลค่าปัจจุบัน ฐานปี 2551 คำนวณยอด 2552 - 2554 ที่อัตราส่วนลด 2% มูลค่า 4,447,307.9 ล้านบาท และอัตราส่วนลด 9% มูลค่า 3,865,525.34 ล้านบาท
- หากคิดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของกองทุนหมู่บ้านที่ 3% จะให้ผล รายได้กับครัวเรือนเป็นรายรับดอกเบี้ย ปี 2551 ที่ 29,395.4 ล้านบาท ปี 2554 ที่ 57,022.9 ล้านบาท คิดเป็นมูลค่าปัจจุบันฐานปี 2551 คำนวณยอด ปี 2552 – 2554 ที่อัตราส่วนลด 2% มูลค่า 133,419.24 ล้านบาท และอัตราส่วนลด 9% มูลค่า 115,965.76 ล้านบาท
- การใช้จ่ายงบภาครัฐเพื่อส่งเสริมระบบการออม ปี 2551 มูลค่า 29,395.4 ล้านบาท ปี 2554 มูลค่า 57,022.9 ล้านบาท คิดเป็น

มูลค่าปัจจุบันฐานปี 2551 คำนวณยอด ปี 2552 - 2554 ที่อัตราส่วนลด 2% มูลค่า 36,426.5 ล้านบาท และอัตราส่วนลด 9% มูลค่า 32,226.63 ล้านบาท

- อัตราส่วนผลประโยชน์ต่องบประมาณภาครัฐอยู่ที่ 3.66 สำหรับอัตราส่วนลดที่ 2% และ 3.6 ที่อัตราส่วนลด 9%

ระบบเงินจุลภาคหรือ เงินฐานราก

สถาบัน หน่วยงาน ภาคครัวเรือน	2549	2550	2551	2552	2553	2554	CAGR	NPV $_{51\ i=2}$	NPV $_{51\ i=9}$
4.2.1.1 กองทุนหมู่บ้านและสถาบันการเงินชุมชน									
ธนาคารเพื่อการเกษตร ธกส[1]									
สินเชื่อเกษตรกรรายย่อย[2]			180,000.0	197,460.0	216,613.6	237,625.1	9.7%		
สถาบันเกษตรกร สหกรณ์ เครดิตยูเนียน[3]									
สร้างงานในชนบท			32,000.0	32,000.0	32,000.0	32,000.0			
สหกรณ์นอกภาคเกษตร วิสาหกิจชุมชน			9,000.0	9,000.0	9,000.0	9,000.0			
กองทุนหมู่บ้าน SML			16,000.0	16,000.0	16,000.0	16,000.0			
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ		131,533.5	141,533.5	161,533.5	171,533.5	181,533.5			
จำนำผลิตผลเกษตร			22,000.0	22,660.0	23,339.8	24,040.0	3%		
ธนาคารออมสิน									
ธนาคารประชาชน			5,000.0	5,000.0	5,000.0	5,000.0			
สินเชื่อพัฒนาชนบท สพช กองทุน SML			4,000.0	4,000.0	4,000.0	4,000.0			
ธพว fast track			30,000.0	40,000.0	50,000.0	60,000.0			
ธนาคารกรุงไทย ธนาคารชุมชน SML			6,000.0	6,000.0	6,000.0	6,000.0			
สินเชื่อเพื่อพัฒนาองค์กรชุมชน พอช.			1,000.0	1,000.0	1,000.0	1,000.0			
สหกรณ์ทุกประเภทการเกษตร เครดิต ยูเนียน[4]	590,892.7	617,165.5	644,606.4	673,267.5	703,202.9	734,469.3	4.4%		
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต			16,000.0	19,014.0	22,595.7	26,852.1	19%		
รวมการปล่อยกู้ฐานราก			1,107,139.9	1,186,934.9	1,260,285.4	1,337,520.0		฿3,635,383.67	฿3,182,499.01
รายได้จากการปล่อยกู้เฉลี่ยที่ดอกเบี้ย 6.6%			73,071.2	78,337.7	83,178.8	88,276.3	6.6%	฿239,935.32	฿210,044.93
งบประมาณภาครัฐกองทุนหมู่บ้าน		13,158.0	14,300.0	28,950.0	39,137.1	34,366.1		฿98,383.69	฿86,037.51
Benefit Cost Ratio 4.2.1.1								B2.44	B2.44
4.2.1.2 การออม									
เงินออมภาคครัวเรือน[5]	446,487.0	535,186.1	641,506.1	768,947.6	921,706.7	1,104,812.9	20%		
เงินออม สหกรณ์ ทุกประเภท[6]	191,279.1	254,396.5	338,341.0	449,985.1	598,469.1	795,949.0	33%		
รวมเงินออมภาคประชาชน	637,766.1	789,582.5	979,847.1	1,218,932.7	1,520,175.7	1,900,761.9		฿4,447,307.92	฿3,865,525.34
ดอกเบี้ยเงินฝาก			29,395.4	36,568.0	45,605.3	57,022.9	3.0%	฿133,419.24	฿115,965.76
งบประมาณภาครัฐส่งเสริมการออม		28,977.7	14,514.4	15,005.2	12,314.60	10,483.82		฿36,426.53	฿32,226.63
Benefit Cost Ratio 4.2.1.2								฿3.66	฿3.60

1.ข้อมูลธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
2. สินเชื่อปล่อยเกษตรกรรายบุคคล ที่มียอดไม่เกิน 100,000 บาท
3.ยอดปล่อยกู้ตามที่รัฐบาลมีนโยบายให้ธกสปล่อยกู้ สหกรณ์การเกษตร 36000 ล้านบาท แต่ได้รวมเข้าไปในส่วนยอดแจ้งกู้ของข้อ 4 แล้ว
4. รายงานประจำปี2549 2550 ยอดเงินกู้ทั้งหมดของสหกรณ์ทุกประเภท การเกษตร ประมง เครดิตยูเนียน ออมทรัพย์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
5.ข้อมูล NESDB
6. รายงานประจำปี2549 2550 ยอดเงินออมทั้งหมดของสหกรณ์ทุกประเภท การเกษตร ประมง เครดิตยูเนียน ออมทรัพย์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
7.รายได้จากการปล่อยกู้กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนแห่งชาติ ปล่อยกู้ ที่ 6.6% ฝากที่ดอกเบี้ย 3.0%

สรุป 4.2 การส่งเสริมการออม ความมั่นคงในครัวเรือน หลักประกันรายได้

- รวมผลประโยชน์จากรายได้เงินกู้ของระบบและรายได้เงินฝากของระบบจากอัตราดอกเบี้ยได้ 102,466.6 ล้านบาท ในปี 2551 และ 145,299.2 ล้านบาท ในปี 2554 และได้ค่า NPV จากมูลค่าปี 2552 - 2554 ณ ฐานปี 2551 ที่อัตราส่วนลด 2% และ 9% ได้ 373,354.56 ล้านบาท และ 326,010.69 ล้านบาท ตามลำดับ

- ผลรวมงบประมาณภาครัฐ กองทุนหมู่บ้าน (4.2.1.1) การส่งเสริมการออม (4.2.1.2) การสร้างหลักประกันรายได้ ส่งเสริมอาชีพ (4.2.2.2) ความมั่นคงในครัวเรือน (4.2.3) รวมหัวข้อ 4.2 ได้ 33,030 ล้านบาท ในปี 2551 และ 49,961 ล้านบาท ในปี 2554 ซึ่งคำนวณ NPV มูลค่าปี 2552 - 2554 ณ ฐานปี 2551 ที่อัตราลด 2% และ 9% ได้ 145,697 ล้านบาท และ 119,581 ล้านบาท ตามลำดับ

- BCR ผลประโยชน์ต่องบประมาณภาครัฐ จาก NPV ณ ส่วนลด 2% และ 9% ได้ที่ 2.56 และ 2.73 ตามลำดับ

4.2 การคำนวณมูลค่าเศรษฐศาสตร์ ส่งเสริมการออม ความมั่นคงในครัวเรือน หลักประกันรายได้ ชุมชน

สถาบัน หน่วยงาน ภาคครัวเรือน	2549	2550	2551	2552	2553	2554	CAGR	NPV 51 i=2	NPV 51 i=9
4.2.1.1 รวมการปล่อยกู้ฐานราก			1,107,139.9	1,186,934.9	1,260,285.4	1,337,520.0		฿3,635,383.67	฿3,182,499.01
รายได้จากการปล่อยกู้เฉลี่ยที่ดอกเบี้ย 6.6%			73,071.2	78,337.7	83,178.8	88,276.3	6.6%	฿239,935.32	฿210,044.93
4.2.1.2 การออม									
เงินออมภาคครัวเรือน	446,487.0	535,186.1	641,506.1	768,947.6	921,706.7	1,104,812.9	20%		
เงินออม สหกรณ์ ทุกประเภท	191,279.1	254,396.5	338,341.0	449,985.1	598,469.1	795,949.0	33%		
รวมเงินออมภาคประชาชน	637,766.1	789,582.5	979,847.1	1,218,932.7	1,520,175.7	1,900,761.9		฿4,447,307.92	฿3,865,525.34
ดอกเบี้ยเงินฝาก			29,395.4	36,568.0	45,605.3	57,022.9	3.0%	฿133,419.24	฿115,965.76
รวมผลประโยชน์ การปล่อยกู้และรายได้ดอกเบี้ย			102,466.6	114,905.7	128,784.1	145,299.2		฿373,354.56	฿326,010.69
4.2.1.1 งบประมาณภาครัฐกองทุนหมู่บ้าน		13,158.0	14,300.0	28,950.0	39,137.1	34,366.1		฿98,383.69	฿86,037.51
4.2.1.2 งบประมาณภาครัฐส่งเสริมการออม		28,977.7	14,514.4	15,005.2	12,314.60	10,483.82		฿36,426.53	฿32,226.63
4.2.2.2 งบประมาณสร้างหลักประกันรายได้ ส่งเสริมอาชีพ		2,804.0	2,953.2	3,117.8	3,282.30	3,523.10		฿9,531.41	฿8,343.49
4.2.3 ความมั่นคงในครัวเรือน		1,233.4	1,262.9	1,378.3	1,479.40	1,587.90		฿4,269.54	฿3,735.83
T4.2 งบ ส่งเสริมการออม ความมั่นคงครัวเรือน		46,173.1	33,030.5	48,451.3	56,213.4	49,961.0		฿145,697.23	฿119,581.16
Benefit Cost Ratio 4.2								฿2.56	฿2.73

ที่มา : 1. รวมผลประโยชน์รายได้ที่ สถาบันการเงินชุมชนได้จากการปล่อยกู้ มีมูลค่าปัจจุบัน 2552 - 2554 ณ ฐานปี 2551 ปี 2%, 9% คือ 239,935.342 ล้านบาท และ 210,044.93 ล้านบาท ตามลำดับ

2. ผลประโยชน์ที่เป็นดอกเบี้ยฝากสำหรับครัวเรือนประชาชน มูลค่าปัจจุบัน 2552 - 2554 ณ ฐานปี 2551 ที่ 2%, 9% คือ 133,419.24 ล้านบาท และ 115,965.76 ล้านบาท ตามลำดับ

3. รวมยอดผลประโยชน์ จากข้อ 1, 2 ที่ส่วนลด 2%, 9% 373,354.56 ล้านบาท และ 326,010.69 ล้านบาท

4. รวมยอดการจ่ายภาครัฐทั้ง 4 รายการที่ส่วนลด 2%, 9% 145,697.23 ล้านบาท และ 119,581.16 ล้านบาท

5. Benefit Cost Ratio - BCR จากข้อ 3, 4 ที่อัตราลด 2% 2.56 และที่อัตราลด 9% 2.73

4.3 พัฒนาศักยภาพเยาวชน ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ

การพัฒนาศักยภาพกลุ่มประชาชนกลุ่มพิเศษนี้ คือ การสร้างคุณค่าให้กับประชากรในแต่ละกลุ่ม ทั้งด้านสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิตใจ ความสุข โอกาสในการเข้าถึงการศึกษาเพื่อจะเป็นโอกาสในการเข้าถึงการทำงาน และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ความเท่าเทียม ความเสมอภาค การคำนวณมูลค่าเศรษฐกิจนั้นจะคำนวณในสองรูปแบบ คือ

- มูลค่าต่อปีของประชากรกลุ่มนั้น <u>หลักการคำนวณ</u> นำรายได้เฉลี่ยต่อหัวของคนทั้งประเทศไทย (Income per capita) คูณด้วยจำนวนประชากรในกลุ่มนั้น ถือว่าประชากรคนไทยมีค่าหัวโดยเฉลี่ยต่อปีต่อหัว เช่น ในปี 2549 คนไทยมีมูลค่าโดยเฉลี่ยต่อหัว 115,098 บาทต่อปี สมมุติฐานคือหากเราพัฒนาคนด้อยโอกาสให้มีความเสมอภาคและมีคุณภาพทัดเทียมประชากรกลุ่มอื่น ๆ อย่างน้อยก็ควรมีมูลค่าต่อหัวเท่ากับมูลค่าเฉลี่ยของประชากรทั้งหมด

  เช่นเดียวกันกับกลุ่มเยาวชน หากสามารถพัฒนาให้เขามีคุณภาพก็ควรมีค่าหัวไม่น้อยกว่าค่าเฉลี่ย ส่วนผู้สูงอายุคือปัญหาเกษียณ การมีคุณค่าเมื่อชีวิตเลยวัย 60 ปีไปแล้ว ว่าจะสามารถมีคุณค่าอยู่หรือไม่ ซึ่งการประเมินคุณค่าคือยังมีคุณค่าอยู่ไม่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของคนไทย
- รายได้ของกลุ่มผู้มีงานทำในแต่ละกลุ่ม คือ รายได้ต่อหัวของคนที่ทำงานเท่านั้น คูณด้วยจำนวนประชากรที่มีส่วนร่วมในแรงงานหรือจำนวนประชากรที่มีงานทำของกลุ่มนั้น ๆ

<u>สาขาย่อย 4.3.1 ก</u><u>ลุ่มเยาวชน</u> มีการกำหนดกลุ่มอายุหลายกลุ่ม เช่น กลุ่ม 13 - 19 ปี คือ ตั้งแต่วัยรุ่นถึงอายุ 20 ปีที่บรรลุนิติภาวะแล้ว ในขณะที่บางความหมายคิดกลุ่ม 18 - 25 ปี ที่ถือว่าเป็นกลุ่มที่เข้าตลาดแรงงานในระยะแรก ๆ เป็นช่วงวิกฤติของชีวิต แต่ในที่นี้เราจะพิจารณากลุ่มเด็กและเยาวชนที่ยังไม่มี

ส่วนร่วมกับตลาดแรงงาน คือ กลุ่มอายุตั้งแต่ 7 - 18 ปี หากเลย 18 ปี ถือว่าเข้าสู่ตลาดแรงงานแล้ว ดังนั้น เราจะพิจารณากลุ่มเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ ซึ่งจากข้อมูล 2549 พบว่าประชากรที่มีอายุดังกล่าวมี 11,286,138 คน และประชากรกลุ่มอายุ 7 - 18 ปีนี้ในปี 2550 มีจำนวนประชากร 10,394,980 คน ซึ่งประชากรเด็กและเยาวชนจะมีจำนวนลดน้อยลง ซึ่งอัตราลดเฉลี่ยอยู่ที่ 7.9% ซึ่งได้พยากรณ์โดยใช้ค่าเฉลี่ยจะได้จำนวนประชากรเด็กและเยาวชน จะลดเหลือ 7,480,607 คน ในปี 2554 หากคำนวณมูลค่าต่อปี ในปี 2549 เป็นมูลค่า 1,299,011.9 ล้านบาท ปี 2550 มูลค่า 1,297,626 และเพิ่มขึ้นเป็น 1,360,797 ล้านบาทในปี 2554

ตารางที่ 4.3.1 แสดงจำนวนประชากรทั้งประเทศ จากการสำรวจของกองทะเบียนราษฎร์

กระทรวงมหาดไทย ปี 2549

ช่วงอายุ (ปี)	ชาย	หญิง	รวม	
0 - 3 ปี	1,617,143	1,525,164	3,142,307	
4 - 6 ปี	1,241,628	1,174,212	2,415,840	
7 - 9 ปี	1,386,318	1,312,449	2,698,767	} 11.28 ล้านคน
10 - 12 ปี	1,498,631	1,420,728	2,919,359	
13 - 15 ปี	1,484,786	1,411,890	2,896,676	
16 - 18 ปี	1,417,005	1,354,331	2,771,336	
19 - 21 ปี	1,409,525	1,370,634	2,780,159	
22 - 25 ปี	2,034,401	1,997,971	4,032,372	
รวม	12,089,437	11,567,379	23,656,816	

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (http://www.dopa.go.th ข้อมูล ณ วันที่ 25 สิงหาคม 2550)

ปัญหาที่พบในเด็กและเยาวชน

ปัญหาที่พบ	ปี 2547	ปี 2548
ถูกกระทำรุนแรง	3,142	
ครอบครัวแตกแยก	8,741	9,309
ทำผิด ก่อคดี	36,080	48,218
เด็กกำพร้าประสบธรณีพิบัติ	9,365	9,365
รวม	59,875	69,440

ปัญหาในกลุ่มเด็กและเยาวชน ปัญหาใหญ่คือเรื่องการก่อคดี ทำผิด โดยเฉพาะ คดียาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ซึ่งการควบคุมปัญหาเหล่านี้โดยการปรับพฤติกรรมเด็กและเยาวชนให้เป็นเด็กที่มีคุณค่าอย่างน้อยเท่ากับค่าเฉลี่ยสังคม

สาขาย่อย 4.3.2 กลุ่มคนพิการ กำหนดให้คนพิการเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ควรได้รับการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ เพื่อให้มีขีดความสามารถที่พร้อมในการปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่า และมีความสุข มีจุดเน้นด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการแพทย์ การศึกษา การอาชีพและการจ้างงาน และด้านสังคม แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2550 - 2554 เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพจากทุกภาคส่วนในการจัดทำแผนโดยพิจารณาจากสถานการณ์และแนวโน้มด้านคนพิการ และความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2549 รวมทั้งการประเมินสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของการดำเนินงานด้านคนพิการ ซึ่งได้บูรณาการกรอบแนวคิด และทิศทางในการจัดทำแผนให้มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 - 2554 ตลอดจนพันธกรณีระหว่างประเทศ โดยแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติฉบับนี้ ได้เน้นให้มีกลไกประสานงานด้านคนพิการระดับชาติ การส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายเพื่อให้มีส่วนร่วมและมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อคนพิการทั้งทางด้านโครงการที่จะดำเนินการในเบื้องต้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งจะทำให้การนำแผนไปสู่การปฏิบัติและการติดตามประเมินผลมีความชัดเจนยิ่งขึ้น จากการประเมินความต้องการทางยุทธศาสตร์โดยการวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มด้านคนพิการ ทบทวนผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2549 ทบทวนแนวคิดและนโยบาย รวมทั้งการประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์จากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของการดำเนินงานด้านคนพิการที่ผ่านมา สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2550 - 2554 เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุด คือ คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีเต็มตามศักยภาพ มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน คือ คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิ การมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่ด้วยความเสมอภาค และสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรคด้วยการปฏิรูประบบบริหารจัดการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ การสร้างความเข้มแข็งให้คนพิการ องค์กรด้านคนพิการ และเครือข่าย ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการในบริบทที่คนพิการ ครอบครัวคนพิการ ชุมชน สังคม ได้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากแนวทางเวทนานิยม ที่เมตตาสงสารให้คนพิการเป็นผู้รับการสงเคราะห์ สู่มิติที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิทธิคนพิการ

ในการสำรวจความพิการและภาวะทุพพลภาพ พ.ศ. 2545 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติได้สำรวจประชากรที่มีความพิการ และหรือมีปัญหาสุขภาพหรือเจ็บป่วยที่เป็นต่อเนื่อง ตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป จากครอบครัวตัวอย่างทั้งสิ้น 49,997 ครัวเรือนทั่วประเทศ พบว่า จากประชากรทั้งสิ้นประมาณ 63,303,000 คน เป็นคนพิการประมาณ 1,098,000 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.7 และในปี 2550 ได้สำรวจพบว่ามีประชากรที่พิการ 1,815,630 ล้านคน เป็นผู้มีงานทำ 638,944 คน

(คิดเป็น 35.2%) ไม่ได้ทำงาน 1,176,636 คน หากนำตัวเลขคนพิการดังกล่าวมาทำการคำนวณตามโมเดลพยากรณ์ พบคนพิการในประเทศไทยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ย 13.1% จากปี 2545 - 2550 เมื่อใช้อัตรานี้พยากรณ์พบว่าในปี 2554 ประเทศไทยจะมีคนพิการ 2,967,845 คน

- เมื่อประเมินมูลค่าเศรษฐศาสตร์ โดยใช้มูลค่าต่อหัวต่อปีเฉลี่ย หากเราสามารถพัฒนาคนพิการให้มีขีดความสามารถเท่าคนปกติธรรมดาก็น่าจะมีคุณค่าไม่น้อยกว่ารายได้ต่อหัวประชากรไทย ในปี 2550 เท่ากับ 124,832 บาทต่อปี เมื่อเป็นเช่นนี้มูลค่าคนพิการ จะเท่ากับ 226,648 ล้านบาทและจะเพิ่มค่าเป็น 539,880 ล้านบาท ในปี 2554
- ประเมินรายได้ผู้พิการที่มีงานทำ ซึ่งผู้พิการ 639,944 คนจะมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวการทำงาน 1 ปี ที่ 233,629 บาทต่อปี 149,276 ล้านบาท และจะเพิ่มรายได้ต่อปี สำหรับผู้พิการที่ทำงานได้เป็น 254,988 ล้านบาท ในปี 2554

4.3 มูลค่าเศรษฐกิจของผู้ด้อยโอกาสทุกประเภท

	2549	2550	2551	2552	2553	2554	CAGR
4.3.1.เด็กและเยาวชน[1]							Ratio
อายุ 7-18 ปี	11,286,138.0	10,394,980.0	9,574,188.2	8,818,206.4	8,121,917.3	7,480,607.4	-7.9%
มูลค่าต่อปี ล้านบาท	1,299,011.9	1,297,626.1	1,313,138.5	1,328,836.2	1,344,721.7	1,360,797.0	
4.3.2.ผู้พิการ[2]	-	1,815,630	2,052,962	2,321,316	2,624,749	2,967,845	13.1%
มูลค่าต่อปี ล้านบาท		226,648.7	281,572.0	349,804.6	434,571.9	539,880.6	
คนมีงานทำ		638,944.0	722,464.1	816,901.6	923,683.6	1,044,423.7	35.2%
รายได้ของผู้มีงานทำ ล้านบาท		149,276.0	180,097.6	199,440.4	225,510.4	254,988.2	
4.3.3.ผู้ด้อยโอกาส[3]		3,640,892.0	4,117,848.9	4,657,287.1	5,267,391.7	5,957,420.0	13.1%
มูลค่าต่อปี ล้านบาท		454,499.8	564,779.6	701,817.5	872,106.4	1,083,714.0	
คนทำงาน		1,274,312.2	1,441,247.1	1,630,050.5	1,843,587.1	2,085,097.0	35%
รายได้ของผู้มีงานทำ ล้านบาท		297,716.5	359,277.5	397,964.6	450,098.0	509,060.8	
4.3.4.ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป[4]		7,020,959.0	7,259,896.0	7,506,964.6	7,762,441.4	8,026,612.5	3.4%
มูลค่าต่อปี ล้านบาท		876,440.4	995,724.0	1,131,242.1	1,285,204.3	1,460,120.7	
คนมีงานทำ		2,506,482.4	2,591,782.9	2,679,986.4	2,771,191.6	2,865,500.7	35.7%
รายได้ของผู้มีงานทำ ล้านบาท		585,587.5	646,085.7	654,298.6	676,565.7	699,590.5	
4.3a.รวมมูลค่าต่อหัว ล้านบาท		2,855,215.1	3,155,214.0	3,511,700.5	3,936,604.2	4,444,512.4	
4.3b.รวมรายได้ของผู้ด้อยโอกาสที่ทำงานได้ ล้านบาท		1,032,580.0	1,185,460.8	1,251,703.6	1,352,174.1	1,463,639.6	
Per capita GNP[5]	115,098.0	124,832.0	137,154.0	150,692.3	165,567.0	181,910.0	9.9%
Inflation			6.7%	4.5%	4.5%	4.5%	
รายได้ต่อหัวของคนที่ทำงานเท่านั้น[6]		233,629.20	249,282.36	244,142.51	244,142.51	244,142.51	

1. ข้อมูลกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
2. สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2545, 2550
3. กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม
4. รายงานสำรวจประชากรผู้สูงอายุ ปี 2550 สำนักงานสถิติแห่งชาติ
5. Per capita Income source NESDB
6. รายได้จากการทำงาน รายได้ประชาชาติ 2550 = 8,469,060 หารด้วย จำนวนประชากรที่มีงานทำ 36.25 ล้านคน เท่ากับ 233,629.2 บาทต่อปี ปรับด้วยอัตราเงินเฟ้อพื้นฐานในแต่ละปี (NESDB และ สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2550)

สาขาย่อย 4.3.3 ผู้ด้อยโอกาส ผู้ด้อยโอกาส หมายถึง ผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน และได้รับผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การเมือง กฎหมาย วัฒนธรรม ภัยธรรมชาติ และภัยสงคราม รวมถึงผู้ที่ขาดโอกาส ที่จะเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐ ตลอดจน ผู้ประสบปัญหาที่ยังไม่มีองค์กรหลักรับผิดชอบ อันจะส่งผลให้ไม่สามารถดำรงชีวิตได้เท่าเทียมกับผู้อื่น โดยมีกลุ่มเป้าหมายในความรับผิดชอบ ได้แก่

1. คนยากจน
2. บุคคลเร่ร่อน ไร้ที่อยู่อาศัย
3. คนไร้สัญชาติ ผู้ไม่มีเอกสารแสดงสถานะทางกฎหมาย
4. ผู้ได้รับผลกระทบจากผู้ป่วยและผู้ติดเชื้อเอดส์
5. ผู้พ้นโทษ

ซึ่งได้มีการพยายามรวบรวมตัวเลขประชากรผู้ด้อยโอกาสในประเทศไทย พบว่า รายงานผู้ด้อยโอกาสทั้ง 5 ประเภท มีจำนวน 3,640,892 คน หรือ 13.1% ดังสรุปในตาราง

ตารางสรุป ผู้ด้อยโอกาสในประเทศไทย

ประเภทของผู้ด้อยโอกาส	2548	2549	2550
เร่ร่อน ขอทาน		22,267	22,267
ไร้บ้านที่อยู่อาศัย		30,000	30,000
ไร้สัญชาติอพยพมานานแล้ว	480,000	480,000	480,000
ไร้สัญชาติไม่มีทะเบียน	60,000		60,000

ประเภทของผู้ด้อยโอกาส	2548	2549	2550
แรงงานต่างด้าว	1,392,704		1,392,704
คนไทยพลัดถิ่นรวมชาวเล	47,735	47,735	47,735
ผู้ติดเชื้อ HIV สะสมที่ยังมีชีวิต		312,988	1,102,628
เด็กติดเชื้อ HIV			50,620
เด็กที่พ่อแม่เสียชีวิตจาก HIV			380,000
ผู้พ้นโทษที่ถูกปล่อยตัวตามหมายศาล	70,468	5,397	41,172
ผู้พ้นโทษและพ้นจากการคุมประพฤติ	115,961	126,279	31,216
รวมผู้ด้อยโอกาส			3,638,342

ได้พยากรณ์ผู้ด้อยโอกาสโดยใช้สัดส่วน 13.1% เป็นตัวพยากรณ์ ด้วยหลักการคำนวณเดียวกับประชากรผู้พิการในการคำนวณมูลค่าเศรษฐศาสตร์ และผู้พิการที่มีงานทำ ในการคำนวณรายได้จากผู้ทำงานที่เป็นผู้ด้อยโอกาส

- มูลค่าเศรษฐกิจผู้ด้อยโอกาสโดยประเมินมูลค่าต่อหัวของคนไทยเฉลี่ย พบว่าในปี 2550 จะมีมูลค่า 454,499 ล้านบาท จากจำนวนผู้ด้อยโอกาส 3.64 ล้านคน และเติบโตเป็น 1,083,714 ล้านบาท จากผู้ด้อยโอกาส 5.95 ล้านคน ในปี 2554
- รายได้ที่ผู้ด้อยโอกาสที่มีงานทำสามารถทำได้ โดยประมาณว่าสัดส่วนผู้ด้อยโอกาสที่ทำงานนั้นน่าจะมีสัดส่วนใกล้เคียงกับคนพิการเพราะมักถูกจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกันคือมีสัดส่วนที่ 35% ของประชากรผู้ด้อยโอกาส ซึ่งจะได้ผู้ที่ทำงาน ในปี 2550 จำนวน 1,274,312 คน มีมูลค่ารายได้จากการทำงานเท่ากับ 297,716 ล้านบาท

และเพิ่มมูลค่าเป็น 509,060 ล้านบาทจากผู้ด้อยโอกาสที่ทำงาน ในปี 2554 จำนวน 2,085,097 ล้านคน

สาขาย่อย 4.3.4 ผู้สูงอายุ หมายถึง ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปมีทั้งสิ้น 7.02 ล้านคนในปี 2550 โดยแบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น 60 - 69 ปี มี 58.8% กลุ่มผู้สูงอายุวัยกลาง 70 - 79 ปี มี 31.7% กลุ่มผู้สูงอายุวัยปลายอายุ 80 ปี 9.5% โดยจำนวนผู้สูงอายุมีมากขึ้นเรื่อย ๆ จากปี 2537 มี 4.0 ล้านคน ปี 2545 มี 6.0 ล้านคน ปี 2550 มี 7.0 ล้านคน ปัญหาของผู้สูงอายุส่วนใหญ่คือมีการศึกษาค่อนข้างต่ำในเกณฑ์ประถมศึกษาเสียส่วนใหญ่จึงทำให้มีการประกอบอาชีพน้อยหลังจากเกษียณแล้ว โดยร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่ในกำลังแรงงานมีเพียง 35.7% ในปี 2550 การคำนวณมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ผู้สูงอายุ แยกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

- มูลค่าต่อหัวจากประชากรผู้สูงอายุมี 7,020,959 คน มีมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ 867,440 ล้านบาท ในปี 2550 เป็น 7,259,896 คน ในปี 2551 และมีมูลค่า 995,724 ล้านบาท และในปี 2554 ประชากรผู้สูงอายุได้เพิ่มเป็น 8,026,612 คน มีมูลค่า 1,460,120 ล้านบาท
- รายได้ที่ ประชากรผู้สูงอายุที่มีงานทำ 2,506,482 คน มีรายได้จากการทำงาน 585,587.5 ล้านบาทในปี 2550 เพิ่มเป็นประชากรผู้สูงอายุที่ทำงาน ในปี 2554 2,865,500 คน มีรายได้ 699,590.5 ล้านบาท

สรุปการคำนวณค่าสาขา 4.3 การพัฒนาศักยภาพ เยาวชน ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส มูลค่าปัจจุบันจากปี 2552 - 2554 คำนวณเป็นฐานปี 2551

- มูลค่าปัจจุบันของผลรวมตามมูลค่าต่อหัว ณ อัตราส่วนลด 2% และ 9% อยู่ที่ 11.41 และ 9.97 ล้านล้านบาทตามลำดับ รายจ่ายภาครัฐที่ใช้จ่ายด้านการพัฒนาศักยภาพ กลุ่มเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ รวมมีงบประมาณ รวมปี 2551 เท่ากับ 10,165 ล้านบาท และประมาณการปี 2554 เท่ากับ 13,103.9 ล้านบาท คิดเป็น NPV ที่ 2%, 9% เท่ากับ 35,117.12 ล้านบาท 30,723 ล้านบาท ตามลำดับ และเมื่อนำผลได้หารด้วยเงินลงทุนงบประมาณภาครัฐในแต่ละอัตราส่วนลดที่ 2%, 9% จะอัตราส่วนผลได้ต่อค่าใช้จ่ายภาครัฐ BCR ที่ 325 และ 324.4 ตามลำดับ

- มูลค่าปัจจุบันของรายได้จากการทำงานของกลุ่มผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุที่มีงานทำ ณ อัตราส่วนลดที่ 2% และ 9% ทำได้ที่ 3.91 และ 3.42 ล้านล้านบาท ตามลำดับ อัตราส่วนผลได้ต่อค่าใช้จ่ายภาครัฐ BCR คือ 111.2 และ 111.2 ตามลำดับ

4.3 มูลค่าเศรษฐกิจของผู้ด้อยโอกาสทุกประเภท คำนวณมูลค่าปัจจุบันเทียบกับรายจ่ายภาครัฐ

	2551	2552	2553	2554	$NPV_{51\ i=2}$	$NPV_{51\ i=9}$
4.3.1.เด็กและเยาวชน						
มูลค่าต่อปี ล้านบาท	1,313,138.5	1,328,836.2	1,344,721.7	1,360,797.0		
4.3.2.ผู้พิการ	2,052,961.6	2,321,316.2	2,624,749.0	2,967,845.3		
มูลค่าต่อปี ล้านบาท	281,572.0	349,804.6	434,571.9	539,880.6		
รายได้ของผู้มีงานทำ ล้านบาท	180,097.6	199,440.4	225,510.4	254,988.2		
4.3.3.ผู้ด้อยโอกาส	4,117,848.9	4,657,287.1	5,267,391.7	5,957,420.0		
มูลค่าต่อปี ล้านบาท	564,779.6	701,817.5	872,106.4	1,083,714.0		
รายได้ของผู้มีงานทำ ล้านบาท	359,277.5	397,964.6	450,098.0	509,060.8		
4.3.4.ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป	7,259,896.0	7,506,964.6	7,762,441.4	8,026,612.5		
มูลค่าต่อปี ล้านบาท	995,724.0	1,131,242.1	1,285,204.3	1,460,120.7		
รายได้ของผู้มีงานทำ ล้านบาท	646,085.7	654,298.6	676,565.7	699,590.5		
4.3a.รวมมูลค่าต่อหัว ล้านบาท	3,155,214.0	3,511,700.5	3,936,604.2	4,444,512.4	฿11,414,748.0	฿9,967,083.60
4.3b.รวมรายได้ของผู้ด้อยโอกาสที่ทำงานได้ ล้านบาท	1,185,460.8	1,251,703.6	1,352,174.1	1,463,639.6	฿3,906,048.2	฿3,416,648.15
รายจ่ายงบประมาณภาครัฐ ล้านบาท						
T.4.3.0 การพัฒนาศักยภาพเยาวชน ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส	4,854.6	5,258.1	5,636.30	6,041.9		
T.4.3.1 เยาวชน	208.3	180.8	179.50	176.8		
T.4.3.2 ผู้พิการ	2,160.3	2,618.0	2,802.00	3,000.6		
T.4.3.3 ผู้ด้อยโอกาส	2,216.6	2,428.2	2,613.90	2,822.3		
T.4.4.4 ผู้สูงอายุ	725.4	825.6	920.30	1,062.3		
T.4.3 รวมงบการพัฒนาศักยภาพทุกกลุ่ม	10,165.2	11,310.7	12,152.00	13,103.9	฿35,117.12	฿30,723.48
BCR 4.3a ระหว่างผลได้กับงบภาครัฐ					325.0	324.4
BCR 4.3b ระหว่างผลได้กับงบภาครัฐ					111.2	111.2

4.4 ขจัดความยากจนเสริมสร้างภูมิคุ้มกันท้องถิ่น

สาขาย่อย 4.4.1 ประชาสังคม ในฐานะหน่วยงานเพื่อสังคม และเป็นหน่วยงานที่มิได้แสวงหากำไร เช่น มูลนิธิต่าง ๆ มูลนิธิศุภมิตร ที่ให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและคนยากจน พบว่าทั่วประเทศมีองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไรอยู่ 65,459 องค์กรในปี 2549 เพิ่มจากปี 2545 ที่มี 55,805 องค์กร พบว่าในปี 2549 มีบุคลากรที่ทำงานในสังกัดองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร 923,193 คน เป็นคนทำงานโดยไม่รับเงินเดือน 38.4% เป็นอาสาสมัคร 42.9% เป็นพนักงานประจำ 12.1% พนักงานชั่วคราว 2.1% ผู้บริหาร 4.5% ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ใช้ตัวเลขทางเศรษฐกิจที่เป็นมูลค่าเพิ่มของสถาบันที่มิได้แสวงหากำไรของสภาพัฒน์ พบว่ามูลค่าเพิ่มในปี 2549 มีมูลค่า 5,076 ล้านบาท และในปี 2550 มีมูลค่าเพิ่มเท่ากับ 5,497 ล้านบาท ในปี 2551 พยากรณ์อยู่ที่ 7,787.7 ล้านบาท ในปี 2554 จะมูลค่าเพิ่มเป็น 22,144.5 ล้านบาท ในอัตราการเติบโตเฉลี่ยที่ 41.7%

สาขาย่อย 4.4.2 ขจัดความยากจน หมายถึง กลุ่มที่มีรายได้ ต่ำกว่าเส้นความยากจน เส้นความยากจน คือ การคำนวณหาค่าใช้จ่ายที่จำเป็นพื้นฐานหรือขั้นต่ำที่ได้คำนวณจากค่าใช้จ่ายด้านอาหาร ความต้องการแคลลอรี่ขั้นต่ำต่อวัน โดยหลักการคำนวณเส้นความยากจนใหม่ได้นำส่วนของสัดส่วนประชากร เพศ อายุ รายได้ การศึกษาเข้าถ่วงน้ำหนักด้วย พร้อมกับนำค่าใช้จ่ายที่จำเป็นพื้นฐาน ในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับอาหารเข้ามาร่วมคำนวณ ได้แก่ ค่าเดินทาง ค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เสื้อผ้ารองเท้า ค่าใช้จ่ายด้านเชื้อเพลิงแสงสว่าง ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล เข้ามาร่วมคำนวณเส้นความยากจน ซึ่งหน่วยจะออกมาเป็นบาทต่อเดือนต่อหัว

- เส้นความยากจนของคนไทย ปี 2549 - 2550 อยู่ที่ 1,386 และ 1,443 บาทต่อเดือน ตามลำดับ และในปี 2554 พยากรณ์เส้นความยากจนอยู่ที่ 5.4% เฉลี่ยจะมีค่าอยู่ที่ 1,780 บาทต่อเดือนต่อหัว

- ประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นยากจน ปี 2549 - 2550 มี 6.05 และ 5.42 ล้านคน ตามลำดับ และจะลดลงเหลือ 3.2 ล้านคน หรือสัดส่วนคนจนจะลดลงที่ 4.91% ต่อปี
- พบว่าจำนวนคนจนในแต่ละปีลดลง หมายถึง คนจนส่วนที่หายไปสามารถพัฒนาพ้นเส้นความยากจนหรือคนจนกลุ่มนี้สามารถหารายได้มากกว่าค่าใช้จ่ายพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และจะไม่ก่อหนี้เพิ่ม ในปี 2550 มีจำนวนคนจนลดลง 0.64 ล้านคน และในปี 2554 จะมีคนจนลดลงจากปี 2553 ประมาณที่ 0.56 ล้านคน
- จำนวนคนจนที่ลดลงไปเนื่องจากมีรายได้เพิ่มขึ้น คิดเท่ากับเส้นความยากจน คูณด้วย จำนวนคนจนที่หายไป นั่นคือรายได้ทั้งหมดของคนจนที่หายไปกลุ่มนี้เท่ากับ 9,949 ล้านบาท ในปี 2551 และจะเป็น 10,599.8 11,292.79 12,030.72 ล้านบาท ตามลำดับ สำหรับปี 2552 - 2554

4.4.2 ส่วนรายได้คนจนที่เพิ่มขึ้นจากการหลุดพ้นจากเส้นความยากจนหรือมีรายได้มากกว่ารายจ่ายพื้นฐานในแต่ละปี

ล้านบาท

	2547	2549	2550	2551	2552	2553	2554	CAGR
เส้นความยากจน บาทต่อเดือน[1]	1,242	1,386	1,443	1,521	1,603	1,689	1,780	5.4%
ประชากรประเทศไทย (ล้านคน)[1]	62.9	63.4	63.9	64.2	64.6	64.9	65.3	0.5%
สัดส่วนคนจน[1]	11.16%	9.55%	8.48%	7.59%	6.69%	5.80%	4.91%	-0.9%
จำนวนคนจน (ล้านคน)	7.02	6.05	5.42	4.87	4.32	3.77	3.20	
รายได้ต่อปี ต่ำกว่า ล้านบาท[1]	104,620.7	100,701.8	93,830.6	88,943.2	83,141.5	76,333.8	68,420.9	
จำนวนคนจนที่ลดลงในแต่ละปี (ล้านคน)		0.96	0.64	0.55	0.55	0.56	0.56	
รายได้ที่เพิ่มขึ้นของคนจนที่พ้นเส้นยากจน ล้านบาท		16,048.88	11,012.63	9,949.03	10,599.80	11,292.79	12,030.72	

[1] แหล่งข้อมูลการสำรวจ ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ และ NESDB 47 - 50

สาขาย่อย 4.4.3 เสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นและสังคม

สาขาย่อย 4.4.3.1 ทรัพยากรธรรมชาติ ได้คำนวณตัวเลขทรัพยากรธรรมชาติลงในหัวข้อ 4.1 แล้วจึงไม่คำนวณซ้ำ

สาขาย่อย 4.4.3.2 เสริมสร้างภูมิคุ้มกันท้องถิ่นและสังคม

- เศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มีการพัฒนาชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นและความหลากหลาย

ทางชีวภาพของชุมชน วัฒนธรรม และสินทรัพย์ท้องถิ่น โดยสามารถสร้างผลผลิตไว้ใช้เองในชุมชน แลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนท้องถิ่น หรือนำไปจำหน่ายให้ชุมชนเมือง ดังนั้น มูลค่าทางเศรษฐกิจที่ได้จากฐานการผลิตและการให้บริการของชุมชนจึงคำนวณได้จาก ฐานโอท็อป (OTOP) เดิม

4.4.3.2 เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาท้องถิ่น OTOP

OTOP ชุมชน	49	50	51	52	53	54
การผลิตแปรรูปพื้นบ้าน	8,733.0	9,152.2	9,591.5	10,051.9	10,534.4	11,040.0
การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน	150,000.0	157,200.0	164,745.6	172,653.4	180,940.8	189,625.9
เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน						
ภูมิปัญญาไทย สมุนไพร นวดแผนไทย		40,000.0	50,000.0	54,000.0	58,320.0	62,985.6
เศรษฐกิจพอเพียง						
Total		206,352.2	224,337.1	236,705.3	249,795.1	263,651.5

สาขาย่อย 4.4.3.3 การท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (การท่องเที่ยวโดยชุมชน Community-Based Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, (2540) ช่วงที่โลกตื่นตัวเรื่องการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและหาทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวช่วงปี 2535 - 2540 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เข้ามาเป็นกระแสใหม่และกระแสใหญ่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย โดยการผลักดันของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในขณะที่การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism : CBT) เริ่มก่อตัวขึ้นเติบโตคู่ขนานไปกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการทำงานในระดับพื้นที่ของโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (REST) ซึ่งในช่วงดังกล่าว ชื่อที่เรียกขานการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ มีหลากหลายชื่อ อาทิ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวสีเขียว ณ ปัจจุบัน หากให้ชุมชนนิยามตนเองว่าเรียกชื่อการดำเนินการท่องเที่ยวของตนว่าชื่ออะไร จะพบว่ามีชื่อเรียก 4 ชื่อด้วยกันในกลุ่มชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยว

โดยชุมชน และการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวกับทรัพยากรที่ชุมชนใช้เป็นฐานการผลิตเป็นทรัพยากรเดียวกัน วัฒนธรรมและสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนเรื่องจิตวิญญาณของชุมชน ในการสร้างสัมพันธ์กันภายในชุมชนและการสัมพันธ์กับภายนอก ควรจะเชื่อมโยงให้เห็นการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม การท่องเที่ยวชุมชนเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันในภาพรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เข้าไปมีบทบาทในการสร้างคุณภาพใหม่ของการท่องเที่ยวให้มีความหมายมากกว่าการพักผ่อน ความสนุกสนาน และความบันเทิง หากได้เปิดมิติของการท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเคารพคนในท้องถิ่น หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนมีหลักการดังนี้ ชุมชนเป็นเจ้าของชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ยกระดับคุณภาพชีวิต มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตั้งเป้าหมายให้การท่องเที่ยวชุมชนมียอด 1.5 แสนล้านบาทในปี 2553 ดังนั้นหากประเมิน ปี 2551 มูลค่า 115,000 ล้านบาท และมีอัตราการเติบโตที่ 10% ต่อปีตามเป้าหมายการเติบโตของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในปี 2554 การท่องเที่ยวชุมชนจะมียอด 168,371.5 ล้านบาท

สรุปภาพรวมสาขา 4.4 ขจัดความยากจน เสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่น

- มูลค่าขจัดความยากจนและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่น ในปี 2550 มีมูลค่ารวม 337,861.8 ล้านบาท ในปี 2551 มีมูลค่า 368,573 ล้านบาท และจะเพิ่มเป็น 466,198.3 ล้านบาท เมื่อคำนวณมูลค่าปัจจุบัน จะมีมูลค่า จากปี 2552 - 2554 ณ ฐานคำนวณปี 2551 ที่อัตราส่วนลด 2%, 9% อยู่ที่ 1.24 ล้านล้านบาท และ 1.08 ล้านล้านบาท ตามลำดับ
- งบประมาณภาครัฐที่ใช้รวมทั้งในด้านประชาสังคม ขจัดความยากจน เศรษฐกิจพอเพียง และท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มียอดงบประมาณรวม 32,359 ล้านบาทในปี 2551 และจะเพิ่มเป็น 38,296 ล้านบาทในปี 2554 รวมมูลค่าปัจจุบันของงบประมาณตั้งแต่ปี 2552 - 2554 ณ ฐานปี 2551 ที่ ส่วนลด 2% และ 9% คือ 102,563.5 ล้านบาท 89,792.5 ล้านบาท ตามลำดับ และมีอัตราส่วนผลได้ต่องบประมาณภาครัฐ BCR อยู่ที่ 12.1 สำหรับอัตราส่วนลดทั้งที่ 2% 9%
- งบประมาณสนับสนุนการวิจัยของ วช. ด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งไว้สำหรับปี 2551 - 2553 ปีละ 2,000 ล้านบาท ส่วนด้านการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและมีส่วนร่วมของชุมชน ตั้งไว้ที่ 800 ล้านบาทต่อปี งบประมาณวิจัยตกอยู่ 2,800 ล้านบาทต่อปี
- Attribution Value คือ มูลค่าที่งานวิจัยส่งผล เมื่อเทียบกับงบประมาณภาครัฐทั้งหมดของสาขา 4.4 เท่ากับสัดส่วนงบประมาณวิจัยหารด้วยงบประมาณภาครัฐทั้งหมด ซึ่งส่งผลให้เกิดมูลค่าเศรษฐกิจในปีถัด ๆ ไป Lag Factor = 1 ปี ซึ่งคูณด้วยมูลค่าเศรษฐกิจในปีถัดไปจะได้ Attribution Value ปีถัดไป เช่น Attribution Value ปี 2552 จะได้จากงบวิจัยปี 2551 หารงบประมาณภาครัฐปี 2551 โดยเทียบ

งบประมาณภาครัฐทั้งสิ้นในปี 2551 จะส่งผลให้เกิดมูลค่าเศรษฐกิจปี 2552 เต็ม 100% หากสัดส่วนงบงานวิจัย 2551 ต่องบประมาณทั้งหมดภาครัฐของสาขาขจัดความยากจน จะเป็นส่วนแบ่งที่ทำให้เกิดมูลค่าเศรษฐกิจในปี 2552 สัดส่วนนี้เมื่อคูณกับมูลค่าเศรษฐกิจปี 2552 จะได้ Attribution Value ปี 2552 ได้มาอยู่ที่ 34,394 35,297.8 37,960 ล้านบาทในปี 2552 - 2554 ตามลำดับ

- คำนวณ NPV ของมูลค่า Attribution Value ที่อัตราส่วนลด 2% 9% ได้ที่ 103,417.8 ล้านบาท 90,576.1 ล้านบาท ตามลำดับ และได้ค่า BCR หรือสัดส่วนผลประโยชน์ Attribution Value ส่วนค่าใช้จ่ายด้านงบการวิจัย ได้ที่ 12.8 สำหรับ อัตราที่ 2% และที่อัตรา 9% ดังแสดงในตาราง

4.4 ขจัดความยากจน เสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่น

4.4.1 ความรู้ด้านประชาสังคม	2550	2551	2552	2553	2554	CAGR	$NPV_{51\ i=2}$	$NPV_{51\ i=0}$
องค์กรไม่แสวงหากำไร(ล้านบาท) [1]	5,497.0	7,787.7	11,033.1	15,630.8	22,144.5	41.7%		
4.4.2 ความรู้ขจัดความยากจน								
เส้นความยากจน บาท/เดือน/หัว	1,443	1,521	1,603	1,689	1,780	5.4%		
จำนวนคนจน ล้านคน	5.4	4.9	4.3	3.8	3.2			
จำนวนคนจนที่ลดลงในแต่ละปี ล้านคน		0.5	0.6	0.6	0.6			
4.4.2 รายได้ที่เพิ่มขึ้นของคนจนที่พ้นเส้นยากจน ล้านบาท [2]	11,012.6	9,949.0	10,599.8	11,292.8	12,030.7			
4.4.3.2 เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาท้องถิ่น [3]	206,352.2	224,337.1	236,705.3	249,795.1	263,651.5			
4.4.3.3 ท่องเที่ยวชุมชน ล้านบาท [4]	115,000.0	126,500.0	139,150.0	153,065.0	168,371.5	10%		
รวมมูลค่าเศรษฐศาสตร์ สาขา 4.4 ขจัดความยากจน	337,861.8	368,573.9	397,488.1	429,783.7	466,198.3		1,242,098.0	1,086,399.0
งบประมาณภาครัฐ								
4.4.1 ประชาสังคม	718.0	330.0	264.0	239.50	217.32			
4.4.2.0 ขจัดความยากจน	1,387.4	1,336.4	1,574.7	1,752.00	1,949.2			
4.4.2.2 ขจัดความยากจน-ส่งเสริมอาชีพ	7,168.5	23,322.0	24,174.0	23,650.30	26,642.2			
4.4.3.2 การเรียนรู้ขจัดความยากจน	173.9	186.1	207.3	220.10	233.6			
4.4.3.2 เศรษฐกิจพอเพียง/ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3,456.1	7,158.1	7,792.8	8,398.30	9,050.9			
4.4.3.3 ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	16.4	26.5	79.8	127.20	203.0			
T4.4 ขจัดความยากจน	12,920.3	32,359.1	34,092.6	34,387.4	38,296.2		102,563.5	89,792.5
BCR ต่องบประมาณภาครัฐทั้งหมด							12.1	12.1
งบวิจัย ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง		2,000.0	2,000.0	2,000.0				
งบวิจัย การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และมีส่วนร่วมชุมชน		800.0	800.0	800.0				
รวมงบวิจัยสาขาย่อย ขจัดความยากจน		2,800.0	2,800.0	2,800.0			8,074.9	7,087.6
Attribution value งานวิจัย [5]			34,394.2	35,297.8	37,960.3		103,417.8	90,576.1
BCR ต่องบประมาณวิจัย วช							12.8	12.8

1. มูลค่าเพิ่มองค์กรไม่แสวงหากำไร NESDB
2. แหล่งข้อมูล การสำรวจ ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ และ NESDB
3. เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อมูล Foresight Research สาขา พัฒนาเศรษฐกิจ 2550
4. ข้อมูลสัมภาษณ์ ททท. ใน ประชาชาติธุรกิจ ปี 2553 เป้า 1.5 แสนล้านบาท
5. Attribution Value คือ สัดส่วนงบวิจัย ต่อ งบประมาณทั้งหมดภาครัฐ ทำให้เกิด Value ในปีถัดไป

ตารางแสดงสรุปมูลค่ารวมทางเศรษฐศาสตร์สาขาสังคมท้องถิ่น (localization)

	2551	2552	2553	2554	$NPV_{51-54\ i=2\%}$	$NPV_{51-54\ i=9\%}$
B4.1 รวมมูลค่าสาขาการมีส่วนรวม พัฒนาระเบียบชุมชนทั้งสิน	548,881.3	574,261.3	602,728.0	638,847.2	1,744,324.6	1,527,456.6
B4.2 รวมผลประโยชน์ การปล่อยกู้และรายได้ดอกเบี้ย	102,466.6	114,905.7	128,784.1	145,299.2	373,354.6	326,010.7
B4.3 รวมมูลค่าเศรษฐศาสตร์ ผู้ด้อยโอกาสทุกประเภท	1,185,460.8	1,251,703.6	1,352,174.1	1,463,639.6	3,906,048.2	3,416,648.2
B4.4 รวมมูลค่าเศรษฐศาสตร์ ขจัดความยากจน	368,573.9	397,488.1	429,783.7	466,198.3	1,242,098.0	1,086,399.0
รวมมูลค่าทุกสาขาย่อยของสาขาสังคมท้องถิ่น	**2,205,382.6**	**2,340,910.8**	**2,516,022.9**	**2,716,538.2**	**7,273,187.9**	**6,362,976.6**
T4.1.1 งบประมาณภาครัฐสาขาการมีส่วนร่วม	398,353.4	424,988.7	452,647.8	482,789.3	1,306,669.7	1,143,684.4
T4.2 งบ ส่งเสริมการออม ความมั่นคงครัวเรือน	33,030.5	48,451.3	56,213.4	49,961.0	145,697.2	119,581.2
T4.3 รวมงบการพัฒนาศักยภาพผู้ด้อยโอกาสทุกกลุ่ม	10,165.2	11,310.7	12,152.0	13,103.9	35,117.1	30,723.5
T4.4 งบประมาณขจัดความยากจน	32,359.1	34,092.6	34,387.4	38,296.2	102,563.5	89,792.5
รวมงบประมาณรัฐทุกสาขาสังคมท้องถิ่น	**473,908.1**	**518,843.3**	**555,400.6**	**584,150.3**	**1,592,961.5**	**1,394,543.8**
BCR มูลค่าต่องบประมาณรัฐทั้งสิน					4.6	4.6
ต้นทุนงบประมาณสนับสนุนด้านการวิจัย วช.นำ	900	900.0	900.0			
ต้นทุนงบประมาณด้านการวิจัย สิ่งแวดล้อมความหลากหลายชีวภาพ	800	800.0	800.0			
งบวิจัย ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	2,000.0	2,000.0	2,000.0			
งบวิจัย การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และมีส่วนร่วมชุมชน	800.0	800.0	800.0			
รวมงบประมาณวิจัยสาขาสังคมท้องถิ่น	4,500.0	4,500.0	4,500.0		**12,977.5**	**11,390.8**
Attribution Value สาขาสังคมท้องถิ่น		**22,228.1**	**21,821.8**	**22,010.1**	**63,507.4**	**55,755.6**
BCR มูลค่าต่องบประมาณวิจัยทั้งสิน					4.9	4.9

3

แนวโน้มงานวิจัยของไทย และต่างประเทศ

4.1 สาขาย่อยการมีส่วนร่วมของประชาชน พัฒนาระเบียบชุมชน ส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่น ทั้งด้านการปกครอง การเมือง สิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ทรัพยากร การเกษตร ต้นแบบชุมชนน่าอยู่และมีความสุข มีโครงการวิจัย 513 โครงการ

ตารางสรุปจำนวนงานวิจัยสาขาย่อย 4.1

ลำดับ	รายละเอียดโครงการ	วิจัย	วิทยานิพนธ์	เอกสารอื่น	ฐานข้อมูลอื่นๆ	ไม่มีสังกัด	Total	Keyword
4.1	**การมีส่วนร่วมของประชาชน, พัฒนาระเบียบชุมชน, ส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่น**							
4.1.1	**การมีส่วนร่วมของประชาชน**							
	4.1.1.1 สิ่งแวดล้อม	73	72	0	0	0	**145**	การปกครอง, สิ่งแวดล้อม, ภูมิทัศน์, การท่องเที่ยว
	4.1.1.2 การปกครอง	72	66	2	0	0	**140**	การมีส่วนร่วมของประชาชน, การเมือง, ขยะ, การอนุรักษ์,
	4.1.1.3 การศึกษา	24	33	2	0	0	**59**	การศึกษา, สังคม ศาสนา, พิธีกรรม,
	4.1.1.4 สังคม	28	20	0	1	0	**49**	ปลอดภัย, อาชญากรรม, อาชีพ,
	4.1.1.5 อาชีพ	21	12	0	0	0	**33**	เกษตร OTOP
	รวม 4.1.1	**218**	**203**	**4**	**1**	**0**	**426**	

ลำดับ	รายละเอียดโครงการ	วิจัย	วิทยานิพนธ์	เอกสารอื่น	ฐานข้อมูลอื่นๆ	ไม่มีสังกัด	Total	Keyword
4.1.2	**พัฒนาระเบียบชุมชน**							
	4.1.2.1 พัฒนาจัดระเบียบท้องถิ่น	5	12	2	0	0	**19**	พัฒนาชุมชน ระเบียบชุมชน,
	4.1.2.2 ระเบียบข้อบังคับ	3	5	0	0	0	8	จัดระเบียบชุมชน,
	รวม 4.1.2	**8**	**17**	**2**	**0**	**0**	**27**	
4.1.3	**ส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่น**							
	4.1.3.1 ส่งเสริมการปกครอง	22	11	0	0	0	33	ส่งเสริมการปกครอง,
	4.1.3.2 ส่งเสริมการเรียนรู้	8	5	3	0	0	16	ส่งเสริมเกษตร, ส่งเสริมการเรียนรู้
	4.1.3.3 ส่งเสริมเกษตร	7	4	0	0	0	11	
	รวม 4.1.3	**37**	**20**	**3**	**0**	**0**	**60**	
	รวมสาขา 4.1	**513**						

ภาพรวมการแบ่งกลุ่ม สาขา 4.1

- ภาพรวมสรุปจำนวนโครงการวิจัยที่ทำในสาขานี้ย้อนหลัง ตั้งแต่ปี 2547 - 2550 มี 513 โครงการ แยกเป็นในสาขานี้มีการแบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ ดังตาราง 4.1a และกราฟ 4.1a

4.1.4 การมีส่วนรวมประชาชน ในด้านนี้มี 426 โครงการซึ่งมากที่สุด แยกเป็นการมีส่วนร่วมในสิ่งแวดล้อมมากที่สุด 145 โครงการ รองมาคือ การมีส่วนร่วมในการปกครอง 140 โครงการ และการศึกษา สังคม อาชีพ ที่ 59 49 33 โครงการ ตามลำดับ

4.1.5 การพัฒนาระเบียบชุมชน มีเพียง 27 โครงการ เป็นเรื่องพัฒนาชุมชน 19 โครงการ

4.1.6 ส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่นหรือชุมชน ทั้งชุมชน หมู่บ้าน ตำบล ชุมชนเมือง มีมากเป็นอันดับสอง มีโครงการ 60 โครงการ เป็นเรื่องส่งเสริมการปกครองมากที่สุด 33 โครงการ ส่งเสริมการเรียนรู้ 16 โครงการ ส่งเสริมด้านการเกษตร 11 โครงการ

โดยทั้ง 3 กลุ่มย่อย ได้สรุปตามลำดับมากน้อยของโครงการวิจัยที่ทำมีดังตารางสรุป 4.1a และกราฟ 4.1a

4.1a การมีส่วนร่วมของประชาชน

นับจำนวนของหัวเรื่อง		พ.ศ.				
หัวข้อย่อย	หัวเรื่อง	2547	2548	2549	2550	ผลรวมทั้งหมด
4.1.1 การมีส่วนร่วมประชาชน	สิ่งแวดล้อม	48	44	35	18	145
	การปกครอง	33	54	38	15	140
	การศึกษา	9	32	15	3	59
	สังคม	10	14	15	10	49
	อาชีพ	6	10	9	8	33
4.1.1 การมีส่วนร่วมประชาชน ผลรวม		106	154	112	54	426
4.1.3 ส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่น	ส่งเสริมการปกครอง	12	8	6	7	33
	ส่งเสริมการเรียนรู้	8	3	5		16
	ส่งเสริมการเกษตร	8	1	1	1	11
4.1.3 ส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่น ผลรวม		28	12	12	8	60
4.1.2 พัฒนาระเบียบชุมชน	พัฒนาชุมชน	3	6	7	3	19
	ระเบียบข้อบังคับ	5	2		1	8
4.1.2 พัฒนาระเบียบชุมชน ผลรวม		8	8	7	4	27
ผลรวมทั้งหมด		142	174	131	66	513

4.1a การมีส่วนร่วมของประชาชน

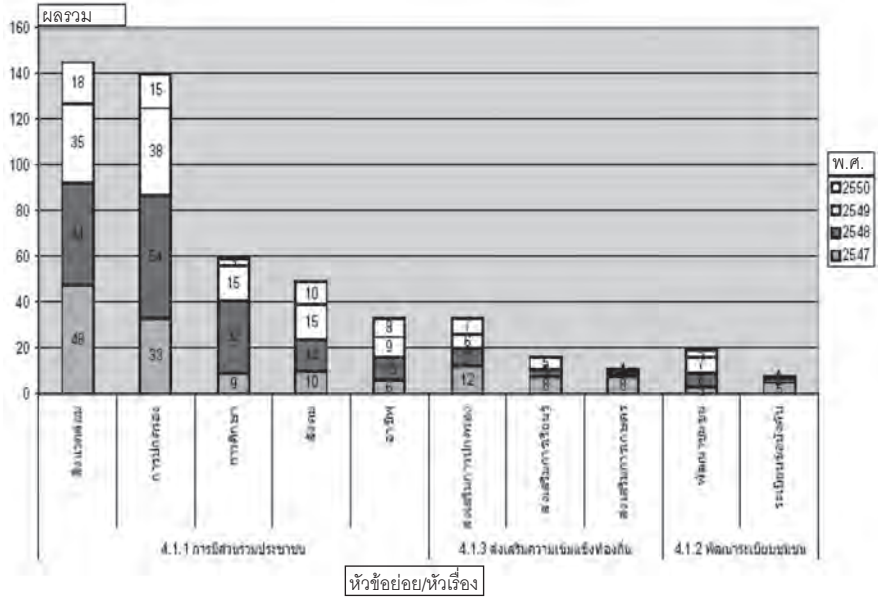

4.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน

4.1.1.1 **<u>การมีส่วนร่วมสิ่งแวดล้อม/4.1.2 พัฒนาระเบียบชุมชนจัดระเบียบท้องถิ่นในเรื่องสภาพแวดล้อม มีส่วนที่พิจารณาเกี่ยวข้องอยู่ 3 ทางคือ</u>**

1. Preservation Conservation การรักษา และการคงสภาพสิ่งแวดล้อม ไม่ให้ถูกทำลายหรือหมดไป
2. Management การบริหารจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมให้มีการใช้อย่างประหยัดและฉลาด โดยให้มีผลกระทบทางลบต่อระบบนิเวศและชุมชนท้องถิ่นน้อยที่สุด
3. **การติดตามดูแลผลประโยชน์ และผลร้ายที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์** หรือผลพวงหรือผลกระทบตามธรรมชาติที่อาจมาจากการใช้ผิดประเภท หรือการทำลายธรรมชาติ เช่น ดินถล่ม ดินเค็ม น้ำท่วม พายุ

โมเดลที่ใช้ในการพิจารณาแนวโน้มเรื่องสิ่งแวดล้อม โดยมีงานวิจัยเข้าไปสนับสนุนเพื่อช่วยในการตัดสินใจทั้งในระดับนโยบายชาติ ระดับโลก และการให้ความช่วยเหลือ Social Fund การให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ มีการพิจารณาแยกเป็นประเด็นดังแผนภูมิ

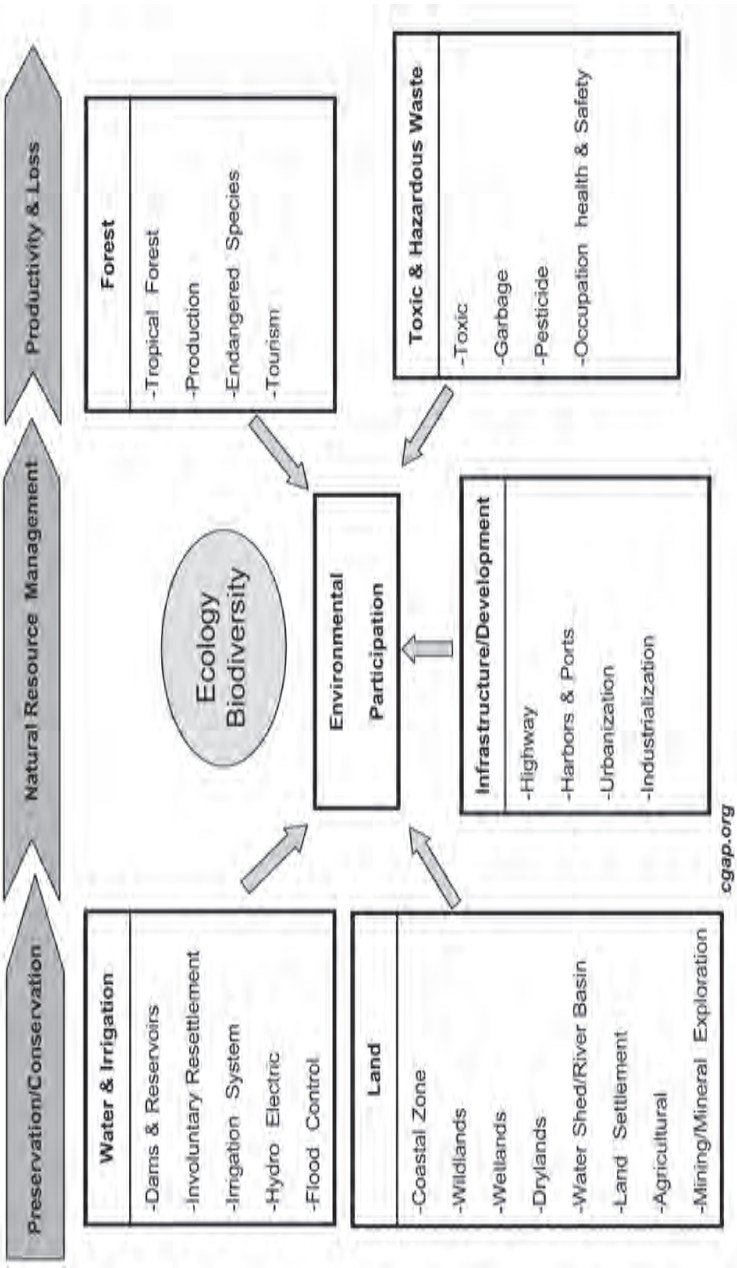
Preservation/Conservation
Natural Resource Management
Productivity & Loss
Water & Irrigation
-Dams & Reservoirs
-Involuntary Resettlement
-Irrigation System
-Hydro Electric
-Flood Control
Land
-Coastal Zone
-Wildlands
-Wetlands
-Drylands
-Water Shed/River Basin
-Land Settlement
-Agricultural
-Mining/Mineral Exploration
Ecology
Biodiversity
Environmental
Participation
Infrastructure/Development
-Highway
-Harbors & Ports
-Urbanization
-Industrialization
Forest
-Tropical Forest
-Production
-Endangered Species
-Tourism
Toxic & Hazardous Waste
-Toxic
-Garbage
-Pesticide
-Occupation health & Safety
cgap.org

น้ำและระบบชลประทาน (Water & Irrigation)

- *Dams & Reservoirs* ผลกระทบของการสร้างเขื่อนและการเก็บน้ำบนดิน
- *Involuntary Resettlement* ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ต้องการใช้พื้นที่ในการสร้างเขื่อน การทำเขตส่งเสริมการเกษตร การประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติที่ทำให้คนท้องถิ่นและพื้นเมืองต้องโยกย้ายออกไป
- *Irrigation System* ระบบชลประทานที่มีผลต่อผลผลิตทางการเกษตร ความเพียงพอของน้ำดื่ม น้ำกิน น้ำใช้ การบริหารจัดการแหล่งน้ำบนดิน พื้นที่เพาะปลูกที่ระบบชลประทานเข้าถึง การใช้ประโยชน์จากน้ำบนดิน การเปลี่ยนแปลงทางน้ำไหลตามธรรมชาติ
- *Hydropower* แหล่งพลังงานไฟฟ้าพลังน้ำ ซึ่งมาจากการสร้างเขื่อนและเก็บกักน้ำ
- *Flood Control* การป้องกันน้ำท่วม ซึ่งการดูแลรักษาป่า ระบบนิเวศและการสร้างเขื่อนเก็บน้ำเป็นกันชนในการป้องกันน้ำท่วม

การใช้ประโยชน์จากดิน (Land)

พื้นที่การใช้ประโยชน์จากดิน โดยธนาคารโลกได้วางพื้นที่เฝ้าระวังไว้

- *Coastal Zone* พื้นที่ชายฝั่ง ซึ่งเป็นแหล่งอาหาร พลังงาน สินแร่ จากการรุกล้ำธรรมชาติ ทำให้ระบบนิเวศล่มสลาย และผลผลิตทางธรรมชาติตกต่ำลง ในความหมายประกอบด้วย พื้นที่ป่าชายเลน ปะการังชายฝั่ง หินโสโครก สาหร่ายทะเล การเพาะเลี้ยงและประมงชายฝั่ง ท่าเรือ การท่องเที่ยวและสถานที่พักผ่อน เหมืองแร่ อุตสาหกรรมชายฝั่งทะเล ที่อยู่อาศัยชาวเล และสัตว์ชายฝั่งทะเล

- *Wild lands* คือ พื้นที่บนดินหรือน้ำตามธรรมชาติ ซึ่งหมายถึง พื้นที่ป่า ทุ่งหญ้า น้ำในดิน ซึ่งประกอบด้วยสิ่งมีชีวิต ที่เป็นสิ่งมีค่าท้องถิ่นตามธรรมชาติ ซึ่งมีความสำคัญทำให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ และช่วยเรื่องบริการทางสิ่งแวดล้อม เช่น การรักษาสมดุลตามธรรมชาติ สัตว์ป่า การป้องกันการพังทลายของดิน การเก็บรักษาแร่ธาตุหน้าดิน ดินเค็ม
- *Wetlands* พื้นที่หนองน้ำ บึงน้ำ ที่ลุ่มน้ำขัง ไม่ว่าเกิดตามธรรมชาติหรือจากฝีมือมนุษย์ มีน้ำเคลื่อนหรือนิ่งก็ได้ แต่ต้องมีคลื่นน้ำไม่เกิน 6 เมตร ซึ่งครอบคลุมพื้นที่น้ำทะเลชายฝั่ง ค่อนข้างเย็นและชื้น ประโยชน์ คือ ช่วยทำให้น้ำมีแร่ธาตุที่สมบูรณ์ตามขบวนการธรรมชาติ ควบคุมน้ำท่วมเพราะเป็นแหล่งเก็บกักน้ำได้ ลดการกัดกร่อนและการพังทลายของดิน เป็นแหล่งน้ำดิบ ดำรงไว้ซึ่งระบบนิเวศและทำให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ
- *Drylands* พื้นที่แห้งแล้ง ซึ่งมักมีปัญหาเรื่องดินเค็ม ความเป็นด่างของดิน การพังทลายจากลมและน้ำ ศัตรูพืช เช่น ตั๊กแตน เพลี้ย การปรับปรุงคุณภาพของดินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตการเกษตร

นอกจากนี้ยังพิจารณาถึง สิ่งที่จะกระทบต่อธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของ

- *Water sheds* พื้นที่ลุ่มน้ำ ที่น้ำเข้าถึง ที่จะเกี่ยวข้องกับพื้นที่น้ำท่วมถึงและการควบคุมน้ำท่วม การระบายน้ำสู่ทะเลหรือแม่น้ำ พื้นที่ลุ่มน้ำมักมีโอกาสที่ดินพังทลายสูง
- *Land Settlement* การพิจารณาการตั้งหลักแหล่งที่อยู่หรือแหล่งทำกิน การบุกรุกที่ดิน เช่น การปรับพื้นที่ ถางป่า
- *Agricultural* การเพาะปลูกพืชพาณิชย์ที่มีโมเลกุลเดียว พืช GMO การใช้ปุ๋ยที่สามารถย่อยสลายเองตามธรรมชาติ การใช้ยาฆ่าแมลงและยาปราบวัชพืชที่จะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

- *Mining & Mineral Exploration* การทำเหมือนแร่ และขุดเจาะแร่ รวมถึงน้ำมัน ถ่านหิน ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ป่า (Forest)

- *Tropical Forest* ป่าในเขตร้อน เช่นป่าดงดิบ ที่เป็นป่าดั้งเดิมและมีความสมบูรณ์ เป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตในแต่ละภูมิภาคที่หลากหลาย
- *Production* ผลผลิตจากป่า ไม่ว่าเป็นการเพิ่มผลผลิตจากป่าไม้ ไม้แปรรูป ไม้เบญจพรรณ สมุนไพรป่า สัตว์ป่า
- *Endangered Species* การปกป้องสัตว์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์
- *Tourism* การส่งเสริมการท่องเที่ยวและการพักผ่อนโดยใช้ประโยชน์จากป่า

สารพิษและขยะ (Toxics & Hazardous Waste)

- *Toxic* สารพิษที่เกิดจากอุตสาหกรรม กากอุตสาหกรรม การเก็บกำจัด การขนส่ง การป้องกันการปนเปื้อนของสารพิษ
- *Garbage* ขยะที่เกิดจากชุมชนเมือง และขยะพิษ การกำจัดขยะ
- *Pesticide* ยาฆ่าศัตรูพืช และปราบวัชพืช จะมีผลกระทบกับดิน สิ่งมีชีวิตและระบบนิเวศ
- *Occupation Health & Safety* ความปลอดภัยและสุขอนามัยในการทำงาน อาชีวอนามัย แสงสว่าง ฝุ่นละออง สารพิษ การสูญเสียสุขภาพจากการทำงานและประกอบอาชีพ

Infrastructure & Development

ผลพวงจากการพัฒนาการและความเจริญเข้าถึงชุมชนในท้องถิ่น ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

- *Highway* การตัดผ่านของถนนหลวงเพื่อการคมนาคม การนำความเจริญเข้าไปถึงชุมชนท้องถิ่น ผลกระทบต่อสัตว์ป่า ระบบนิเวศ ความเป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิต ทำให้เกิดการเคลื่อนย้าย หรือสูญหาย รวมถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น
- *Harbors & Ports* ท่าเรือ มีผลต่อสภาพแวดล้อม ทางอากาศ ทางน้ำ และสัตว์น้ำ ระบบนิเวศ
- *Urbanization* การเติบโตของเมือง ทำให้ภูมิทัศน์ การเคลื่อนย้ายของสิ่งมีชีวิต มลภาวะทางอากาศ ขยะ และของเสีย ซึ่งบางที่รัฐบาลท้องถิ่นไม่สามารถควบคุมได้
- *Industrialization* การเกิดนิคมอุตสาหกรรม โดยเฉพาะโรงงานที่ต้องใช้พลังงานสูง ที่มีขบวนการใช้ไฟฟ้า เช่น ถลุงเหล็ก ทำแก้ว โรงกลั่นปิโตรเคมี ทำให้สภาพแวดล้อมเป็นพิษ เกิดมลพิษ ทำให้เกิดภาวะโลกร้อนปล่อยก๊าซเรือนกระจก

ความหลากหลายทางชีวภาพ (Bio-Diversity)

เศรษฐกิจของประเทศและความยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น จะขึ้นอยู่กับการบริหารความหลากหลายของทรัพยากรชีวภาพ ว่าสามารถปกป้องและดำรงไว้การสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตและการสูญเสียทางพันธุกรรมของสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติและระบบนิเวศที่เสียสมดุลจากการใช้ทรัพยากรที่มากเกินไป การเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมโดยไม่ได้ดูแล เราควรมีการประเมินอย่างเป็นระบบ

ของต้นทุนผลได้ และสร้างสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์ในปัจจุบันหรือ เก็บไว้ใช้ในอนาคต พบว่าสิ่งมีชีวิต 10 - 30 ล้าน Species ในปี 1980 จะสูญพันธุ์ไปประมาณ 15 - 20% เมื่อถึงปี 2000

- *Conservation and Management* การพิจารณาถึงความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศน์ Ecosystem/habitat level โดยเฉพาะสิ่งมีชีวิตที่อ่อนไหวถูกกระทบได้ง่าย ไม่ว่าสัตว์หรือพืช รวมถึง ชนเผ่าพื้นเมืองในระบบห่วงโซ่อาหาร (Food Chain) รวมถึงสมดุลในระบบนิเวศของพื้นที่วิกฤติต่าง ๆ หรือพื้นที่ที่จะมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ Intervention ไม่ว่าเป็นการทำการเกษตร การตัดถนน การสร้างเขื่อน การประมง การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง การพัฒนาทางอุตสาหกรรม การพัฒนาของเมือง และการท่องเที่ยวธรรมชาติ ว่าจะมีผลกระทบหรือรบกวนความสมดุลห่วงโซ่อาหาร และความหลากหลายทางชีวภาพหรือไม่ มากน้อยเพียงใด
- *Preservation* การพิจารณาโครงสร้าง จำนวนประชากรของสิ่งมีชีวิต Population and Species level ว่ามีโครงสร้างและการเปลี่ยนแปลงจำนวนอย่างไร มีการเก็บเกี่ยวหรือล่าไปมากน้อยเพียงใด ใกล้จะหมดหรือสูญพันธุ์หรือยัง พิจารณาสิ่งมีชีวิตที่วิกฤติใกล้จะสูญพันธุ์หรือมีจำนวนน้อยเป็นหลัก

International Issue

- *Global Warming/Green House Effect* การปล่อยสารที่ทำให้เกิดภาวะเรือนกระจก เช่น คาร์บอนไดออกไซด์ ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ มีเทน CFC ที่มีผลต่อชั้นของโอโซน
- *สนธิสัญญาระหว่างประเทศ* ในเรื่องสภาพแวดล้อมและการบริหาร

จัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการตัดสินใจและความเป็นอยู่จริงในแต่ละท้องถิ่นอย่างไร

Participation

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการดูแลสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมทั้งในชนบทและในเมือง โดยให้คนในท้องถิ่นมีการเสนอและตัดสินใจ มีส่วนเป็นเจ้าของดูแลผลประโยชน์ และพัฒนาชุมชนเพื่ออนาคตของท้องถิ่นตนเอง

- *การมีส่วนร่วมในการดูแลจัดการป่าไม้* พบแนวโน้มของการถ่ายเทเรื่องการวางแผนและการบริหารจัดการป่า และการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพจากส่วนกลาง หรือรัฐบาลมาสู่องค์กรท้องถิ่น แบบมีส่วนร่วม ซึ่งรวมถึงการกระจายอำนาจการบริหารและงบประมาณมาสู่ชุมชนท้องถิ่น โดยให้ความสมดุลทั้ง 3 เรื่อง คือ สังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ การพัฒนาทักษะคนท้องถิ่นในการบริหารจัดการป่า การให้ความร่วมมือระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ สิทธิในการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากป่า การให้ความรู้ชุมชนถึงผลประโยชน์ในหลายมิติของป่าที่มีมากกว่าแค่ให้ผลผลิต การใช้เทคโนโลยีจากความรู้เฉพาะด้านนิเวศของคนในท้องถิ่นเพื่อทำผลิตภัณฑ์ใหม่ การเพาะปลูก การปลูกป่าและสิทธิในการครอบครองและการเก็บเกี่ยวผลผลิตในพื้นที่สัมปทาน
- *การมีส่วนร่วมในระบบชลประทาน* น้ำสะอาด โดยเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การออกแบบ การบริหารจัดการ และการทำให้ยั่งยืน การใช้ความรู้ท้องถิ่น เพื่อลดต้นทุนและให้บริการ การสร้างความเป็นเจ้าของแหล่งน้ำให้เกษตรกร การสร้างแหล่งน้ำที่เป็นที่ต้องการและได้รับการสนับสนุนและเป็นเจ้าของโดยคนในพื้นที่ทำให้เกิดความยั่งยืนกว่าหรือไม่ การให้ผู้ใช้จ่ายค่าน้ำเองแทนการ

ชดเชยหรือให้เปล่าจากภาครัฐ โดยตั้งองค์กรดูแลการใช้น้ำเพื่อจัดเก็บ ความทัดเทียมในการใช้น้ำ การอบรมเกษตรและตั้งหน่วยงานดูแลกันเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับสาขา 4.1.1.1 สิ่งแวดล้อม

สำหรับสาขาสิ่งแวดล้อม มีมูลค่าประมาณปี 2551 เกือบ 351,640 ล้านบาทต่อปี และมีงานวิจัยในสาขาสิ่งแวดล้อม จำนวน 145 โครงการ งานวิจัยสาขาสิ่งแวดล้อมในต่างประเทศ มีการพิจารณาลักษณะ ใน 4 ประเด็น

1) ต้นทาง คือ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะพิจารณาเรื่องการรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีอยู่ ปัจจัยนำเข้าทุนทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีข้อมูลวิจัยอยู่มากในประเทศไทย
   - ทรัพยากรน้ำ
   - ทรัพยากรดิน
   - ทรัพยากรป่าไม้
2) การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและสภาวะแวดล้อม ระบบนิเวศให้มีสมดุล เฝ้าระวัง ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการดูแลเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ
   - การบริหารจัดการ ความเจริญและการขยายตัวของเมืองและอุตสาหกรรม (Urbanization & Industrialization)
   - ขยะ สารพิษ กากของเสียอุตสาหกรรม สารเคมีเกษตร เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ผลกระทบต่อมลภาวะและสุขภาพ ซึ่งเป็นผลพวงจากข้อแรก
   - การทำโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค ที่จะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศงานวิจัยเพื่อการ

แนะนำว่าเราควรใช้ทรัพยากรอย่างไร ไม่เกินพอดี หรือเสียสมดุล การตัดสินใจว่าจะใช้ทรัพยากรในปัจจุบัน หรือควรจะเก็บไว้ใช้ในอนาคตจะได้ประโยชน์มากกว่า (Option Value)

3) ผลลัพธ์หรือปลายทาง
   - การเพิ่มมูลค่าและผลผลิตสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
   - การลดผลกระทบทางลบจากสิ่งแวดล้อม เช่น ภัยพิบัติภัยธรรมชาติจากน้ำท่วม ดินถล่ม ดินเค็ม การสูญเสียป่าไม้ ทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง

   พบว่างานวิจัยประเมินผลลัพธ์ในประเทศไทย โดยเฉพาะด้านมูลค่าความเสียหายจากธรรมชาติ มีการทำยังไม่ต่อเนื่อง ข้อมูลยังไม่ทันสมัย

4) การมีส่วนร่วม (Participations) ในทั้ง 3 ประเด็นดังกล่าว ศูนย์กลางในการดูแล บริหารและกำกับ เฝ้าระวัง อยู่ที่คนในพื้นที่ ชุมชนท้องถิ่น ชุมชนเมือง จะเข้ามามีบทบาท มีความรู้สึกเป็นเจ้าของหวงแหน และเข้ามาดูแล บริหารจัดการ

   ซึ่งในประเด็นที่ 4 ที่เป็นประเด็นที่ยากที่สุด โดยเฉพาะความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) สมดุลของห่วงโซ่อาหารและระบบนิเวศของชุมชนท้องถิ่น มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างไร

4.1.1.2 <u>การมีส่วนร่วมในการปกครองและการเมืองท้องถิ่น/4.1.3 ส่งเสริมความเข้มแข็งท้องถิ่น</u>

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นจะมีประสิทธิภาพมากในการบริหารทรัพยากรท้องถิ่น (Managing Natural Resource) การจัดการสาธารณูปโภคพื้นฐาน (Basic Infrastructure) และการเข้าถึงบริการทางสังคมขั้นต้น (Primary Social Service) การปรับเปลี่ยนการควบคุมจากรัฐบาลส่วนกลางมาเป็นชุมชนท้องถิ่น

เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่ การสร้างองค์กรท้องถิ่น พบว่าการริเริ่มและการถ่ายเทอำนาจการตัดสินใจมายังท้องถิ่นจะมีความล่าช้าและสูญเสียมาก แต่เมื่อองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นสามารถจัดตั้งและมีความเข้มแข็งแล้ว จะมีต้นทุนในการดำเนินกิจกรรมต่ำกว่ามาก การให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และตัดสินอนาคตของเขาเองเป็นปัจจัยผลักดันหลัก คำถามคือ ชุมชนท้องถิ่นควรจะตัดสินใจเรื่องใดบ้างที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ การพัฒนา และอนาคตของตนเอง ทั้งในส่วน Rural Local Bodies องค์กรบริหารส่วนตำบลและท้องถิ่นในชนบท, Urban Local Bodies องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมือง เทศบาลนคร Local Community ชุมชนเมืองและชุมชนท้องถิ่น รากหญ้า ทั้งส่วนวางแผนบริหาร และการจัดการด้านงบประมาณและรายรับ

4.1.1.2 Public Administration Reform & Decentralized Governance

Fiscal Autonomy

การพึ่งพาตนเองในด้านการใช้จ่ายและการบริหารงบประมาณท้องถิ่น ความมีอิสระในการบริหารราชการท้องถิ่น แม้ในประเทศที่พัฒนาแล้ว อย่าง อังกฤษ และนิวซีแลนด์ ความมีอิสระและการที่พึ่งพาตนเองยังไม่บรรลุผล

- Source of Revenue เรื่องแหล่งที่มาของรายได้ เช่น สัดส่วนของภาษีต่อ GDP หรือผลผลิตของท้องถิ่น พบว่าถ้าฐานรายได้ต่อหัวดี (GDP per capita) ขึ้นสัดส่วนภาษีที่เก็บก็จะมากขึ้น แนวโน้มจาก 15 - 35%

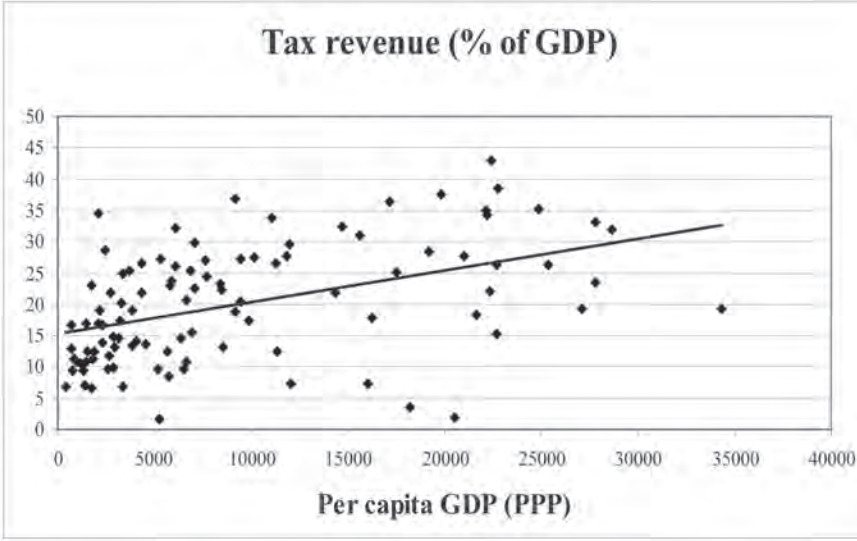

การจัดเก็บรายได้ขององค์กรบริหารท้องถิ่น มีความเพียงพอหรือไม่ต่อการบริหารท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิผล การต้องการความช่วยเหลือ หรืองบจัดสรรจากส่วนกลางจำเป็นหรือไม่ เพียงใด แหล่งที่มาของรายได้ของรัฐบาลท้องถิ่นจะมาจาก 3 ทาง คือ Tax มาจากการจัดเก็บภาษีท้องถิ่น ทั้งในเรื่องสัดส่วนอัตราภาษี

และฐานภาษี Non-tax การจัดเก็บค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภค User charges และค่าบำบัดตามพื้นที่หรือการใช้ Grants งบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาลกลาง ตัวอย่าง รัฐบาลในออสเตรเลีย 30.5% มีรายได้มาจากการเก็บจากการใช้ภาษีโรงเรือนและที่ดิน 37.8% ได้รับเงินจากส่วนกลาง หรือเงินช่วยเหลือ 12.0% อื่น ๆ เช่น ดอกเบี้ย ค่าปรับ เงินปันผลจาก Australia Local Government Association 2003 - 2004

Chart 1: Revenue sources as a % of income

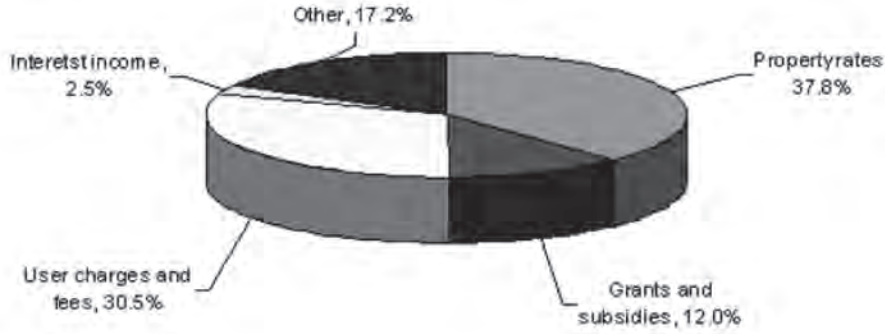

ในขณะที่ฐานการเก็บภาษีของรัฐบาลท้องถิ่นมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ ตัวอย่างประเทศในเขตพัฒนาเศรษฐกิจ OECD จะมีที่มารายได้จากการเก็บภาษีต่างกัน แต่ทุกประเทศจะมีที่มาภาษีจากสินทรัพย์ ภาษีโรงเรือนและทรัพย์สินมากที่สุด ภาษีจากการใช้ บางประเทศมี บางประเทศไม่มี ประเทศที่มีฐานภาษีหลากหลาย ได้แก่ ออสเตรีย อิตาลี ญี่ปุ่น สเปน ดังนั้น จะมีความยืดหยุ่นสูง

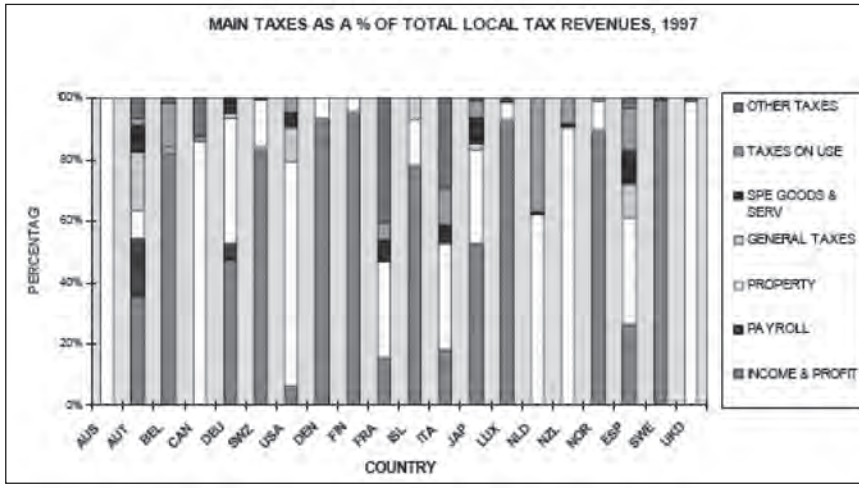

เงินที่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ เช่น สหประชาชาติ ให้ความช่วยเหลือด้านการอบรมข้าราชการด้านการปฏิรูปการปกครองด้วยการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นถึง 63% ระบบสารสนเทศช่วยบริการสาธารณะ 13%

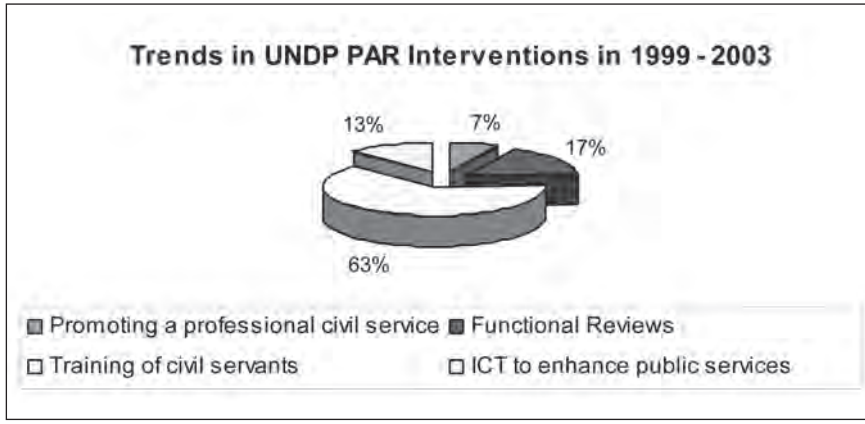

- *การใช้จ่าย Fiscal Responsibility* งบประมาณองค์กรท้องถิ่น ขอบข่ายและความรับผิดชอบ สมดุลของหน้าที่และงบประมาณ

ที่มีอยู่ การใช้จ่ายงบประมาณ เช่น ประเทศออสเตรเลียมีการใช้จ่ายงบประมาณของท้องถิ่นในเรื่องการขนส่งและการสื่อสาร 24.9% เรื่องบ้านและการจัดการชุมชน 24% การบริการสาธารณะ 15.2% สันทนาการและวัฒนธรรม 14.9%

Chart 2: Expenditure split by category as a % ot total expenditure

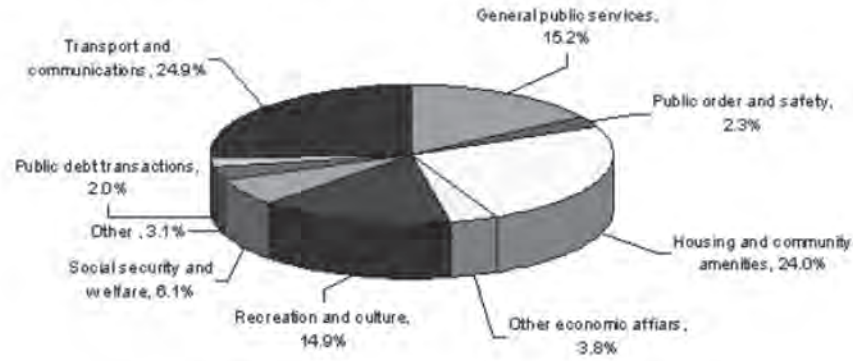

- *Financial decentralization* การกระจายการจัดสรรเม็ดเงินเข้าสู่ท้องถิ่น สมดุลระหว่างสัดส่วนการจัดสรรงบประมาณรัฐส่วนกลาง เทียบกับงบประมาณท้องถิ่น เป็นเรื่องที่ต้องศึกษา Vertical Fiscal Imbalance-VFI หมายถึง การพึ่งพางบประมาณจากรัฐบาลในระดับสูงกว่า ซึ่งโดยปกติของโลกอยู่ที่ไม่ต่ำกว่า 30%ของงบประมาณท้องถิ่นจะมาจากการช่วยเหลือของภาครัฐส่วนกลาง

  นอกจากนี้ยังมีประเด็นการสร้างสมดุลระหว่างรายรับและรายจ่ายของงบประมาณท้องถิ่นเอง

- *Good Governance* ความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท้องถิ่น การป้องกันการรั่วไหล และสามารถตรวจสอบได้

Functional Competencies

ขีดความสามารถของชุมชนในการตัดสินใจและขอบข่ายในการตัดสินใจอยู่ในระดับใด ภาระหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะเรื่องใดควรจะต้องให้รัฐบาลกลางทำ เช่น เรื่องการศึกษา สุขอนามัย สุขาภิบาล สาธารณสุข การจ้างงาน โครงสร้างพื้นฐาน และสาธารณูปโภค

- *Administrative decentralization* การกระจายอำนาจการปกครองจากรัฐบาลกลางสู่องค์กรบริหารท้องถิ่น และลงสู่ชุมชนเมือง ชุมชนรากหญ้า
- *Legislative decentralization* การออกกฎบังคับ หรือบัญญัติของท้องถิ่น ไม่ว่าเป็นเทศบัญญัติ กฎหมายเฉพาะท้องถิ่น การสร้างกฎระเบียบ ข้อบังคับของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น โดยชุมชนท้องถิ่นริเริ่มและบังคับใช้กันเอง เช่น การช่วยดูแลป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การประมง การจับสัตว์น้ำ การแบ่งปันน้ำ เทศบัญญัติ และจัดระเบียบชุมชน
- *Divestment or market decentralization* การโอนหน้าที่สาธารณูปโภคและบริหารสาธารณะจากรัฐบาลสู่อาสาสมัคร เอกชน NGO's ผ่านการจ้างทำงานบริหารบางส่วน และหน้าที่การจัดการ การทำ deregulation หรือการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (full privatization)
- *การบริหารความขัดแย้ง* (Managing Conflict of Interest) ของผลประโยชน์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น และการสร้างสมดุลของผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น ในท้องถิ่นที่มีสัดส่วนคนจนมาก เช่น 45 - 75% จะมีโอกาสของบประมาณมาจัดสร้างห้องน้ำได้สูงขึ้น ดังรูป

Figure 1. Headcount Index and Probability of Receiving a Latrine Project

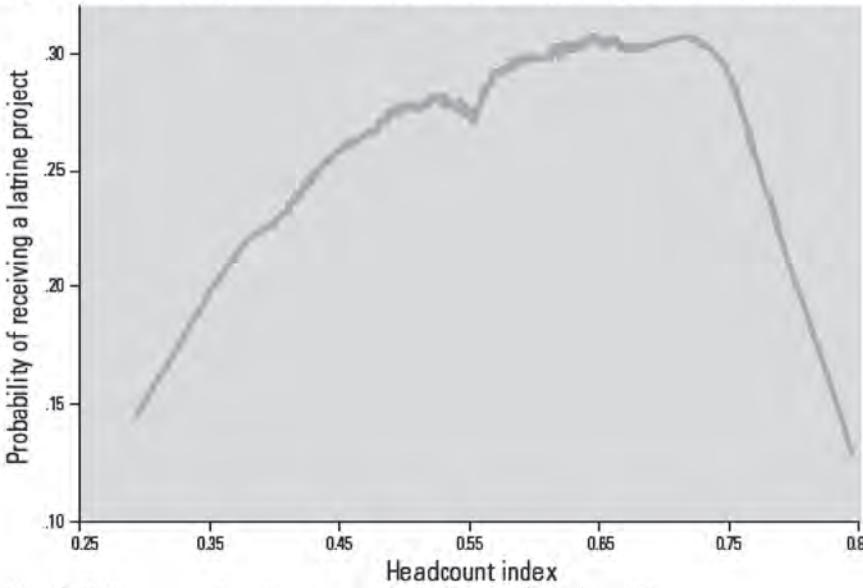

Note: Partial linear regressions, linearly controlling for the expenditure share of the top 1 percent.

แต่ขณะที่สัดส่วนคนรวยบนยอด Top 1% ที่มีสัดส่วนรายจ่าย หากยิ่งมีสัดส่วนรายจ่ายต่อรายจ่ายทั้งหมดของชุมชนมาก เช่น จาก 5% - 13% โอกาสที่จะขอรับโครงการสร้างห้องน้ำยิ่งมีน้อย จากงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ยิ่งคนรวยมีอำนาจในพื้นที่เท่าไร ก็จะมีอิทธิพลต่อการเลือกโครงการสาธารณะที่เป็นประโยชน์ต่อคนรวยมากกว่าคนจน (Public Project choice heavily influence by a few dominated actors)

Figure 2. Local Inequality and Probability of Receiving a Latrine Project

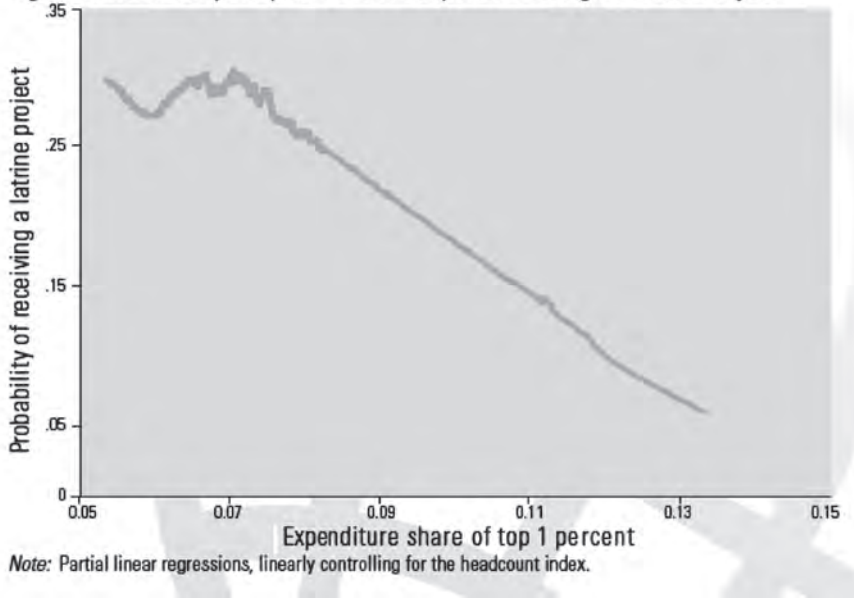

Note: Partial linear regressions, linearly controlling for the headcount index.

- *Leadership* การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารของท้องถิ่นที่เป็นผลมาจากขีดความสามารถ ภาวะผู้นำของผู้มีอำนาจตัดสินใจ หรือผู้กำหนดนโยบาย
- *Education and Training* การฝึกอบรมและถ่ายทอดความรู้ให้ชุมชนท้องถิ่นให้มีความสามารถในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะผู้ตัดสินใจขององค์กรบริหารท้องถิ่น

Success factors

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการมีส่วนร่วม ปัจจัยภายนอก เช่น ทุน เทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจความต้องการของคนในพื้นที่ ปัจจัยภายในชุมชนเอง

เช่น ความรู้ในการบริหารจัดการเครือข่ายที่มีอยู่ และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การควบคุมการใช้จ่ายขององค์กรท้องถิ่นให้ตรงตามวัตถุประสงค์และความต้องการท้องถิ่นที่อาจเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา

- *ประชาธิปไตยและการเมืองท้องถิ่น* อิทธิพลของผู้มีฐานะในท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่นแบบกลุ่มไม่เป็นทางการ จะส่งผลต่อองค์การท้องถิ่นที่เป็นทางการอย่างไร ชนชั้นมีฐานะในท้องถิ่นจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจด้านบริการสาธารณะมากน้อยเพียงใด
- *ความเข้าใจในความต้องการท้องถิ่น* และการมีส่วนร่วมของคนท้องถิ่นและ คนพื้นเมืองซึ่งเฉพาะคนพื้นเมืองดั้งเดิมมี 250 ล้านคนใน 70 ประเทศ ซึ่งกลุ่มนี้มีวัฒนธรรม ภาษาของตนเอง มีพื้นที่ถือครองหรือถิ่นฐานเฉพาะ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาและวางแผนปกป้องผลประโยชน์ ทั้งทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ที่ดิน วัฒนธรรม การเมืองภายในพื้นที่ การเจรจาขอความช่วยเหลือ เรื่องสุขภาพ การศึกษา จากรัฐบาลท้องถิ่นและรัฐบาลกลาง การพัฒนาวัฒนธรรมให้เข้มแข็งและเป็นจุดขายการท่องเที่ยว การพัฒนาสมุนไพรพืชท้องถิ่นให้เป็นผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภูมิปัญญา รวมถึงทรัพยากรที่เก็บเกี่ยวมาจากธรรมชาติระหว่างชนพื้นเมืองกันเอง
- *หน่วยงาน NGO's และหน่วยงานให้ความช่วยเหลือจากภายนอก* ควรจะเข้ามามีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชนแค่ไหน อย่างไร การสร้างพันธมิตรกับ NGO's โดยให้เข้ามามีส่วนร่วม
- ช่องทางการสื่อสาร กระจายข่าว ของชุมชนท้องถิ่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการข่าว เสรีภาพในการเข้าถึงบริการสาธารณะ รวมถึงข่าวสารข้อมูล ประชาพิจารณ์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะสำหรับสาขา 4.1.1.2 การมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง

สาขาการมีส่วนร่วมในการปกครอง มีมูลค่าจากการเพิ่มประสิทธิภาพประมาณปี 2551 มูลค่า 71,850 ล้านบาท มีงานวิจัยในโครงการ จำนวน 140 โครงการ จากงบประมาณกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น 359,253.6 ล้านบาท

งานวิจัยไทยสาขาการมีส่วนร่วมในการปกครอง จะเน้นเรื่องการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น การถ่ายโอน กระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมในการเมืองท้องถิ่น ในขณะที่ต่างประเทศพิจารณามิติครอบคลุม

1) หน้าที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่น การปฏิรูปการปกครอง งานวิจัย
   a. การกระจายอำนาจการบริหาร
   b. กระจายอำนาจด้านการบัญญัติ กฎหมายและข้อบังคับ
   c. กระจายหน้าที่บริการสาธารณะให้เอกชน NGO's ดำเนินการ
   d. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ การสร้างสมดุล
   e. ความเป็นมืออาชีพและภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งอาจเกี่ยวพันกันกับการพัฒนาและสร้างเสริมทักษะ
2) ความเป็นอิสระด้านการเงิน เมืองไทยยังมีงานวิจัยด้านนี้น้อย (ของไทยมีงานวิจัยเรื่องการจัดทำงบประมาณของ อบต.) โดยเฉพาะเรื่องการให้ความช่วยเหลือจากรัฐบาลกลาง ในเรื่องงบประมาณการบริหารจัดการเท่าไร อย่างไร จึงเหมาะสม งบที่ท้องถิ่นจัดเก็บเองมีการแยกเป็นประเภทใดบ้าง แหล่งที่มาของรายได้ขององค์กรท้องถิ่น รายได้ที่มีสมดุลกับหน้าที่ และภาระรับผิดชอบที่มีต่อสาธารณะท้องถิ่นตนเองหรือไม่ ทำอย่างไรจะลดการพึ่งพางบประมาณรัฐจากส่วนกลาง (ค่าเฉลี่ยโลกอยู่ที่ 30% ของงบประมาณ

ส่วนท้องถิ่น) สัดส่วนรายจ่ายงบประมาณมีการใช้ไปในด้านใด จึงจะเหมาะสมกับความต้องการท้องถิ่นและชุมชน เช่น ด้านสุขาภิบาล การขนส่ง การสื่อสาร ที่อยู่อาศัย สันทนาการและกีฬา วัฒนธรรมประจำท้องถิ่น สภาวะแวดล้อม การพัฒนาท้องถิ่น การสร้างสมดุลรายรับและรายจ่าย

3) งานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยการบริหารท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จ เช่น การมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ และองค์กรอิสระที่ไม่แสวงหากำไร NGO's การเมืองท้องถิ่น ผู้มีอิทธิพลดั้งเดิมในพื้นที่

4.1.1.3 <u>การมีส่วนร่วมในการศึกษาท้องถิ่น</u>

- *การมีส่วนร่วมในการศึกษา* โดย เจ้าหน้าที่ภาครัฐ นักการศึกษา ผู้สอน ชุมชน เจ้าของกิจกรรม ผู้ปกครอง นักเรียน เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้มีความเท่าเทียมในการเข้าศึกษา ควบคุมต้นทุนการศึกษา และตอบสนองต่อความต้องการท้องถิ่น โดยดูว่าการศึกษาจะมีอะไรตรงประเด็น มีประสิทธิผล และยั่งยืนหรือไม่ หลักสูตร วัสดุการสอน ตารางการสอน ให้เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศและท้องถิ่น ปรับปรุงคุณภาพผู้สอน เพิ่มอัตราการเข้าเรียนของผู้เรียน ส่งเสริมกำลังใจ ลดการเลิกเรียนกลางคัน หรือการเรียนซ้ำชั้น ปรับปรุงการได้คะแนน และขยายความสามารถในการรองรับนักศึกษาได้เพิ่ม
- *การศึกษานอกระบบ* ดูประวัติของนักเรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งจำนวนผู้เข้าเรียน การเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ออกแบบและจัดการโปรแกรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถภายในตัวผู้เรียน การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของนักเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้
- *การอาชีวศึกษา* นอกจากการมีส่วนร่วมในการเลือกเรียน และการปรับให้สอดคล้องกับผู้เรียน โดยศูนย์กลางอยู่ที่ผู้เรียนแล้ว การ

ปรับปรุงมาตรฐานการเรียนการสอนให้สามารถนำไปใช้ได้จริง และตรงกับโอกาสการจ้างงาน และพัฒนาขีดความสามารถในการเข้าทำงาน

- *ให้ผู้หญิงและวัยรุ่นในเมืองและชนบทเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้* หลังจากได้รับการฝึกอบรมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น การใช้ปุ๋ยที่ย่อยสลายได้ การทดสอบน้ำ การใช้เตาอย่างปลอดภัย โรคระบาด
- *Non-formal Education & Environmental Management for Indigenous Communities* ความสัมพันธ์ระหว่างนิเวศวิทยากับคนพื้นเมือง เพื่อสร้างสมดุล การสร้างรายได้จากการรักษาสภาพแวดล้อม เช่น ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การมีส่วนร่วมของชุมชนพื้นเมือง การประสานหลายหน่วยงานเพื่อเป็นหน่วยระวังภัย ดูแลสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมชนพื้นเมือง
- *LINKS -Local And Indigenous Knowledge System* ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น บันทึก ถ่ายทอด มาใช้ และรักษาไว้ เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ การรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ภาษา พิธีกรรม ในบังคลาเทศ แคนนาดา ชิลี รัสเซีย ไทย นิคารากัว หมู่เกาะโซโลมอน วานัวทู

ข้อเสนอแนะ สำหรับสาขา 4.1.1.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการศึกษา

ในสาขานี้มีจำนวนงานวิจัย 59 โครงการ งานวิจัยต่างประเทศจะเน้นการมีส่วนร่วมในด้านการศึกษาของกลุ่มที่ถูกละเลย เช่น ผู้หญิง ผู้พิการ โดยเฉพาะการศึกษาในระดับสายอาชีพหรืออาชีวะ ผู้หญิงมักมีโอกาสน้อยกว่า กับการวิจัยผู้หญิงเรื่องการเป็นผู้นำและผู้ถ่ายทอดความรู้และข่าวสาร โดยคนในชุมชนเอง เช่น ผู้หญิง แม่บ้านในชุมชน ใช้เวลาว่างในการช่วยรณรงค์เรื่องสุขภาพ ท้องถิ่น การรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น การศึกษานอกโรงเรียน หรือหลักสูตรสำหรับแต่ละท้องถิ่นเพื่อให้คงความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม

4.2 สาขาย่อยการส่งเสริมการออม ความมั่นคงในครัวเรือน การสร้างหลักประกันรายได้ เพื่อให้ความเป็นอยู่ฐานะและมีรายได้ด้วยการออม การสร้างความสุขจากการได้รับการช่วยเหลือ หรือส่งเสริม พัฒนาวิถีชีวิตท้องถิ่นหรือชุมชนแบบยั่งยืน มี 161 โครงการ

ตารางสรุปจำนวนงานวิจัยสาขาย่อย 4.2

ลำดับ	รายละเอียดโครงการ	วิจัย	วิทยานิพนธ์	เอกสารอื่น	ฐานข้อมูลอื่น ๆ	ไม่มีสังกัด	Total	Keyword
4.2	การส่งเสริมการออม, ความมั่นคงในครัวเรือน สร้างหลักประกันรายได้							
4.2.1	กระบวนการออม							
	4.2.1.1 กองทุนหมู่บ้าน	44	46	0	0	0	90	กระบวนการออม, กองทุนหมู่บ้าน, การประหยัด, การออม, สหกรณ์การเกษตร, สหกรณ์ออมทรัพย์
	4.2.1.2 การออม	13	12	0	0	0	25	
	รวม 4.2.1	**57**	**58**	**0**	**0**	**0**	**115**	
4.2.2	การสร้างหลักประกันรายได้							
	4.2.2.1 รายได้	3	2	1	0	0	6	การสร้างหลักประกันรายได้, รายได้, การตลาด, ส่งเสริมรายได้, พัฒนา, พัฒนาอาชีพ
	4.2.2.2 ส่งเสริมอาชีพ	4	0	0	0	0	4	
	รวม 4.2.2	**7**	**2**	**1**	**0**	**0**	**10**	
4.2.3	ความมั่นคงในครัวเรือน							
	4.2.3.1 วัฒนธรรม	8	4	0	0	0	12	ความมั่นคงในครัวเรือน, วิถีชีวิต, ความเป็นอยู่, เศรษฐกิจ, วัฒนธรรม
	4.2.3.2 วิถีชีวิต	5	7	2	0	0	14	
	4.2.3.3 เศรษฐกิจ	5	4	1	0	0	10	
	รวม 4.2.3	**18**	**15**	**3**	**0**	**0**	**36**	
	รวมสาขา 4.2	**161**						

ภาพรวมการแบ่งกลุ่ม สาขา 4.2

- ภาพรวมสรุปจำนวนโครงการวิจัย ที่ทำในสาขานี้ย้อนหลัง ตั้งแต่ปี 2547 - 2550 มี 161 โครงการแยกเป็น

4.2.4 กระบวนการออม มี 115 โครงการ แยกเป็น โครงการกองทุนหมู่บ้าน 90 โครงการ ส่งเสริมการออม 25 โครงการ ตามลำดับ

4.2.5 การสร้างหลักประกันรายได้ 10 โครงการ เป็นเรื่องรายได้ 6 โครงการ เรื่องส่งเสริมอาชีพ 4 โครงการ

4.2.6 ความมั่นคงในครัวเรือน เป็นประเด็นวิจัยเรื่อง วิถีชีวิต วัฒนธรรม เศรษฐกิจ 14 12 10 โครงการ ตามลำดับ

ในสาขานี้ มีการแบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย โดยทั้ง 3 กลุ่มย่อย ได้สรุปตามลำดับมากน้อยของโครงการวิจัยที่ทำมีดังตารางสรุป 4.2 a และกราฟ 4.2 a

4.2a การส่งเสริม การออม ความมั่นคงในครัวเรือน หลักประกันรายได้

นับจำนวนของหัวเรื่อง		**พ.ศ.**					
หัวข้อเรื่อง	หัวเรื่อง	2546	2547	2548	2549	2550	ผลรวมทั้งหมด
4.2.1 กระบวนการออม	กองทุนหมู่บ้าน		33	42	12	3	90
	การออม		11	9	3	2	25
4.2.1 กระบวนการออม ผลรวม			44	51	15	5	115
4.2.3 ความมั่นคงในครัวเรือน	วิถีชีวิต		8	2	2	2	14
	วัฒนธรรม		5	4	2	1	12
	เศรษฐกิจ		2	1	4	3	10
4.2.3 ความมั่นคงในครัวเรือน ผลรวม			15	7	8	6	36
4.2.2 การสร้างหลักประกันรายได้	รายได้	1	3	1	1		6
	ส่งเสริมอาชีพ		2		2		4
4.2.2 การสร้างหลักประกันรายได้ ผลรวม		1	5	1	3		10
ผลรวมทั้งหมด		**1**	**64**	**59**	**26**	**11**	**161**

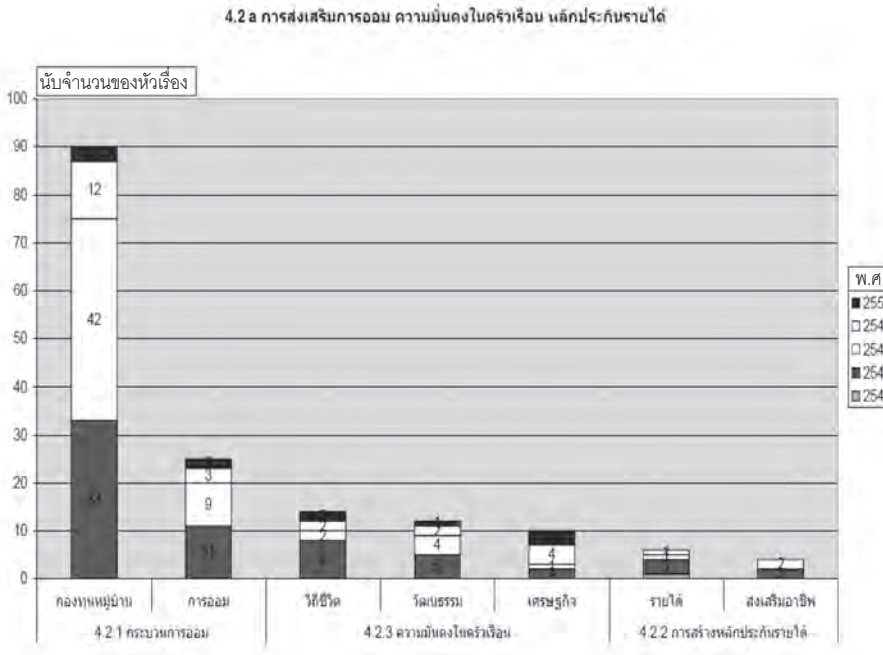

หัวข้อย่อย/หัวเรื่อง

4.2 การส่งเสริมการออมและการสร้างหลักประกันรายได้

การพิจารณาเรื่องการออมและการสร้างหลักประกันรายได้ มักเป็นความพยายามในระดับโลก เพื่อจะแก้ไขปัญหาคนจน หรือคนด้อยโอกาส ที่เป็นส่วนใหญ่ของประชากรโลกในการเข้าถึงแหล่งเงินและสามารถนำเงินที่เป็นปัจจัยหลักพื้นฐานในการสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว ปัญหาของคนจนมักจะมีเมื่อพบกับวิกฤติการณ์ที่ไม่คาดถึง เช่น น้ำท่วม ภัยแล้ง หรือ ภัยธรรมชาติ หรือพืชผลตกต่ำ ต้องออกจากงาน เจ็บป่วยกะทันหัน รวมถึงช่วงที่สำคัญของชีวิตที่ต้องใช้เงิน เช่น แต่งงาน สร้างบ้าน คลอดบุตร ซึ่งหลักการจะเรียกว่า การเงินจุลภาค (Micro Finance) ซึ่งเน้นการเข้าถึงแหล่งเงิน ซึ่งลักษณะเป็นการฝากหรือกู้จำนวนไม่มาก ธุรกรรมการเงินไม่บ่อยมาก แต่มีจำนวนบัญชีหรือผู้ถือบัญชีจำนวนมาก คาดว่า ในประชากรโลก 6,000 ล้านคน เป็นคนจนชนบท 2,000 ล้านคน และเป็นคนจนในเมือง 2,000 ล้านคน คนจนเหล่านี้มักขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินจากสถาบันการเงิน การพิจารณาแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ ด้านอุปสงค์ คือ ความต้องการในการเข้าถึงแหล่งเงิน และการบริหารจัดการเงินครัวเรือน และด้านอุปทาน คือ ผู้ให้แหล่งเงินทุน หรือสถาบันทางการเงิน ดังแผนภูมิ

4.2 การส่งเสริมกระบวนการออม

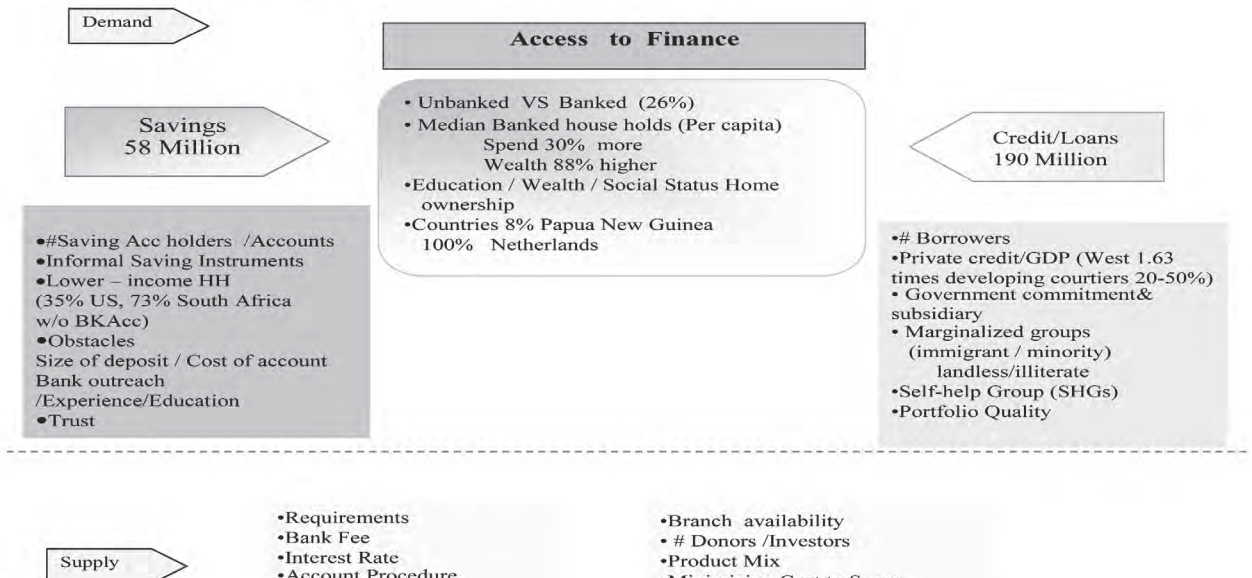

ด้านอุปสงค์ (Demand)

เน้นความสำคัญในการเข้าถึงแหล่งเงิน และการใช้เงินในรูปการสะสม การออม (Saving) การกู้ (Credit) ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ สถาบันการเงินทางการ เช่น ธนาคาร และสถาบันการเงินไม่เป็นทางการ หรือการไม่ใช้บริการทางการเงิน จากสถาบันการเงินที่เป็นทางการ งานวิจัยที่ทำการศึกษาและยังหาคำตอบ คือ

Access to Finance

การเข้าถึงแหล่งเงิน ไม่ว่าจะเป็นส่วนการมีบัญชีเงินฝากหรือบัญชีเงินกู้ มีงานวิจัยที่พิจารณาเป็นประเด็น ดังนี้

- *Unbanked VS Banked* พบว่าโดยเฉลี่ยในครัวเรือนที่มีเงินฝากในระบบธนาคารมีเพียง 26% ในประเทศด้อยพัฒนา ที่เหลือจะฝากเงินในระบบไม่เป็นทางการ
- *ค่ากลาง (Median) ของครัวเรือนที่มีเงินฝากในระบบธนาคาร* จะมีกำลังจ่ายต่อหัวมากกว่าคนไม่มี 30% และมีสินทรัพย์เป็นรายหัวมากกว่าคนไม่มีเงินฝากในธนาคารถึง 88%
- *การเข้าถึงธนาคาร* แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ เช่น ปาปัวนิวกินี มีครัวเรือนที่เข้าถึงเพียง 8% ในขณะที่เนเธอร์แลนด์มีคนเข้าถึง 100% สาเหตุเป็นเพราะอะไร มีปัจจัยอะไรที่ส่งผล

Saving

งานวิจัยที่เกี่ยวกับด้านการออมของโลก มีประเด็นที่ทำวิจัยดังนี้

- *จำนวนผู้ฝากเป็นรายคน* (Saving account holder) และจำนวนบัญชี (Account) ซึ่งคำถามมักจะเป็นเรื่องฐานข้อมูลที่ธนาคารมีมักเป็นจำนวนบัญชีมากกว่าผู้ฝาก ดังนั้น การรายงานของสถาบันการเงิน อาจจะเกินความเป็นจริง การพิจารณาแค่จำนวนบัญชีเพราะหนึ่งคนอาจมีได้หลายบัญชีในหลายธนาคารซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะตัดส่วนนับซ้ำของบัญชีผู้ฝากที่มีบัญชีหลายบัญชี (Double Counting) แต่อย่างไรก็ตาม รายงาน World Saving Banks Institute (WSBI) ยอดผู้ฝากใน 130 ประเทศกำลังพัฒนา จากปี 2003 ไปถึง 2006 ได้เพิ่มขึ้นจาก 43.8 ล้านคน เป็น 58 ล้านคน อัตราส่วนเพิ่ม 30% ในช่วง 3 ปีดังกล่าว

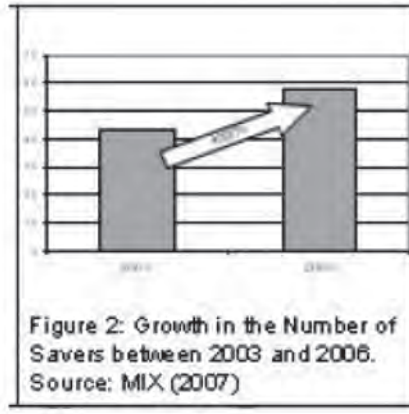

Figure 2: Growth in the Number of Savers between 2003 and 2006. Source: MIX (2007)

- *Informal Saving Instruments* คนในชนบทและคนจนมักมีการออมทรัพย์ในรูปแบบที่ไม่ใช้ธนาคาร มักจะออมโดยไปฝากเงินในรูปแบบอื่น ๆ เช่น เปลี่ยนเป็นสินทรัพย์ไม่ว่าเป็นทองรูปพรรณ หรือให้ญาติกู้ยืม หรือเก็บซุกซ่อนไว้เฉย ๆ งานวิจัยดูถึงเครื่องมือที่เป็นไปได้หลายรูปแบบต่าง ๆ และรูปแบบที่เป็นที่นิยม

- *Lower Income Households* ครอบครัวยากจนนั้นพบว่าเป็นสาเหตุสำคัญหลักในการไม่ฝากเงินกับธนาคาร เช่น 35% ของคนอเมริกาไม่มีบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร 73% ของคนแอฟริกาใต้ ไม่มีบัญชีออมทรัพย์ ในแม็กซิโกซิตีพบว่า 90% ของกลุ่มไม่มีบัญชีเงินฝากธนาคาร มีรายได้ต่ำกว่าค่ากลาง (Median Income) และ 79% ของกลุ่มไม่มีบัญชีเงินฝากธนาคารในอเมริกามีรายได้ต่ำกว่าค่ากลาง
- *Obstacles* ปัญหาและอุปสรรคของคนที่ไม่มีบัญชีเงินฝากธนาคารมาจากยอดเงินในที่จะฝากบัญชี ถ้ามีก็จะมียอดต่ำ กลัวว่าไม่ได้รับการดูแลจากธนาคาร กลัวว่าต้นทุนในการฝากสูง ไม่ว่าเพราะค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องค่าเดินทางไปธนาคาร ค่าเสียเวลา กลัวว่าไม่ได้รับความสะดวก สาขาของธนาคารอยู่ห่างไกลออกไป มีประสบการณ์ที่ไม่ดีหรือได้รับฟังว่าธนาคารไม่สนใจให้บริการลูกค้ารายเล็ก การศึกษาถือว่ามีส่วนสำคัญ ต่อความคิดดังกล่าว คนที่มีการศึกษาต่ำมีแนวโน้มจะใช้เครื่องมือ ออมทรัพย์อย่างอื่น โดยไม่พึ่งพาธนาคาร ซึ่งอาจจะรวมถึงการปล่อยกู้นอกระบบ การเสี่ยงโชค การพนันขันต่อ
- *Trust* ความวางใจของกลุ่มรากหญ้าที่มีต่อธนาคาร โดยยังไม่ไว้ใจในระบบธนาคารในการดูแลเงิน ดังนั้น การให้ความรู้ด้านการเงินต่อกลุ่มรากหญ้ามีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อธนาคาร

Credit/Loans

การกู้หรือการยืมเงินจากสถาบันการเงิน ในกลุ่มรากหญ้าพบว่าสัดส่วนบัญชีเงินกู้ต่อบัญชีเงินฝาก อยู่ที่ 4 ต่อ 1 จาก CGAP (Consultative Group to Assist the Poor-Occasional Paper NO.8) มีหน่วยงานที่ดูแลการเป็นแหล่งเงินรากหญ้าโดยเฉพาะหลายหน่วยงาน เรียกย่อ ๆ ว่า MFIs (Micro Finance Institutions)

- *Borrowers* จำนวนผู้กู้ พบว่าเท่าที่มีรายงานจาก CGA รายงานจากสถาบันปล่อยกู้การเงินจุลภาคโดยเฉพาะ MFIs มี 152 ล้านคนที่กู้เงินผ่านระบบการเงินจุลภาค คนในจำนวนนี้ เป็นการปล่อยกู้รากหญ้า จีนและอินเดีย ประมาณ 2 ใน 3 ขณะที่ World Saving Banks Institute (WSBI) รายงานที่ 190 ล้านคน ซึ่งได้รวมยอดจากสถาบันที่ให้บริการเงินฝากที่ทำการปล่อยกู้เข้าไปด้วย ในขณะที่ Microcredit Summit's 2007 Annual report รายงานที่ 133 ล้าน แม้ตัวเลขจะต่างกัน แต่ก็แสดงให้เห็นว่าคนจนยังไม่ได้รับการเยียวยาด้านการเข้าถึงแหล่งเงินในสัดส่วนที่มาก

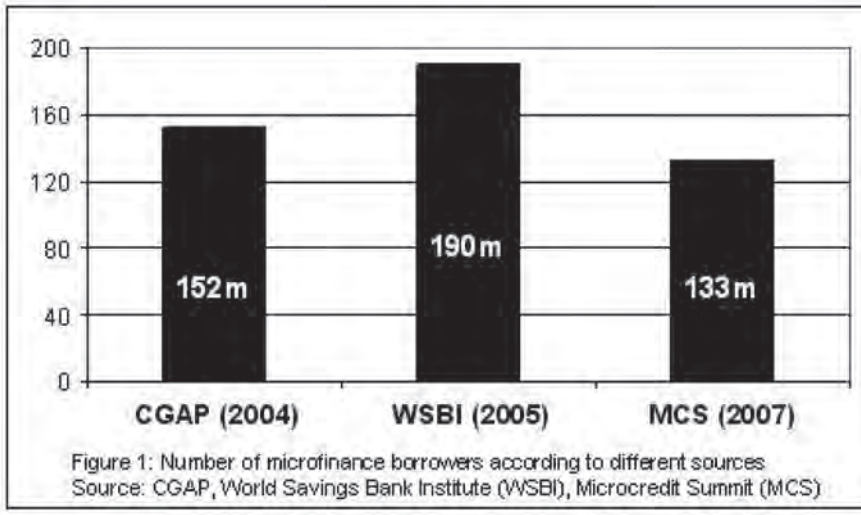

Figure 1: Number of microfinance borrowers according to different sources
Source: CGAP, World Savings Bank Institute (WSBI), Microcredit Summit (MCS)

- *Private Credit/GDP* เป็นตัวชี้วัดว่า ศักยภาพทางการกู้ หรือเครดิตประสิทธิภาพการให้เงินกู้ไปยังแหล่งที่มีความสามารถในการสร้างผลผลิต พบว่าในประเทศซีกโลกตะวันตก มีสัดส่วนการปล่อยเครดิตเงินต่อจีดีพี 1.63 เท่า ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนามีสัดส่วนอยู่ที่ 20 - 50% ของจีดีพีหรือผลผลิตทั้งหมดของประเทศ

- *Government Commitment & Subsidiary* ความตั้งใจ รัฐบาลในการแก้ไขปัญหารากหญ้าและความยากจน โดยมีการให้ความช่วยเหลือในรูปเงินกู้ กองทุนหมู่บ้าน หรือผันเงินสู่รากหญ้า ผ่านเครื่องมือทางการเงินต่าง ๆ ผ่านสถาบันทางการเงินที่เป็นทางการ
- *Marginalized Groups* กลุ่มคนที่ไม่ได้รับความสนใจ หรือตกสำรวจ ได้แก่ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส พวกคนต่างด้าว ชนกลุ่มน้อย คนไร้ที่อยู่อาศัย คนไม่รู้หนังสือ พบว่ากลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ไม่สามารถเข้าถึงการเงินผ่านสถาบันการเงินได้
- *Portfolio Quality* คุณภาพการปล่อยกู้ของการเงินจุลภาคในแง่ผลผลิต และ Repayment การจ่ายคืนเงินกู้ให้กับผู้ปล่อยกู้ หากมีการจ่ายงวดเงินล่าช้ากว่า 30 วันจะถือว่าเป็นหนี้ด้อยคุณภาพ และโดยเฉลี่ยครึ่งหนึ่งของหนี้ด้อยคุณภาพจะกลายเป็นหนี้สูญ ดังตารางจะเห็นว่าในแอฟริกา หนี้ด้อยคุณภาพมี 9.4% ในขณะที่ในยุโรปตะวันออกและเอเชียกลางมีเพียง 3.2% ส่วนเอเชียตะวันออก และแปซิฟิกมีสัดส่วนยอดหนี้ด้อยคุณภาพ 7.1% เอเชียตอนใต้ เช่น อินเดียมี 3.8 %

Indicator	EAP	EECA	LAC	MENA	S. Asia	Africa	All Regions
Number of borrowers (in millions)	10.5	1.8	9.3	1.7	29.8	4.8	**57.9**
Efficiency (operating exp./ avg. loan portfolio, in %)	28	21	30	23	22	44	**29**
Profitability – Return on Assets (median, in %)	1.4	2.7	2.0	0.5	0.4	-1.8	**1.1**
Profitability – Return on Equity (median, in %)	6.0	8.0	8.0	1.0	7.0	-5.0	**5.0**
Portfolio quality (portfolio at risk – 30 days, in %)	7.1	3.2	5.8	7.6	3.8	9.4	**5.7**

Figure 1: Selected Microfinance Indicators based on data from 2006; where 2006 data was not available, data from 2005 was used. Data based on MFIs reporting to MIX Market or MicroBanking Bulletin (MBB). Source: MIX Market

อุปทาน Supply

ปัจจัยทางฝั่งผู้ให้บริการทางการเงินจุลภาคเอง ต้องมีการปรับปรุงหรือปรับตัวเข้าหากลุ่มตลาดรากหญ้า BOP (Bottom Of Pyramid) อย่างไร ซึ่งเงื่อนไขที่ต้องพิจารณามี

- *Requirement* ข้อต้องการของสถาบันการเงิน ไม่ว่าเป็นเงินฝากหรือเงินกู้เอง เช่น ต้องมีหลักแหล่ง มีภูมิลำเนา หรือเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ทางสถาบันกำหนดขึ้นในการเปิดบัญชี หรือขอกู้
- *Bank Fee* ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเงินฝากและเงินกู้ ไม่ว่าเป็นบัตรเงินสด ค่าธรรมเนียมรายปี ค่าธรรมเนียมหากไม่มีการเคลื่อนไหวธุรกรรมการเงิน
- *Interest Rate* อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประเภทต่าง ๆ และเงินกู้ในระบบคงที่และลอยตัว แบบใดที่ได้รับความนิยม และให้ผลตอบแทนคุ้มค่า
- *Account Procedure* ระบบขั้นตอนในการเบิก ถอน กู้ ฝาก หรือทำธุรกรรมมีความสะดวกยุ่งยากเพียงใด ผ่านอินเทอร์เน็ตดีหรือไม่
- *Branch Availability* จำนวนสาขาที่เปิดในพื้นที่ที่ไม่เคยมีธนาคารมาก่อน พบว่ามีผลกระทบอย่างมากต่อการเข้าถึงบริการธนาคาร พบว่าการขยายเปิดสาขาใหม่ในพื้นที่ห่างไกลทำให้อัตราการเข้าถึงระบบเงินธนาคารหรือสถาบันทางการเงินดีขึ้นอย่างมาก
- จำนวนผู้ให้แหล่งเงินทุน ซึ่งแยกเป็นสองกลุ่ม คือ
  - Donors ซึ่งมักปล่อยกู้ผ่านรัฐบาล เป็นองค์กรให้ความช่วยเหลือ สหประชาชาติ ธนาคารเพื่อการพัฒนาที่เป็นความร่วมมือจากหลายประเทศ มูลนิธิกว่า 300 แห่ง NGOs นานาชาติ

- Investors ส่วนใหญ่จะปล่อยกู้ผ่านสถาบันการเงินที่มีสาขาหรือติดต่อกับรากหญ้าโดยตรง เป็นสถาบันลงทุนต่าง ๆ เพื่อการลงทุนในระบบการเงินจุลภาค
- Product Mix การปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เช่น Micro investment vehicles ที่มีทั้ง Share unit bond ที่ลงทุนในการเงินจุลภาคกว่า 90 สถาบัน การให้ผลิตภัณฑ์บริการการเงินจุลภาคมีความสะดวกในการเข้าถึงและมีผลิตภาพสูง
- Cost To serve การปรับการดำเนินธุรกรรมด้านการเงินโดยให้มีค่าใช้จ่ายต่ำสุดเพื่อที่จะทำให้ต้นทุนการเข้าถึงบริการการเงินจุลภาคของรากหญ้าต่ำสุด

ข้อเสนอแนะ สำหรับสาขา 4.2 การส่งเสริมการออม การประกันรายได้

มูลค่าสาขาการส่งเสริมการออม การประกันรายได้ มีมูลค่าจากรายได้ 102,466.6 ล้านบาท ในปี 2551 จากการกู้มูลค่า 1.1 ล้านล้านบาท และการออม มูลค่า 0.98 ล้านล้านบาท มีงานวิจัยจำนวน 161 โครงการ

บทบาทงานวิจัยไทย เข้าไปสนับสนุนนโยบายและยุทธศาสตร์ภาครัฐ เรื่องการให้โอกาสแก่รากหญ้าและชุมชนท้องถิ่นในการเข้าถึงแหล่งทุน ผ่านกองทุนหมู่บ้าน กองทุน SML และสถาบันการเงินภาครัฐ เช่น ธนาคารออมสิน ธนาคารกรุงไทย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ส่วนการส่งเสริมการออมผ่านสหกรณ์ออมทรัพย์ เครดิตยูเนี่ยน สหกรณ์สะสมทรัพย์ สหกรณ์การเกษตร ความหวังรัฐบาลไทย คือ ต้องการพัฒนาระบบการเงินจุลภาค (Micro nance) ให้เกิดเป็นสถาบันการเงินชุมชน โดยชุมชนและบริหารจัดการ กำกับโดยชุมชนภายใต้การดูแลจากสถาบันการเงินภาครัฐเป็นผู้ให้คำปรึกษา

ในขณะที่งานวิจัยต่างประเทศจะพิจารณา 2 ด้าน

1. อุปสงค์ ทั้งด้านการออมและการกู้ โดยการออมจะเน้นการเข้าถึงการออม โดยเฉพาะกับคนมีรายได้ต่ำ การศึกษาต่ำ อุปสรรคการออม ด้านการกู้จะเน้นการพิจารณาผลิตภาพของการปล่อยกู้ คุณภาพลูกหนี้ ความสามารถในการชำระเงินของลูกหนี้ กลุ่มช่วยเหลือตัวเองในอินเดียและจีน
2. ด้านอุปทาน เน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเงินและบริการทางการเงิน ผู้เป็นแหล่งทุนจุลภาค การลดต้นทุนให้บริการแก่คนที่ยังไม่เข้าถึงเงินจากสถาบันการเงินที่เป็นทางการ (Formal Financial Institutions) เพื่อให้รากหญ้าและคนยากจนในเมืองสามารถเข้าถึงแหล่งทุนและมีธุรกรรมการเงินมีบัญชีเงินฝากและเงินกู้ ลดการพัฒนาการเงินนอกระบบ

4.3 สาขาย่อยพัฒนาศักยภาพ กลุ่มบุคคลพิเศษ ได้แก่ เยาวชน อันเป็นอนาคตของชาติ กลุ่มผู้พิการ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งควรได้รับการดูแลมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ เพื่อป้องกันปัญหาสังคม และความเหลื่อมล้ำในสังคม พฤติกรรมการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา โครงการวิจัยมีทั้งสิ้น 317 โครงการ

ตารางสรุปจำนวนงานวิจัยสาขาย่อย 4.3

ลำดับ	รายละเอียดโครงการ	วิจัย	วิทยานิพนธ์	เอกสารอื่น	ฐานข้อมูลอื่น ๆ	ไม่มีสังกัด	Total	Keyword
4.3	พัฒนาศักยภาพเยาวชน, ผู้พิการ, ผู้สูงอายุ, ผู้ด้อยโอกาส							
4.3.1	เยาวชน							
	4.3.1.1 การศึกษา	6	10	1	6	0	23	เยาวชน, การศึกษาของเยาวชน,
	4.3.1.2 การพัฒนา	7	9	0	7	0	23	การอนุรักษ์ธรรมชาติของเยาวชน
	4.3.1.3 ปัญหา	4	10	0	7	0	21	พฤติกรรมทางเพศของเยาวชน,
	4.3.1.4 วัฒนธรรม	18	2	0	0	0	20	การมีส่วนร่วมของเยาวชน, ยาเสพติดกับเยาวชน,
	4.3.1.5 สิ่งแวดล้อม	2	6	2	0	0	10	การพัฒนาเยาวชน, คุณภาพศึกษาของเยาวชน,
	รวม 4.3.1	**37**	**37**	**3**	**20**	**0**	**97**	

ภาพรวมการแบ่งกลุ่มสาขา 4.3

- ภาพรวมสรุปจำนวนโครงการวิจัยที่ทำในสาขานี้ย้อนหลัง ตั้งแต่ปี 2547 - 2550 มี 317 โครงการแยกเป็น

4.3.1 โครงการพัฒนาเยาวชน มี 97 โครงการ มีจำนวนงานวิจัยมากเป็นอันดับสอง ในสาขาย่อยนี้แยกเป็น โครงการด้านการศึกษา 23 โครงการ ด้านการพัฒนา 23 โครงการด้านปัญหาเยาวชน 21 โครงการวัฒนธรรม 20 โครงการสิ่งแวดล้อมกับเยาวชน 10 โครงการ

4.3.5 ผู้พิการ มีทั้งสิ้น 34 โครงการ แยกเป็น วิจัยกลุ่มประเด็นเรื่อง การศึกษาผู้พิการ 16 โครงการวิถีชีวิตของผู้พิการ 13 โครงการสุขภาพ 5 โครงการ

4.3.6 ผู้ด้อยโอกาส มีทั้งสิ้น 41 โครงการ แยกเป็น ได้แก่ ชาวเขา ชนกลุ่มน้อย ม้ง ชาวเล เป็นประเด็นวิจัยเรื่องการศึกษา 25 โครงการวิถีชีวิต 8 โครงการ การเรียนรู้ 8 โครงการ

4.3.7 ผู้สูงอายุมีทั้งสิ้น 145 โครงการ ถือว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มนี้มากที่สุด แยกเป็น ประเด็นเกี่ยวกับวิถีชีวิตผู้สูงอายุ 68 โครงการ สุขภาพผู้สูงอายุ 65 โครงการ การศึกษาของผู้สูงอายุ 12 โครงการ

สาขาย่อย 4.3 นี้ มีการแบ่งเป็น 4 กลุ่มย่อย คือ โดยทั้ง 4 กลุ่มย่อย ได้สรุปตามลำดับมากน้อยของโครงการวิจัยที่ทำ มีดังตารางสรุป 4.3a และกราฟ 4.3a

4.3 a พัฒนาศักยภาพเยาวชน ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส

นับจำนวนของหัวเรื่อง		พ.ศ.					
หัวข้อย่อย	หัวเรื่อง	2546	2547	2548	2549	2550	ผลรวมทั้งหมด
4.3.4 ผู้สูงอายุ	วิถีชีวิต		16	16	25	11	68
	สุขภาพ		18	20	19	8	65
	การศึกษา		7	5			12
4.3.4 ผู้สูงอายุ ผลรวม			41	41	44	19	145
4.3.1 เยาวชน	การศึกษา		5	6	7	5	23
	การพัฒนา		7	10	4	2	23
	ปัญหา	2	5	7	3	4	21
	วัฒนธรรม		7	6	5	2	20
	สิ่งแวดล้อม		3	2	4	1	10
4.3.1 เยาวชน ผลรวม		2	27	31	23	14	97
4.3.3 ผู้ด้อยโอกาส	การพัฒนา		6	5	9	5	25
	วิถีชีวิต		3	3	1	1	8
	การเรียนรู้		4	2	2		8
4.3.3 ผู้ด้อยโอกาส ผลรวม			13	10	12	6	41
4.3.2 ผู้พิการ	การศึกษา		3	6	5	2	16
	วิถีชีวิต		2	2	8	1	13
	สุขภาพ		4	1			5
4.3.2 ผู้พิการ ผลรวม			9	9	13	3	34
ผลรวมทั้งหมด		2	90	91	92	42	317

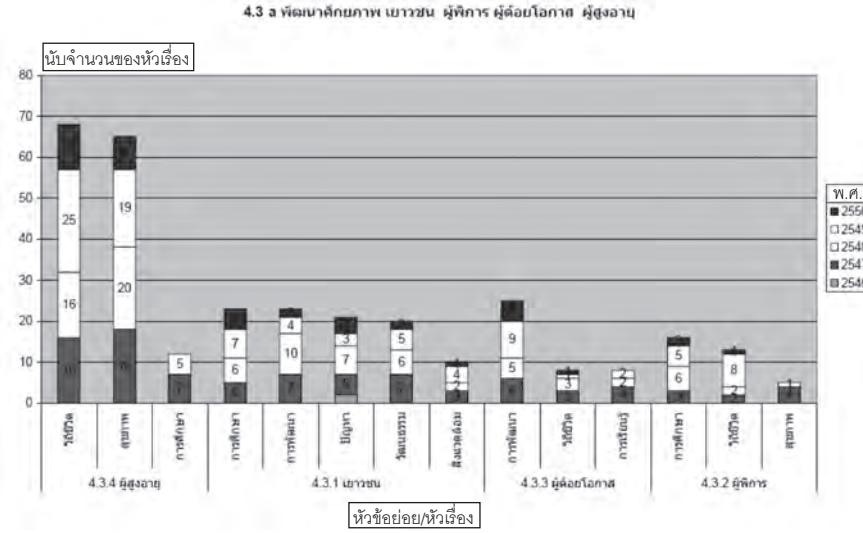

4.3 การพัฒนาศักยภาพเยาวชน ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ
4.3 การพัฒนาศักยภาพเยาวชน ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ
with
Child & Youth
•Child Labor
•Child Sex Tourism
•Child Soldier & War Effected Children
•Child Trafficking
•Children & Urban Poverty /Street Children
•Girls' Education
•Nomadic Children & Children in Rural Area
•Young Mother & New borns & Youth (HIV /AIDS)
•Youth Gangs
•Youth Education
•Youth Employment
•Youth Migrants
•Mobile student
Disabilities
• Self-help Organization
• Women with Disabilities
• Early detection, Early intervention & Education
•Training & Employment
•Access to built environments & public transport
•Access to information & communication
•Poverty alleviation
TREND
Women POVERTY
Ageing
• Increase Longevity
•Decrease fertility
•Women & 80+
•Active Ageing
•Participation (Elderly +family members)
Vulnerable & Marginalized
•Refugee
•Indigenous People

Child & Youth

ในขณะที่โลกได้มีองค์กรให้ความช่วยเหลือเด็กและกลุ่มเยาวชน 15 - 24 ปี ซึ่งถือว่าเป็นอนาคตของโลก และมักจะถูกเอาเปรียบ ไม่ได้รับความเป็นธรรม และพบว่าประสบการณ์ในวัยต้นของชีวิตมีผลต่อการสร้างทัศนคติ อุปนิสัย หรือรากเหง้าของพฤติกรรมในช่วงเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้น องค์กรต่าง ๆ พยายามให้ความช่วยเหลือและมีประเด็นงานวิจัยเข้าไปสนับสนุนเพื่อช่วยในการตัดสินใจ หรือกำหนดนโยบายในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับภูมิภาค และระดับโลก พบว่าปัญหาใหญ่ของกลุ่มวัยรุ่นของโลก คือ จะมีสัดส่วนที่ลดลงอย่างมากจาก 20% เหลือ 12% ดังภาพ

Figure 1.1
Youth as a proportion of the total population in Asian subregions, 1950-2050

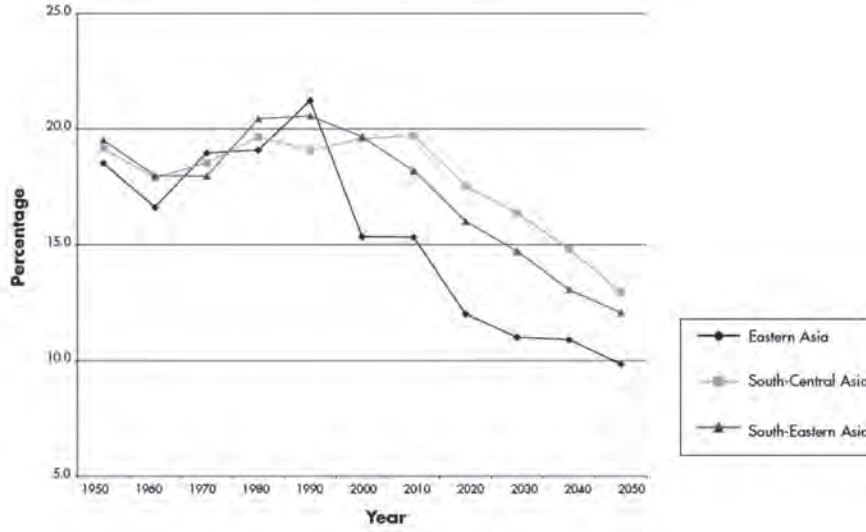

United Nations (2007a), World Population Prospects: The 2006 Revision (New York).

ประเด็นในกลุ่มนี้ คือ เรื่องการศึกษา สุขภาพ การฝึกทักษะ โอกาสในการทำงาน และการให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา

- *Child Labor* การใช้แรงงานเด็ก โดยเฉพาะในเอเชีย
- *Child Sex Tourism and Sexual Exploitation* โสเภณีเด็ก และการล่วงละเมิดทางเพศเด็ก เป็นผลมาจากการใช้แรงงานเด็ก และการค้ามนุษย์
- *Child Soldiers* การใช้เด็กเป็นทหาร มักเกิดในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง มีสงครามระหว่างชาติพันธุ์ รวมถึงการดูผลกระทบที่จะมีกับเด็กเนื่องจากภัยสงคราม War-effected children
- *Child Trafficking* การค้ามนุษย์มีมูลค่า 5,000 - 9,000 ล้านเหรียญสรอ. โดยเด็กมักจะตกเป็นเหยื่อกลุ่มใหญ่ของการค้ามนุษย์
- *Children and Urban Poverty/Street children* เด็กที่ยากจนในเมือง เด็กเร่ร่อนตามถนน มีปัญหาด้านน้ำดื่มสะอาด สุขอนามัย และโรคภัย ขาดการดูแลใกล้ชิดจากทางบ้าน เด็กพวกนี้ใช้เวลาส่วนใหญ่บนท้องถนน
- *Girls' Education* แม้การทอดทิ้งเด็กจะทำให้เด็ก ๆ ไม่มีโอกาสเข้าเรียน แต่พบว่า เด็กหญิงมักถูกปิดกั้นโอกาสมากกว่าเด็กชายเนื่องจากความแบ่งแยกทางเพศ เด็กชายมักมีโอกาสดีกว่าเด็กหญิง
- *Nomadic Children & Children in rural area* เด็กชนเผ่าเร่ร่อน และเด็กในชนบทในพื้นที่ห่างไกล เรื่องที่เน้นคือเรื่องโอกาสทางการศึกษาและการจัดการศึกษาที่ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของเด็ก นอกจากนี้ยังมีเรื่องน้ำดื่มสะอาดและสาธารณสุข
- *Young Mother & Newborns/Youth HIV/AIDS* ประสบการณ์ในช่วงปฐมวัยมีผลต่ออนาคตเด็ก การเน้นเรื่องแม่ที่เป็นวัยรุ่นและเด็กแรกเกิดเป็นการป้องกันปัญหาสังคมล่วงหน้า แม่ที่เป็นวัยรุ่นพบปัญหาทางสังคมและสุขภาพ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเด็กแรกเกิด

การหาทางทำให้เด็กแรกเกิดอยู่รอดและมีสุขภาพที่ดี นอกจากนี้ยังต้องระวังปัญหา เรื่อง HIV/AIDS ที่อาจจะเกิดจากความไม่รู้เท่าทันขณะมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งสาเหตุปัญหาจากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรดังตารางและภาพ

Table 1.7
Age at first sexual experience for young women in selected Asian countries

Country	Year	Percentage of youth experiencing first sexual intercourse by specified ages					
		Age (years)					Never had intercourse
		15	18	20	22	25	
Cambodia	2000	3.5	28.0	50.8	65.8	75.8	16.3
Indonesia	2002/03	6.7	27.8	45.9	60.9	75.4	13.9
Nepal	2001	16.7	61.3	78.6	86.8	91.8	4.5
Philippines	2003	2.8	14.8	33.6	49.3	68.2	18.3

Source: MEASURE DHS, STATcompiler (available from http://www.measuredhs.com; accessed on28 March 2007).
Note: The women surveyed ranged from 25 to 29 years of age.

Figure 1.8
HIV-infected population in Indonesia by age, November 2000

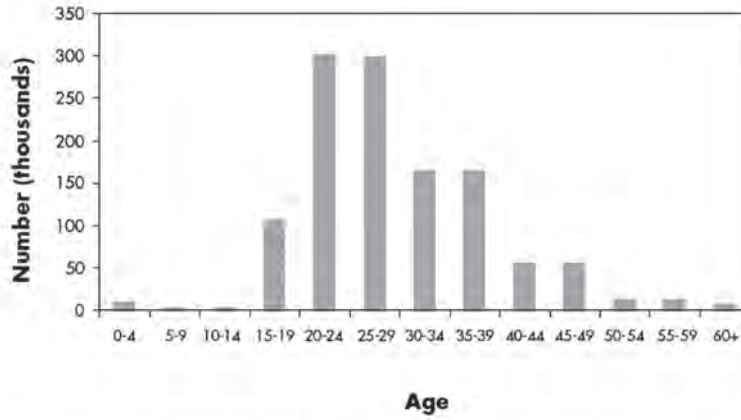

Source: Indonesia, Directorate-General of Communicable Disease Control and EH Ministry of Health (2001).

- *Youth Gangs* การรวมกลุ่มของเด็กซึ่งอาจเป็นแก๊งค์ สร้างความเดือดร้อนให้สังคม ซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่อยู่ในสหรัฐและประเทศแถบคาริบเบียน
- *Youth Education* การศึกษาระดับประถมมิใช่ปัญหา แต่การศึกษาในระดับมัธยม ซึ่งในบางประเทศขาดแคลนครูผู้สอนดังภาพ นอกจากนี้ การศึกษาระดับอาชีวะและสายอาชีพยังเป็นปัญหา โดยเฉพาะโอกาสทางการศึกษาของกลุ่มวัยรุ่นหญิงมักน้อยกว่าชาย

Figure 1.5
Student-teacher ratios in primary and secondary education in selected countries in Asia

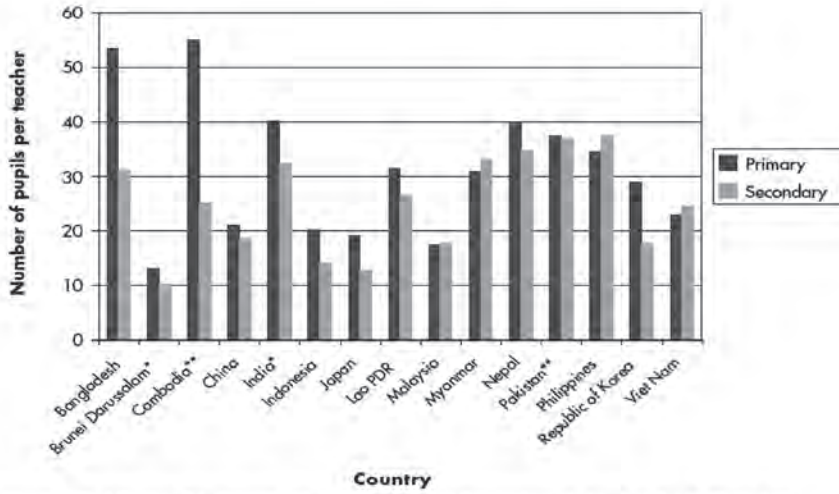

Source: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Institute for Statistics (data accessed from www.uis.unesco.org on 18 January 2007).
Notes: *UNESCO Institute for Statistics estimate for primary education.
**UNESCO Institute for Statistics estimate for secondary education.

และยังพบว่าเด็กเอเชียมีแนวโน้มจะศึกษานอกประเทศบ้านเกิดตนเองสูงถึง 29% ของนักเรียนนอกทั่วโลก โดยเฉพาะจีนคิดเป็น 14% ของนักเรียนนอกทั้งโลก ดังภาพ

Figure 1.11
Mobile students by region of origin, 1999 and 2004

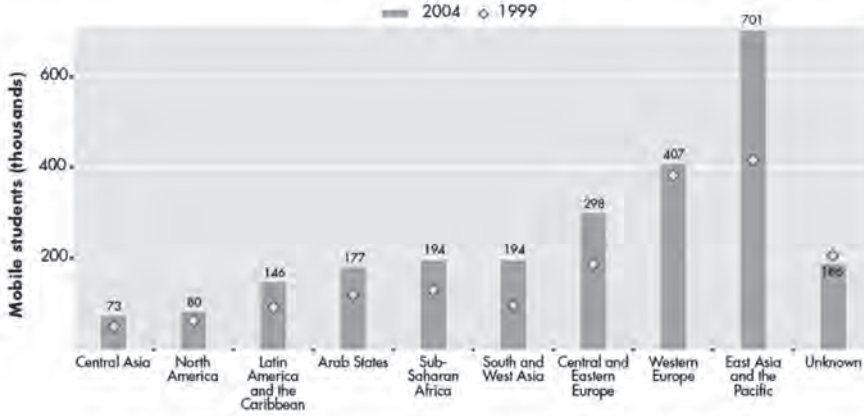

Source: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, *Global Education Digest 2006: Comparing Education Statistics Across the World* (Montreal: UNESCO Institute for Statistics, 2006) (UIS/SD/06-01).

- *Youth Employment* วัยรุ่นที่ถูกจ้างงาน มี 633 ล้านคน 55.7% ของจำนวนนี้อยู่ในเอเชีย และวัยรุ่นที่อยู่ในตลาดแรงงานเอง คิดเป็น 25% ของตลาดแรงงานโลกทั้งหมด

- *Youth migrants* วัยรุ่นมักมีการย้ายถิ่นฐานการทำงานไปยังต่างประเทศซึ่งเป็นค่านิยมใหม่ ซึ่งวัยรุ่นพวกนี้ต้องการหาโอกาสและประสบการณ์ใหม่ ๆ แต่ก็ห่างไกลจากความอบอุ่นและการดูแลของครอบครัว ตัวอย่างเช่น ในออสเตรเลียมีวัยรุ่นมาหางานทำแยกตามภูมิภาค คิดเป็น 1 ใน 3 ของคนต่างชาติที่เข้ามาทำงานในออสเตรเลียทั้งหมด

Table 1.9
Migrants from Asia arriving in Australia between 1996 and 2001

Birthplace	Number aged 15-24 years	Migrants aged 15-24 years as percentage of total	Total number of migrants (subregion and region)
South-East Asia	36 434	37.2	97 914
North-East Asia	28 452	29.2	97 526
South and Central Asia	12 069	21.9	55 163
Total Asia	76 955	30.7	250 603

Source: Australian Bureau of Statistics, *Census of Population and Housing* (2001) (data accessed at http://www.abs.gov.au on 10 May 2007).

ค่านิยมเหล่านี้เกิดจากการที่ลูกหลานไปทำงานต่างประเทศและส่งเงินกลับมาช่วยเหลือฐานะครอบครัว ค่านิยมนี้มีมากในประเทศแถบเอเชีย ดังภาพ

Figure 1.12
Remittances to selected Asian countries, 2004

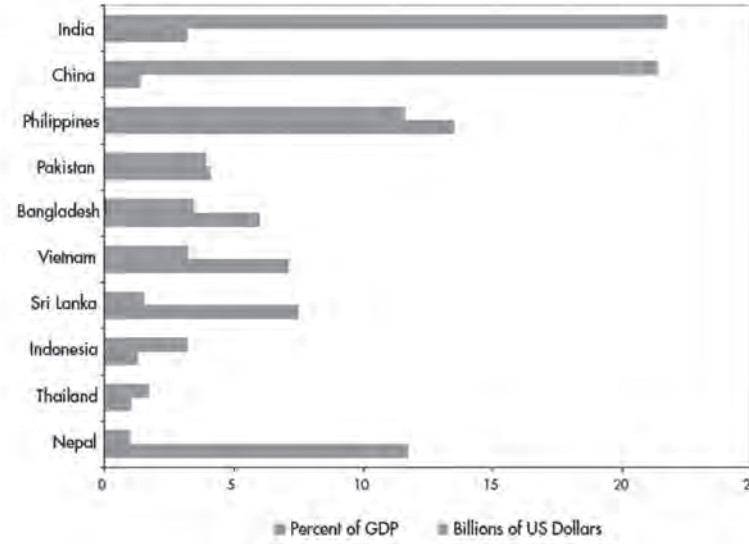

Source: Graeme Hugo, "Globalization and Asian youth: a demographic perspective", a paper presented at the United Nations Regional Expert Group Meeting on Development for Young People in Asia, Bangkok, 28-30 March 2006.

กลุ่มคนพิการ

กลุ่มคนพิการทั่วโลกมีประมาณ 650 ล้านคน 2 ใน 3 ของคนพิการทั่วโลกอยู่ในเอเชีย ประเด็นที่ขับเคลื่อน คือ การถูกละเลย ขาดการมีส่วนร่วม ความเสมอภาคและทัดเทียมของโอกาส การขจัดข้อจำกัดหรือสิ่งสกัดกั้นให้มีสิทธิเท่าเทียมกับคนธรรมดา และให้เปลี่ยนแนวทางจากเวทนานิยม เป็นการเพิ่มขีดความสามารถและส่งเสริมโอกาสให้คนพิการ

- *Self-help Organization* ให้คนพิการมีองค์กรพิทักษ์ผลประโยชน์และช่วยเหลือคนพิการ ส่งเสริมการสร้างเครือข่าย ส่งเสริมคนพิการรุ่นใหม่ให้เป็นผู้นำองค์กรช่วยเหลือคนพิการ หาคนพิการที่มีความสามารถบริหารองค์กรเพื่อคนพิการ
- *Women with disabilities* สตรีพิการมีโอกาส มีส่วนร่วม ลดการกดขี่ทางเพศ รวมถึงเรื่องการกีดกันสตรีพิการในเรื่องโอกาสการทำงาน การแต่งงาน ครอบครัว ผู้ปกครอง และความสัมพันธ์กับคนในสังคม ผลกระทบของวัฒนธรรมที่มีต่อสตรีพิการ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของสตรีพิการ
- *Early detection, Early intervention & Education* เน้นการความสามารถในการบ่งชี้เด็กพิการให้ได้รวดเร็ว สุขภาพ การศึกษา การเข้าเรียนอนุบาลและประถม จนถึงสายอาชีพ การบริหารจัดการคนให้บริการคนพิการทั้งฝึกอบรมเป็นมืออาชีพและมีเพียงพอ การให้การศึกษาโดยคำนึงถึงการใช้ภาษา สื่อการเรียนการสอนกับคนพิการ ให้คนพิการมีส่วนร่วมกับการกีฬา
- Training & Employment including Self-employment ให้โอกาสและสิทธิการทำงานแก่คนพิการโดยเฉพาะ คนพิการอาศัยในเขตชนบทห่างไกล การให้โอกาสในการเข้าถึงบริการ แหล่งเงินจุลภาค สหกรณ์ รวมถึงการช่วยเหลือคนพิการจากการทำงาน การให้แรงจูงใจ

นายจ้างในการจ้างคนพิการและเข้าเป็นพนักงานประจำ การให้การอบรมที่จำเป็นต่อสายอาชีพและพัฒนาทักษะการทำงานคนพิการ

- Access to built environments & public transport ให้โอกาสคนพิการในการเข้าถึงสภาพแวดล้อมที่สร้างขึ้นใหม่ เช่น ห้องน้ำคนพิการ ที่จอดรถสำหรับคนพิการ การขนส่งมวลชน ข่าวสารข้อมูล การสื่อสาร และสันทนาการคนพิการ
- Access to information and communications ให้คนพิการมีโอกาสเข้าถึงข่าวสาร ทั้งที่เป็นสาธารณะด้วยล่ามภาษามือ อักษรเบลล์ เครื่องหมาย รวมถึงอุปกรณ์ช่วยการสื่อสารสำหรับคนพิการ เช่น เครื่องช่วยฟัง ให้มีราคาไม่แพง สามารถซื้อได้ ให้สามารถเข้าถึงบริการ ธนาคาร ไปรษณีย์ การศึกษา การร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ การจ้างงานคนพิการ
- Poverty Alleviation การลดความยากจนคนพิการด้วยสวัสดิการสังคมการส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมคุณภาพชีวิต การย้ายถิ่นฐาน สุขภาพ ให้ความช่วยเหลือส่วนบุคคลที่จำเป็นต่อคนพิการ

กลุ่มผู้ด้อยโอกาส

- Refugees ผู้ลี้ภัยทางสงคราม ซึ่งมีในค่ายผู้ลี้ภัยซึ่งจะต้องดูแลความเป็นอยู่ด้านสาธารณสุข อาหาร มีแนวโน้มเป็นคนยากจนซ้ำซาก เป็นเหยื่อของการถูกเอารัดเอาเปรียบ และอาจสร้างปัญหากับประเทศรับผู้ลี้ภัย หรือก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งกับคนในประเทศ
- Indigenous People ชนพื้นเมือง ซึ่งมีวัฒนธรรมและภาษาเป็นของตนเอง มักถูกสังคมศิวิไลซ์เอาเปรียบ เช่น มีการค้ามนุษย์ แย่งชิงทรัพยากรท้องถิ่นทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ผู้สูงอายุ

- Longevity อายุเฉลี่ยของคนจาก 46 ปี 1950 เป็น 66 ปี ในปี 1970 และเป็น 76 ปี ในปี 2050 และในปีดังกล่าว จำนวนผู้สูงอายุที่มีอายุสูงกว่า 60 ปีขึ้นไปจะมีจำนวน 21% ของประชากรโลก หรือมีจำนวนทั้งสิ้น 2,000 ล้านคนซึ่งเพิ่มขึ้นจากสัดส่วน 10% หรือ 600 ล้านคน ในปี 2000 คนอายุเกิน 60 ปีในประเทศกำลังพัฒนา จะเพิ่มจาก 10% เป็น 19% และจะเพิ่มจำนวนเป็น 4 เท่าของปัจจุบัน เฉพาะเอเชียคาดว่าจะมีผู้สูงอายุเกิน 60 ปี สัดส่วน 59% ของผู้สูงอายุโลก และจะมีสัดส่วน 23% ของประชากรในปี 2050
- Fertility อัตราการเกิดที่ลดลง จากเด็ก 5 ต่อผู้หญิง 1 คน ในช่วงปี 1950-1955 เหลือ 2.8 คน ต่อผู้หญิง 1 คน ในช่วงปี 1995 - 2000 ในเอเชีย โดยเฉพาะเอเชียตะวันออก อัตราการเกิดเด็กลดลง 1 คน ในทุก ๆ 5 ปี
- Women & 80+ อายุเฉลี่ยผู้ชาย 66 ปี อายุเฉลี่ยผู้หญิง 70 ปี สัดส่วนผู้ชายต่อผู้หญิงสูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จาก 89/100 ในปี 2000 เหลือ 87/100 ในปี 2050 คือ มีสัดส่วนผู้ชายลดลง นอกจากนี้ยังพบว่าในปี 2004 สัดส่วนผู้หญิงอายุ 60 ปีขึ้นไป มี 53% อายุมากกว่า 65 ปี มี 54% อายุมากกว่า 80 ปี มี 62% จะพบว่าประชากรอายุมากขึ้นสัดส่วนผู้หญิงจะมีมากขึ้น ในปี 2000 ผู้หญิงอายุ 80 ปีขึ้นไปจะมีจำนวน 70 ล้านคน และในปี 2050 ESCAP คาดการณ์ว่าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 350 ล้านคน กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ต้องเฝ้าระวัง เพราะจะมีจำนวนมากขึ้น และเป็นกลุ่มที่อ่านหนังสือไม่ออก ให้ออกจากตลาดแรงงานและขาดรายได้
- Active Ageing พบว่าจำนวนประชากรในตลาดแรงงานต่อสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุของเอเชียจะลดลง จาก 9 ต่อ 1 เป็น 3.8 ในปี

2050 (Rajkhan 2004) ซึ่งสัดส่วนนี้โดยทั่วไปเป็นการวัดว่าจำนวนประชากรแรงงานกี่คนต้องแบกภาระเลี้ยงดูผู้สูงอายุ 1 คน พบว่าการแบกภาระต่อผู้สูงอายุจะมากขึ้น ผู้อยู่ในแรงงานเพียง 3.8 คนต้องรับภาระต่อผู้สูงอายุ 1 คน แต่ความเป็นจริงพบว่าคนอายุ 60 ปี จะยังไม่เกษียณ ยังต้อง Active และทำงานต่อไป ต้องมีสุขภาพที่สมบูรณ์ เช่น ในประเทศญี่ปุ่น เกาหลี และสิงคโปร์ พยายามดำเนินการอยู่ คือ มีผลิตภาพสูงขึ้น สุขภาพดีขึ้น และเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี ให้ผู้สูงอายุยังมีคุณค่า และเป็นส่วนในการพัฒนาสังคม

- Participation (Elderly & Family Member) ความรู้ความสามารถของผู้สูงอายุ ประสบการณ์ ยังเป็นสิ่งที่มีคุณค่า การถ่ายทอดองค์ความรู้และบทเรียนรู้ Lesson Learned จากผู้สูงอายุ และให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในสังคมท้องถิ่น

ศูนย์กลางของกลุ่มบุคคลพิเศษ

แนวโน้มของประชากรกลุ่มบุคคลพิเศษที่เป็นผู้หญิง จะมีจำนวนมากขึ้น และเป็นสัดส่วนที่สำคัญของกลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มผู้หญิงพิการ กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยน้ำหนักจะให้กับเรื่องความเท่าเทียม สิทธิ และโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณะ และการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง มีโอกาสขึ้นมาเป็นผู้นำองค์กรอิสระที่รักษาผลประโยชน์ และสร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ สำหรับสาขา 4.3 การพัฒนาศักยภาพกลุ่มบุคคลพิเศษ

สาขานี้มีมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ 1.18 ล้านล้านบาท มีงานวิจัยจำนวน 317 โครงการ

การวิจัยของไทยค่อนข้างครบถ้วน ตรงกับต่างประเทศ เช่น เน้นทั้งกลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มผู้พิการ ประเด็นด้านการเข้าถึง โอกาส และการบริหารบริการสาธารณะและโปรแกรมการพัฒนาที่เข้าถึงได้และตรงกับความต้องการและสายอาชีพ ศึกษาวิถีชีวิตการดำรงชีพของคนเหล่านี้ไม่ว่าเป็นการเข้าถึงการศึกษา บริการสาธารณะ บริการสุขภาพ สิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส เด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ ทั้งนี้พบว่าสถาบันให้ความช่วยเหลือนานาชาติ เช่น ยูนิเซฟ มีสาขาตั้งอยู่ในประเทศไทย ซึ่งสถาบันนี้ให้น้ำหนักหลัก ได้แก่ เรื่องสิทธิมนุษยชน (Human Right)

งานวิจัยต่างประเทศมีการแตกประเด็นกลุ่มเป้าหมายย่อย กลุ่มผู้หญิง เช่น เด็กหญิง สตรีชรา สตรีผู้พิการ สตรีพื้นเมือง เด็กที่พิการที่ต้องรีบเข้าไปให้การดูแลตั้งแต่ปฐมวัย กลุ่มผู้หญิงที่ถือว่าเป็นแนวโน้มการวิจัยในต่างประเทศ เพราะกลุ่มผู้หญิงจะมีสัดส่วนขยายตัวอย่างมาก แต่เป็นกลุ่มที่ถูกละเลยและเหยียดความแตกต่างเรื่องเพศ ทำให้ขาดโอกาสและถูกกีดกันไม่ให้มีส่วนร่วม ประเด็นงานวิจัยนี้ต้องการกดดันผู้บริหารรัฐกิจระดับนโยบายให้มีการรับรอง ทั้งในรูปกฎหมายรองรับ และงบประมาณส่งเสริมพัฒนา เช่น การพัฒนาด้านอาชีพกับกลุ่มเด็กหญิง เพื่อให้มีโอกาสศึกษาต่อขั้นสูงในสายอาชีพ มีโอกาสเข้าทำงาน เลื่อนตำแหน่ง และเป็นผู้นำองค์กรได้ โดยเฉพาะองค์กรพิทักษ์ผลประโยชน์ของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว

4.4 สาขาย่อยความรู้เพื่อขจัดความยากจน และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นและสังคม ความรู้ในการประกอบอาชีพ การดูแล อนุรักษ์

ฟื้นฟูทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา และระบบเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำความรู้ไปใช้ในการขจัดความยากจน และให้สังคมท้องถิ่นน่าอยู่ มีภูมิคุ้มกันจากปัญหาที่จะเกิดขึ้น

ตารางสรุปจำนวนงานวิจัยสาขาย่อย 4.4

ลำดับ	รายละเอียดโครงการ	วิจัย	วิทยานิพนธ์	เอกสารอื่น	วิจัยฐานนอก	ฐานข้อมูลอื่น ๆ	Total	Keyword
4.4	**ขจัดความยากจน เสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่น**							
4.4.1	**ความรู้ด้านประชาสังคม**							
	4.4.1.1 การพัฒนา	3	2	0	2	0	7	การกระจายอำนาจ, ขีดความสามารถ ประชาสังคม, ปัญหาสังคม,
	4.4.1.2 การเรียนรู้	0	2	0	4	0	6	
	4.4.1.3 การสื่อสาร	0	2	0	0	0	2	
	รวม 4.4.1	**3**	**6**	**0**	**6**	**0**	**15**	
4.4.2	**ความรู้ขจัดความยากจน**							
	4.4.2.1 ยุทธศาสตร์	8	1	0	7	0	16	การเรียนรู้, การตลาด, การส่งเสริมอาชีพ ขจัดความยากจน,อาชีพ, การผลิต, การเรียนรู้, การตลาด, การส่งเสริมอาชีพ
	4.4.2.2 อาชีพ	3	7	0	0	0	10	
	4.4.2.3 การเรียนรู้	5	0	0	3	0	8	
	รวม 4.4.2	**16**	**8**	**0**	**10**	**0**	**34**	
4.4.3	**เสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นและสังคม**							
	4.4.3.1 ทรัพยากรธรรมชาติ	48	49	3	0	0	100	ทรัพยากรท้องถิ่นชุมชน
	4.4.3.2 เศรษฐกิจพอเพียง/ภูมิปัญญาท้องถิ่น	40	27	2	0	0	69	การอนุรักษ์, การฟื้นฟู การรักษา, การจัดการ, การบริหาร
	4.4.3.3 ท่องเที่ยว	16	23	1	0	0	40	
	4.4.3.4 เกษตร	10	11	0	0	0	21	ระดับชุมชน/หมู่บ้าน, ระดับท้องถิ่น/อบต./อบจ
	4.4.3.5 OTOP/แปรรูป	9	2	0	0	0	11	เศรษฐกิจพอเพียง (ระดับครอบครัว/ครัวเรือน)
	รวม 4.4.3	**123**	**112**	**6**	**0**	**0**	**241**	
	รวมสาขา 4.4	**290**						

ภาพรวมการแบ่งกลุ่ม สาขา 4.4

- ภาพรวมสรุปจำนวนโครงการวิจัยที่ทำในสาขานี้ย้อนหลัง ตั้งแต่ปี 2547 - 2550 มี จำนวน 290 โครงการ แยกเป็น

4.4.1 ความรู้ด้านประชาสังคม หรือกลุ่มประชาชนที่มารวมตัวกันเพื่อสร้างความชอบธรรม หรือแก้ไขปัญหาสังคม จัดระเบียบสังคม มีโครงการวิจัยทั้งสิ้น 15 โครงการ มีจำนวนงานวิจัยค่อนข้างน้อยในสาขาย่อยนี้ แยกเป็นโครงการด้านการพัฒนา 7 โครงการ ด้านการเรียนรู้ 6 โครงการ ด้านการสื่อสาร 2 โครงการ

4.4.4 ความรู้เพื่อขจัดความยากจน มีทั้งสิ้น 34 โครงการ แยกเป็นวิจัยกลุ่มประเด็นเรื่อง ยุทธศาสตร์ขจัดความยากจน 16 โครงการ อาชีพเพื่อขจัดความยากจน 10 โครงการ การเรียนรู้ 8 โครงการ

4.4.5 เสริมสร้างภูมิคุ้มกันท้องถิ่นและสังคม มีจำนวนโครงการวิจัยทั้งสิ้น 241 โครงการมากที่สุดในสาขาย่อย 4.4 งานวิจัยด้านขจัดความยากจนและภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ แยกกลุ่มเป็น ทรัพยากรธรรมชาติ 100 โครงการ เศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น 69 โครงการ โดยเฉพาะปี 2550 มีโครงการวิจัยด้านนี้มากกว่าปีอื่น ๆ อย่างชัดเจน คือ 26 โครงการตามนโยบายของรัฐบาลนายก สุรยุทธ์ จุลลานนท์ การท่องเที่ยว 40 โครงการ ด้านเกษตร 21 โครงการ ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนและการแปรรูป 11 โครงการ โครงการทั้ง 3 กลุ่มหลังนี้มีการทำวิจัยมากในปี 2547 - 2548 ตามนโยบายประชานิยมของรัฐบาลชุดก่อน สาขาย่อย 4.4 นี้ มีการแบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ โดยทั้ง 3 กลุ่มย่อย ได้สรุปตามลำดับมากน้อยของโครงการวิจัยที่ทำมีดังตารางสรุป 4.4 a และกราฟ 4.4 a

ตาราง 4.4a ขจัดความยากจน

นับจำนวนของหัวเรื่อง		พ.ศ.					
หัวข้อย่อย	หัวข้อ	2547	2548	2549	2550	2551	ผลรวมทั้งหมด
4.4.3 เสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นและสังคม	ทรัพยากรธรรมชาติ	27	23	28	22		100
	เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาท้องถิ่น	16	8	19	26		69
	ท่องเที่ยว	16	10	10	4		40
	เกษตร	9	6	5	1		21
	OTOP/แปรรูป	8		3			11
4.4.3 เสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นและสังคม ผลรวม		76	47	65	53		241
4.4.2 ความรู้ขจัดความยากจน	ยุทธศาสตร์		6	6	3	1	16
	อาชีพ	4		4	2		10
	การเรียนรู้		3	5			8
4.4.2 ความรู้ขจัดความยากจน ผลรวม		4	9	15	5	1	34
4.4.1 ความรู้ด้านประชาสังคม	การพัฒนา		2	4	1		7
	การเรียนรู้	2	2	2			6
	การสื่อสาร	1			1		2
4.4.1 ความรู้ด้านประชาสังคม ผลรวม		3	4	6	2		15
ผลรวมทั้งหมด		83	60	86	60	1	290

ตาราง 4.4a ขจัดความยากจนเสริมภูมิคุ้มกันท้องถิ่น

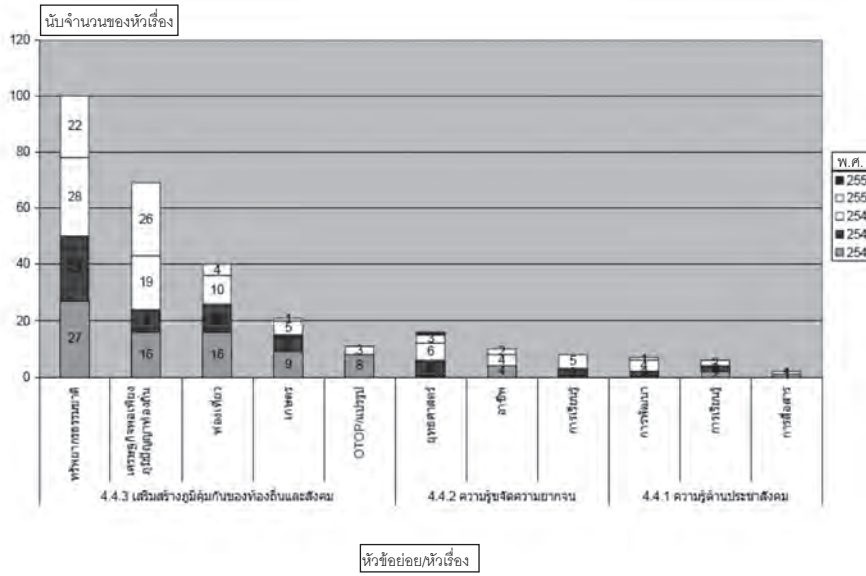

4.4 ความรู้ขจัดความยากจน

พบว่างานวิจัยเพื่อให้เข้าใจความยากจนทั้งในด้านการเกิดความยากจน (Poverty Formation) และการขจัดความยากจน (Poverty Reduction) นั้นมิได้อาศัยงานวิจัยมิติเชิงเดี่ยวอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ในทางตรงข้าม จำเป็นต้องใช้หลายมิติในการพิจารณา Multi-disciplinary เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ความเข้าใจความยากจน ดังภาพแสดง

FIGURE 1: MAJOR DISCIPLINARY ACTORS IN THE LANDSCAPE OF POVERTY

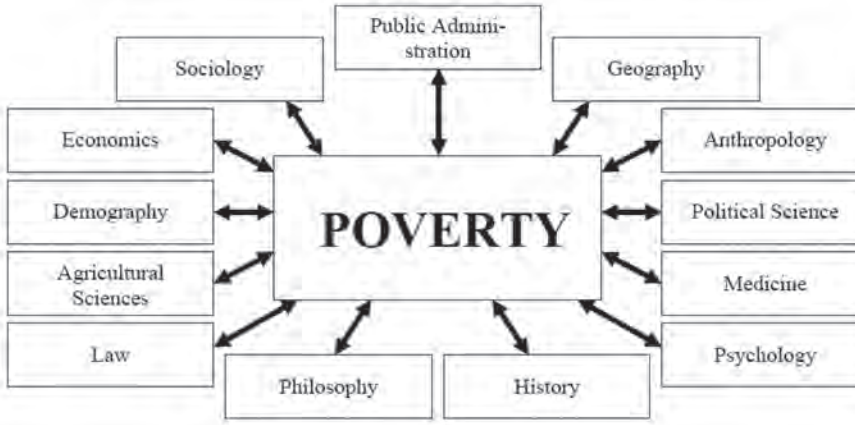

Economics & Demography

- *ประชากรศาสตร์* เด็กกำพร้า คนพิการ ชนกลุ่มน้อย เช่น ชาวเขา ชาวเกาะ คนไร้ความสามารถอื่น ๆ คนในชนบท รากหญ้า คนสลัมในเมืองใหญ่เป็นคนยากจน เพราะถูกกีดกัน การเข้าถึงโอกาสมีอุปสรรคมากมาย

- *จำนวนคนจนจริง ๆ มีเท่าใด* คำนิยามของคนจนมีการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสม เช่น แต่เดิม คนจน หมายถึง มีรายได้ที่เทียบเป็นอำนาจซื้อ (Purchasing Power Parity : PPP) น้อยกว่า 1 เหรียญต่อวัน ปี 2005 คาดว่ามีคนจน 1,400 ล้านคน ลดลงจาก 1981 ซึ่งมีกว่า 1,800 ล้านคน

Figure 1. People Living on Less Than $1.25 a Day, 1981–2005

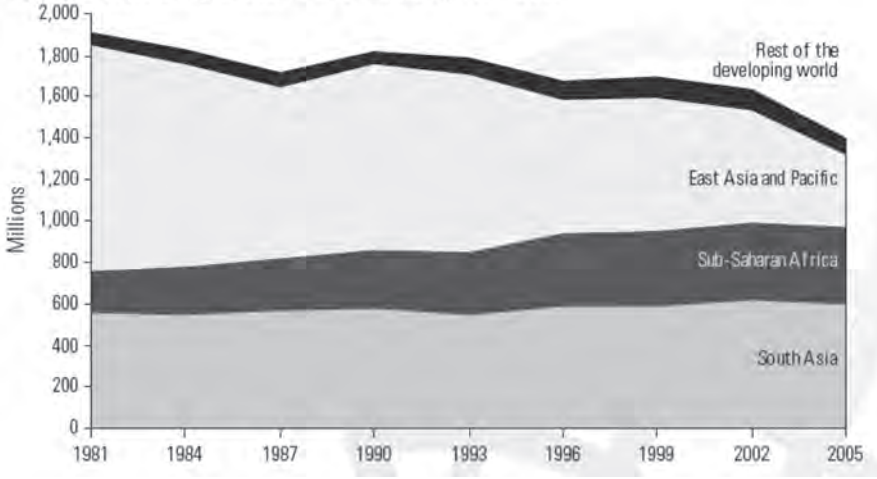

ซึ่งในภายหลัง ธนาคารโลกได้ขยายให้ดูในส่วนการศึกษาและสุขภาพเข้าไปด้วย เพื่อกินความหมายที่กว้างขึ้น รวมถึงขาดโอกาสหรือมีอุปสรรค ในการเข้าถึงสินค้าและบริการสาธารณะ เพื่อสามารถเข้าถึงปัจจัยที่ต้องการพื้นฐานต่อการดำรงชีพประจำวันได้

- *GAP ระหว่างคนยากจนกับคนมีฐานะ*ในพื้นที่ชนบทและในเมือง มีความแตกต่างกันแค่ไหน คนจนในชนบท และคนจนในเมืองต่างกันหรือไม่ สัดส่วนใดมากกว่ากัน

Urban and rural "$1 a day" poverty measures for 1993 and 2002

	Number of poor (millions)			% below poverty line			Urban share of the poor (%)	Urban share of population (%)
	Urban	Rural	Total	Urban	Rural	Total		
1993								
East-Asia and Pacific	28	407	436	5.5	35.5	26.2	6.5	31.1
Eastern-Europe and Central Asia	6	6	12	2.1	3.7	2.7	49.0	63.1
Latin America and Caribbean	26	29	55	7.8	22.4	11.9	47.7	72.3
Middle East and North Africa	1	4	5	0.6	3.8	2.1	15.3	52.8
South Asia	114	385	499	37.4	43.7	42.1	22.8	25.7
Sub-Saharan Africa	66	207	273	40.2	53.1	49.2	24.3	29.8
Total	**242**	**1038**	**1280**	**13.8**	**36.6**	**28.0**	**18.9**	**38.1**
2002								
East-Asia and Pacific	16	218	234	2.2	19.8	13.0	6.6	38.8
Eastern-Europe and Central Asia	2	5	7	0.8	2.9	1.6	33.4	63.5
Latin America and Caribbean	38	27	65	9.5	21.2	12.3	59.0	76.2
Middle East and North Africa	1	5	6	0.8	3.8	2.1	19.9	55.8
South Asia	135	407	542	34.6	40.3	38.7	24.9	27.8
Sub-Saharan Africa	99	229	328	40.4	50.9	47.2	30.2	35.2
Total	**291**	**890**	**1181**	**13.2**	**29.7**	**22.7**	**24.6**	**42.3**

Source: Ravallion et al. (2007)

จากการศึกษาเพื่อมองมิติความไม่เท่าเทียมกัน พบว่าการวิจัยจะมุ่งปัจจัยทางเศรษฐกิจอย่างเดียวไม่ได้ หากดูตัวอย่างในจีนพบว่า สัดส่วนคนจนลดลงตลอดปีที่ผ่านมา แต่กลับพบว่าในจีน ช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยกลับมีมากขึ้น และยังพบว่าช่องว่างนี้ในชนบทมีมากกว่าในเมืองเสียอีก

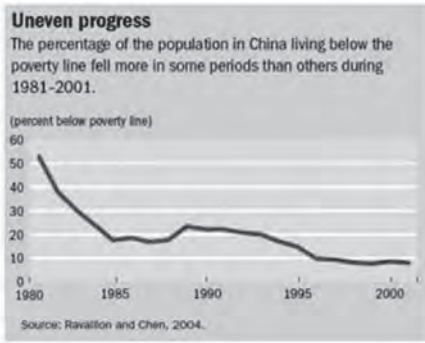

- *Integrating Science & Technology into Microfinance Scheme From Subsistence living to Small-scale Enterprise* ประยุกต์เทคโนโลยีกับการเงินจุลภาค เพื่อยกระดับจากแค่ดำรงชีพสู่วิสาหกิจชุมชน เป็นแหล่งจ้างงานให้กับคนในชุมชนเพื่อแก้ไขความยากจนท้องถิ่น ด้วยการให้ความช่วยเหลือเทคโนโลยีด้านข้อมูลและเงินกู้ในทวีปแอฟริกาใต้
- *TAPE–Technology For Poverty Eradication* ใช้เทคโนโลยีและวิศวกรรมเพื่อสนองความต้องการท้องถิ่น การเข้าถึงทรัพยากรท้องถิ่น และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน เพื่อขจัดความยากจนด้วยการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก
- *Handicraft as socio-economic and cultural development factor* ศึกษาการนำศิลปหัตถกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อสร้างงานอาชีพอิสระ สร้างรายได้ และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะกลุ่มสตรี แม่บ้าน เด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา รวมถึงการบรรจุหลักสูตรความรู้ชุมชนให้กับศูนย์เรียนรู้พัฒนาอาชีพท้องถิ่น และสถาบันการศึกษาท้องถิ่น การแบ่งปันความรู้ในเครือข่ายผ่านศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่นในเรื่องการออกแบบการพัฒนาคุณภาพ ความต้องการตลาดนักท่องเที่ยว การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทัศนศึกษาในพื้นที่เอเชียและแปซิฟิก แอฟริกา ลาตินอเมริกตะวันออกกลาง

- *Cultural and Ecotourism in the mountainous regions of central and south Asia* การท่องเที่ยวทำให้เพิ่มรายได้คนท้องถิ่น มีการจ้างงาน นำความเจริญมาสู่ชุมชน แต่ก็มีความท้าทายในเรื่องปัญหาการจัดการ การแบ่งผลประโยชน์ที่ยุติธรรม การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม มรดกทางธรรมชาติ ระบบนิเวศ และการรักษาขนบธรรมเนียม พิธีกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ อาหารพื้นบ้าน หัตถกรรมพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่น NGO's ระดับชาติ และนานาชาติ บริษัทท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ลดความยากจน ลดการโยกย้ายถิ่นฐานทำกิน พื้นที่ภูฏาน อิหร่าน อินเดีย เนปาล ปากีสถาน คาซัคสถาน อุสเบกิสถาน คาริบเบียน
- *Agriculture Water and Irrigation* มีผลต่อผลผลิตการเกษตรและความยากจนในชนบท

Sociology & Anthropology

- *Human Capital* หมายถึง การพัฒนาคนจนทั้งในตลาดแรงงานและนอกตลาดแรงงานให้มีขีดความสามารถสูงขึ้นผ่านการศึกษาและพัฒนาอาชีพ
    a. Literacy/School Dropouts
    b. Vocational School for Poor community กัมพูชา อินโดนีเซีย เนปาล ช่างซ่อมรถยนต์ คอมพิวเตอร์ การเกษตร
    c. MCLCS Multi-purpose Community Learning Center เพื่อให้การศึกษา พัฒนาทักษะ ชุมชนท้องถิ่น ให้มีขีดความสามารถ ขจัดความยากจน พบว่าแม้คนจนจะมีการพัฒนาทักษะและความสามารถเพิ่มขึ้นแต่สถาบันและสังคม คนรวยก็ยังไม่พร้อมที่จะยอมรับคนจนเข้าเป็นสังกัดของสังคมคนรวย

- *Freedom of Expression and poverty as a human rights issue* การมีส่วนร่วมในการกำหนดความเป็นอยู่และพัฒนาการของตนเอง ชุมชน และสภาพแวดล้อมชุมชน รวมถึงการมีสิทธิในการเข้าถึงความปลอดภัย สุขภาพ เสรีภาพ การไม่ถูกเอาเปรียบ การรังแก กลุ่มด้อยโอกาส คนจน สตรี เด็ก วัยรุ่น คนงานย้ายถิ่นฐานเป็นคนจนในเมือง ซึ่ง UNESCO ให้ความสำคัญในประเด็นนี้มาก
- *Habitation* การต้องการที่อยู่อาศัย และสภาพความเป็นอยู่รอบ ๆ ที่อยู่อาศัย เช่น ชุมชนแออัด การให้ความช่วยเหลือเรื่องที่อยู่อาศัย ทั้งด้านกฎหมาย เช่น ออกเลขบ้าน รับรองความเป็นชุมชน การช่วยเหลือด้านการเงินจุลภาค และเทคโนโลยีการสร้างบ้าน ในขณะเดียวกัน ปัญหาของชุมชนเสื่อมโทรม ปัญหายาเสพติด และสุขอนามัย
- *Inequality & Non-Discrimination* ความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึง Public Goods & Service การศึกษา สาธารณสุข สาธารณูปโภค และโครงสร้างพื้นฐาน ข่าวสารข้อมูล ตลาด และแหล่งทุน การจัดการโอกาส และขจัดอุปสรรคในการเข้าถึงอย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะ กลุ่มเด็ก สตรี คนจนในเมือง พบว่า คนจนทั่วโลก ในประเทศกำลังพัฒนา 1,400 คน 70% เป็นผู้หญิง
- *Social Capital* ความสัมพันธ์ของคนจนกับเครือข่ายทางสังคม การพึ่งพาในฐานะสมาชิกของสังคม สมาชิกชุมชนท้องถิ่น สมาชิกสถาบันต่าง ๆ เช่น สหกรณ์ พบว่าปัจจัยการขจัดความยากจนจะต้องเพิ่มทุนทางสังคมให้คนจน คนจนไม่ถูกตัดออกไปจากสมาชิกของสังคม ทั้งในรูปแบบชุมชน กลุ่มที่เป็นทางการ สถาบัน และกลุ่มไม่เป็นทางการ เพื่อสามารถเข้าถึงปัจจัยที่ต้องการพื้นฐานต่อการดำรงชีวิตประจำวันได้ และการจะเข้าถึงทุนทางสังคม สถาบันต้องมีนวัตกรรมใหม่ หรือไม่คนจนก็ต้องสามารถพัฒนาความสามารถจนเข้าเป็นสมาชิกของสถาบันคนมีฐานะได้

- *Urbanization Of Poverty* การย้ายถิ่นฐาน (Migration) จากพื้นที่ภูมิลำเนาเข้ามาในเมืองเพื่อหางานทำ พบว่า ในลาตินอเมริกา คนจนในเมืองมีปริมาณมากขึ้นจากการย้ายถิ่นฐาน ในขณะที่เอเชียตะวันออกและแปซิฟิก มีคนจนในเมืองไม่ถึง 10% ของคนจนทั้งหมด โดยจีนส่งผลมากที่สุด เพราะคนจนในจีนส่วนใหญ่ยังอยู่ในชนบท

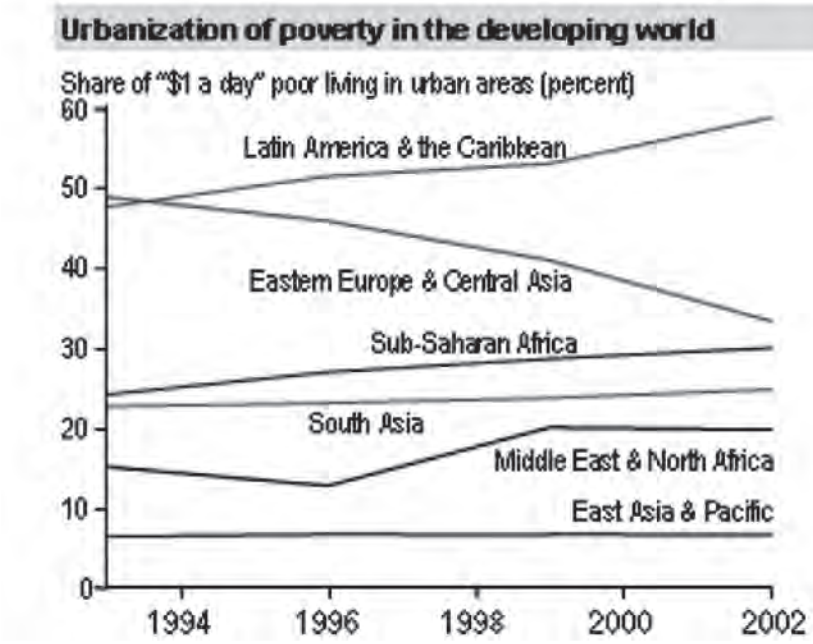

Martin Ravallion 2007

Administration & Politics

- *Pro-Poor Policies* จากภาครัฐ ส่วนกลางและองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สถาบันต่าง ๆ ทั้งที่เป็นไม่แสวงหากำไรและเอกชนในรูป Corporate Social Responsibility–CSR
- *State Welfare* โดยรัฐจัดสวัสดิการพื้นฐานให้ เช่น การศึกษา บริการสาธารณสุข โดยเฉพาะกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย
- *Good Governance* ประสิทธิภาพในการใช้จ่ายและการกระจายงบประมาณ เพื่อช่วยเหลือคนจน ความโปร่งใสและความสูญเสียจากการช่วยเหลือ เช่น ปล่อยกู้ของผู้ให้กู้
- *Multi-disciplinary* ผู้ตัดสินใจในเรื่องขจัดความยากจนได้พิจารณาปัจจัยในหลากหลายมิติเพียงใด นอกจากมิติทางรายได้ การมีงานทำ ต้องรวมถึง สุขภาพ การศึกษา การเข้าถึงข่าวสาร และได้รับความยุติธรรม สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ได้รับโอกาสอย่างทัดเทียม การมีส่วนร่วม โดยเฉพาะทุนมนุษย์และทุนทางสังคม ชุมชนและท้องถิ่น การให้ความรู้แก่ผู้ตัดสินใจ จะช่วยให้ผู้ตัดสินใจเข้าใจปัญหาความยากจน สาเหตุและคำนึงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นในการขจัดความยากจน ความยั่งยืนของการแก้ปัญหา มีประสิทธิภาพในการตัดสินใจ มีธรรมาภิบาล
- *Charity and Loan* การได้รับความช่วยเหลือจากสถาบันต่างประเทศมีผลเพียงใด ความเพียงพอต่อการขจัดความยากจน ความยั่งยืนผลหลังจากการได้รับการช่วยเหลือแล้ว

Psychology

- สภาพจิตใจของคนจน การทนรับกับแรงกดดันและการปรับตัวจากปัจจัยภายนอก เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วมพื้นที่เกษตรกรรม พายุ ดินถล่ม บ้านเรือนเสียหาย
- สภาพจิตใจจากคนมีฐานะเป็นคนจน เช่น อดีตสหภาพโซเวียต ที่คนชั้นกลางต้องกลายมาเป็นคนจนหลังมีการปฏิรูประบบเศรษฐกิจ

History & Legal

- *วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์*ของกลุ่ม เช่น ชนพื้นเมือง การถ่ายทอดความยากจนจากรุ่นสู่รุ่น เช่น ในเม็กซิโก
- *กฎหมายที่อาจเกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยในเรื่องจำกัดสิทธิ และเสรีภาพ* ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมาย สิทธิมนุษยชน

Medicine & Agriculture

- *สาธารณสุข* มองในการเข้าถึงการบริการทางการแพทย์ การควบคุมโรคติดต่อ การขาดสารอาหาร เช่น โรคโลหิตจางขาดธาตุเหล็ก โรคคอหอยพอกจากขาดไอโอดีน รวมถึงโรค HIV/AIDS ความวางใจที่มีต่อระบบการรักษาแผนปัจจุบัน
- *พืชที่ให้กำลังงาน* คาร์โบไฮเดรท สีเขียว มีแนวโน้มจะทำให้เป็นโรคโลหิตจาง จากความหนาแน่นธาตุเหล็กต่ำ สารอาหารอื่น ๆ มีการคิดค้นปลูกพืชทดแทนที่มีธาตุเหล็กสูง ทดแทนพืชดั้งเดิมที่ปลูกในท้องถิ่น

หน่วยงานที่ทำวิจัยด้านความยากจนมีหลายหน่วยงาน ทั้งสถาบันการศึกษา หน่วยงานสังกัดสหประชาชาติ เช่น UNESCO เน้นสิทธิมนุษยชน UNICEF เน้นด้านเด็ก WHO เน้นด้านการแพทย์ ILO เน้นด้านแรงงาน ธนาคารโลก NGO's ดังแสดงในภาพ

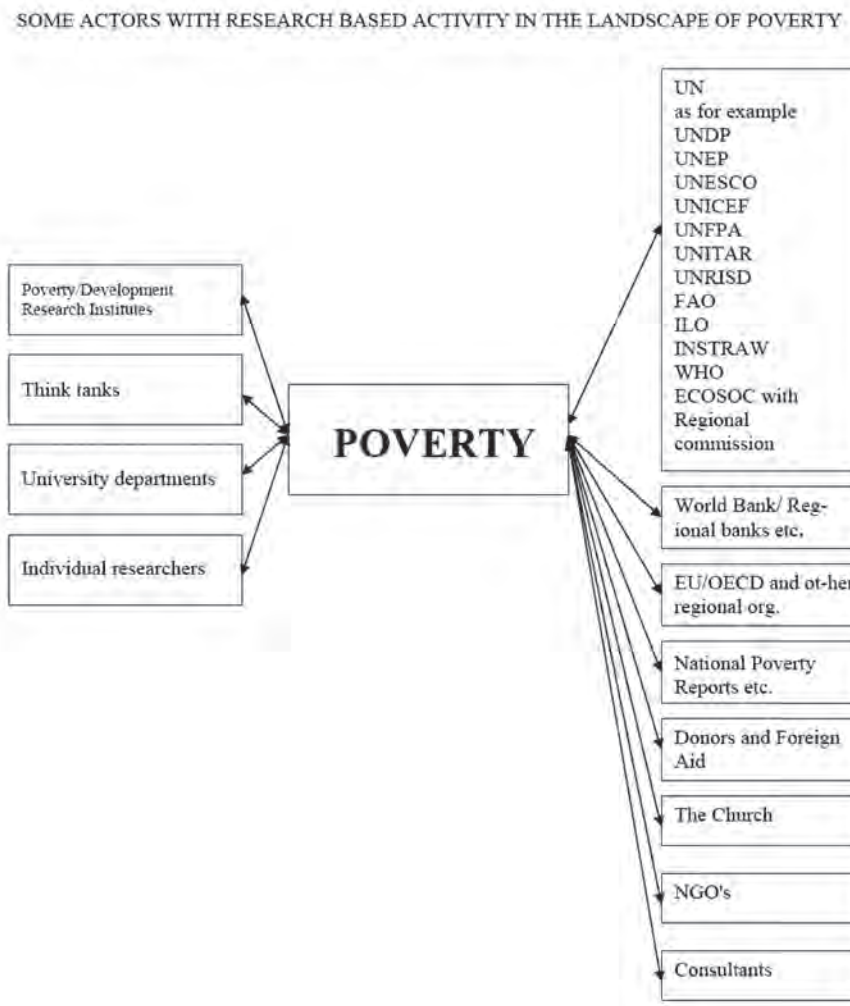

ข้อเสนอแนะ สาขา 4.4 การขจัดความยากจน

สาขาการขจัดความยากจน มีมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ 337,861 ล้านบาท ในปี 2551 และมีงานวิจัยจำนวน 290 โครงการ

งานวิจัยของไทย ได้เข้าไปสนับสนุนยุทธศาสตร์ภาครัฐซึ่งในระยะแรกจะเน้นตัวชี้วัดทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก คือ การสร้างรายได้ให้พ้นเส้นความยากจน ให้มีสัดส่วนคนจนหรือคนมีรายได้ต่ำกว่าเส้นยากจนน้อยลง งานวิจัยระยะแรกจะเน้นตามการส่งเสริมภาครัฐ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้ให้กับคนในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงอนุรักษ์ หรือเพื่อศึกษาชุมชน วิถีการดำรงชีวิต การแปรรูป OTOP ต่อมารัฐบาลเริ่มนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน งานวิจัยได้มุ่งประเด็นไปสนับสนุนสร้างสมดุลทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

ส่วนงานวิจัยต่างประเทศด้านความรู้ขจัดความยากจน จะพิจารณาสาเหตุความยากจน และมิติที่ส่งผลกระทบต่อความยากจนที่หลากหลายมิติ (Multi-disciplinary) พร้อม ๆ กัน ทั้งด้านประชากรศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ ด้านสังคมและมนุษย์วิทยา ซึ่งว่าด้วยทุนมนุษย์ (Human Capital) และทุนทางสังคม (Social Capital) ด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง ด้านจิตวิทยา ด้านประวัติศาสตร์ และกฎหมายที่เป็นปัจจัยมูลเหตุให้เกิดความยากจนด้วยการสร้างข้อจำกัดกับคนจนและชนพื้นเมือง การวิจัยด้านสุขภาพ ความเจ็บป่วยเรื้อรัง การบริโภคที่เป็นสาเหตุเจ็บป่วยและยากจน ประเด็นความยากจนเป็นประเด็นหลักและบรรจุเป็นยุทธศาสตร์ของหน่วยงานนานาชาติ ไม่ว่าเป็นธนาคารโลก สหประชาชาติ งานวิจัยระดับนานาชาติ งานวิจัยต่างประเทศ สาขานี้จึงมีค่อนข้างมาก และหลากหลายมิติ

ภาคผนวก

ภาพการประชุมวิชาการ

เรื่อง Foresight Research โดยการสังเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์

จากผลงานวิจัยสาขาสังคมท้องถิ่น

วันศุกร์ที่ 28 สิงหาคม 2552

เวลา 13.30 - 16.30 น.

ณ ห้อง Lotus Suite 9

ศูนย์ประชุมบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ เซ็นทรัลเวิลด์

Foresight Research
Foresight Research
Foresight Research
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
NATIONAL RESEARCH COUNCIL OF THAILAND
วช.
NRCT

หัวข้อประชุม
Foresight Research
โดยการสังเคราะห์เชิง
เศรษฐศาสตร์จากผลงานวิจัย
ด้านสังคมศาสตร์
วันศุกร์ที่ 28 สิงหาคม 2552 / เวลา 13.30-16.30 น.
Lotus Suite 9, Level 22

Foresight Research
โดยการสังเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์
จากผลงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์
วันศุกร์ที่ 28 สิงหาคม 2552
Foresight Research
โดยการสังเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์
จากผลงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์
วันศุกร์ที่ 28 สิงหาคม 2552
VAIO

Foresight Research

คณะผู้จัดทำหนังสือ

Foresight Research

โดยการสังเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์จากผลงานวิจัย

สาขาที่ 4 : สังคมท้องถิ่น

กลุ่มกิจการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

1.	นางสาวเพชรา	สังขะวร	หัวหน้ากลุ่มกิจการพิเศษ
2.	นางสาววัชฎา	เสนอคำ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ
3.	นายอนันต์	เกตุวิวัฒน์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ปฏิบัติการ
4.	นายสิงห์ไกรสร	ประสงค์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ปฏิบัติการ
5.	นายธนกฤต	สาธร	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ปฏิบัติการ
6.	นางอารีย์	เพ่งไพฑูรย์	นักวิชาการคอมพิวเตอร์ ปฏิบัติการ
7.	นางสาวนาฏฤดี	ศรีแจ้ง	นักจัดการงานทั่วไป ปฏิบัติการ
8.	นางสาวสุกัญญา	สุวรรณโณ	นักจัดการงานทั่วไป ปฏิบัติการ
9.	นางสาวกนกวรรณ	โสภาวงศ์	นักจัดการงานทั่วไป ปฏิบัติการ